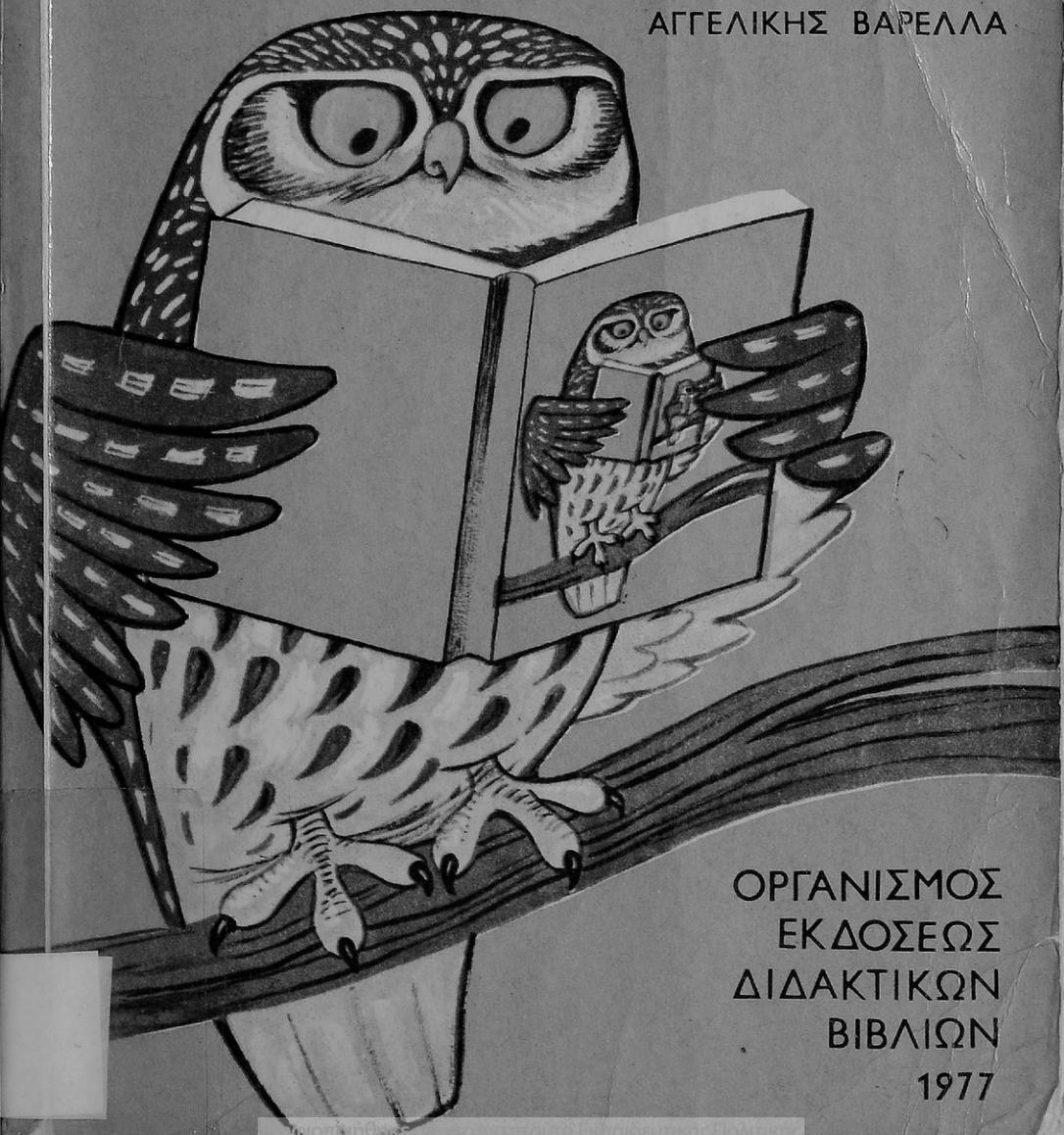

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ

1977

2500

mp 57

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

17003

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1977

1. ΜΕΡΑ ΧΑΡΑΣ

18-9-78

‘Ο ήλιος τρυπώνει στό δωμάτιό μου μέσα
ἀπό τίς γρίλιες. Μισοξυπνῶ καί χασμουριέ-
μαι... Τεντώνω πρῶτα τό ἔνα χέρι. Μετά τό
ἄλλο. ‘Υστερα τεντώνω καί τά δυό μου πόδια.
Καί μετά... ξαναγυρίζω ἀπό τήν ἄλλη μεριά,
γιά νά ξανακοιμηθῶ.

Εἶμαι ύπναράς! Τί θέλετε νά κάνω;

‘Ο ήλιος χάνει τήν ύπομονή του καί στέλ-
νει ἄλλες πιό δυνατές ἀχτίνες. Θά νομίζει ὅτι
ξέχασα πώς σήμερα ἔχω δουλειά. ‘Ομως, ὅχι!
Δέν τό ξέχασα. Άλλα ό ήλιος ξυπνᾶ μέ τά κο-

κόρια κι έγώ δέν είμαι κόκορας νά πάω άπ' τά
χαράματα σχολεϊο!

— Χουζουρεύω λοιπόν στό ζεστό μου κρε-
βάτι καί όνειρεύομαι. Σέ λίγο θά μπει στό δω-
μάτιο ή μαμά μου καί θά πει:

— Είναι ώρα νά ξυπνήσεις, Παναγιώτη! Σέ πε-
ριμένει τό σχολεϊο!

Τό ξέρω πώς μέ περιμένει. "Οπως μέ περι-
μένουν καί τά παπούτσια μου κάτω άπό τήν
καρέκλα καί ή καινούρια μου τσάντα, έκει στή
γωνιά. Μέ περιμένουν άκόμα ό πίνακας, ή έ-
δρα, τά θρανία, τά μαθήματα, τά φωνήεντα
πού είναι έφτα, τά σύμφωνα πού είναι δέκα έ-
φτά!..

Η πόρτα άνοιγει. Σκέφτομαι. Νά δεῖς πού
είναι ή μαμά. "Ας κάνω τόν κοιμισμένο. Θά μέ
δει καί θά πει: «Είναι ώρα νά ξυπνήσεις, λε-
βέντη μου!».

Δέν προφταίνω νά τελειώσω τή σκέψη
μου καί ή μητέρα μου λέει:

— Είναι ώρα νά ξυπνήσεις, λεβέντη μου!
Πετιέμαι σάν πύραυλος καί τινάζω τίς
κουβέρτες.)

— Τό ξέρα πώς θά τό πεῖς έτσι, τῆς λέω ξε-
καρδισμένος στά γέλια.

Καί γελᾶ κι έκείνη. *

Φθινοπωρινό πρωινό. Οι δρόμοι στίς πό-
λεις καί στά χωριά γεμίζουν παιδικές φωνές.
Παιδιά μικρά, παιδιά μεγάλα ξεχύνονται σάν
σίφουνας άπό τίς πόρτες τῶν σπιτιών. Είναι

χαρούμενα καί γελαστά. Καθώς άνταμώνουν, τιτιβίζουν σάν πουλιά καί φλυαροῦν πρόσχαρα. Οἱ μεγάλοι σταματοῦν τό βῆμα καί χαμογελοῦν,

‘Επιτέλους! Όχτω παρά τέταρτο! Βγαίνουμε κι ἐμεῖς, τ’ ἀδέρφια μου κι ἐγώ, μέ τίς καινούριες μας τσάντες ἀπό τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας. Πᾶμε μέ βῆμα γοργό.

✓ ‘Η μητέρα κατεβαίνει τή σκάλα καί μᾶς ξεπροβοδίζει συγκινημένη. ‘Ωστόσο ὅλο τό καλοκαίρι, ἔλεγε: «Πότε, Θεέ μου, θ’ ἀνοίξουν τά σχολεῖα νά ἡσυχάσω ἀπό τίς φωνές καί τίς ἀταξίες σας;».

↖ ‘Ο παππούς μας ἔρχεται δύο βήματα πίσω μας, γιατί δέν μπορεῖ νά μᾶς προλάβει. Μέ τ’ ἄσπρα του μαλλιά καί τό καλοσυνάτο του πρόσωπο μοιάζει μέ τόν καλό ἄγγελο, πού μᾶς παραστέκει καί μᾶς προστατεύει. ^

— Λέτε, νά μέ περάσουν γιά συμμαθητή σας; ρωτᾶ.

— ”Α, μπά! ἀπαντᾶ σοβαρά ἡ Μαρίνα, πού δέν κατάλαβε ὅτι τό ‘λεγε στ’ ἀστεῖα. Δέν ἔχεις τσάντα.

‘Η Μαρίνα εἶναι ἡ μικρή μας ἀδερφούλα. Πηγαίνει σήμερα γιά πρώτη φορά στό σχολεῖο. Καμαρώνει σάν παγόνι καί πηδᾶ σάν κατσικάκι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός τά διηγεῖται δλ' αύτά; Γιατί ἡ μέρα αύτή εἶναι μέρα χαρᾶς; Είναι χαρούμενο τό ξύπνημα τοῦ Παναγιώτη; καὶ γιατί; Γιατί χαμογελοῦν οἱ μεγάλοι καὶ σταματοῦν τό βῆμα, ὅταν βλέπουν τά παιδιά νά πηγαίνουν σχολεῖο; Μήπως μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

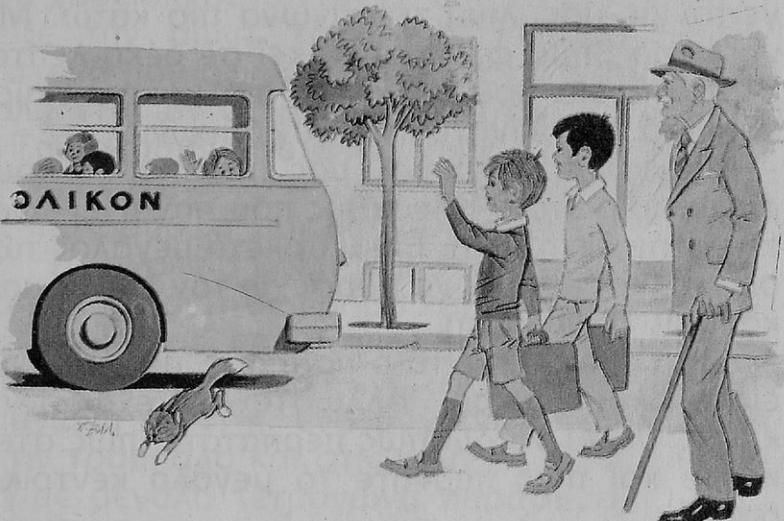
ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

“Οταν θέλουμε νά ποῦμε, ὅτι κάποιος εἶναι πονηρός, λέμε ὅτι εἶναι σάν ἀλεπού, ἐπειδή ἡ ἀλεπού εἶναι πονηρή. Αὐτό λέγεται **παρομοίωση**.

Νά συμπληρώσεις τίς τελεῖες μέ τή λέξη πού ταιριάζει, γιά νά βρεῖς τίς παρομοιώσεις.

Πουλιά, παγόνι, κατσικάκι, σίφουνας, ἄγγελο	
Ξεχύνονται σάν	Τιτιβίζουν σάν .....
Μοιάζει μέ	Καμαρώνει σάν .....
Πηδᾶ σάν	

2. ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Περιμένουμε στή γωνία τό σχολικό αυτοκίνητο τῆς Μαρίνας. Τό νηπιαγωγεῖο της βρίσκεται μακριά ἀπό τό σπίτι μας. Μέ τή μπλέ της ποδιά, τόν ἄσπρο γιακά καί τά καλοχτενισμένα μαλλάκια της μοιάζει μέ λουλουδάκι, πού ξεφύτρωσε ξαφνικά στό πεζοδρόμιο.

Σέ λίγο ἔρχεται τό λεωφορεῖο. Είναι γεμάτο παιδιά. Ή Μαρίνα ἀνεβαίνει κρατώντας μέ τό ἔνα χέρι τό καλαθάκι καί μέ τό ἄλλο τή σάκα της, πού τή γέμισε - χωρίς νά ύπάρχει ἀνάγκη - μέ τετράδια καί μολύβια. Μᾶς χαιρετά ἀπό τό παράθυρο κουνώντας τό χέρι της.

‘Ο Κλεάνθης κι ἐγώ συνεχίζουμε τό δρόμο μας. Πηγαίνουμε στό δημόσιο σχολεῖο τῆς

γειτονιᾶς μας, λίγα τετράγωνα πιό κάτω. Μέ γρήγορο βῆμα φτάνουμε ἐκεῖ σέ δέκα λεπτά. "Άλλα παιδιά πού κάθονται πιό μακριά παίρνουν τό αύτοκίνητο τῆς συγκοινωνίας.

— Μά γιατί ἔρχεσαι μαζί μας, παππού, καί κουράζεσαι; ρωτᾶ ὁ Κλεάνθης πού πηγαίνει ἐφέτος στήν ἕκτη τάξη. Είμαι ἀρκετά μεγάλος τώρα πιά, καί μπορῶ νά προσέχω τόν ἑαυτό μου καί τόν Παναγιώτη.

— Δίκιο ἔχεις, ἀπαντᾶ ὁ παππούς, μά γιά μένα είστε ἀκόμη μικρά. "Άλλωστε δέν ἔχω τί νά κάνω. Θέλω νά δῶ πῶς περπατᾶτε, πῶς στέκεστε καί πῶς περνάτε τό μεγάλο κεντρικό δρόμο.

✓ Νά τό σχολεῖο μας! Ἡ πόρτα του εἶναι ἀνοιγμένη διάπλατα σάν ἀγκαλιά. Οἱ δάσκαλοι ὑποδέχονται τά παιδιά μέ τό χαμόγελο στά χείλη. Λέμε ἔνα βιαστικό «άντιο, παππού,» καί τρέχουμε στήν αὐλή ἀνάμεσα στ' ἄλλα παιδιά. Οἱ συμμαθητές μας φωνάζουν:

— Κλεάνθη! ὁ ἔνας.

— Παναγιώτη! ὁ ἄλλος.

Τί ὅμορφα πού εἶναι, Θεέ μου, μέσα σ' αὐτό τό δεύτερο σπίτι μας, μέ τή μεγάλη αὐλή καί τά πολλά ἀδέρφια! Κάθε φορά, πού γυρίζω σ' αὐτό μετά τίς διακοπές, νομίζω πώς βλέπω ἔναν παλιό, ἀγαπημένο μου φίλο!

‘Ασφαλῶς θά ὑπάρχουν πιό μεγάλα καί πιό ώραια σχολεῖα ἀπό τό σχολεῖο τῆς γειτονιᾶς μου. ’Εγώ ὅμως τό δικό μου ἀγαπῶ.

Σ' αὐτό μ' ἔφερε ἡ μητέρα μου, πρίν ἀπό

δύο χρόνια, κρατώντας με άπο τό χέρι. Μοῦ ἔ-
δειξε τήν αὐλή, τό κτίριο, τ' ἄλλα παιδιά.
"Υστερα μοῦ ἄφησε τό χέρι καί μ' ἔσπρωξε ἀ-
ταλά χτυπώντας μου τήν πλάτη.

— Τρέξε, παιδί μου, στό σχολεῖο σου! Ἀγάπη-
σέ το μέ δλη σου τήν ψυχή. Ἐδῶ θά περάσεις
τά πιό ὅμορφα παιδικά σου χρόνια.

Τό σχολεῖο μου εἶναι σάν νά ἔχει καρδιά.
Τό καλοκαίρι ἦταν ἔρημο καί λυπημένο. Σήμε-
ρα δέν μπορεῖ νά κρύψει τή χαρά του. Νά σᾶς
τό περιγράψω; Ἐχει ἔνα μικρό κῆπο, μιά τε-
τράγωνη αὐλή κι ἔνα μοναδικό πεῦκο δίπλα
στήν τραμπάλα καί στίς κούνιες. Εἶναι διώρο-
φο μέ μεγάλα τετράγωνα παράθυρα.

Χ' Ἐκεῖνο πού μοῦ ἀρέσει στό σχολεῖο εἶναι
πώς ὅλα πρέπει νά τά σκέφτομαι μόνος μου.
Δίπλα μου δέν ἔχω οὔτε τή μαμά μου οὔτε τόν
μπαμπά μου οὔτε τόν Κλεάνθη. Ἐγώ μόνος
μου ἀποφάσίζω ἃν θά βάλω πλατό στό διά-
λειμμα, ὅταν κρυώνω, ἃν θ' ἀγοράσω κουλού-
ρι, γιατί πεινῶ, ἃν θά θυμώσω μ' ἔνα παιδί
πού μ' ἔσπρωξε ἢ θά χαμογελάσω, γιατί τό ἔ-
καμε χωρίς νά τό θέλει ~~Διαβάζω~~ καί γράφω
μόνος μου καί μόνος μου πάρνω τούς καλούς
ἢ τούς κακούς βαθμούς. Στό σχολεῖο δηλαδή
είμαι ἔνας σωστός κύριος!

“Οπως μᾶς λέει στό λόγο του ὁ κύριος
διευθυντής στήν ἀρχή τῆς σχολικῆς χρονιᾶς,
τό σχολεῖο εἶναι τό μέρος, ὅπου συγκεντρώ-
νονται τά παιδιά, γιά νά μορφωθοῦν. Εἶναι μιά
μικρή κοινότητα. Μιά γέφυρα, πού πρέπει νά

τήν περάσουν τά παιδιά, γιά νά βγοῦν στόν κόσμο.

(Αύτό τό τελευταῖο μοῦ ἀρέσει πολύ. Καί κάθε φορά, πού περνῶ τή μεγάλη καγκελόπορτα, σκέφτομαι:)

— Παναγιώτη, ἔλα νά περάσουμε αύτή τή γέφυρα μέ χαρά. Ἔλα νά γίνουμε σπουδαῖοι ἄνθρωποι!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί πηγαίνει ό παππούς μαζί μέ τά παιδιά; Πῶς αἰσθάνεται ό Παναγιώτης γιά τό σχολεῖο του; Μπορεῖτε νά τό περιγράψετε; Τί τοῦ ἀρέσει περισσότερο στό σχολεῖο; Τί λέει ό διευθυντής πώς εἶναι τό σχολεῖο; Μήπως μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) **Σύνθετη** εἶναι ή λέξη πού γίνεται ἀπό δύο ἄλλες, δηταν ἐνωθοῦν. Ἔτσι ἀπό τό καλός καί χτενισμένος γίνεται ή νέα λέξη καλοχτενισμένος. Ἀπό τό κάγκελο καί πόρτα γίνεται ή λέξη καγκελόπορτα κτλ.

Τώρα πού ξέρεις ποιές εἶναι οι σύνθετες λέξεις, νά βρεῖς μερικές μέσα στό πρώτο καί δεύτερο κεφάλαιο καί νά τίς ύπογραμμίσεις.

- 2) Νά συμπληρώσεις τίς λέξεις πού λείπουν:

Δρόμος,	βιβλία,	κύριος,	αύλη,	κῆπος,	χρονιά
δημόσιος	.....	σχολική	.....	.....	.....
τετράγωνη	.....	κεντρικός	.....	.....	.....
σωστός	.....	παιδικά	.....	.....	.....
- 3) Νά γράψεις δύο προτάσεις μέ τά ρήματα: παίρνω καί περνῶ. Νά προσέξεις τήν όρθογραφία.

3. ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
"Ασπρά μαλλιά, τά γένια σου μπαμπάκι,
μακρύ τό ίμάτιό σου καί λευκό
καί κάθε πόδημά σου συννεφάκι!"

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Μιά δλόβροχη σέ είδα ήμέρα
νά τριγυρνᾶς ψηλά στόν ούρανό
σά σύννεφο μές στόν ἀέρα!

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Μά σκύψε, πέρις μου τήν ἀλήθεια,
ξέρεις κι ἐσύ σάν τόν παππού, νά λές
κοντά στό ἄγιο τζάκι παραμύθια;

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Γιατί λοιπόν τά ούρανια δέν τ' ἀφήνεις
νά ρθεῖς στό σπίτι μας, πού εἶναι ζεστό,
παππούς μαζί μας γιά νά μείνεις;

Péva Karthaíou

4, ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΜΕΝΑ

Μετά τόν ἀγιασμό περάσαμε ἡσυχα στίς τάξεις μας καί καθίσαμε στά Θρανία.

Ἄνοιγοντας ὅμως τή σάκα μου νά βγάλω τά βιβλία καί τά τετράδια, ἔπεσε ἀπό μέσα ἔνα γράμμα. Στό φάκελο ἔγραφε: «Γιά τόν Παναγιώτη». Ἐπειδή ἐγώ είμαι ὁ Παναγιώτης, ἄνοιξα τό γράμμα καί διάβασα:

Ἄγαπημένο μου παιδί

Σήμερα είναι ἡ πρώτη μέρα τῆς νέας σχολικῆς χρονιᾶς. Είσαι πιά μαθητής τῆς τρίτης τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ. Μοῦ φαίνεται ἀπίστευτο! Πότε μεγάλωσες, ἀγόρι μου, τόσο;

Τό πρωί σηκώθηκα, πρίν ἀκόμα ξυπνήσετε, κι ἔγραψα στόν Κλεάνθη καί σ' ἐσένα ἀπό ἔνα γράμμα. Θέλω νά ξέρετε ότι θά μοῦ λείψετε πολύ καί ότι τό σπίτι θά είναι ἄδειο καί βουβό χωρίς ἐσᾶς. Μά θά περιμένω μέ χαρά τό μεσημέρι νά γυρίσετε σάν μικρά πουλιά, νά τό γεμίσετε καί πάλι μέ φωνές καί τραγούδια.

Θά ἥθελα μέ τό γράμμα αύτό νά σοῦ εύχηθῶ καλή πρόοδο καί καλή ἐπιτυχία στά νέα σου μαθήματα. Είσαι καλό καί μελετηρό παιδί καί δέν ἔχω καμιά ἀμφιβολία πώς δλα θά πᾶνε καλά.

Σέ φαντάζομαι νά χαμογελᾶς καί νά λέσ μέσα σου: «Μά τί ἔπαθε ἡ μητέρα μου καί ἄνοιξε μαζί μου ἀλληλογραφία;». Νά σοῦ πῶ τί

✓ ἔπαθα. Έμεῖς οἱ γονεῖς ἔχουμε τή συνήθεια νά δίνουμε συμβουλές. Σκέφτηκα λοιπόν: «Δέ γράφω ἔνα γράμμα στά παιδιά μου μέ μερικές γραπτές συμβουλές, νά τό διαβάζουν κάθε τόσο καί νά θυμοῦνται τίς ύποχρεώσεις τους; Παιδιά εἴναι, μπορεῖ καμιά φορά νά τίς ξεχνοῦν».

~~✓~~ Nά προσέχεις, παιδί μου, νά μήν ἐνρχλεῖς τούς ἄλλους τήν ὥρα τῆς διδασκαλίας. Nά σηκώνεις τό χέρι σου καί νά μιλᾶς, μονάχα ὅταν σοῦ δίνουν τήν ἄδεια.)

“Οταν δέν καταλαβαίνεις κάτι, νά ζητᾶς μ’ εύγένεια νά σοῦ τό ἔξηγήσουν. Μήν προσπαθεῖς ποτέ νά κρύψεις τά λάθη σου, ἄλλα νά φροντίζεις νά τά διορθώνεις.

“Οταν σέ ρωτοῦν κάτι, μή βιάζεσαι. Nά

σκέφτεσαι πρῶτα καί μετά ν' ἀπαντᾶς. Θέλω
νά εἶσαι σίγουρος γι' αὐτό πού λές καί νά μι-
λᾶς μέθαρρος.

(Νά φροντίζεις τήν τάξη σου καί νά τήν ἔ-
χεις καθαρή, ὅπως ἔχεις καί τό δωμάτιό σου
στό σπίτι, γιατί καί τό σχολεῖο σπίτι σου εἶναι.)

Ν' ἀγαπᾶς τούς συμμαθητές σου καί νά
τούς βοηθᾶς.

(Έσύ, Παναγιώτη μου, ἔλεγες προχτές ὅτι,
ὅταν ἔνα καράβι φεύγει ἀπό τό λιμάνι, γιά νά
ταξιδέψει στήν ἀνοιχτή θάλασσα, τό λιμεναρ-
χεῖο, τό ραδιόφωνο καί ὁ ἀσύρματος τοῦ δί-
νουν ὁδηγίες γιά τίς δυσκολίες πού θά συναν-
τήσει.

(Πές λοιπόν ὅτι κι ἔσύ εἶσαι ἔνα μικρό κα-
ράβι, πού ἔφυγε ἀπό τό λιμάνι τοῦ σπιτιοῦ
του, γιά νά ταξιδέψει σέ μιά πλατιά θάλασσα
καί ὅτι αὐτό τό γράμμα εἶναι οἱ ὁδηγίες τοῦ λι-
μεναρχείου. Κατάλαβες;)

"Ἐχεις τίς δικές μου εύχες καί τοῦ πατέρα
σου.

Μέ ἀγάπη
ἡ μανούλα σου

Καί τώρα; Ἐγώ δέν ἔχω ξαναγράψει
γράμμα στή ζωή μου. Τί ν' ἀπαντήσω στή μη-
τέρα μου; Πῆρα ἔνα κομμάτι χαρτί ἀπό τό
πρόχειρο σημειωματάριό μου καί ἀφοῦ ἔκαμα
δύο τρία σχέδια, ἔφτιασα στό τέλος αὐτό τό
γράμμα.

4
Αγαπημένη μου μαμά

Έν τάξει. Είμαι καραβάκι καί πήρα τίς όδη-
γίες σου. Τώρα ταξιδεύω καί σου ύποσχομαι
νά σου φέρω στό τέλος τοῦ χρόνου ἔνα δεκα-
ράκι μεγάλο καί λαμπερό σάν ήλιο.

Άλλα, μανούλα, πού θά βρῶ λεφτά νά
σου ταχυδρομήσω τό γράμμα; Πρέπει νά μου
δώσεις δύο δραχμές τό μεσημέρι γιά γραμμα-
τόσημο.

"Ετσι;

Τό παιδάκι σου — τό καραβάκι σου
Παναγιώτης *4*

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ξαφνιάστηκε μέ τό γράμμα τῆς μητέρας του ό Πανα-
γιώτης; καί γιατί; Βρίσκεις σωστές τίς συμβουλές της;
καί γιατί; Έσύ τί θ' ἀπαντοῦσες στούς γονεῖς σου, ἃν ἔ-
βρισκες στή σάκα σου ἔνα παρόμοιο γράμμα; Σοῦ ἄρε-
σε τό γράμμα τοῦ Παναγιώτη; Μήπως μπορεῖς τώρα νά
διηγηθεῖς μέ λίγα λόγια τό κεφάλαιο;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά μιλήσεις μέσα στήν τάξη καί νά πεῖς ποιές ἄλλες
εἶναι οἱ ύποχρεώσεις τῶν μαθητῶν στό σχολεῖο.

- 2) Ν' ἀπαντήσεις σωστά στίς παρακάτω ἐρωτήσεις:
- α) Πῶς λέγεται τό χαρτί πού γράφουμε ἔνα γράμμα;
  - β) Ποῦ τό κλείνουμε τό γράμμα;
  - γ) Τί κολλοῦμε πάνω στό φάκελο;
  - δ) Τί γράφουμε στήν μπροστινή μεριά τοῦ φακέλου;
  - ε) Ποιός μοιράζει τά γράμματα στά σπίτια;
  - ζ) Ποῦ ρίχνουμε τά γράμματα;
  - η) Πῶς λέγεται τό κτίριο, ὅπου πηγαίνουμε γιά τά γράμματα καί τά γραμματόσημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Άντιθετες λέξεις εἶναι ἐκεῖνες πού ἔχουν ἀντίθετο νόημα· π.χ. ὅταν λέμε μέρα, μᾶς ἔρχεται ἀμέσως στό νοῦ ἡ λέξη νύχτα· ὅταν λέμε μεγάλος, σκεφτόμαστε τή λέξη μικρός κ.ο.κ.

Τώρα πού ξέρεις ποιές εἶναι οἱ ἀντίθετες λέξεις νά βρεῖς τά ἀντίθετα τῶν λέξεων:

ἀπάντηση, δυσκολία, εὐγένεια, ἐπιτυχία.

5. ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ

Δέν είχα προλάβει νά βάλω τήν ύπογραφή μου στό γράμμα, όταν μπήκε στήν τάξη δάσκαλος. Ὡταν ἡ πρώτη φορά πού τόν ἔβλεπα. "Όλα τά παιδιά σηκωθήκαμε ὅρθια στά θρανία μας. Ἐνθουσιάστηκε μέ τούς καλούς μας τρόπους. Μᾶς ἔκαμε νόημα νά καθίσουμε, πῆρε τήν κιμωλία στό χέρι κι ἔγραψε στό μαυροπίνακα μέ μεγάλα γράμματα:

ΚΑΛΩΣ ΗΡΩΑΤΕ
ΜΙΚΡΑ ΜΟΥ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

"Υστερα κάθισε στήν ἔδρα, μᾶς κοίταξε γιά λίγο σιωπηλός, σάν νά ἥθελε νά διαβάσει στά μάτια μας, καί ἄρχισε νά μιλᾶ. Δέν μπορῶ νά θυμηθῶ τί ἀκριβῶς εἶπε, μά μιλοῦσε τόσο ὅμορφα, ὥστε δλα τά παιδιά εἶχαμε ἀνοίξει τό

στόμα καί τά μάτια, γιά νά τόν ἀκοῦμε καλύτερα.

‘Η φωνή του ḥταν δυνατή καί καθαρή καί τό πρόσωπό του γελαστό καί πρόσχαρο. ’Ήταν πιό νέος ἀπό τόν μπαμπά μου.

— Γιά σκέψου, συλλογίστηκα, νά είναι τόσο νέος καί νά ἔχει νά φροντίζει... σαράντα παιδιά!

Πρώτα λοιπόν μᾶς εἶπε τ’ ὄνομά του καί ὕστερα ὅτι δοκίμαζε μεγάλη χαρά πού μᾶς γνώριζε, γιατί ἀκουσε τά καλύτερα λόγια γιά τό τμῆμα μας.

’Ήταν ἡ πρώτη φορά πού δίδασκε στήν ’Αθήνα. Πέρυσι ḥταν δάσκαλος σ’ ἔνα χωριό τῆς ’Ηπείρου καί εἶχε τόσο, μά τόσο καλά παιδιά. Πολύ λυπήθηκε πού ἀναγκάστηκε νά τ’ ἀφῆσει.

↗ Θέλετε νά γίνουμε καλοί φίλοι; μᾶς ρώτησε. Τό πράγμα είναι πολύ ἀπλό. Θά λέει ό καθένας τή γνώμη του καί θ’ ἀποφασίζουμε ὅλοι μαζί τί θά κάνουμε. [Μέ ύπομονή καί σύστημα θά ξεπεράσουμε ὅλες τίς δυσκολίες πού θά συναντήσουμε.]

Καί συνέχισε:

— Θά κάνουμε ὅλοι μαζί ἐργασίες. ”Άλλες στό σχολεῖο, ἄλλες στό σπίτι. Ξέχασα ἀλήθεια νά σᾶς πῶ γιά τίς ἐκδρομές..”

Τή φράση του αὐτή τή διέκοψε ἔνας μικρός θόρυβος, γιατί ὅλα τά παιδιά κουνηθήκαμε πάνω στά θρανία μας, σάν νά ḥταν κιόλας ἡ ὥρα γά ξεκινήσουμε μέ τά σακίδια στήν πλάτη.

- Σᾶς ἀρέσουν οἱ ἔκδρομές; ρώτησε χαμογελώντας καλόκαρδα. Δέν εἶναι ἀνάγκη νά εἶναι κανένας μάντης, γιά νά τό καταλάβει! Τί Θά λέγατε, νά κάνουμε πέντε; Μία, γιά νά παίξουμε κάπου μακριά ἀπό τήν Ἀθήνα καί νά τραγουδήσουμε κάτω ἀπό τά πεῦκα. Μία ἄλλη, γιά νά δοῦμε ἀπό κοντά τόν Παρθενώνα στήν Ἀκρόπολη. ~~Τήν τρίτη, γιά νά ἐπισκεφτοῦμε ἔναν ἐλαιώνα καί νά δοῦμε πῶς μαζεύουν τίς ἐλιές.~~ Στήν τέταρτη Θά γνωρίσουμε τό Ἀστεροσκοπεῖο καί Θά μάθουμε πῶς μελετοῦν τόν οὐρανό καί τ' ἄστρα! ~~Καί στήν πέμπτη...~~
- Στήν πέμπτη; ρωτήσαμε ἀνυπόμονα ἀπό τά θρανία μας.
- Στήν πέμπτη Θά πᾶμε μιά σύντομη ἐπίσκεψη σ' ἔνα ἐργοστάσιο πού κάνει... σοκολάτες!
- "Aaa! κάναμε ἐμεῖς.
- Μά γιά σταθεῖτε, μᾶς ρώτησε γελώντας ὁ δάσκαλος, μήπως σᾶς εἶναι εὔκολο νά μοῦ πεῖτε γιατί ἔχετε τόση ὥρα ἀνοιχτό τό στόμα σας; Μήπως ἐπειδή σᾶς εἶπα χελιδόνια; Μά ἐκεῖνα τό ἀνοίγουν, καθώς πετοῦν, γιά νά τρώνε τά ἔντομα.

Πραγματικά, ὅση ὥρα μιλοῦσε, εἶχαμε τό στόμα μας ὁρθάνοιχτο.

— Γιά νά σᾶς ἀκοῦμε καλύτερα, κύριε, εἶπε ἡ Παρασκευούλα.

— Μά δέν ἀκοῦν μέ τό στόμα, μέ τ' αὐτιά ἀκοῦν, εἶπε ἐκεῖνος ξεκαρδισμένος στά γέλια.

~~Λοιπόν, Θέλω νά σᾶς πῶ κάτι. "Οταν εἶδα τό δάσκαλο νά μπαίνει στήν τάξη, εἶπα μέσα~~

μου: «Πό! Πό! Καινούριο δάσκαλο θά έχουμε φέτος. "Άραγε θά είναι καλός;».

Δέν έχει περάσει οὕτε μιά ώρα καί είναι σάν νά τόν ξέρω πολύ καιρό. Είμαι βέβαιος ότι θά περάσουμε μαζί του μιά ύπεροχη χρονιά!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A. Μπορεῖς νά περιγράψεις τό δάσκαλο; Τί θά έκαναν όλα μαζί τά παιδιά; Πόσες έκδρομές καί ποῦ θά πήγαιναν μέσα στή σχολική χρονιά; Μήπως τώρα μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;
- B. Πῶς λέγεται τό σχολεῖο πού πηγαίνεις; Πῶς λέγεται ό διευθυντής τοῦ σχολείου σου; Πῶς λέγεται ό δάσκαλος ή ή δασκάλα σου; Πόσους μαθητές έχει ή τάξη σου; Πόσα άγόρια; Πόσα κορίτσια; Ποιό είναι τ' όνομά σου; Ποιό είναι τ' όνομα τοῦ πατέρα σου; τῆς μητέρας σου; Ποῦ μένεις; "Αν έχεις τηλέφωνο, ποιός είναι ό άριθμός του;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Δρόμος, όδός, λεωφόρος: είναι **συνώνυμες** λέξεις, δηλαδή έχουν τήν ίδια περίπου σημασία μεταξύ τους.

- 1) Τώρα πού ξέρεις ποιές είναι οι συνώνυμες λέξεις, μπορεῖς νά βρεῖς τά συνώνυμα τῶν παρακάτω λέξεων;
έργασία, θόρυβος, σακίδιο.

2) Οι αἰσθήσεις είναι πέντε: ἡ ὅραση, ἡ ἀκοή, ἡ ὄσφρηση, ἡ γεύση καί ἡ ἀφή.

Νά συμπληρώσεις τίς τελεῖες μέ τίς λέξεις πού ταιριάζουν:

Ακούω μέ τ' ..... μου. Ἔχω καλή .....

Βλέπω μέ τά ..... μου. Ἔχω καλή .....

Μυρίζω μέ τή ..... μου. Ἔχω καλή .....

Πιάνω μέ τά ..... μου. Μέ τήν..... καταλαβαίνω
πότε ἔνα πράγμα είναι σκληρό ἢ μαλακό, ζεστό ἢ κρύο.

Γεύομαι μέ τή ..... μου. Μέ τή ..... καταλαβαίνω
τό γλυκό, τό πικρό, τό ξινό.

3) Νά σχηματίσεις λέξεις πού νά τελειώνουν σέ -ώνας
(ὅπως ἡ λέξη ἐλαιώνας) άπό τά παρακάτω ούσιαστικά:

περιστέρι, πορτοκάλι, ἄχυρο, ἀμπέλι, πεῦκο.

6. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

“Οταν πλησίαζε ἡ ὥρα νά χτυπήσει τό κουδούνι γιά τό πρώτο διάλειμμα, δάσκαλος κοίταξε τό ρολόι του καί εἶπε:

— “Έχουμε ἀκόμα λίγο καιρό. Ἐγώ σᾶς εἶπα τ' ὄνομά μου, τώρα πρέπει νά μοῦ πεῖτε κι ἔσεις τέρδικά σας. Θέλω νά ξέρω ποιά είναι τά χελιδόνια πού ἔχω στή χελιδονοφωλιά μου. ”Ας ἀρχίσουμε ἀπό σένα, εἶπε δείχνοντας τήν ‘Ελενίτσα. Πῶς λέγεσαι;

— ‘Ελενίτσα Κούμπαρη, κύριε, εἶπε ἡ συμμαθήτριά μου.

‘Ο Δημήτρης, πού κάθεται δίπλα μου στό Θρανίο, είναι πολύ καλό και τακτικό παιδί, μά γελᾶ μέ τό παραμικρό. “Όλα ἀστεῖα τά βρίσκει. Μόλις εἴπε ή ‘Ελενίτσα τ’ ὄνομά της, ἅρχισε νά γελᾶ. Τόν σκούντησα μέ τόν ἀγκώνα μου νά σωπάσει. ‘Ο δάσκαλος ἄκουσε τά γέλια, ἀλλά ἔκαμε πώς δέν πρόσεξε και προχώρησε παρακάτω.

- ‘Εσύ πῶς λέγεσαι;
- Παρασκευή ‘Αγγελάκου, κύριε.
- ‘Ο Δημήτρης ξέσπασε σέ τρανταχτά γέλια.
- Χά! Χά! Χά!
- ‘Από τό πρόσωπο τοῦ δασκάλου ἔσβησε τό πλατύ χαμόγελο.
- Μπορῶ νά μάθω γιατί γελᾶς; ρώτησε ἀπορημένος τό συμμαθητή μου, πού ζάρωσε μέ τήν παρατήρηση και ἀποκρίθηκε μέ σκυφτό κεφάλι.
- Μοῦ φάνηκε ἀστεῖο..., κύριε!
- Τί σοῦ φάνηκε ἀστεῖο, παιδί μου;

— Νά! Νά λέγεται ἔνα χελιδόνι... Παρασκευή Ἀγγελάκου!

Χ' Ο δάσκαλος ἔκαμε ἔναν κύκλο μέ τή ματιά του μέσα στήν αἰθουσα καί εἶπε τονίζοντας τίς λέξεις μία μία.

— Ἀσφαλῶς δέν εἶστε χελιδόνια, ἀφοῦ δέν ἔχετε φτερά καί ψαλιδωτή οὐρά! Ἔγώ ὅμως σᾶς βλέπω σάν μικρά πουλιά καί οἱ κουβεντοῦλες σας μοῦ θυμίζουν τό τιτίβισμά τους. (Νά ξέρετε ώστόσο ὅτι, ὅσο καί νά μοῦ εἶστε συμπαθητικά, δέ θά ἐπιτρέψω σέ κανένα νά κάνει φασαρία χωρίς λόγο μέσα στήν τάξη.)

Προχώρησε στενοχωρημένος στό κέντρο τῆς τάξεως καί εἶπε:

— Οἱ γονεῖς στέλνουν τά, παιδιά τους στό σχολεῖο, γιά νά μάθουν νά γράφουν, νά διαβάζουν ὥραϊα βιβλία καί νά πάρουν ὅλες ἐκεῖνες τίς γνώσεις πού θά χρειαστοῦν, γιά νά μπορέσουν νά βγοῦν μόνα τους στή ζωή. Μά τά στέλνουν τάχα μόνο γι' αύτό; "Οχι! Τά στέλνουν καί γιά νά μάθουν νά εἶναι εὐγενικά, νά σέβονται τούς μεγαλυτέρους καί ν' ἀγαποῦν τούς συνομηλίκους τους. Σχολεῖο δέ σημαίνει μόνο γνώσεις, δηλαδή μαθήματα. Σημαίνει καί εὐγενική συμπεριφορά μέσα στή μικρή κοινωνία τοῦ σχολείου.

Τί ὡφελεῖ ἀλήθεια νά ξέρει ἔνα παιδί πολλαπλασιασμό καί διαίρεση, ὅταν κοροϊδεύει τούς φίλους του; Καί τί νά τό κάμω τό παιδί πού μοῦ γράφει ἀλάνθαστη ὄρθογραφία, ὅταν δέ σηκώνεται ἀπό τό κάθισμα τοῦ λεωφορείου, γιά νά δώσει τή Θέση του σ' ἔνα γέρο πού τρέμουν τά πόδια του; Δέν ἀρκεῖ νά εἶστε μόνο καλοί μαθητές. Πρέπει νά εἶστε καί καλά παιδιά. Αύτό ἔχει σημασία. Νά μπορῶ κι ἐγώ νά ἔχω τό κεφάλι μου ψηλά καί νά λέω μέ καμάρι: «Βλέπετε αύτά τά παιδιά; Εἶναι στή δική μου τάξη».

Ο δάσκαλος περνοῦσε σοβαρός ἀπό τά Θρανία, ἔδινε τό χέρι του στά παιδιά, μάθαινε τ' ὄνομά τους καί ρωτοῦσε:

- Συμφωνεῖς μ' αὐτά πού εἴπαμε, Ἡλία;
- Ἐσύ, Φάνη, συμφωνεῖς;
- Μάλιστα, κύριε.

“Οταν ἔφτασε μπροστά στό Δημήτρη, τοῦ χάιδεψε τό σγουρό του κεφάλι καί ρώτησε:

- Λοιπόν, ποιό εἶναι τό δικό σου ὄνομα;
- Δημήτρης Παπαϊωάννου, κύριε, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

‘Ο δάσκαλος τοῦ χτύπησε μέ συμπάθεια τήν πλάτη.
 — Νά ἔνα συμπαθητικό παιδί. Τό λένε Δημήτρη Παπαϊωάννου καί τό ἀγαπῶ πολύ, γιατί μοῦ ἔδωσε τήν εύκαιρία νά μιλήσω στό πρῶτο κιόλας μάθημα γιά τίς βάσεις τῆς ζωῆς μας μέσα στήν τάξη.

Προχώρησε μέ βιαστικά βήματα στόν πίνακα κι ἔγραψε πάλι μέ κεφαλαῖα γράμματα.

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΆΛΛΟ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μέ τί παρομοίασε τά παιδιά ό δάσκαλος; Γιατί στενοχωρήθηκε μέ τό Δημήτρη; Γιατί στέλνουν οί γονεῖς τά παιδιά στό σχολεῖο; Φτάνει νά εἶναι ἔνα παιδί καλός μαθητής; Τί ἔγραψε στόν πίνακα ό δάσκαλος; Μήπως μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς πῶς λέγονται οἱ φωλιές:
τῶν μυρμηγκιῶν, τῶν ἀηδονιῶν, τῶν χελιδονιῶν, τῶν πελαργῶν, τῶν λύκων, τῶν ἀετῶν.
- 2) Νά βρεῖς τίς ἀντίθετες λέξεις:
ἀστεῖος, πρῶτος, λίγος, καλός, μικρός.

15/10/77. 7. Φθινοπωρινό πρωτοβροχή

Μέσα άπό το παράθυρο, συντροφιά μέ τόν παππού μας, κοιτάζαμε έξω τή βροχή νά πέφτει. Ήταν ή πρώτη δυνατή βροχή τοῦ φθινοπώρου. Οι ψιχάλες ἔπεφταν στήν άρχη άραιές καί σιγανές, χτυπώντας άπαλά τά τζάμια μας, σάν νά ἥθελαν νά μᾶς προειδοποιήσουν. Ύστερα ὅμως ἄρχισαν νά πέφτουν όρμητικά πάνω στά σπίτια καί στούς δρόμους, σάν νά θύμωσαν.

Οι δρόμοι σχημάτισαν σ'ένα λεπτό μικρά ρυάκια. Οι στέγες ἔσταζαν. Τά λουλούδια στίς γλάστρες μας ἔγερναν βρεγμένα καί τά φύλλα τους βάραιναν άπο τίς σταλαγματιές τῆς βροχῆς. Τό χῶμα ποτίστηκε καί ὁ ἀέρας μύρισε δροσιά καί φρεσκάδα.

Οἱ διαβάτες περνοῦσαν τρέχοντας, προσπαθώντας νά σκεπάσουν μέ τά χέρια τό κεφάλι, γιά νά μή βραχοῦν. Τσαλαβουτοῦσαν μέσα στά νερά σάν παπιά. Μιά κυρία φάνηκε στήν ἄκρη τοῦ δρόμου μέ ἀνοιχτή τήν πολύχρωμη ὁμπρέλα της.

— Ἀν κρατήσει πολύ αὐτή ἡ βροχή, δέ θά ἔρθει ὁ Ἄλεκος νά παίξουμε, εἴπα στενοχωρημένος στόν παππού.

— Μή στενοχωριέσαι. Μπόρα εἶναι καί θά περάσει, μέ ήσυχασε.

Καί καθώς κοίταζα ἀπό τό παράθυρο, θυμήθηκα ποῦ μᾶς βρῆκε τό φθινόπωρο καί τό πρῶτο φθινοπωρινό πρωτοβρόχι.

“Ημαστε στό νησί καί περνούσαμε τίς διακοπές μας μιά χαρά. Ἡ Θάλασσα ἦταν ἀκύμαντη καί γαλάζια καί οι βαρκοῦλες νύσταζαν ἐπάνω στά νερά κάτω ἀπό τόν ἥλιο καί τό φῶς. Ποῦ καί ποῦ ἔνα θαλασσοπούλι ἔκανε μιά βουτιά, σχηματίζοντας μικρούς καί μεγάλους κύκλους.

Κάποια μέρα ἡ Θάλασσα ρυτιδώθηκε καί ἄρχισε νά ταράζεται, σάν νά μήν αἰσθανόταν καλά. Σάν νά πῆρε κάποιο μήνυμα πού τήν ἀρρώστησε, μελάνιασε, ἐνῶ τά θαλασσοπούλια ἔσκουζαν ἀπό ψηλά. Μετά ἀπό λίγο ἔνας ὄρμητικός ἄνεμος τήν ἔκαμε ν' ἀγριέψει. Σηκώθηκε κύμα. Ἡταν Σεπτέμβριος.

Τέ μητέρα μου κοίταξε τή Θάλασσα καί εἶπε: «⁷Ηρθε τό φθινόπωρο». Τά βράδια ἄρχισε νά κάνει ψύχρα καί στά καφενεδάκια οί καρέκλες ἔμεναν ἀδειανές. Τά καραβάκια γέμιζαν ἀπό κόσμο πού ἔφευγε. “Οταν βγαίναμε τό ἀπόγευμα περίπατο, βάζαμε πουλόβερ. Στό δασάκι ἄρχισαν νά φυτρώνουν δειλά δειλά τά κυκλάμινα. “Οταν πατούσαμε πάνω στίς πευκοβελόνες, ἔτριζαν κι ἐλεγαν: «⁷Ηρθε τό φθινόπωρο».

Ἐνα ἀπόγευμα ό ἀέρας πῆρε τά λουλούδια ἀπό τή γλάστρα. Τά δέντρα δάκρυσαν ἀπό τή βροχή. Τά πεῦκα,

οί λεῦκες, όλα ἔσταζαν.) Οπως ἔπεφταν οἱ σταγόνες τῆς βροχῆς ἔλεγαν: «Ἔθρε τό φθινόπωρο».

‘Η Θάλασσα δέ μᾶς ἥθελε πιά. ’Ήθελε νά μείνει μόνη καί μᾶς ἔδιωχνε πρός τά ἔξω. Μᾶς ἔλεγε: «Φύγετε». Καί ὅταν ἡ Θάλασσα λέει στά παιδιά νά φύγουν, ἥρθε όπωσδήποτε τό φθινόπωρο.

(Μαζέψαμε τίς βαλίτσες μας καί φύγαμε. Στό ταξίδι μᾶς συντρόφευαν τά πουλιά, πού ἔφευγαν κι ἐκείνα κοπαδιαστά.

‘Οταν φτάσαμε στή γειτονιά μας καί εἴδαμε τό σπίτι μας νά μᾶς περιμένει, νιώσαμε τήν ἵδια καί μεγαλύτερη ἀκόμη χαρά ἀπ’ ὅση ὅταν φεύγαμε γαί τό νησί. Τί ώραϊο πράγμα πού εἶναι ἀλήθεια νά ξαναγυρίζεις στό σπιτικό σου, στίς συνήθειές σου, στά πράγματα πού ἄφησες.

‘Η μητέρα μου ἄνοιξε τά κλειστά παντζούρια καί ὁ χλωμός φθινοπωριάτικος ἥλιος φώτισε τά δωμάτια. ‘Ολα ἦταν στή θέση τους ἀκίνητα. ‘Η πολυθρόνα τοῦ

παπποῦ, τά παιχνίδια μας, άκόμα καί οἱ παλιές μας τσάντες, πού τίς εἴχαμε πετάξει σέ μιά γωνιά στό μικρό καμαράκι.

“Ωσπου νά σκεφτῶ αύτά τά πράγματα ή βροχή εῖχε σταματήσει. Μά δυό μικρές σταγόνες σάν δάκρυα στάθηκαν ἐπάνω στό παράθυρό μου καί μοῦ εἶπαν:

— Ξέρεις, τάχα, ἀγοράκι μου, ναι, ἔσύ, πού κόλλησες τό μουτράκι σου στό τζάμι, ξέρεις τί μεγάλο ταξίδι ἔχουμε κάμει, ώσπου νά φτάσουμε σάν βροχή ἔξω ἀπό τό παράθυρό σου;

✗ Ξεκινήσαμε ἀπό τό βουνό. Ἀπό μιά μικρή πηγή πού ἀνάβλυζε μέσα σέ καθαρές καί ἄσπρες πέτρες. Γνωρίσαμε τά λουλούδια, τούς θάμνους, τά πουλιά. Θελήσαμε νά γνωρίσουμε καί τόν ἄλλο κόσμο καί ἀρχίσαμε νά ροβοῦμε τήν πλαγιά.

Γίναμε μικρό ρυάκι καί κατρακυλήσαμε παίζοντας ἀπό ραχούλα σέ ραχούλα ὡς τόν κάμπο. Ἐκεῖ γίναμε φίλοι μέ τά βατράχια, τήν πρασινάδα καί τή χλόη. ~~Ἐίδαμε~~ ίτιές νά λυγίζουν μέ χάρη τά κλαδιά τους καί καλαμιές βρεγμένες ν' ἀργοσαλεύουν στό ἀπαλό φύσημα τοῦ ἀνέμου.

“Υστερα δυνάμωσαμε, πλατύναμε καί γίναμε ποτάμι. Καί ὅλο προχωρούσαμε, γιά νά γνωρίσουμε τόν κόσμο. Τά φυτά τῆς ὅχθης μᾶς ἔκαναν συντροφιά καί ἀγάμεσά τους ἔνα πλῆθος ζωάκια, πού κατοικοῦσαν στά γλυκά νερά. Τί ὅμορφα πού ἦταν τή νύχτα! ”Ακουγες γρήγορα βηματάκια, κρυφά πετάγματα, πνιχτούς ἥχους. Τά ψαράκια χασμουριόνταν ἀπό τή νύστα καί μοναχά τό βραχνό τραγούδι τοῦ βατράχου ἀκουγόταν μέσα στή σιγαλιά.

Μιά ἔξαιρετική μέρα βρεθήκαμε στή θάλασσα. Ἐκεῖ μέ μιά μεγάλη βοή μαζευτήκαμε ὅλα τά νερά ἀπό τούς ποταμούς. ‘Ο ωκεανός ζητοῦσε νά τοῦ διηγηθοῦμε ιστορίες ἀπό τά χιονισμένα βουνά.

Μέ τή ζέστη τοῦ ἥλιου γίναμε μιά μέρα ύδρατμοί καὶ βρεθήκαμε ψηλά στόν ούρανό. Οἱ φίλοι μας κι ἐμεῖς σχηματίσαμε τά σύννεφα. ~~Καί~~ ἀπό ἑκεῖ πάνω βλέπαμε τή γῆ.

Πρίν ἀπό λίγο τό κρύο καί ὁ ἄνεμος μᾶς πάγωσαν. Μαζευτήκαμε πολλά σύννεφα μαζί, γίναμε γκρίζα, μετά μαῦρα, μετά βαρύναμε πολύ καί ἀρχίσαμε νά πέφτουμε. Πέφταμε γρήγορα, ὀρμητικά, ξαναερχόμαστε στή γῆ. Μᾶς φώναζαν «βροχή». Τά παιδιά ἔτρεχαν νά κρυφτοῦν. Μά τό χῶμα μᾶς περίμενε μέ λαχτάρα. Τό ἀρωματίσαμε, βρήκαμε τίς ρίζες, δροσίσαμε τά δέντρα, ξεπλύναμε τούς δρόμους καὶ κάναμε τόν τόπο νά λαμποκοπήσει. ~~Τώρα~~ ὁ γεωργός θά τρέξει στά χωράφια, γιατί τοῦ ἐτοιμάσαμε ἐμεῖς τό χῶμα πού θά σπείρει. Γειά σου. Πρέπει νά φύγουμε τώρα. } .

Οἱ σταγόνες κύλησαν ἀπό τό τζάμι κι ἔπεσαν ἐπάνω σέ μιά βιγκόνια πού τίς δέχτηκε στήν ἀγκαλιά της.)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί τά λέμε πρωτοβρόχια; Ποῦ βρῆκε τό φθινόπωρο τά παιδιά; Τί ἔγινε κι ἀναγκάστηκαν νά φύγουν; Ποιά πράγματα στή φύση ἔλεγαν ότι ἦρθε τό φθινόπωρο; Τί ταξίδι κάνει ἡ βροχή; Τί θά πεῖ ύδρατμός;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί εἶναι ἡ ψιχάλα; ἡ ὁμίχλη; ἡ καταιγίδα;
- 2) Τί φοροῦμε στίς βροχές; Τί κρατοῦμε στίς βροχές;

8. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

‘Ο παππούς έξακολουθοῦσε νά μένει κοντά στό παράθυρο.

— Τί έχεις; τόν ρώτησε ό Κλεάνθης. Δέ χόρτασες άκόμα βροχή;

Βαριαναστέναξε καί τοῦ εἶπε:

— Θά ήθελα νά είχα φτερά! Νά πετοῦσα άμέσως στό χωριό μου, Κλεάνθη. Ἐφέτος δέν ἔτυχα ἐκεῖ στ’ ὅργωμα καί στή σπορά. Ξέρεις τί σημαίνουν γιά μένα αὐτά τά πράγματα;

‘Αν πάρεις μιά όποιαδήποτε ἐγκυκλοπαίδεια, θά διαβάσεις: ὅργωμα σημαίνει σκάβω τή γῆ μέ αροτρο. Στήν ἐποχή μας βέβαια τό χῶμα σκάβεται μέ τά καλλιεργητικά μηχανήματα. Μά, ὅπως καί νά τό κάμεις, τ’ ὅργωμα καί ἡ σπορά δέν εἶναι μόνο: σκάβω τή γῆ καί ρίχνω τό σπόρο.

Εἶναι μιά ὀλόκληρη προετοιμασία. (Ο γεωργός έτοιμάζει τά σπλάχνα τῆς γῆς, γιά νά μᾶς δώσουν καρπό. Τό χωράφι θέλει ὅργωμα, σπάρσιμο, λίπανση, σβάρνισμα, “Ολες αύτές εἶναι δουλειές ιερές, γιατί κάνουν τή γῆ γόνιμη καί εὔφορη. Μέ τ’ ὅργωμα τά χωράφια ξανανιώνουν καί πλουτίζονται μέ νέες θρεπτικές ούσιες. Τό χῶμα θρυμματίζεται καί ὁ ἀέρας καί ὁ ἥλιος τό ζωντανεύουν. Οι ρίζες δέχονται τή βροχή σάν εύλογία.)

Καί συνέχισε:

— Μά καί πάλι δέν εἶναι μόνο αὐτό τ’ ὅργωμα. Τ’ ὅργωμα καί ἡ σπορά εἶναι ἔνα χαρούμενο πανηγύρι. Τά βόδια μουγκανίζουν, οι ζευγολάτες τραγουδοῦν, τά μεγάλα τρακτέρ βογγοῦν, καθώς τούς ἀντιστέκεται τό σβολιασμένο χῶμα.

“Αιντε! ”Ωωωω! ”Εεε! ἀκοῦς όλημερίς ἀπό χαρούμενα στόματα. Τά πρόσωπα χαμογελοῦν. Οι καρδιές ἀναγαλλιάζουν. Καί ἄν τύχει νά βρέξει, ὅπως τώρα, καί

Φανεῖ πέρα μακριά στόν όρβηζοντα τό ουράνιο τόξο, ό ούρανός γεμίζει χρώματα άπαλά καί ό άγροτης βγάζει τό σκούφο του καί κάνει τό σταυρό του. Τά βόδια σέρνουν τά βήματά τους άργα καί μεγαλόπρεπα πάνω στήν ύγρη γῆ.

Μόνο στό ύπαιθρο μπορεῖ νά χαρεῖς ἔναν τέτοιο ύπεροχο ζωγραφικό πίνακα. Ἔδω στήν πόλη τί νά δεῖς; Βλέπεις τά μπαλκόνια τοῦ ἀντικρινοῦ σπιτιοῦ πού στάζουν.

Θυμοῦμαι, πού λές, Κλεάνθη, τόν καιρό ἐκεῖνο πού πάλευα μέ τά χωράφια. Μόνος μου ὅλη μέρα λαχταροῦσα νά μιλήσω σέ κάποιον. Καί μιλοῦσα μέ τά βόδια, μέ τίς κουροῦνες, μέ τίς σιταρῆθρες, πού γυρόφερναν πάνω ἀπό τό κεφάλι μου, μιλοῦσα μέ τή βροχή καί μέ τόν ἥλιο.

Σάν γύριζε ό πατέρας σου ἀπό τό σχολεῖο, μοῦ ἔφερνε τό φαΐ στό χωράφι. Εἶχαμε τότε ἐκεῖνο τό κτῆμα στή ρίζα τοῦ λόφου, κάπου εἴκοσι λεπτά δρόμο μακριά ἀπό τό χωριό. Ἀλλοτε ἔβρεχε καί ἦταν τά παπούτσια

του λασπωμένα, ἄλλοτε ἔκανε κρύο δυνατό κι ἐρχόταν κουκουλωμένος ώς τό λαιμό.

Καθώς ἦταν βαρύς ὁ οὐρανός ἀπό τά σύννεφα καί ὅπως ἤμουν κουρασμένος ἀπό τή σκληρή δουλειά, ὅταν ἄκουγα τή φωνούλα του, μοῦ φαινόταν πώς ἔφτασε κιόλας ἡ ἄνοιξη.

— Πατέραααα, σοῦ ἔφερα τό φαῖ σου. Ἡ μάνα εἶπε πώς δέν ντύθηκες καλά καί θά κρυώσεις. Σοῦ στέλνει λίγα ζεστά ρεβίθια νά φᾶς, νά ζεσταθεῖς. "Έκαμε καί χαλβά μέ σιμιγδάλι.

(Ἐρχόταν σιμά καί χάιδευε τά ζῶα. Τά ζῶα τότε ἦταν τό δεξί χέρι τοῦ ἀγρότη. Ζοῦσαν μαζί του τόν κόπο του, τήν ἀγωνία, τή χαρά του.)

— Γειά σου, Μπιρμπιλομάτα, γειά σου, Κανελιά μου!

Τά βόδια ἔσκυβαν τό κεφάλι σάν ντροπαλές κοπελιές πού τίς παινεύουν καί γύριζαν τά μεγάλα ἀγαθά μάτια τους πρός τόν ἀγρό.

Οι νύχτες τότε μοῦ φαίνονταν ἀτέλειωτες. Καί ὅταν φώτιζε ὁ ἥλιος τή μέρα, τό κορμί μου δέν εἶχε ἀκόμα ἀναπαυτεῖ. Υστερά ἔρχονταν τά χιόνια καί οἱ γιορτές τοῦ Χριστοῦ, λιγόστευαν οἱ δουλειές στά χωράφια καί τότε πιά ξεκουραζόμουν.

Ήταν ὅμορφος γιά μένα ὁ καιρός ἐκεῖνος. Γιατί ἔνιωθε σάν μάνα μου τή γῆ. Κάθε βράδυ τήν παρακαλοῦσα στίς προσευχές μου νά μοῦ φυλάξει τό θησαυρό πού τής ἔκρυψα στόν κόρφο της, γιά νά βγοῦν τά στάχια βαριά καί κατάξανθα καί νά ἔχω νά θρέψω τά παιδιά μου.

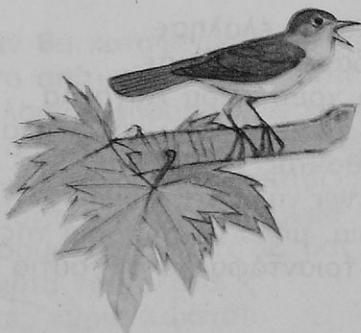
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἦταν τά παλιά χρόνια ὁ παππούς; Πῶς ἔλεγε τό ὅργαμα καί τή σπορά; γιατί; Ποιά εἶναι ἡ διαφορά ἀνάμεσα στό ὅργαμα τοῦ·

παλιοῦ καιροῦ καί τοῦ σημερινοῦ; Ποιός ἔφερνε φαῖ στόν παππού, δταν δούλευε στά χωράφια; Γιατί ἡταν τότε ὅμορφος ἐκεῖνος ὁ καιρός γιά τόν παππού; Μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέδικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά κάμεις ἔνα ρῆμα ἀπό τίς λέξεις:
σπορά, ὅργωμα, σκάψιμο, καλλιέργεια, τραγούδι, χαμόγελο, βοτάνισμα, σβάρνισμα.
- 2) Ἡ εὕφορη γῆ. Νά βρεῖς κι ἐσύ δύο ἐπίθετα γιά τή γῆ.
- 3) Νά ύπογραμμίσεις τρεῖς σύνθετες λέξεις καί δύο παρομοιώσεις.
- 4) Νά βρεῖς τά ἐπαγγέλματα πού σοῦ θυμίζουν οἱ λέξεις:
ἀγρός, ἔπιπλο, φάρμακο, φοῦρνος.

9. ΑΥΓΟΥΛΑ

Κόκορης ἐλάλησε
γάιδαρος ἐγκάρισε
κι ἡ χρυσόχερη Αύγούλα
ροβολάει ἀπ' τήν κορφούλα
γνέθοντας χρυσό μαλλί·
φέρνει γάλα καί ψωμί,
ρόδια, μῆλα στήν ποδιά της
καί τριαντάφυλλα στ' αύτιά της.

Βασ. Ρώτας

10. ΧΑΡΟΥΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Δέν ξέρω αν θά καταφέρω νά σᾶς περιγράψω τό γυρισμό μας στό σπίτι, άλλά θά προσπαθήσω.

Βγαίνουμε λοιπόν χοροπηδώντας από τό σχολεῖο και πάιρνουμε τό δρόμο μέ τά πόδια. Πηγαίνουμε προσεχτικά από τό πεζοδρόμιο και κοιτάζουμε πάντα άριστερά και δεξιά, όταν πρόκειται νά περάσουμε άπεναντι.

Μόλις φτάσουμε στή γειτονιά μας, άρχιζουμε νά χαιρετοῦμε. Πρῶτα τό γαλατά. X

— Καλημέρα σας, κύριε Κώστα!

— Καλημέρα, παιδιά. Πῶς πήγε τό σχολεῖο;

— Πολύ καλά. Εύχαριστοῦμε.

Στή γειτονιά μᾶς ζέρουν άπό μωρά καί μᾶς άγαπούν καί όλο άπορούν γιατί μεγαλώσαμε.

- Πῶς ψήλωσες, Κλεάνθη!
- Πῶς μεγάλωσες, Παναγιώτη!

Τί νά κάνουμε; Περνοῦν τά χρόνια, βλέπετε!

Στή γωνία τοῦ δρόμου εἶναι μιά μεγάλη πολυκατοικία. Άπο κάτω ύπαρχουν μαγαζιά. Τό μπακάλικο τοῦ κυρ — Άντώνη. Τό μανάβικο τοῦ κυρ — Σπύρου. Τό άνθοπλεϊο τοῦ κυρ — Γιώργου.

- Γειά σου, κυρ — Άντώνη!
- Γειά σας, παιδιά!

Στρίβουμε τό στενό τοῦ σπιτιοῦ μας. Τό δικό μας εἶναι τό πέμπτο σπίτι στή σειρά. Αύτό μέ τίς γλάστρες στά παράθυρα εἶναι τῆς κυρίας Μαρίας. Κι ἐκεῖνο τό διώροφο μέ τά τρία σκαλάκια εἶναι τοῦ κυρίου Παπαδημητρίου, πού ἔχει τρία παιδιά στήν ήλικια τή δική μας.

~~✗~~ Νά καί τό δικό μας. Ό πατέρας μου τό λέει «*όδστης*», γιατί ἔχει ἔνα μικρό κῆπο. Στά κάγκελα τήν ἀνοιξη μοσχοβολᾶ τό άγιοκλημα καί τό φθινόπωρο τ' όμορφαίνουν οι γαζίες σάν κίτρινες μικρές τελείες.~~✗~~

Κάθε μεσημέρι, ὅταν γυρίζουμε, κρεμιόμαστε καί οι τρεῖς άπό τό λαιμό τῆς μαμᾶς καί λέμε όλοι μαζί τά νέα μας.~~✗~~

— Μαμά, ἥρθαν καί ἄλλα παιδιά στήν τάξη. Ό Σπύρος, δ' Άντρεας, ή Άννούλα καί μιά "Ολγα άπό τήν Πάτρα.

— Μαμά, κάθε Τρίτη καί Πέμπτη ἐμεῖς θά ἔχουμε άθλητικά, δηλαδή ποδόσφαιρο καί μπάσκετ.

— Ήμεῖς θά κάνουμε μιά μικρή ἐκδρομή κάθε μήνα. Τό Νοέμβριο θά πᾶμε στήν Άκροπολη.

— "Α, καλά. Κι ἐμεῖς θά όργανώσουμε μιά μεγάλη ἐκδρομή γιά τό Πάσχα. Θά πᾶμε στόν Παρνασσό.

~~✗~~ Σωπάστε νά μιλήσω κι ἔγω, ξεφωνίζει ή Μαρίνα, πού αἰσθάνεται άδικημένη. Στό νηπιαγωγεῖο μας ἐμεῖς ἔχουμε πολλά ζῶα: Τόν Μπούμπη, ἔνα χοντρό σκύλο, μιά τόση δά γατούλα, τή Μινού, κι ἔναν ἀστεῖο παπαγάλο, τόν

Πίπη. ”Ακού, Πίπη!

‘Η μαμά πιάνει τό κεφάλι μέ τά δυό της χέρια καί τραβᾶ τά μαλλιά της.

— Σιγά! Σιγά! Νά μιλάτε ένας ένας, γιά νά καταλαβαίνω τί λέτε. Τώρα έχω μπερδέψει τόν Παρνασσό μέ τόν Πίπη τόν παπαγάλο καί τίς έκδρομές τοῦ Πάσχα μέ τήν ”Ολγα ἀπό τήν Πάτρα.”

(Σέ λίγο χτυπᾶ τό κουδούνι. Γυρίζει ό πατέρας μου ἀπό τή δουλειά.

— Τί γίνεται ἐδῶ πέρα; ”Ισαμε κάτω ἀκούγονται οἱ φωνές σας.

Δίνουμε ἔνα πήδημα καί βρισκόμαστε στήν ἀγκαλιά του. Πάλι τά ἴδια. Πάλι δ Πίπης, πάλι ἡ ”Ολγα ἀπό τήν Πάτρα.

— Θά ρίξετε κάτω τόν πατέρα σας. Κλεάνθη, Παναγιώτη, Μαρίνα, φωνάζει ἡ μαμά.)

‘Η Μαρίνα ρωτᾶ πονηρά μέ τήν ψιλή της φωνούλα.

— Μπαμπά, τί μυρίζει;

— Τί μυρίζει τάχα; λέει ἐκεῖνος. Τό φαγητό πού μαγείρεψε ἡ μαμά σου;

— ”Οχι, καλέ! Σχολεῖο μυρίζει!

— ”Αaa! Καλά λές. Σχολεῖο μυρίζει! Καί τί μοσχοβολιά εἶναι αὐτή! Έλατε ὅμως τώρα νά πλύνουμε τά χέρια μας καί νά καθίσουμε στό τραπέζι, γιατί πεινῶ πολύ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Εἶναι εύγενικά παιδιά δ Κλεάνθης καί δ Παναγιώτης;

‘Από πού τό καταλαβαίνετε; Γιατί δ πατέρας λέει «օσση» τό σπίτι τους; Γιατί δ Κλεάνθης λέει ἀθλητικά τό ποδόσφαιρο καί τό μπάσκετ; Τί ἔχει στό νηπιαγωγεῖο της ἡ Μαρίνα; Τί γίνεται, όταν ἔρχεται στό σπίτι δ πατέρας; Μήπως μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά μιλήσεις στήν τάξη γιά τή γειτονιά σου και νά περιγράψεις τό σπίτι σου.
- 2) Νά δείξεις στό χάρτη ποῦ είναι ή Πάτρα καί ποῦ ό Παρνασσός.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά μάθεις νά γράφεις σωστά τίς ήμέρες της έβδομάδας:

Κυριακή,	Δευτέρα,	Τρίτη,
Τετάρτη,	Πέμπτη,	Παρασκευή, Σάββατο.

- 2) Νά μάθεις νά γράφεις σωστά τά όνόματα τῶν μηνῶν:

Ιανουάριος,	Φεβρουάριος,	Μάρτιος,
Απρίλιος,	Μάιος,	Ιούνιος,
Ιούλιος,	Αύγουστος,	Σεπτέμβριος,
Οκτώβριος,	Νοέμβριος,	Δεκέμβριος.

- 3) Νά μάθεις νά γράφεις σωστά τά μαθήματά σου:

Ανάγνωση,	όρθογραφία,	γραμματική,
εκθεση,	θρησκευτικά,	ιστορία,
γεωγραφία,	φυσική ιστορία,	άριθμητική,
γυμναστική,	χειροτεχνία.	

11. ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

18/10/78.

Ήταν ή σειρά τοῦ Κλεάνθη νά πεῖ τήν προσευχή, μά πεινοῦσε τόσο καί τήν εἶπε τόσο βιαστικά, ώστε δέν καταλάβαμε ούτε λέξη.

— Τήν ἔφαγες τήν προσευχή, Κλεάνθη, εἶπε ό παππούς. 'Επανάλαβέ την, σέ παρακαλῶ.

— Κύριε, εἶπε ἐκεῖνος ἀργά καί δυνατά αὐτή τή φορά, εύλογησε τό φαγητό πού θά φᾶμε σήμερα, γιατί εἶσαι "Άγιος καί τώρα καί πάντοτε καί στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων, ἀμήν.'

‘Η γιαγιά μονάχα λείπει ἀπό τό τραπέζι. ’Έχει πάει στήν ἄλλη κόρη της πού μένει στό Πήλιο. ’Έχει κι ἐκεῖ ἐγγόνια.

(Στό τραπέζι δέν ἔχει κουβέντες. ‘Η μητέρα μᾶς πε-

ριποιεῖται καί μᾶς ρωτᾶ τί θέλουμε. 'Ο πατέρας τρώει, μά ό νοῦς του ταξιδεύει στίς δουλειές, πού τόν περιμένουν. 'Ο Κλεάνθης καταβροχθίζει τό φαγητό του καί ό παππούς προσέχει τή μικρή έγγονή του, τή χαϊδεμένη.

Είμαστε μιά οίκογένεια, σάν δλες τίς ἄλλες. 'Η γιαγιά λέει, ότι ή οίκογένεια, ὅπου βασιλεύουν ή δμόνοια καί ή ἀγάπη, εἶναι εύτυχισμένη. Καί μᾶς διηγεῖται αὐτή τήν ίστορία:

«Κάποτε μιά μητέρα διάλεξε γιά τήν κόρη της ἔνα μυρωδάτο τσαμπί σταφύλι ἀπό τό ἀμπέλι.

Τό κοριτσάκι σκέφτηκε ότι ό ἀδερφός της Θά τό ἥθελε περισσότερο ἀπό ἐκείνην καί τοῦ τό ἔδωσε.

Τό ἀγόρι πῆρε τό σταφύλι κι ἔτρεξε χαρούμενο στόν πατέρα του πού ἔσκαβε: "Πατέρα, πάρε νά δροσιστεῖς".

'Ο πατέρας τό δέχτηκε, μά βλέποντας τή γυναίκα του νά δουλεύει λίγο πιό πέρα, τής πρόσφερε μέ τή σειρά του τό φροῦτο, γιά νά τήν εύχαριστήσει.

"Ἐτσι, τό δροσερό σταφύλι ἔκαμε τόν κύκλο τής οίκογένειας καί γύρισε τελικά στό χέρι πού τό ἔκοψε.]

['Η γιαγιά μου τελειώνει πάντα τήν ίστορία της λέγοντας: «Μακάρι ὁ Θεός νά χαρίζει ἀγάπη καί δμόνοια σέ δλες τίς οίκογένειες τοῦ κόσμου».

Πρίν ἀπό δύο μέρες ό δάσκαλος μέ ρώτησε νά τοῦ πῶ τί εἶναι «οίκογένεια». Κι ἐνῶ ξέρω τί Θά πεῖ οίκογένεια, δυσκολεύτηκα νά τοῦ ἀπαντήσω.]

— Δέν εἶναι δύσκολο, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε ό δάσκαλος. Προσπάθησε νά βρεῖς δικά σου λόγια νά τό πεῖς.

[Σκέφτηκα, σκέφτηκα καί στό τέλος τοῦ εἶπα:
— Οίκογένεια... οίκογένεια εἶναι... ό μπαμπάς, ή μαμά καί τά παιδιά... καί ἂν ύπάρχει παππούς καί γιαγιά, πού μένουν στό ἴδιο σπίτι... καί τρῶνε στό ἴδιο τραπέζι καί... καί...

— Μπράβο, Παναγιώτη μου, πολύ καλά τά λές, εἶπε ό δάσκαλος. Τί ἄλλο δμως λέμε οίκογένεια;

Πήρα κι έγώ θάρρος καί συνέχισα. Μόνο πού κόμπιαζα λιγάκι. Δέν τά ἔλεγα γρήγορα ὅπως συνήθως.
— Οἰκογένεια είναι καί... νά... αύτό... πού γυρίζουμε τό μεσημέρι σπίτι καί μᾶς περιμένει ἡ μαμά μας μέ ανοιχτή ἀγκαλιά..., πού ἔρχεται ὁ πατέρας φορτωμένος καί τρέχουμε νά τόν βοηθήσουμε..., πού μέ βοηθᾶ ὁ ἀδερφός μου καμιά φορά στά μαθήματα..., νά... πού ἀγαποῦμε ὁ ἔνας τόν ἄλλον, κύριε!

— Πολύ σωστά, συμπλήρωσε ὁ δάσκαλος. Οἰκογένεια είναι καί ἡ ἀγάπη, πού δένει τούς γονεῖς μέ τά παιδιά. Καί ὅχι μόνο ἡ ἀγάπη, μά καί ὁ σεβασμός, ἡ ύπακοή καί ἡ ἀλληλοβοήθεια.

“Ολ’ αὐτά τά ἔλεγα στούς δικούς μου, ὅταν πιά τελειώσαμε τό μεσημεριανό μας φαγητό. Ἡ μητέρα μου σηκώθηκε καί μέ φίλησε καί ὁ πατέρας μου μοῦ ἔσφιξε τό χέρι, σάν νά ἥμουν φίλος του.

— Είσαι σπουδαῖος, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε λιγάκι συγκινημένος. Μόνο ἔχω μιά ἀπορία. Γιατί μ’ ἔβαλες νά γυρίζω φορτωμένος στό σπίτι, ἀφοῦ ξέρεις ὅτι τά ψώνια τά κάνει ἡ μαμά;

— “Αν ὅμως γύριζες φορτωμένος, δέ θά σέ βοηθούσαμε; εἶπα ἐγώ.

Κι ἔβαλαν ὅλοι τά γέλια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί νόημα βγαίνει ἀπό τήν ιστορία τῆς γιαγιᾶς;

Γιατί ὁ πατέρας ἔσφιξε τό χέρι τοῦ Παναγιώτη σάν νά ἥταν φίλος του; Μήπως τώρα μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- Νά βρεῖς τί μου εἶναι:
‘Ο πατέρας τοῦ πατέρα μου;
‘Ο πατέρας τῆς μητέρας μου;
‘Η μητέρα τοῦ πατέρα μου;
‘Η μητέρα τῆς μητέρας μου;
‘Ο ἀδερφός τοῦ πατέρα μου;
‘Η ἀδερφή τῆς μητέρας μου;
‘Ο γιός τοῦ Θείου μου;
‘Η κόρη τῆς Θείας μου;

12. ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΜΑΣ

Τό σπιτάκι μας φτωχό μά εύτυχισμένο,
δίχως κρύσταλλα άκριβά και πολυθρόνες.
Κάτασπρο σπιτάκι, τόσο άγαπημένο,
κι ή αύλιτσα του γεμάτη άνεμωνες.

Τό σπιτάκι μας χαρούμενο κεῖ πέρα
κάτω από τό λόφο τ' Άι - Λιᾶ,
λάμπει μές στόν ήλιο, στόν άγέρα,
και τοῦ λέν τραγούδια τά πουλιά.

Τό βραδάκι, σάν ό ήλιος βασιλεύει
και μαζεύει κι ό άγέρας τά φτερά,
στά είκονίσματα μιά φλόγα πού άναδεύει
τό γεμίζει μέ γαλήνη και χαρά.

Τό σπιτάκι μας άπάνεμο λιμάνι...
‘Η γαλήνη του, ή χαρά του μᾶς άρκει.
Τά παλάτια δέν τά θέλουμε. Μᾶς φτάνει
πού ό Χριστός μαζί μας κατοικεῖ.

N. Καμβύσης

«Τό τραγούδι τοῦ παιδιοῦ»

13. ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

‘Η Μαρίνα μέ ρωτᾶ γιά ὅλα, θέλει νά τά μαθαίνει ὅλα καί μέ θαυμάζει, γιατί τῆς ἀπαντῶ σέ ὅλα.

— Τί εἶναι τό ἀλφάβητο, Παναγιώτη;

— Ἀλφάβητο λέμε τά 24 γράμματα πού γράφουμε. Ὁνομάστηκε ἔτσι ἀπό τά δύο πρῶτα γράμματα, τό ἄλφα καί τό βῆτα.

Γιά νά τῆς ἔξηγήσω καλύτερα, τῆς ζωγράφισα ἔνα τρέο μέ 24 βαγόνια καί τῆς ἔγραψα σέ κάθε βαγόνι ἔνα κεφαλαῖο γράμμα κι ἔνα μικρό. “Ω, πόσο γέλασα, δταν μοῦ εἴπε:

— Κατάλαβα, Παναγιώτη. Τό ἀλφάβητο εἶναι τρέο.

Σήμερα τό ἀπόγευμα μέ ρωτοῦσε γιά τά «κανόνια» τῆς γραμματικῆς. Ἐγώ εἶχα νά διαβάσω καί νά γράψω καί τήν ἀποπῆρα.

— “Αφησέ με ἐπιτέλους ἥσυχο, τῆς εἴπα, μοῦ πῆρες τ’ αὐτιά!

Μέ κοίταξε σαστισμένη.

— Ἐγώ; μέ ρώτησε μέ γουρλωμένα μάτια. Καί τί νά τά κάνω;

Γέλασα πάρα πολύ καί τῆς γλυκομίλησα.

— Ἐλα τώρα, ἀδερφούλα μου, ἀφησέ με νά γράψω τό ἡμερολόγιο μου.

— Τί εἶναι τό ἡμερολόγιο σου;

— Ἔνα μεγάλο τετράδιο, ὅπου γράφω τά νέα τοῦ εἰκοσιτετραώρου καί τήν καθημερινή μου ζωή στό σπίτι καί στό σχολεῖο.

— Ωραῖα! Τράψε τότε ὅτι φορῶ τό κόκκινο φουστάνι μου.

— “Α, ὅχι. Ὁ δάσκαλος μᾶς εἴπε νά γράφουμε ἄλλα πράγματα. Πράγματα πού μᾶς ἔκαμαν ἐντύπωση καί ἃς μήν εἶναι σπουδαῖα. Μιά προσευχή πού κάναμε, μιά

καρδερίνα πού άκούσαμε, ἔνα φίλο πού εἶδαμε, ἔναν καλό λόγο πού μᾶς εἴπαν.

"Αρχισα νά γράφω ήμερολόγιο ἀπό τήν πρώτη κιόλας ήμέρα τοῦ σχολείου. Γράφω, ὅπως σκέφτομαι. Προσέχω τήν όρθογραφία καί κάνω μικρές προτάσεις, γιά ν' ἀποφεύγω τά λάθη. Προσπαθῶ πάντα νά θυμοῦμαι τούς κανόνες τῆς γραμματικῆς, γιά νά γράφω σωστά. Καί τά πάω μιά χαρά! ~~9/11/78~~

Χτές μαζί μέ τ' ἄλλα παιδιά ἔδωσα στό δάσκαλό μου νά διαβάσει μερικές σελίδες. Ἐνθουσιάστηκε! Μοῦ εἶπε μάλιστα:

— Παναγιώτη, ἔχεις ταλέντο. Συνέχισε, παιδί μου. Γράφε. Αύτό θά σέ βοηθήσει στίς ἐκθέσεις σου. Στό τέλος τοῦ χρόνου θά ἔχεις γράψει ὅλόκληρο βιβλίο καί θά είσαι σωστός συγγραφέας!

"Ε, ὥχι καί συγγραφέας!

X Τετάρτη, 1 Όκτωβρίου

Σήμερα πῆρα όχτώ στήν αγνωστη όρθογραφία. Πώς τά κατάφερα έτσι; — «Δέν πειράζει, λέει ό δάσκαλος. Σιγά σιγά μέ ύπομονή και ἐπιμονή θά τά μάθετε όλα. (Ο ἄνθρωπος ἔφτασε στό φεγγάρι κι ἔστησε ἐκεὶ ψηλά τή σημαία του. Κι ἐμεῖς ἐδῶ μέσα μιά όρθογραφία δέ θά μπορέσουμε νά μάθουμε;)» Ναί, ἀλλά ἐκεῖνο τό α, τό ι καί τό υ, ὅποτε τούς ἀρέσει, εἶναι μακρόχρονα καί, ὅποτε θέλουν, εἶναι βραχύχρονα. Εἶναι ζωή αὐτή!»

Σάββατο, 4 Όκτωβρίου

Εἶμαι πολύ εύχαριστημένος. Σηκώθηκα σέ δύο μαθήματα. Τήν ἀνάγνωση τή διάβασα μέ νόημα, δυνατά καί καθαρά. Στά μαθηματικά πῆρα «εὔγε», γιατί ἔλυσα σωστά ἔνα πρόβλημα μέ πολλές ἀθροίσεις. "Α! Καί στό διάλειμμα ἔβαλα τρία... φανταστικά γκόλ!

X Δευτέρα, 6 Όκτωβρίου

«Η Μαρίνα μᾶς εἶπε σήμερα: — «Ἐμαθα νά μετρῶ ώς τά δέκα μέ τά δάχτυλά μου». — «Καί τί μ' αὐτό; τῆς εἶπε ό Κλεάνθης. Εγώ ξέρω ἔνα κοριτσάκι στήν ήλικία σου πού μετρᾶ ὥς τά τριάντα». — «Ἀντε, καλέ, τοῦ ἀπάντησε ἡ μικρή μου ἀδερφή, ποῦ τά βρῆκε τόσα δάχτυλα;».

«Ο Κλεάνθης μοῦ εἶπε νά τό γράψω στό ήμερολόγιό μου, γιά νά θυμόμαστε τ' ἀστεῖα τῆς ἀδερφῆς μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είναι τό ήμερολόγιο; Τί πρέπει νά προσέχει κανένας όταν γράφει; Πώς λέμε στή γραμματική τό α, τό ι και τό υ; Γιατί πρέπει νά ξέρουμε αν είναι μακρόχρονα ή βραχύχρονα; Μήπως μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΑΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Πώς λέγεται αύτός πού:

γράφει βιβλία; ..... γράφει ποιήματα; ..... γράφει ίστορία; ..... ζωγραφίζει σκίτσα; ..... γράφει στίς έφημερίδες; .....

2) Νά συμπληρώσεις τίς λέξεις πού λείπουν:

‘Ο χρόνος έχει τέσσερις..... ‘Ο χρόνος έχει δώδεκα.....
‘Ο μήνας έχει 30 ή 31 ..... ‘Η μέρα έχει 24..... ‘Η έβδομάδα έχει 7 ..... Κάθε έποχή έχει τρεις ..... Τό άλφαβητο έχει 24 ..... Σήμερα είναι ..... Χτές ήταν ..... Αύριο θά είναι .....

3) Πώς λέμε διαφορετικά:

τό χρόνο; τό μισό χρόνο; τό μισό μήνα; τά 15 λεπτά; τή μισή ώρα;

14. ANTIO, ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ ΜΟΥ ΠΟΥΛΙΑ

‘Ο δάσκαλος δέν πρόλαβε νά ρωτήσει παρά μόνο αύτό:

— Παιδιά, είδατε τήν ἄδεια χελιδονοφωλιά;

“Έγινε τότε ἔνα κακό, μιά φασαρία! “Όλα τά παιδιά σηκώναμε τό χέρι, γιά νά ποῦμε κάτι.

X — Κύριε, έγώ τά είδα σήμερα τό πρωί στά τηλεγραφικά σύρματα, είπε ή ‘Αννούλα. Φώναζαν τό ἔνα τό ἄλλο κι ἔκαναν ἔνα θόρυβο, μά τί θόρυβο! Φεύγουν μακριά στά ζεστά κλίματα τοῦ Νότου, γιατί ἐδῶ σέ λίγο καιρό δέ θά βρίσκουν τροφή καί θά πεινοῦν.

X — Υπάρχει ἔνα χελιδόνι, κύριε, είπε ή ‘Ελενίτσα, πού τό λένε κύψελο. Αύτό λοιπόν πετά πάρα πολλά χιλιόμετρα τήν ὥρα.

— Κύριε, πῶς ξέρουν τό δρόμο γιά τήν ‘Αφρική; ἔχουν χάρτες; ρώτησε ό Δημήτρης, τό πειραχτήρι μας.

‘Ο δάσκαλός δέν πρόλαβε νά τοῦ ἀπαντήσει, γιατί

σήκωσε τό χέρι ό Ἀλέκος, ό σοφός τῆς τάξης μας.

— Οὔτε χάρτες ἔχουν, οὔτε πυξίδες, οὔτε πινακίδες στούς δρόμους, οὔτε σήματα τροχαίας. Ἐχουν ὅμως τὸν ἥλιο, τίς ἀκτές, τ' ἀστέρια καί τό ἔνστικτό τους. Αὐτό τά δόηγει.

— Κύριε, εἶπε ἡ Ὁλγα δειλά δειλά, φεύγουν γιά ἔνα τόσο μακρινό ταξίδι καί οὕτε μιά βαλιτσούλα δέν παίρνουν μαζί τους.

‘Ο δάσκαλος γέλασε καί πῆγε κάτι νά πεῖ, μά συμπλήρωσε ό Ἡλίας.

— Μήπως τούς νοιάζει γιά τά ναῦλα; Οὔτε εἰσιτήριο πληρώνουν. Ἐχουν δικό τους ἀεροπλάνο, τά φτερά τους.

Συνέχισε ό Λουκᾶς:

— Καί διαβατήριο δέν ἔχουν, κύριε, ἀλλά δέν τούς χρειάζεται. Εἶναι τόσο χαρούμενα καί συμπαθητικά, ὥστε περνοῦν ἀπό τή μιά χώρα στήν ἄλλη, χωρίς νά τά ἐμποδίσει κανένας.

Ἀλήθεια, κύριε, ρώτησε ἡ Παρασκευούλα, ὅταν μαζεύονται στά τηλεγραφικά σύρματα, φωνάζουν «παρών» καί «παρούσα», ὅπως ἐμεῖς ἔδω στό σχολεῖο;

— Εγώ ἔχω μιά ἀπορία, εἶπε καί πάλι ό Δημήτρης. “Οταν φεύγουν ἀπό ἔδω, κρυώνουν, δέν ἔχουν τροφή κι ἔτσι καταλαβαίνουν ὅτι πρέπει νά ξενιτευτοῦν.” Εκεῖ ὅμως πῶς τό ξέρουν ὅτι ἔδω ἥρθε ἡ ἄνοιξη; Τούς τηλεγραφεῖ κανένας;

«Χελιδόνια, ἄνοιξη ἔφτασε. Στόπ. Ἐλάτε. Τροφή ἄφθονη. Στόπ. Φωλιές περιμένουν. Στόπ.»

— Δημήτρη, Δημήτρη, γέλασε ό δάσκαλος. Καμιά φορά τό Ἀστεροσκοπεῖο μπορεῖ νά κάνει λάθος. Νά πεῖ: «αὔριο θά βρέξει» καί αὔριο νά σκάει ό τζίτζικας. Τό χελιδόνι ὅμως δέ γελιέται ποτέ μέ τήν ἄνοιξη.

— Ποιός δίνει τό σύνθημα νά ξεκινήσουν; ‘Ο ἀρχηγός;

Ποιός τά όδηγε; 'Υποφέρουν στό δρόμο; ρωτούσαμε τό δάσκαλο.

— Ναί, ύποφέρουν μᾶς είπε, καί συνέχισε: Πολλά μάλιστα πεθαίνουν στή διαδρομή ἀπό τή μεγάλη ταλαιπωρία.) Έχουν ν' ἀντιμετωπίσουν κακοκαιρίες, ἄρπαχτικά πουλιά κι ἔνα σωρό ἄλλους κινδύνους. Εύτυχῶς, εἶναι μεταξύ τους πολύ ἀγαπημένα καί βοηθοῦν τό ἔνα τό ἄλλο. Θά σᾶς διηγηθῶ ἔνα ἀληθινό περιστατικό: ΔΑ.

Κάποτε στό χωριό μου ἔνα χελιδονάκι πιάστηκε σ' ἔνα λούκι καί φώναζε ἀπελπισμένα. "Ενα ἄλλο χελιδόνι, μόλις εἶδε τό σύντροφό του σέ δύσκολη θέση, ἔβγαλε κάτι βιαστικές καί γρήγορες φωνούλες, σάν νά ἔλεγε: — «Βοήθεια! Βοήθεια! Φίλοι μου, χελιδόνια, τρέξτε. "Ενας σύντροφός μας κινδυνεύει".

Τό ἔχασα γιά λίγο, μά μετά ξαναγύρισε. Δέν ἦταν μοναχό. Ἀπό πίσω του ἐρχόταν ἔνα δόλόκληρο σμῆνος χελιδονιῶν. Μέ ἀνήσυχες φωνές καί μικρά ραμφίσματα — τίπι τίπ, τίπι τίπ — προσπάθησαν καί πέτυχαν νά σώσουν τό φίλο τους. Τό χελιδονάκι ἐλευθερώθηκε καί ἄρχισε νά ψαλιδίζει τόν οὐρανό. Μιά πήγαινε ψηλά, σάν νά ἥθελε νά εύχαριστήσει τό Θεό, μιά κατέβαινε χαμηλά, σάν νά ἥθελε νά εύχαριστήσει τούς συντρόφους του.

Ο δάσκαλος τέλειωσε τήν ίστορία του καί κάθισε στήν ἔδρα.

— Σᾶς εύχαριστῶ ὅλους γιά τό θαυμάσιο μάθημα. Μά ξέρετέ λοιπόν τόσα πράγματα γιά τά χελιδόνια; Μένω κατάπληκτος. Τό μόνο πού ἔχω νά προσθέσω σ' αύτά πού εἴπατε εἶναι ὅτι τό ἀηδόνι καί τό χελιδόνι εἶναι τά πιό ἀγαπημένα πουλιά τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί δέν ὑπάρχει δημοτικό τραγούδι, πού νά μήν τ' ἀναφέρει. Θά σᾶς πῶ δύο δίστιχα, πού μοῦ ἥρθαν τώρα στό μυαλό.

Τό ἔνα λέει:

Σοῦ στέλνω χαιρετίσματα μέ τό πουλί, τ' ἀηδόνι,

καί μέ τή θάλασσα γραφή καί μέ τό χελιδόνι... *X*

Καί τό ἄλλο:

Μοῦ παρήγγειλε τ' ἄηδόνι μέ τό πετροχελιδόνι
νά σου πλέξω μιά φωλιά στά σγουρά σου τά
μαλλιά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός εἶδε στά τηλεγραφικά σύρματα τά χελιδόνια; Τί εἶπε ή
Ἐλενίτσα; ή Λουκᾶς; ή Παρασκευούλα; ή Δημήτρης; Βοηθοῦν
τά χελιδόνια τό ἔνα τό ἄλλο; Μπορεῖτε νά φέρετε ἔνα παράδειγ-
μα; Ποιά εἶναι τά δίστιχα που εἶπε ο δάσκαλος;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νά γράψεις δίπλα τό ἀντίθετο ρῆμα:

Φεύγουν τό χειμώνα ..... τήν ἄνοιξη.
Ρωτοῦμε τό δάσκαλο ..... στή δασκάλα.
Σηκώνουν τό χέρι ..... τό πόδι.
Νυχτώνει τό βράδυ ..... τό πρωί.

2) Τί λέμε, ὅταν ἀποχωριζόμαστε ἔνα πρόσωπο;

Τί λέμε σέ κάποιον πού φεύγει ταξίδι;
Τί λέμε, ὅταν συναντοῦμε κάποιον τό πρωί;
Τί λέμε, ὅταν συναντοῦμε κάποιον τό ἀπόγευμα;
Τί λέμε, ὅταν πηγαίνουμε γιά ὕπνο;

3) Νά χρησιμοποιήσεις τό κατάλληλο ρῆμα:

πάιρνω καί περνῶ
Μέ τό διαβατήριο μου .... ἀπό τή μιά χώρα στήν ἄλλη.
Μαζί μου ..... πάντα μία βαλίτσα.
Τό καλοκαίρι μου τό ..... δίπλα στή θάλασσα.
Τά χελιδόνια δέν ..... τίποτε μαζί τους στό ταξίδι.

15. ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΩΝ ΧΕΛΙΩΝ

“Οταν τό βράδυ κουβεντιάσαμε στό σπίτι γιά τό πρωινό μάθημα, δι πατέρας μου εἶπε:

— Δέ μεταναστεύουν μόνο τά πουλιά τό φθινόπωρο. Μεταναστεύουν καί τά χέλια. Τά ξέρετε τά χέλια; Ζοῦν στίς λίμνες, στούς ποταμούς καί στά ἔλη. Είναι ἔνα εἰδος ψαριοῦ, πού μοιάζει μέ φίδι.

Τό φθινόπωρο ή κοιλιά τῶν χελιῶν παίρνει ἔνα ὥραιο πορτοκαλί χρῶμα μέ ἀσημένιες ἀνταύγειες. Γίνονται «ἀσημένια χέλια». Αὐτό σημαίνει ὅτι ή μεγάλη περιπέτειά τους ἀρχίζει. Γιατί, ὅταν ἔρθει ή ὥρα νά γεννήσουν τ' αὐγά τους, φεύγουν ἀπό τό μέρος, ὅπου ζοῦν.

“Άλλοτε οί ψαράδες καί οί χωρικοί δέν μποροῦσαν νά ἔξηγήσουν τήν ἔξαφάνισή τους. Ποῦ νά πήγαιναν τάχα καί τί νά ἔκαναν ὅλα τά χέλια; Κοντά στό τζάκι τά βράδια ἔλεγαν διάφορες φανταστικές ιστορίες.

Τώρα πιά ξέρουμε ότι μιά κρύα νύχτα τοῦ φθινοπώρου τά χέλια ἀκοῦν μέσα τους μιά δυνατή φωνή νά τά διατάζει νά φύγουν. Ἡ φωνή αὐτή λέγεται ἔνστικτο καί δέ σηκώνει καμία ἀντίρρηση.

Ξεκινοῦν λοιπόν ὅπως τά πουλιά, μά ταξιδεύουν μόνο τή νύχτα. Τή μέρα ξεκουράζονται καί κρύβονται σέ μέρη, ὅπου ὑπάρχουν νερά. Τή νύχτα προχωροῦν καί πάλι.

Πολλές φορές ἐνώνονται ὅλα μαζί, γίνονται ἔνα κουβάρι καί ἀφήνονται νά παρασυρθοῦν ἀπό τό ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Ἀν εἴναι ἀνάγκη, σέρνονται ἀκόμα καί στήν ξηρά, ὥσπου νά βροῦν τή θάλασσα.

✓ Υστερα ἀπό ἔνα κουραστικό ταξίδι τά καημένα τά χέλια φτάνουν ἐπιτέλους στό τέρμα. Κοντά στό βαθύ κόλπο τοῦ Μεξικοῦ τά περιμένει μιά ζεστή, φιλόξενη θάλασσα. Ἐκεῖ κουρασμένα κι ἔξαντλημένα ἀφήνουν τ' αὐγά τους μέσα στά φύκια καί ὕστερα πεθαίνουν κατά χιλιάδες μέσα στό νερό.

Τήν ἄνοιξη μικρές καινούριες ζωές σάν κλωστοῦλες ζωντανεύουν στόν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ. Είναι τά μικρά χέλια πού γεννήθηκαν ἀπό τ' αὐγά, πού ἔπλεαν μέσα στά φύκια. Σ' αὐτή τή μορφή τά χέλια λέγονται «λεπτοκέφαλα». γιατί ἔχουν λεπτό κεφάλι. ✓

Τί συμπαθητικά πού είναι! Κυλιοῦνται πάνω κάτω μέσα στά νερά, ἀνακατεύουν τά φύκια, μεγαλώνουν, δυναμώνουν καί παίρνουν τό σχῆμα τους. Περνοῦν περίπου δύο χρόνια. Τά χέλια δέ λέγονται πιά «λεπτοκέφαλα», λέγονται «κυβέλες».

“Ενα βράδυ ἀκοῦν καί αὐτά τή δυνατή φωνή μέσα τους:

— Κυβέλη, ξεκίνησε γιά τόν τόπο σου. Ἀρκετά ἔμεινες σ' αὐτή τή φιλόξενη ἀλλά μακρινή θάλασσα. Πήγαινε στό σπίτι σου, στό πατρογονικό σου. Στή λίμνη, στό ποτάμι, ὅπου ἔζησαν καί μεγάλωσαν οἱ γονεῖς σου.

Τά χέλια παίρνουν τό δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Τό ταξίδι δέν εἶναι καθόλου εὔκολο. Πολλά πεθαίνουν στό δρόμο, μά τά περισσότερα καταφέρνουν νά φτάσουν ἐκεῖ πού πρέπει. "Όταν βρεθοῦν κοντά στίς ἀκτές, εἶναι σχηματισμένα χέλια. Μόνο πού εἶναι διάφανα, σάν γυάλινα.

Τότε σχηματίζουν μέ τά σώματά τους ἔνα τεράστιο κορδόνι πού ἔχει μῆκος πολλῶν χιλιομέτρων καί ἀρχίζουν ν' ἀνεβαίνουν ἀπό τή θάλασσα στίς λίμνες καί στούς ποταμούς.) Εἶναι σάν ἔνας μεγάλος στρατός πού δρυμᾶ καί κανένας δέν μπορεῖ νά τόν σταματήσει.

Μά δέν εἶναι θαῦμα πῶς βρίσκουν τό μέρος; Πῶς, ἂς ποῦμε, τά χέλια, πού ποτέ δέν ἔχουν ξαναδεῖ τή λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου, ἔρχονται νά ζήσουν καί νά μεγαλώσουν στό Μεσολόγγι, ἐκεῖ πού ἔζησαν καί μεγάλωσαν οἱ γονεῖς τους;

Καί συνέχισε:

— Θαῦμα εἶναι καί ὁ τρόπος πού ἀνακάλυψαν οἱ ἄνθρωποι τή διαδρομή τῶν πουλιῶν καί τῶν ψαριῶν πού μεταναστεύουν. Μοῦ ἀρέσει πολύ νά τά διαβάζω ὅλα αὐτά καί νά τά μαθαίνω. Ἄκοῦστε λοιπόν τί ἔκαναν. Αἰχμαλώτισαν μερικά πουλιά καί μερικά ψάρια κι ἔδεσαν στά πόδια τῶν πουλιῶν ἥ στά πτερύγια τῶν ψαριῶν μιά μετάλλινη πλακίτσα. Ἐπάνω στήν πλακίτσα ἔγραψαν τόν τόπο τους κι ἔναν ἀριθμό· π.χ. Κοπεγχάγη 3153. "Οποιος ἔπιανε τό ψάρι ἥ τό πουλί ἔπρεπε νά στείλει πίσω τήν πλακίτσα καί νά γράψει ποῦ τό ἔπιασε καί πότε. Μέ αὐτή τήν ἀλληλογραφία μαθεύτηκε σιγά σιγά ὁ δρόμος πού ἔπαιρναν τά πουλιά καί τά ψάρια, ὅταν ἔφευγαν ἀπό τόν τόπο τους.

— Κι ἔτσι μάθαμε τό μυστικό τους, εἶπε ὁ παππούς μου γελώντας, καί τά χέλια δέν ἔχουν πιά μυστικά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πότε γίνονται άσημένια τά χέλια; Πού είναι τό τέρμα τοῦ ταξιδιοῦ τους; Ποιά χέλια λέμε «λεπτοκέφαλα» καὶ ποιά «κυβέλες»; Πού ξαναγυρίζουν τά χέλια; Ποιός τά δδηγεῖ σ' αὐτό; Μέ ποιό τρόπο ἀνακάλυψαν οἱ ἄνθρωποι τή διαδρομή τῶν πουλιών καὶ τῶν ψαριών πού μεταναστεύουν; Μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ λίγα λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά ύπογραμμίσεις τρεῖς σύνθετες λέξεις τοῦ κεφαλαίου.
- 2) Νά πεῖς πῶς λέμε ἄλλιως:
τό βράδυ, τό τζάκι, τό παντζάρι, τή στέγη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιά είναι ἡ Εύρωπη; ἡ Κοπεγχάγη; τό Μεξικό;
- 2) Νά δείξεις στό χάρτη σου τό Μεσολόγγι καὶ νά πεῖς ποιά εἶναι τά προϊόντα του.
- 3) Νά πεῖς τί είναι:
ἡ λίμνη, ὁ ποταμός, τό ἔλος, ἡ θάλασσα, ὁ κόλπος, ἡ λιμνοθάλασσα.

16. ΣΗΜΑΙΑ

Στημόνι σου, ἀσπρογάλαζο πανί,
ή πίστη στήν ἀθάνατη πατρίδα.
Ἄσύγκριτη σημαία Ἑλληνίδα,
ύφαδι σου ἡ δόξα κι ἡ τιμή.

Κι ἐνῶ γλυκά σάν κύμα παιχνιδίζεις
καί μοιάζεις τῆς εἰρήνης περιστέρι,
σάν φτάσει τοῦ πολέμου τό ἀγέρι
Θεριεύεις σάν ἀετός καί φτερουγίζεις.

Κι ἀτρόμητη τή μάχη ώς ἀγναντεύεις,
γεμίζεις περηφάνεια τόν ἀέρα,
σημαία, τῶν ἀθάνατων μητέρα,
στόν ἵσκιο σου τούς ἥρωες μαζεύεις.

Μαρία Γουμενοπούλου

«Περνᾶ — περνᾶ ἡ μέλισσα»

17. 28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

‘Ο παππούς μου πολέμησε στήν ’Αλβανία. ‘Ο πατέρας μου ḥταν τότε δέκα χρονῶν. Μοῦ διηγοῦνται λοιπόν καί οἱ δύο τόσο θαυμαστέες ιστορίες ἀπό αὐτό τόν πόλεμο, ὡστε δέ δυσκολεύτηκα καθόλου νά γράψω τήν ἔκθεσή μου.

Τήν ἔκθεση τήν ἔγραψα στό σπίτι καί μοῦ διόρθωσε τά λάθη δι πατέρας. ‘Ο παππούς δέν μποροῦσε νά μέ βοηθήσει, γιατί τά μάτια του ḥταν γεμάτα δάκρυα καί δέν ἔβλεπε καλά. Στήν ἔκθεσή μου ἔγραψα:

«Μπορεῖ νά μήν πολέμησα στόν πόλεμο τοῦ σαράντα, μά πολέμησε δι παππούς μου καί εἶναι τό ḫδιο, ἀφοῦ εἶμαι ἔγγονι του καί αἷμα του. Καί, ἀν τύχαινα ἐγώ στή Θέση του, μέ τήν ḫδια χαρά θά πολεμοῦσα. Γιατί, ἀν ὅλοι τότε τό 1940 πολέμησαν μέ τήν πεποίθηση ὅτι θά νικήσουν, ḥταν γιατί οἱ ἔχθροί μας εἶχαν ἄδικο καί τό ἄδικο δέν τό θέλει δι Θεός.

»Τί κάναμε στούς ’Ιταλούς καί μᾶς βύθισαν τό ώραιο μας πλοϊο τήν «’Ελλη» στήν Τῆνο; Καί μάλιστα τό

Δεκαπενταύγουστο, τήν ήμέρα πού γιορτάζαμε τήν Παναγία μας; Τίποτε. Τί τούς κάναμε, γιά νά μᾶς κηρύξουν τόν πόλεμο; Τίποτε. Μπορούσαμε νά τούς ἀφήσουμε νά περάσουν ἀνενόχλητοι στά χώματά μας; Ποτέ!

»Μιά χώρα σάν τήν Ἑλλάδα δέν μπορεῖ νά τήν παραδώσει κανείς χωρίς μάχη. (Σέ δλη τήν ιστορία της κάνει πολέμους καί ὑπερασπίζεται τό χῶμα της ἀπό τίς χιλιάδες ἔχθρούς πού θέλουν νά τήν κατακτήσουν)

»Μέ αύτές τίς σκέψεις ἔφευγαν ὅλοι γιά τό μέτωπο. Ή κατάσταση ἦταν τραγική. Οἱ Ἰταλοί πέρασαν τά σύνορά μας κι ἔφτασαν ἵσαμε τήν Ἕγουμενίτσα. Λίγο ἀκόμα θά περνοῦσαν καί τήν Πίνδο.

»Μά ἐκεῖ ἔγινε τό θαῦμα. Τό θαῦμα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

»Οἱ στρατιῶτες μας μέ τήν καρδιά γεμάτη ἀγανάκτηση γιά τούς ἔχθρούς καί ἀγάπη γιά τήν πατρίδα ἀγωνίστηκαν μέ τά δόντια, γιά νά τούς ἐμποδίσουν. Μαζί τους ἀγωνίστηκαν οἱ γέροι, οἱ γυναικες καί τά παιδιά. Ἐσυραν κανόνια μέ σκοινιά, πῆραν στά χέρια ὄβιδες, ἀνέβασαν στίς κορυφές κασόνια μέ φυσίγγια, κουβάλησαν τά ὅπλα, τά πυρομαχικά, τίς κουβέρτες καί τό ψωμί. Μέσα σέ λίγες ὥρες κατάφεραν ἐναν πραγματικό ἄθλο. Οἱ ἴταλικές μεραρχίες διαλύθηκαν. Καί ἀπό ἐκεῖ καί πέρα ἄρχισαν οἱ νίκες μας! X

»Ο παππούς μου ἀνοίγει τέτοιες ήμέρες ἔνα μικρό μπαούλο. Τό κοιτάζει καί βουρκώνουν τά μάτια τού. Ἐχει μέσα ἔνα στρατιωτικό παράσημο, μιά φωτογραφία ἐπάνω στά χιονισμένα βουνά καί ἔνα ἀμπέχονο.

— Δέ μοῦ ἀρέσουν οἱ πόλεμοι, λέει. Καταστρέφουν τά εἰρηνικά ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Μά, ἂν χρειαζόταν νά πολεμήσω ξανά σ' ἐναν τέτοιο δίκαιο καί σωστό πόλεμο, θά ἔτρεχα — ἂν μποροῦσα — ἀπό τούς πρώτους!».

(«Υστερα ἀπό τήν ἔκθεση ὁ πατέρας μου μοῦ μίλησε γιά τίς ἀξέχαστες ἐκεῖνες ήμέρες καί τά γεγονότα τοῦ

πολέμου. Παρ' ὅλο πού ἦταν μικρός, τά θυμᾶται ὅλα μέ
μεγάλη συγκίνηση.

✓Τήν πρώτη μέρα τούς εἶχαν ξυπνήσει οἱ σειρῆνες
καὶ οἱ καμπάνες. Σηκώθηκαν ἀπό τά κρεβάτια τους κα-
τάπληκτοι καὶ ρωτοῦσαν ὃ ἔνας τὸν ἄλλο τί συμβαίνει.

Οἱ ἄντρες — ἀνάμεσά τους καὶ ὁ παππούς — μπῆκαν
στά τρένα κι ἔφυγαν ντυμένοι στό χακί. Δάκρυα, ἀπο-
χαιρετισμοί. Ξεχνιοῦνται ὅλα αὐτά τά πράγματα; +

Καί ὑστερα ἡ ἀγωνία γιά τή ζωή τοῦ πατέρα του. Ὁ
ταχυδρόμος, πού ἔστριβε τή γωνία κι ἔφερνε τά γράμ-
ματα τοῦ παπποῦ μου. Θυμᾶται ἀκόμα τή μητέρα του, τή
γιαγιά μου, νά πλέκει, νά πλέκει νύχτα καί μέρα, μ' ἔνα
χοντρό γκρίζο μαλλί, κάλτσες καί πουλόβερ γιά τούς
στρατιῶτες τῆς Ἀλβανίας. ?

Μά ποι πολύ ἀπ' ὅλα θυμᾶται τό ραδιόφωνο. Τόν
ἐκφωνητή, πού ἔλεγε κάθε φορά μέ τρεμουλιαστή φω-
νή τίς νίκες μας: «Προσοχή! Προσοχή! Ἔλληνες! Ἡ Κο-
ρυτσά κατελήφθη!».

Καί μετά ἀπό λίγο καιρό:

«Προσοχή! προσοχή! Ἄγγέλλεται ἐπισήμως πώς
σήμερα στίς 12, τά Ἑλληνικά στρατεύματα μπῆκαν νικη-
φόρα στήν πόλη τοῦ Ἀργυροκάστρου!»

— «Οχι! λέει ὁ πατέρας. Εἶναι ἀδύνατο νά σοῦ περιγρά-
ψω, παιδί μου, τή χαρά μας γιά τούς θριάμβους μας. Ὁ
κόσμος ἔβγαινε στούς δρόμους φωνάζοντας καί ζητω-
κραυγάζοντας. (Οἱ καμπάνες χτυποῦσαν χαρμόσυνα σάν
νά ἦταν Ἀνάσταση καὶ ὁ ἔνας φιλοῦσε τόν ἄλλο μέ δάκ-
ρυα στά μάτια.) (Ημάστε δλοι ἐνωμένοι σάν μιά καρδιά
καὶ ὅλοι πολεμούσαμε γιά τό ἴδιο ἴδανικό. Οἱ στρατιῶτες
στά βουνά μέ τά ὅπλα. Ἐμεῖς, στά μετόπισθεν, ὅπως λέ-
νε, μέ δ, τι μπορούσαμε. Κι ἀποδείξαμε σι δλο τόν κόσμο
ὅτι οἱ ἔχθροι μας, δσο ἀνίκητοι κι ἀν ἦταν, δέν μπόρεσαν
νά μή νικηθοῦν μπροστά στό θάρρος τῆς ψυχῆς ἐνός
λαοῦ, πού πολεμοῦσε γιά τήν ἐλευθερία του.)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός πολέμησε στήν Αλβανία άπό τήν οίκογένεια τοῦ Παναγιώτη; Τί ἐνθύμια ἔχει ἀπ' αὐτό τόν πόλεμο; Τοῦ ἀρέσει τοῦ παπποῦ νά πολεμᾶ; Γιατί θά ξαναπολεμοῦσε δμως, ἃν χρειαζόταν; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς μερικά γεγονότα αύτοῦ τοῦ πολέμου; Ποιά εἶναι ἡ σημασία καί τό νόημα τῆς 28ης Οκτωβρίου 1940;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη ὡς ποιό σημεῖο ἔφτασαν οἱ "Ελληνες στήν Αλβανία.
- 2) Νά δείξεις ἀκόμα τήν Κορυτσά, τό Αργυρόκαστρο, τήν Ήγουμενίτσα, τήν όροσειρά τῆς Πίνδου, τήν Τήνο.
- 3) Τί ἔχεις ἀκούσει γιά τήν «"Ελλη»;

18. ΕΛΛΑΔΑ

Έλλαδα: λιόχαρα βουνά,
ἀπάνεμες ἀκρογιαλιές,
σμίγουν τά πεῦκα ἀπανωτά
μέ τίς χλωρόφυλλες ἐλιές.

Τό χῶμα ἀνθεῖ, γεννάει ἡ γῆ
κάτω ἀπ' τό διάφανο ἥλιοφῶς.
κάθε ὁμορφιᾶς εἴναι πηγή
ὅξαστερός της ούρανός.

Κάθε ραχούλα καὶ μεριά
καὶ μιά ιστορία ἡρωική.
Λημέριασεν ἡ λευτεριά
στή γῆ μας τή μαρτυρική.

Εὐγενία Παλαιολόγου — Πετρώνδη

19. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ

Σήμερα μᾶς μίλησαν στό σχολεῖο γιά τήν οἰκονομία καί τήν ἀποταμίευση. Μᾶς εἶπαν τήν ἀληθινή ιστορία μιᾶς δασκάλας, πού υπηρετοῦσε στό δημοτικό σχολεῖο κάποιου όρεινοῦ χωριοῦ τῆς Κρήτης. "Ισως μάλιστα νά υπηρετεῖ ἀκόμα.

"Η δασκάλα αὐτή ἔκαμε μιά μαθητική κοινότητα μέ τόν τίτλο «Μέλισσα». "Ἐνα κουτί τοῦ καφέ μεταμορφώθηκε σέ κουμπαρά, γιατί δέν ύπηρχαν χρήματα ν' ἀγοράσουν πραγματικό. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἦταν ὄλοι τους πολύ φτωχοί.

Μετά τήν καθημερινή προσευχή ὁ κουμπαράς περνοῦσε ἀπ' ὅλα τά παιδιά καί τά «μελισσόπουλα» ἔβαζαν μέσα στό καφεκούτι τίς οἰκονομίες τους.

"Οταν ἄνοιξαν τόν κουμπαρά, βρῆκαν μέσα ἔνα κεφάλαιο ἔκατόν εἴκοσι δραχμῶν. Βρέθηκαν ἔντεκα δραχμοῦλες καί εἴκοσι δύο πενηνταράκια. "Ολα τ' ἄλλα είκοσαράκια, δεκάρες καί πεντάρες.

Μέ τίς ἔκατόν εἴκοσι δραχμές ἀγόρασαν μιά μηχανή γιά κούρεμα. (Μόλις μεγάλωναν τά μαλλιά τους, οἱ μαθητές πήγαιναν νά κουρευτοῦν μ' ἔνα πενηνταράκι στή μηχανή τοῦ σχολείου.) "Αν πήγαιναν στόν κουρέα, θά πλήρωναν περισσότερο. Εἶχαν λοιπόν σχετική οἰκονομία.

Τό ...κουρεῖο μάζεψε στό ταμεῖο του ἀρκετά χρήματα. Τά μαλλιά, βλέπετε, φυτρώνουν πολύ γρήγορα. Μέ αὐτά τά χρήματα οἱ μαθήτριες ἀγόρασαν κλωστές καί υφασμα καί κέντησαν ἐργόχειρα. Πούλησαν τά ἐργόχειρα καί ἀγόρασαν χάρτες, μικρά σχολικά ἔπιπλα καί βιβλία, γιά νά σχηματίσουν μιά μικρή βιβλιοθήκη.

Τά παιδιά τοῦ όρεινοῦ χωριοῦ τῆς Κρήτης ἔβρισκαν χίλιους τρόπους, γιά νά δώσουν στόν κουμπαρά τους φαγητό. Καί ὅταν τόν ἔπιαναν στά χέρια τους κι ἔβλεπαν ὅτι βάραινε, ή ίκανοποίησή τους δέν περιγράφεται.

Τόν πρῶτο χρόνο ἡ «Μέλισσα» μάζεψε 1.268

δραχμές. "Ολα άπο πεντάρες, δεκάρες καί είκοσαράκια.
Αλλά, όπως λέει ή παροιμία: «σταλαγματιά, σταλαγμα-
τιά γεμίζει ή στάμνα ή πλατιά». Οι οίκονομίες ̄γιναν τε-
τράδια, ̄ργανα φυσικῆς καί χημείας καί χρήσιμα ἀντι-
κείμενα γιά τό σχολεῖο!]

— Γιατί δέν κάνουμε κι ἐμεῖς ̄ναν κουμπαρά, ν' ἀγορά-
σουμε αὐτοκίνητο; ρώτησα πρίν ἀπό δύο χρόνια τούς
δικούς μου. Θά μποροῦμε νά πηγαίνουμε, ̄ποτε θέλου-
με, στή θεία τήν 'Ελένη, στό Πήλιο.

— Φοβοῦμαι, πώς θά χρειαστεῖ νά περιμένεις πολύ, Πα-
ναγιώτη, εἶπε χαμογελώντας δ' πατέρας. "Ενα αὐτοκίνη-
το θέλει πολλά λεφτά. Δέν εἶναι παῖξε γέλασε!

"Ημουν ̄τοιμος νά βάλω τά κλάματα πού ̄βλεπα τά
ὅνειρά μου νά γκρεμίζονται. 'Ο πατέρας μου μέ λυπήθη-
κε.

— Αφοῦ τό θέλεις τόσο πολύ, δέν κάνουμε ̄ναν κουμ-
παρά; Τί εἴχαμε, τί χάσαμε; 'Εδῶ πού τά λέμε τίποτε δέν
εἶναι σ' αὐτό τόν κόσμο ἀκατόρθωτο! Μπορεῖ μετά ἀπό
πέντε ̄ξι χρόνια ν' ἀποχήσουμε κι ἐμεῖς ̄να σαραβαλά-
κι ἀπό δεύτερο χέρι!

— "Ας εἶναι κι ἀπό τρίτο εἶπε δ' παππούς.

— "Ας εἶναι κι ἀπό τέταρτο! φώναξα ̄νθουσιασμένος κι
ἐγώ.

— Τήν κολοκυθιά θά παίξουμε τώρα; ρώτησε ό λογικός
Κλεάνθης κι ̄πεσε μέ τά μοῦτρα στή δουλειά.

— Πήρε ̄να ξύλινο κουτί ἀπό σταφίδες καί τό μετα-
μόρφωσε σέ κουμπαρά. 'Απ' ̄ξω ̄γραψε μέ καλλιγρα-
φικά γράμματα: ΣΑΡΑΒΑΛΑΚΙ.

— Οι μεγάλοι ̄ριχναν μέσα τίς οίκονομίες τους. 'Εμεῖς
οι μικροί τό χαρτζιλίκι μας. Κάθε τόσο ό μπαμπάς ἄνοιγε
τό κουτί καί πήγαινε τά λεπτά στήν Τράπεζά. «Τά λεπτά,
έλεγε, γεννοῦν λεπτά. Θά ̄χουμε καί τόν τόκο».

— Πιό οίκονόμα ἀπ' δλους ἀποδείχτηκε ή Μαρίνα.
"Οταν τής ̄δινε ή μητέρα μου δραχμούλα, γιά ν' ἀγορά-

σει κουλούρι, ζητοῦσε άπό τόν κουλουρτζή μισό, γιατί
ήθελε νά ρίξει τό πενηνταράκι της στόν κουμπαρά ~~μας~~
“Ωσπου ή μαμά τό ἔμαθε και ἀναγκάστηκε νά τής δίνει
δύο δραχμές. Μία γιά ν' ἀγοράζει κουλούρι και μία γιά
νά ρίχνει στό σταφιδόκουτο. Άλλιως ποιός ἄκουγε τήν
γκρίνια της. Μποροῦσε νά κλαίει ὅλη μέρα!”

Μέ τ' ἀστεῖα πέρασαν δυό χρόνια κι ἔχουμε μαζέ-
ψει τά μισά χρήματα. “Οπως λέει ὁ μπαμπάς γελώντας,
ἔχουμε κιόλας τίς δύο ρόδες. Μά, ἐπειδή τό αὐτοκίνητο
κυλᾶ μέ τέσσερις, πρέπει νά κάνουμε ἀκόμα λίγη ὑπο-
μονή.”

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μέ ποιό τρόπο έκαναν οίκονομία τά «μελισσόπουλα»; Πόσα λεφτά βρήκαν τήν πρώτη φορά πού άνοιξαν τόν κουμπαρά; Τί έκαναν άπό κεῖ καί πέρα; Τί ήθελε ν' άποχτήσει ό Παναγιώτης; Τί πρότεινε στούς δικούς του; "Έγινε δεκτή ή πρότασή του καί πώς; Ποιός άποδείχτηκε πολύ οίκονόμος; Ποιό είναι τό νόημα τοῦ κεφαλαίου καί τί συμπέρασμα βγάζεις;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί λέμε κεφάλαιο καί τί τόκο;
- 2) Ξέρεις καμιά παροιμία γιά τήν οίκονομία ή τή σπατάλη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς τί λέξεις είναι:
δρεινός-πεδινός, πρῶτος-τελευταῖος,
μισός-όλοκληρος, οίκονόμος-σπάταλος.
- 2) Τόν καφέ τόν βάζουμε στό καφεκούτι. Μήπως μπορεῖς νά πεῖς ποῦ βάζουμε:
τά βιβλία; τά πιάτα; τό σαπούνι;

(Τό κείμενο αύτό θά πρέπει νά διδαχτεῖ τήν ήμέρα πού γιορτάζεται ή «Διεθνής Ήμέρα Αποταμιεύσεως», δηλαδή τήν 30ή Οκτωβρίου).

20. ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΚΑΙ Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ

Θέλω νά σᾶς πῶ τήν ἀλήθεια. Καί ο Κλεάνθης κι ἐγώ ζηλεύουμε τά ξαδερφάκια μας πού ζοῦν στήν ἐπαρχία. Ὁρισμένα πράγματα, πού ἔμεῖς τά διαβάζουμε μόνο στά βιβλία, ἔκεῖνα τά ζοῦν καθημερινά.

Ἐμεῖς, ἄς ποῦμε, δέν ἔχουμε ζήσει ἀπό κοντά τό ὅργωμα. Δέν ἔχουμε δεῖ τά βόδια νά σέρνουν τό ἀλέτρι καί νά βυθίζουν τό ύνι μέσα στήν καρδιά τῆς γῆς. Δέν ἔχουμε δικό μας ἄλογο, νά τό λέμε Ντορή ἢ Μπίμπο, ν' ἀνεβαίνουμε στή ράχη του καί νά τρέχουμε στόν κάμπο. Οὔτε σταφύλια ἔχουμε πατήσει ποτέ οὔτε ἐλιές ἔχουμε μαζέψει. Ἐχουμε μόνο ἔνα ποδήλατο καί μ' αύτό γυρίζουμε γύρω γύρω στήν αύλή τοῦ σπιτιοῦ μας καί τσακωνόμαστε ποιός θά τό πρωτοπάρει.

‘Ο Θεῖος μου ὁ Γιάννης ἔχει τρακτέρ. ‘Ενα τρακτέρ σάν σπίτι μεγάλο. Μ' αύτό καλλιεργεῖ τά χωράφια, τήν πατρική του περιουσία. ‘Ο Θεῖος μου εἶναι γεωπόνος καί τοῦ ἀρέσει νά μένει στό χωριό, γιά νά εἶναι δίπλα στή γῆ, στή δουλειά του. Πῶς θά ἥθελα ν' ἀποχτήσω κι ἐγώ ἔνα τρακτέρ!

— Τί νά τό κάνεις τό τρακτέρ στήν πόλη, Παναγιώτη;

μοῦ λέει ό πατέρας. Θά όργώνεις τήν ασφαλτό;

Δέ βρίσκω τί νά πῶ καί σωπαίνω.

— "Ακουσε ἔνα μύθο, μοῦ εἴπε μιά μέρα ό πατέρας:

Κάποτε μιά λεύκα ἔκανε παράπονα σέ μιά ἄλλη πού
εἶχε φυτρώσει δίπλα της:

— Εἶδες, κυρα — γειτόνισσα, τά πουλιά; Πετοῦν ψηλά
στόν ούρανό, γνωρίζουν κόσμους καινούριους καί βλέ-
πουν τή γῆ σάν πανόραμα. Ἐμεῖς τά δέντρα, ριζωμένα
στό χῶμα, ούτε νά κουνηθοῦμε δέν μποροῦμε.

Τήν ίδια στιγμή ἔνας κυνηγός σημάδεψε μέ τ' ὅπλο
του ἔνα πουλάκι καί τό καημένο ἔπεσε μπροστά τους
νεκρό.

— Εἶδες, κυρα — γειτόνισσα; ρώτησε μέ τή σειρά της ὡ
ἄλλη λεύκα. Ἀν ἤσουν πουλί, τώρα δέ θά ζοῦσες. Τό
πέταγμα πού ζήλεψες τοῦ στοίχισε τή ζωή.

‘Ο μύθος θέλει νά πεῖ ὅτι κανείς ποτέ καί γιά τίποτα
δέν πρέπει νά παραπονιέται. Ολοι εἴμαστε καλά ἐκεῖ
πού εἴμαστε μοιρασμένοι. Οι μισοί στήν ἐπαρχία, στό ὑ-
παιθρο, καί οι ὑπόλοιποι στίς πόλεις. Ἐμεῖς δέν ἔχουμε
τόν καθαρό ἀέρα καί ἄλλα καλά. Ἐκεῖνοι δέν ἔχουν πάλι
όρισμένες εὐκολίες πού ἔχουμε ἐμεῖς στήν πόλη. Ὡστό-
σο ὅλοι ἀγωνιζόμαστε καί ἀντιμετωπίζουμε προβλήμα-
τα.^{13/11/78} Καί ἂν θέλεις νά σοῦ τό πῶ κάπως πιό ὅμορφα, γιά
νά καταλάβεις, ἐδῶ στήν πόλη είναι τό μυαλό τῆς Ἑλλά-
δας, ἐνῶ στά χωριά είναι ἡ καρδιά τῆς.

“Οταν τά λέγαμε αύτά, ἦταν ἀκόμα στό σπίτι ἡ για-
γιά. Κατέβασε τά γυαλιά της στή μύτη, γιά νά μέ βλέπει
καλύτερα, καί εἴπε:

— “Ελα τώρα, νά μέ βάλεις ἐμένα νά καθίσω ὀλόκληρο
χρόνο στήν πόλη² Δέν μπορῶ. Θά μαραζώσω.” Έχω τό-
σο πολύ συνηθίσει στίς δουλειές τοῦ χωριοῦ, ὥστε, κά-
θε φορά πού βρίσκομαι στήν πόλη, νομίζω ὅτι είμαι ἄ-
χρηστη.

Στό χωριό οί δουλειές δέν τελειώνουν ποτέ. Τά ζῶα

Θέλουν κάθε μέρα φροντίδα καί τά χωράφια περιποίηση
ὅλες τίς ἐποχές. Σκαλίζω τόν κῆπο, φυτεύω λαχανικά,
ταιζώ τό σκύλο, τά περιστέρια, τίς κότες, ἔτοιμάζω στά
γουρουνάκια τό φαΐ. Ἀλλοτε, ὅταν εἴχαμε θέρισμα,
βοηθοῦσα στό χωράφι. Τώρα δημιουργεῖ λόγος,
γιατί ή μηχανή θερίζει, ἀλωνίζει, ξεχωρίζει τό σιτάρι ἀπό
τό ἄχυρο καί τά παραδίνει ὅλα ἔτοιμα.

Καί ύστερα τί τά θέλεις; Στό χωριό ξέρεις ποιός εἶ-
ναι ό γείτονάς σου. Τόν ἀγαπᾶς, τόν πονᾶς γιά τίς λύπες
του καί χαίρεσαι γιά τίς χαρές του. Στούς γάμους, στά
βαφτίσια παίρνει μέρος ὅλο τό χωριό. Ἐδῶ στήν πόλη
ύπάρχουν καί γείτονες πού δέν ξέρω οὔτε τ' ὅνομά
τους.

Αύτό ἀλήθεια τῆς κακοφαίνεται πολύ τῆς γιαγιᾶς.
— Στό χωριό, συνέχισε, παίρνω τόν ἀνήφορο τό σού-
ρουπο ἵσια γιά τό ἐκκλησάκι. Βάζω λάδι, ἀνάβω τό καν-
τήλι, συγγρίζω καί προσεύχομαι γιά ὅλους μας. Κατη-
φορίζοντας σταματῶ στά ψηλά κυπαρίσσια, ἔκεϊ πού
κοιμᾶται ό πατέρας μου, στήν ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ. Τοῦ
πάω λίγα φρέσκα λουλούδια, τοῦ λέω καμιά κουβεντού-
λα καί μαλακώνει ἡ ψυχή μου.

Ἐδῶ στήν πόλη στριμώχνεστε σ' αὐτά τά κουτιά,
πού τά λέτε σπίτια, καί μήτε κόκορας λαλεῖ τό πρωί, γιά
νά νιώσεις πώς ξημέρωσε, μήτε πουλί σου κάνει συν-
τροφιά. Μήπως μπορεῖς νά πᾶς καί στή γειτόνισσά νά
τῆς ζητήσεις λεμόνι, ἀφοῦ σου εἶναι ἄγνωστη;

Ἐχετε καί τά καλά σας, δέ λέω. Τ' αὐτοκίνητά σας,
τά μαγαζιά σας, ὅλα στά πόδια σας. Μεγάλα Υπουργεῖα,
μεγάλες Τράπεζες, ἔτσι ν' ἀπλώσεις τό χέρι σου ἔχεις
τοῦ πουλιοῦ τό γάλα. Μά ό ἀέρας εἶναι βρώμικος, οἱ
δρόμοι γεμάτοι θόρυβο καί φασαρία καί ύστερα κανείς
ἀπό σᾶς δέ βλέπει ἀπό ποιό δρόμο ἔρχεται ό ἥλιος τό
πρωί καί ἀπό ποιό μονοπάτι φεύγει τό βράδυ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιές είναι οι διαφορές άνάμεσα στήν πόλη καί τό χωριό; Τί συμπέρασμα βγάζεις από τό μύθο τοῦ πατέρα; Τῆς άρέσει τῆς γιαγιᾶς τό χωριό καί γιατί; Τί τῆς κακοφαίνεται τῆς γιαγιᾶς; Τί ένονεῖ ή γιαγιά μέ τά «ψηλά κυπαρίσσια»; Γιατί λέει κουτιά τίς πολυκατοικίες; Μήπως μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς άλλιως λέμε:
τό μύθο, τό παπούτσι, τό ψωμί, τό λουλούδι.
- 2) Νά βρεις ποιές λέξεις θυμᾶσαι πού νά προέρχονται από τά ρήματα:
παίζω, κυνηγῶ, γράφω, βρέχω.
- 3) Νά βάλεις τίς σωστές λέξεις στίς παρακάτω προτάσεις:
ύνι — ήνια
Τό..... τοῦ ἀρότρου.
Τά..... τοῦ ἀλόγου
Πήρε τά..... καί ὀδήγησε τό ἀμάξι.
Τό..... βυθίστηκε στή γῆ.

21. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΙΣΩΠΟΣ

Προχτές ή Ἀννούλα, ή συμμαθήτριά μου, μᾶς διάβασε από ἔνα βιβλίο γιά τούς ἀρχαίους μύθους καί τόν Αἴσωπο:

«Ἡ Ἑλληνική μυθολογία είναι ἔνας μεγάλος κῆπος μέ πολύ ὅμορφα λουλούδια, τούς μύθους. Ὄταν μποῦμε σ' αὐτό τόν κῆπο, δέν μποροῦμε παρά νά θαυμάσουμε τούς ἀρχαίους Ἑλληνες γιά τή μεγάλη φαντασία πού είχαν.

»Καθετί πού ἔβλεπαν γύρω στή φύση τό ἔκαναν μέσα στό μυαλό τους ἔνα παράξενο παραμύθι. Σάν τά μικρά παιδιά, τούς ἔκαναν ἐντύπωση οἱ κεραυνοί, οἱ ἀστραπές, οἱ ἄλλαγές τοῦ καιροῦ κι ἔβλεπαν πίσω ἀπό αὐτά θεούς καὶ θεές.»

»Ἐτσι ἔλεγαν ὅτι ὁ "Ηλιος εἶναι θεός, πού ξεκινᾶ μέτο ἄρμα του κάθε πρωί καὶ ἀνηφορίζει στόν οὐρανό. Γιά τήν Αὔγη ἔλεγαν πώς ἦταν μιά Νύμφη μέροδινα δάχτυλα, πού σκόρπιζε τριαντάφυλλα στήν ἀνατολή, γιά νά περάσει ὁ ἥλιος. "Ελεγαν ἀκόμα πώς ὁ Ὁκεανός εἶχε πολλά παιδιά καὶ πολλές κόρες, ὅσα ποτάμια καὶ ὅσες πηγές ἔχει ὁ κόσμος ὀλόκληρος. Στά δάση φαντάζονταν ὅτι χόρευαν οἱ Δρυάδες καὶ ὅτι στίς λίμνες καὶ στά ρυάκια ζοῦσαν οἱ Νεράιδες.»

»Οι κεραυνοί ἦταν σταλμένοι ἀπό τό Δία, πού, ὅταν θύμωνε, τούς πετοῦσε κάτω στή γῆ ἀπό τόν "Ολυμπο. Ἐκεῖ στόν "Ολυμπο, τό ψηλότερο βουνό τῆς Ἑλλάδας, κατοικοῦσαν καὶ οἱ ἄλλοι θεοί πίνοντας νέκταρ πάνω στ' ἄσπρα σύννεφα".

Καὶ ἄλλα πολλά.

»Ο Αἴσωπος ἤταν ὁ πιό μεγάλος παραμυθάς τῶν ἀρχαίων χρόνων. Γεννήθηκε ἀπό γονεῖς δούλους καὶ ἦταν καὶ ὁ ἴδιος δοῦλος. Ἠταν ἀνάπτηρος καὶ ἀσχημος. Τό κεφάλι του ἤταν μυτερό, ὁ λαιμός του κοντός καὶ τά πόδια του στραβά. Δέν μποροῦσε νά μιλήσει οὔτε σωστά, οὔτε γρήγορα. Τό δέρμα του ἤταν σχεδόν μαῦρο καὶ γίγαντο τόν βάφτισαν Αἴσωπο, πού θά πεῖ ἀράπης.»

»Κάποτε μερικοί τόν κορόιδεψαν γιά τήν ἀσχήμια του κι ἐκεῖνος ἀπάντησε: "Νά μήν προσέχετε ποτέ τό παρουσιαστικό ἐνός ἀνθρώπου, ἄλλα τό μυαλό του"»

»Ο Αἴσωπος ἤταν πολύ παρατηρητικός, ἔχυπνος καὶ σοφός ἀνθρωπος. Τοῦ ἄρεσε νά διηγεῖται μύθους, μέτο σκοπό νά διορθώνει τά ἐλαπτώματα τῶν ἀνθρώπων. Γιά νά τό πετύχει αὐτό, ἔβαζε τά φυτά καὶ τά ζῶα νά μι-

λοῦν. Άλλα οὐδεγέ στούς μύθους του καί ἄλλα ἐννοοῦσε. Μάτο συμπέρασμα στό τέλος κάθε παραμυθιοῦ ἔβγαινε μόνο του καί τό καταλάβαινε καί ὁ πιό κουτός ἄνθρωπος.

»Οἱ ἱστορίες τοῦ Αἰσώπου ἦταν σύντομες, διασκεδαστικές κι εύχαριστες. Ἁταν ἔνας μεγάλος δάσκαλος τῶν ἀνθρώπων καί στά παλιά καί στά νεώτερα χρόνια. "Οταν ἥθελαν νά ποῦν ὅτι κάποιος εἶναι ἀγράμματος, ἔλεγαν: "Μά αύτός δέν ξέρει οὔτε τὸν Αἴσωπο!".

»Κάποτε, λέει ἔνας μύθος τοῦ Αἰσώπου, ἔνας λύχνος ἔφεγγε μέ τό λιγοστό του λαδάκι. Διαλαλοῦσε ὅμως περήφανα ὅτι λάμπει περισσότερο καί ἀπό τὸν Ἦλιο.

»Στό μεταξύ φύσηξε ὁ ἄνεμος καί ὁ λύχνος ἔσβησε. "Ενας ἄνθρωπος πού ἦταν ἐκεῖ κοντά τὸν ἄναψε καί πάλι καί τοῦ εἶπε:

»Ἀκουσε, λυχνάρι μου, καīγε τό λαδάκι σου, ἀλλά μῆ μιλᾶς. Γιατί ἔσύ σβήνεις μέ τό πρῶτο φύσημα τοῦ ἀνέμου, ἐνῶ τό φῶς τῶν ἀστεριῶν δέ σβήνει ποτέ!

»Κάποτε ἄλλοτε πάλι ἔνας γεωργός, πού εἶχε πολλά

παιδιά, ἔνιωσε τό τέλος του νά πλησιάζει. "Ηθελε ὅμως, πρίν πεθάνει, ν' ἀφήσει κληρονομιά στά παιδιά του τήν ἀγάπη πού εἶχε ἐκεῖνος γιά τή γῆ. Τά κάλεσε λοιπόν καί τούς εἶπε:

— Παιδιά μου, ἔγώ θά πεθάνω. Κάτω ἀπό τό ἀμπέλι Θά βρεῖτε, ἃν σκάψετε, ἔνα θησαυρό πού ἔχω κρυμμένο.

»Τά παιδιά του ἔσκαψαν πέρα γιά πέρα τό ἀμπέλι. Θησαυρό φυσικά δέ βρηκαν, μά τό ἀμπέλι σκάφτηκε τόσο καλά, ὥστε ἔδωσε πλούσιο καρπό».

Ἐγώ δέν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς δημιούργησαν οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες τή μυθολογία; Τί ἔλεγαν πῶς εἶναι ἡ Αὔγη; ὁ Ὄκεανός; Ποιός ἦταν ὁ Αἴσωπος; Τί προσπαθοῦσε νά κάνει μέ τούς μύθους του; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπό τόν πρῶτο μύθο; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπό τό δεύτερο;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μήπως ξέρεις ἔναν ἀκόμη μύθο τοῦ Αἰσώπου νά τόν πεῖς μέσα στήν τάξη;
- 2) Μήπως ἔχεις διαβάσει καί γι' ἄλλα παράξενα πλάσματα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μυθολογίας νά τά πεῖς στούς συμμαθητές σου;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς τά συνώνυμα τῶν λέξεων:
σκλάβος, παραμύθι, ἄνεμος, λύχνος, πέτρα.
- 2) Πῶς λέγεται ὁ ἄνθρωπος πού τοῦ λείπει:
τό θάρρος; ἡ ἐλευθερία; ἡ ἀκοή;
ἡ ὅραση; ἡ εύτυχία; ἡ μητέρα;

22. Ο ΑΕΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

X

Τόν ἀετό τόν ἔκλεισαν
μέσα σ' ἔνα κοτέτσι.
Κι ὁ κόκορας τόν ρώτησε:
— Γιατί πικραίνεσ’ ἔτσι,
πού τά χεις ὅλα τώρα;
Καί τό νερό στόν τόπο του
καί τό φαι στήν ὥρα,
καί στά κατσάβραχα δέν πᾶς,
ὅπου μπορεῖ στό τέλος
μές στά καλά καθούμενα
νά φᾶς κανένα βέλος.

Γιά πές μου τί σοῦ λείπει
κι ὅλο σέ δέρνει ἡ λύπη
καὶ τήν καρδούλα σου χαλᾶς;
Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε:
— Σάν κόκορας μιλᾶς!

Α. Φωτιάδης

23. ΚΟΚΟΡΑΣ ΚΑΙ ΓΕΡΑΚΙ

“Ενας κόκορας όλάσπρος
μέ ψηλό λειρί,
καμαρώνει καὶ φουσκώνει
καὶ λιλιά φορεῖ
καὶ θαρρεῖ πώς τό κοτέτσι
μόλις τόν χωρεῖ.

“Άμα βρεῖ κανένα σπόρο
μέσα στήν αύλή,
τό κεφάλι του σηκώνει
καὶ τό διαλαλεῖ,
νά τό μάθουνε σέ δύση
καὶ σ' ἀνατολή.

Τή στιγμή, πού σουλατσάρει
μέ τό βῆμα ἀργό,
«δέν ξανάειδα, λέν οί κότες,
τέτοιο στρατηγό...».

Μά κι ό ίδιος συλλογιέται:
«μωρέ τ' είμαι γώ»!

Ξάφνω βλέπει ἔνα γεράκι...
"Αχ! τήν ώρα αύτή
τό βαρύ περπάτημά του
ἔχει μπερδευτεῖ,
κι ἀστραπή μέσ στό κοτέτσι
τρέχει νά κρυφτεῖ.

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

24. Ο ΑΝΥΠΑΚΟΥΟΣ ΦΑΕΘΩΝΑΣ

Μιά μέρα στό παλάτι τοῦ θεοῦ "Ηλιου, πού ύψωνόταν μέ δλη του τή μεγαλοπρέπεια στήν Ἀνατολή, ἔφασε ὁ Φαέθωνας, ὁ μικρότερος ἀπό τούς γιούς του. Ἀφοῦ πέρασε τίς ἀψίδες, στάθηκε μπροστά στόν πατέρα του θαμπωμένος καὶ εἶπε:

— "Ηλιε, θεέ καί πατέρα μου, οἱ φίλοι μου μέ πειράζουν. Λένε πώς δέν εῖμαι τάχα γιός σου. Εῖμαι ἡ δέν εῖμαι παῖδι σου;

— Καί φυσικά είσαι, ἀποκρίθηκε ὁ ὄλόλαμπρος θεός. Εῖσαι αἴμα μου. Γιά νά μήν ἀμφιβάλλεις καθόλου, ζήτησέ μου ὅ,τι θέλεις καί ἀμέσως θά σοῦ τό κάμω. Σοῦ δίνω τό μεγάλο ὅρκο τῶν ἀθάνατων θεῶν.

— Θέλω, εἶπε ἀμέσως τό ἄμυαλο παλικάρι, νά μοῦ δώσεις γιά μιά μόνο φορά νά δοδηγήσω τό λαμπρό σου ἄρμα στόν οὐράνιο δρόμο του.

Τρελάθηκες, παιδί μου; φώναξε ό "Ηλιος. Φαντάζεσαι
ὅτι είναι εύκολο νά όδηγήσεις ἔνα τέτοιο ἄρμα; Κανείς
ἄλλος έκτός από μένα δέν μπορεῖ νά δαμάσει αὐτά τ' ἄ-
γρια ἄλογα. Κι ἐγώ ἀκόμα, ὅταν όδηγῶ, δέν τολμῶ νά
κοιτάξω οὔτε στή γῆ οὔτε στή θάλασσα. Ο ίδρωτας
τρέχει ποτάμι από τό μέτωπό μου. Κάθισε ἡσυχα, καλό
μου παιδί. Είσαι τόσο νέος. Ζήτησέ μου ό, τι ἄλλο θέλεις,
οχι ὅμως τό θάνατό σου. Γιατί αὐτό θά σημάνει θάνατο
γιά σένα.

"Ο ἑλαφρόμυαλος Φαέθωνας δέν ἄκουγε τίποτα.
Ἐπέμενε μέ πεῖσμα στήν ἀπόφασή του. Αρχισε τά πα-
ρακάλια. Ἐκλαιγε καί παρακαλοῦσε. Στό τέλος θύμισε
στόν πατέρα του τόν ιερό ὅρκο πού εἶχε κάμει.

"Ο "Ηλιος προσπάθησε καί πάλι νά τόν πείσει. Μά
στό τέλος, ἐπειδή δέν μποροῦσε νά παραβεῖ τόν ὅρκο
του, ἔδωσε τά χαλινάρια τῶν ἀλόγων στό παιδί του, μα-
ζί μέ τίς τελευταῖς του συμβουλές:

— Ἀφοῦ δέν μπορῶ νά σέ πείσω, παιδί μου, ἄκουσέ με
τουλάχιστο προσεχτικά. Προσπάθησε νά διατηρήσεις
τήν ψυχραιμία σου. Νά κρατᾶς γερά στά χέρια σου τά ἡ-
νία. Ούτε πολύ ψηλά νά πηγαίνεις οὔτε καί πολύ χαμη-
λά. Ὑπάρχει φόβος νά βάλεις φωτιά στόν ούρανό καί
στή γῆ. Πρόσεχε!

Τό παιδί πήδησε μέσα στό ἄρμα καί τ' ἄλογα ἄρχι-
σαν ν' ἀνεβαίνουν ψηλά στό στερέωμα. Στήν ἀρχή ὅλα
πήγαιναν καλά. Μά σέ λίγο δέν εἶχε τή δύναμη νά συγ-
κρατήσει τ' ἄλογα στ' ὅρμητικό τους τρέξιμο καί φοβή-
θηκε. Τά χέρια του ἄρχισαν νά τρέμουν καί ἡ καρδιά του
χτυποῦσε δυνατά.

Τ' ἄλογα κατάλαβαν τότε πώς ό ἡνίοχος εἶχε ἄλλά-
ξει. Ὁρμησαν ἀκράτητα στόν ούρανό μέ μεγάλα ἄλμα-
τα. Μάταια ό Φαέθωνας τραβοῦσε τά γκέμια.)

Ὑστερα ἄρχισαν νά κατεβαίνουν ἀπότομα. Ἐφτα-
σαν στίς κορυφές τῶν βουνῶν. Τά δάση πῆραν φωτιά.

Οι πόλεις κινδύνευαν. Ό Φαέθωνας ἔβλεπε τόν κόσμο νά καίγεται, χωρίς νά μπορεῖ νά κάμει τίποτε, γιά νά τόν σώσει.

‘Η Δήμητρα ἔτρεξε θυμωμένη στό Δία.

— Τί θά γίνει, πατέρα Θεῶν καί ἀνθρώπων; “Ετσι θ’ ἀφήσεις ἔνα παλιόπαιδο νά καταστρέψει τή γῆ καί ν’ ἀφανίσει τούς ἀνθρώπους, πού τήν καλλιεργοῦν μέ τόσο μόχθο;

“Ο Δίας εἶδε ἀπό τόν ”Ολυμπο τή μεγάλη καταστροφή καί σηκώθηκε ἔξαλλος ἀπό τό θρόνο του.

— “Οχι! Δέ θά μᾶς κάμει ὅτι θέλει ἔνα ἄμυναλο παιδί, φώναξε. Λυποῦμαι, μά δέν μπορῶ νά κάμω διαφορετικά. Φέρτε τούς κεραυνούς μου.

“Ενας ἀετός τοῦ ἔφερε στά χέρια του τρεῖς κεραυνούς. Ό θεός ἄρπαξε ἔναν καί τόν ἔριξε μέ όρμή στό παλικάρι.

“Ο Φαέθωνας ἔνιωσε τή φωτιά νά καίει τά μαλλιά καί τά ροῦχα του κι ἔβγαλε δυνατή φωνή. “Υστερα ἄρχισε νά πέφτει, νά πέφτει, νά πέφτει, ὥσπου βρῆκε ύγρο τάφο μέσα στήν ἀλμυρή θάλασσα.)

Οι κόρες τοῦ “Ηλιου ἔψαξαν ὥρες πολλές, γιά νά βροῦν τό σῶμα τοῦ μικροῦ τους ἀδερφοῦ. “Οταν τό ἀνακάλυψαν, ἔκλαψαν καί θρήνησαν τό χαμό του

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός ἦταν ὁ Φαέθωνας; Τί χάρη ζήτησε ἀπό τόν πατέρα του; Ήταν λογικό αύτό πού ζήτησε ἡ ὅχι; Τί τόν συμβούλεψε ὁ πατέρας του; Πῶς χαρακτηρίζετε τό Φαέθωνα ἀπό τήν ἄρνησή του ν’ ἀκούσει τίς συμβουλές τοῦ πατέρα του; Μέ τί τρόπο γλίτωσε τή γῆ ἀπό τήν καταστροφή ὁ Δίας; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπό τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Πῶς λέγεται μέ ἄλλη λέξη:

τό ἄλογο, ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, τά χαλινάρια.

2) Νά βάλεις τό σωστό πνεῦμα στίς λέξεις:

αρμα και αρματα (ϊπλα).

Το αρμα και ό 'Ηνιοχος.

Τ' αρματα των 'Ελλήνων.

3) Ν' άναλύσεις τίς σύνθετες λέξεις:

δλόλαμπρος, παλιόπαιδο, μυθολογία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

1) Ξέρεις νά πεῖς μέσα στήν τάξη μιά ιστορία άπό τή μυθολογία;

2) Νά δείξεις στό χάρτη τόν "Ολυμπο.

25. ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑ

— Ο πατέρας μου δέ συμπαθεῖ καθόλου τόν Γκράχαμ Μπέλλ! "Αν δέν τόν ξέρετε, σᾶς πληροφορῶ ὅτι εἶναι ό ἐφευρέτης τοῦ τηλεφώνου.

— "Οταν ἀκούει ἐκεῖνο τό ἐπίμονο ντρίν! ντρίν! ντρίν!, πιάνει τό κεφάλι του μέ τά δυό του χέρια καί ἀναστενάζει.

— "Αχ! Σπίτι εἶναι αὐτό ἡ 'Υπουργεῖο; Δέ γίνεται! Θά χαλάσω τήν ἐγκατάσταση!

— Η Μαρίνα εἶναι ἡ τηλεφωνήτρια τοῦ σπιτιοῦ. Τρέχει καί τό ἀρπάζει, ὥσπου νά πεῖς τρία!

— 'Εμπρόόος! Φωνάζει. Ποιόν ζητᾶτε, παρακαλῶ; Η ίδια!

— Ο πατέρας σηκώνει τά χέρια ψηλά.

— 'Ορίστε την! 'Ακόμα δέ βγῆκε ἀπό τ' αύγό κι ἔχει τηλεφωνήματα ἡ δεσποινίς Μαρίνα. Ποιός εἶναι, παιδί μου;

— 'Η Λία. Μέ ρωτᾶ ἄν ζωγράφισα.

— "Αχ! Γκράχαμ Μπέλλ! λέει ό μπαμπάς. Τί τήν ἥθελες αὐτή τήν ἐφεύρεση; Τί κατάσταση εἶναι αὐτή μέσα σέ

τοῦτο τό σπίτι; Ντρίν! Σᾶς παρακαλῶ, τὸν Κλεάνθη. Θέλω νά τοῦ πῶ κάτι γιά τά μαθηματικά. Πάει αύτό. Ντρίν! Σᾶς παρακαλῶ, τὸν Παναγιώτη. Τό τηλεφώνημα εἶναι ἀσφαλῶς γιά τό ποδόσφαιρο. Ξανά ντρίν! Θέλουν τή Μαρίνα γιά ... μοντέρνα ζωγραφική.

Στά παλιά χρόνια οἱ ξενιτεμένοι, γιά νά στείλουν εἰδήσεις στούς δικούς τους, ḥξεραν πώς θά περάσουν μῆνες, γιατί δέν ύπηρχε οὔτε ταχυδρομεῖο οὔτε τηλέφωνο. (Σήμερα τό ταχυδρομεῖο, ὁ τηλέγραφος, τό ραδιόφωνο καὶ τό τηλέφωνο μᾶς φέρνουν σ' ἕνα λεπτό τίς εἰδήσεις ἀπό τά πιό μακρινά μέρη τοῦ κόσμου!) "Ολα αύτά τά μέσα, οἱ τηλεπικοινωνίες, ὅπως τίς λέμε, ἔγιναν γιά νά ἔχυπηρετοῦν τίς μεγάλες ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων." Οχι γιά νά ποῦμε στή Λία πῶς θά ζωγραφίσει τό καραβάκι οὔτε γιά νά ποῦμε στόν Ἀλέκο πόσα γκόλ ἔβαλε ὁ ἀγαπημένος μᾶς ποδοσφαιριστής. Τό τηλέφωνο εἶναι γιά ὡρα ἀνάγκης. Νά, ἄς ποῦμε, ὅπως ὁ ἀσύρματος πού σώζει τά καράβια, ὅταν κινδυνεύουν στό πέλαγος... Έκεϊ μάλιστα...

Τήν ὡρα πού ὁ μπαμπάς ἔβγαζε λόγο γιά τά καλά τοῦ τηλεφώνου, νά καί ξαναχτυπά τό τηλέφωνο. Ντρίν! Ντρίν!

— Ἐμπρόόσ! λέει καί πάλι ἡ Μαρίνα. Ναί, Μάλιστα. Ἀπό ποῦ; Μαμά! Μπαμπά! Τρέξτε. Τό τηλέφωνο λέει: «Περαστικά. Σᾶς ζητοῦν ἀπό τή Νέα Ύόρκη!».

‘Ο πατέρας τρέχει, ἐνῶ ἡ Μαρίνα μουρμουρίζει σκεφτική:

— Γιατί μᾶς λένε περαστικά, ἀφοῦ δέν ἔχουμε ἄρρωστο στό σπίτι;

‘Η μητέρα τήν παίρνει παράμερα καὶ τῆς ἔξηγεῖ, ὅτι δέν τῆς εἴπαν «περαστικά» ἀλλά «ύπεραστικόν», ἐνῶ ὁ πατέρας βάζει στό αὐτί του τό ἀκουστικό.

— Ποιός; λέει μέ τρεμάμενη φωνή. Ἀδερφέ μου, Νίκο μου! Ἐσύ; Τί χαρά πού μᾶς δίνεις! Ἐρχεσαι; Ἐπιτέλους!

Πότε μέ τό καλό; Τήν ἄλλη Κυριακή! Θαῦμα! Θά σέ περιμένουμε! Ἡ μητέρα λείπει στό Πήλιο, στήν Ἐλένη. Ὁ πατέρας εἶναι ἐδῶ. Ἀφησε καλύτερα νά τοῦ τό πῶ ἐγώ, γιά νά μή συγκινηθεῖ. Ναί! Ναί! Εἴμαστε ὅλοι καλά. Εὐχαριστῶ. Θά τά ποῦμε σύντομα. Γειά σου!

“Οταν ἔκλεισε τό τηλέφωνο, τά μάτια του ἦταν δακρυσμένα. Ἦταν ὁ ἀδερφός του ἀπό τήν Ἀμερική όξεινιτεμένος.” Εχει φύγει ἀρκετά χρόνια τώρα. Ἐμεῖς δέντον ἔχουμε δεῖ ποτέ, παρά μόνο σέ φωτογραφίες. Πόνεσε, λέει, τούς γονεῖς του κι ἔρχεται νά τούς δεῖ.

‘Ο πατέρας μου πλησιάζει μέ χαρούμενα βήματα τόν παππού, πού εἶναι στό σαλόνι καί βλέπει τηλεόραση. Τόν πιάνει ἀπό τήν πλάτη καί τοῦ χαϊδεύει τά μαλλιά.')

— Πατέρα, τί βλέπεις; τόν ρωτᾶ χαμογελώντας.

— Τά νέα, τοῦ ἀπαντᾶ. Γιατί;

— Γιατί νά νέα ἥρθαν σήμερα ἀπό τό τηλέφωνο, πατέρα.

Τοῦ ἔξηγει σιγά σιγά τί συνέβει. Ἐχει γονατίσει μπροστά του καί τοῦ λέει, τοῦ λέει, τοῦ λέει...

Στό τέλος, γιά πρώτη φορά ἀκούω τόν μπαμπά μου νά ψιθυρίζει:

— Γειά σου, Γκράχαμ Μπέλλ! Σπουδαία ἡ ἐφεύρεσή σου!

Καί γελοῦμε δλοι μέ τήν καρδιά μας.

Στήν

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός ἦταν ὁ Γκράχαμ Μπέλλ καί γιατί δέν τόν συμπαθοῦσε ὁ πατέρας τῶν παιδιών; Ποιά εἶναι ἡ χρησιμότητα τοῦ τηλεφώνου; Ποιός τηλεφωνοῦσε ἀπό τή Νέα Ύόρκη; Γιατί ἄλλαξε γνώμη γιά τόν Γκράχαμ Μπέλλ ὁ πατέρας; Μήπως μπορεῖς τώρα νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιά εἶναι τά ύπεραστικά ἐσωτερικά, ποιά τά ύπεραστικά ἐξωτερικοῦ καί ποιά τά ἀστικά τηλεφωνήματα;
- 2) Ποιούς ἄλλους ἐφευρέτες ξέρεις;
- 3) Τί κάνει ὁ ἀσύρματος; Τί εἶναι ἡ τηλεόραση;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά γράψεις ὅλες τίς λέξεις πού ξέρεις καί εἶναι σύνθετες μέ τή λέξη «τηλε».
Παράδειγμα: Τηλέφωνο.
- 2) Νά βάλεις τό σωστό ρῆμα κλίνω ἡ κλείνω στίς παρακάτω προτάσεις:

Στό σχολεῖο μᾶς ἔβαλαν νά ..... ρήματα ..... τήν πόρτα γιά νά ζεσταθοῦμε.

26. ΟΙ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Καί ό παππούς καί ή γιαγιά μου ᔴχουν γιά κάθε περίσταση μιά ώραία παροιμία. Ξέρουν μάλιστα άπό δύο κάθε φορά καί συμπληρώνουν ό ἔνας τόν ἄλλο.

Συχνά, ὅταν πεινῶ, δέν μπορῶ οὔτε νά γράψω οὔτε νά διαβάσω.

— Φυσικά, λέει ή γιαγιά, νηστικό ἀρκούδι δέ χορεύει...

Μετά τή μεσημεριάτικη ξεκούραση ἀρχίζουμε μέ κέφι τά μαθήματά μας. Χαίρονται λοιπόν καί μᾶς λένε:

— Μάθε νέος γράμματα, νά 'χεις καλά γεράμματα!

— Ανθρωπος ἀγράμματος, ξύλο ἀπελέκητο!

Τυχαίνει πολλές φορές νά μήν ᔴχουμε διάθεση γιά δουλειά. Καί αύτό φαίνεται ἀμέσως, γιατί γράφουμε μιά γραμμή καί τρέχουμε στό παράθυρο, γράφουμε μιά δεύτερη καί ζητοῦμε νερό, γράφουμε μιά τρίτη καί ὅπ! βρισκόμαστε στό πόδι γιά χορό! Κάνουμε δηλαδή διπλάσιο χρόνο νά τελειώσουμε τά μαθήματά μας.

— "Α! λέει ό παππούς περίλυπος. "Οποιος δέ θέλει νά ζυ-
μώσει πέντε μέρες κοσκινίζει.

Καί ή γιαγιά συμπληρώνει, όταν δέν ακοῦμε:

— Στοῦ κουφοῦ τήν πόρτα, δσο θέλεις βρόντα.

X Ακοῦστε, παιδιά, λέει κι ή μητέρα. Πρέπει νά ̄χετε
σύστημα στή δουλειά σας. "Ετσι άργεῖτε πολύ. 'Από τή
στιγμή πού θά καθίστε στήν καρέκλα σας νά μελετή-
στε, δέ θά σηκώνεστε, παρά μονάχα όταν τελειώνετε.
Σύμφωνοι; "Αν ̄χετε πολλά μαθήματα, θά κάνετε ̄να
μικρό διάλειμμα άλλα τίποτε περισσότερο. 'Η ώρα τής
μελέτης είναι ώρα μελέτης. X

X Εχω προσέξει πώς μέ συμφέρει νά τελειώνω γρή-
γορα τά μαθήματά μου, γιατί μετά μπορῶ καί παίζω, χω-
ρίς κανείς νά μοῦ λέει τίποτε. Xτές διάβασα σ' ̄να βι-
βλίο ότι δέν πρέπει ν' άφήνουμε τό χρόνο νά κυλά μέσα
άπο τά χέρια μας. "Ενας άρχαιος σοφός ̄λεγε: «"Οποιος
χάνει μιά ώρα, χάνει ̄να κομμάτι άπο τή ζωή του».

— "Η γιαγιά μου ̄χει καί γιά τή βιασύνη παροιμίες!

— "Οποιος βιάζεται, σκοντάφτει!

— "Οποιος βιάζεται, γερνάει γρήγορα.

— Οταν τελειώσω, βλέπω τά μαθήματα στό πρόγραμ-
μά μου καί τακτοποιῶ στήν τσάντα μου ό,τι μοῦ χρειά-
ζεται γιά τήν άλλη μέρα. "Αν τολμήσω νά μήν τό κάμω, ή
γιαγιά μου θά μέ κυνηγήσει μέ τήν παροιμία:

— Μήν άναβάλεις ποτέ γιά αὔριο, ό,τι μπορεῖς νά κάμεις
σήμερα.

Κάποτε ρώτησα τόν παππού μου τί είναι οι παροι-
μίες.

— Είναι κάτι μικρές φρασούλες πού λένε μεγάλες άλή-
θειες, μοῦ είπε.

— Καί ποιός τίς βγάζει;

— Μά συνήθως ̄μεις οι γέροι. Μᾶς ̄χεις δεῖ καμιά φο-
ρά νά καθόμαστε σκεφτικοί καί νά παρατηροῦμε τά
πάντα γύρω μας; 'Εκείνη τήν ώρα τό μυαλό μας δου-

λεύει. "Οταν δοῦμε κάτι θλιβερό, κουνοῦμε τό κεφάλι μας. "Οταν δοῦμε κάτι εύχαριστο, χαμογελοῦμε. Ποῦ καί ποῦ λέμε κάτι. Αύτό τό κάτι εἶναι ή παροιμία.

— Δηλαδή;

— Νά σου πῶ ἔνα παράδειγμα. Φεύγεις τό πρωί γιά τό σχολεῖο. Μετά ἀπό δέκα λεπτά ξαναγυρίζεις. — «Τί γίνεται, Παναγιώτη;» σέ ρωτῶ. «Γιατί γύρισες πίσω;» — «Ξέχασα τήν ξυλοκοπτική μου», μοῦ λές. Ψάχνεις, τή βρίσκεις, τή βάζεις στήν τσάντα σου καί ξαναφεύγεις. Έγώ βλέπω προσεχτικά τά καμώματά σου, κουνῶ τό κεφάλι μου καί σου λέω τήν ὥρα πού κατεβαίνεις τή σκάλα:—«Παναγιώτη, ὅποιος δέν ἔχει μυαλό, ἔχει ποδάρια!».

Τέλος πάντων ἔμαθα κι ἐγώ μιά παροιμία στό σχολεῖο. Σήμερα, μόλις γύρισα τό μεσημέρι, ἔπεσα στήν ἀγκαλιά τῆς μητέρας μου, κοίταξα τόν παππού πονηρά καί τοῦ εἴπα:

— 'Απ' ὅλα τά μυρωδικά κάλλιο μυρίζει ή μάνα!

“Ε, μά πιά. “Ολο ἐκεῖνος θά μοῦ λέει παροιμίες.”

Σταύρως

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί εἶναι οι **παροιμίες**; Ποιός λέει πολλές παροιμίες στήν οἰκογένεια τοῦ Παναγιώτη; Σέ ποιά περίπτωση λέει ή γιαγιά τήν παροιμία: «νηστικό ἀρκούδι δέ χορεύει;». Ποιοί τίς βγάζουν συνήθως τίς παροιμίες; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς σέ ποιά περίσταση λέμε τίς παροιμίες:
  - α) "Αναβε τό λυχνάρι σου, προτοῦ νά σέ 'βρει ή νύχτα.
  - β) τῶν φρονίμων τά παιδιά, πρίν πεινάσουν, μαγειρεύουν.
- 2) Νά βρεῖς μιά παροιμία πού νά σημαίνει ότι πρέπει νά βοηθοῦμε τόν ἄλλο, χωρίς μά περιμένουμε πληρωμή.
- 3) Νά βρεῖς τρεῖς παροιμίες πού νά ἔχουν μέσα τή λέξη: ἀλεπού, γάιδαρος, Γιάννης.

27. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

“Οταν ό πατέρας θέλει νά μᾶς εύχαριστήσει, μᾶς λέει:

— Τί θά λέγατε νά πεταχτοῦμε ώς τό Πήλιο, στή Θεία Έλενη καί στό Θειό Γιάννη;

‘Η πρότασή του σβήνεται κάθε φορά μέσα στά ξεφωνητά μας. Τόν φιλοῦμε σταυρωτά καί άρχιζουμε τά σχέδια καί τά σνειρά. Πόσο χαιρόμαστε, όταν πηγαίνουμε σ’ αύτούς τούς συγγενεῖς μας. Τό έχουμε συζητήσει πολλές φορές μέ τόν Κλεάνθη. ’Έχουν ένα τόσο χαρούμενο τρόπο μά μᾶς καλωσορίζουν!

‘Η Θεία βγαίνει στήν πόρτα μέ άνοιχτά τά χέρια. ‘Ένω τό πρόσωπό της λάμπει άπο χαρά, τά μάτια της είναι δακρυσμένα άπο τή συγκίνηση. Μᾶς φωνάζει μέ τά

όνόματά μας καί μᾶς γλυκοφιλεῖ καί ἀπό τά δύο μάγουλα.

— Κλεάνθη μου! Παναγιώτη μου! Μαρίνα μου!

‘Από πίσω ἐμφανίζεται ὁ Θεῖος Γιάννης. Λέει πάντα ἔνα μεγάλο «“Ωωωω» καί γίνεται όλόκληρος ἔνα χαμόγελο. Εἶναι, σᾶς λέω, χρυσός αὐτός ὁ Θεῖος μου.

Σπρώχνοντας νά περάσουν, βγαίνουν τά ξαδέρφια μας, σάν ἀλογάκια πού τ’ ἀφήνεις στόν κάμπο νά πηδήσουν καί νά τρέξουν. Μᾶς ἀγκαλιάζουν, ξεφωνίζουν καί μᾶς χαιδεύουν, σάν νά μήν πιστεύουν ὅτι είμαστε ἐκεῖ μπροστά τους ζωντανοί!

X Τό σπίτι τους εἶναι ζεστό, στρωμένο μέ κιλίμια καί ὑφαντά. Στό τζάκι τους τό χειμώνα καίει πάντα ἡ φωτιά. Τά κούτσουρα καί οἱ κουκουνάρες τρίζουν καί μιλοῦν καί λένε ίστορίες τοῦ δάσους.

Ξαπλωμένοι στή βελέντζα βλέπουμε στόν τοῖχο τό βαλσαμωμένο πουλί καί τό δίκανο τοῦ Θείου Γιάννη. Πάνω στό πεζούλι ύπάρχει ἔνα μικρό καντηλέρι, μιά στάμνα, ἔνα μπρούντζινο γουδί κι ἔνας μύλος τοῦ καφέ.

C Τά φαγητά τους μοῦ φαίνονται πιό νόστιμα ἀπό τά δικά μας. Τά μπριζολάκια τά ψήνουν στά κάρβουνα. Τό νερό τους εἶναι δροσερό. Τό τυρί τό κάνουν μόνοι τους. Τό γλυκό τοῦ κουταλιοῦ εἶναι ἀπό τά φροῦτα τους. Καί ὁ κῆπος γεμάτος γλάστρες.

‘Η θεία μου μᾶς κανακεύει καί ὁ Θεῖος μου μᾶς φέρεται σάν νά είμαστε μεγάλοι. Μᾶς ρωτᾶ τή γνώμη μας γιά πολλά ζητήματα.

— Τί θά ἔλεγες, Παναγιώτη, νά φυτεύαμε λεῦκες στό κτήμα;

Τό βράδυ μᾶς στρώνουν μοσχομύριστα σεντόνια, κεντημένα ἀπό τό χέρι τῆς θείας μου. Οἱ κουβέρτες εἶναι βαριές καί ζεστές. ‘Ο σκύλος γαβγίζει ἀπ’ ἔξω φύλακας πιστός. ‘Η γάτα κουλουριάζεται στό χαλάκι τοῦ ντιβανιοῦ.

„Όταν κλείνουμε τά μάτια μας νά κοιμηθοῦμε, βλέπουμε στόν άπεναντί τοῖχο, μέσα στήν κορνίζα του, τόν προπάππο μας νά μᾶς κοιτάζει χαμογελαστός μέ τά μεγάλα του μουστάκια. Εἶναι σάν νά μᾶς λέει: «Καληνύχτα, δισέγγονά μου!».

Κάποτε συζητήσαμε μέ τή μητέρα γιά τή χαρά που έχουμε, όταν πᾶμε στή Θεία 'Ελένη, καί μᾶς εἶπε χαμογελαστή ότι αύτό πού νιώθουμε εἶναι ή ζεστασιά τῆς φιλοξενίας καί ότι ή φιλοξενία εἶναι μέσα στήν ψυχή τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ἀπό τά παλιά χρόνια ὡς σήμερα.

Ο ἴδιος ὁ Δίας ἦταν ὁ θεός τῆς φιλοξενίας. Προχτές ἀκόμα διαβάζαμε μέ τόν Κλεάνθη στήν «'Οδύσσεια» γιά τόν Τηλέμαχο. Αύτός λοιπόν πήγε στό παλάτι τοῦ Μενέλαιου καί τής ὥραίας 'Ελένης στή Σπάρτη, γιά νά ρωτήσει γιά τόν πατέρα του, τόν 'Οδυσσέα. Μέ τί εὔχαριστα λόγια τόν καλωσόρισαν! Τόν ἔβαλαν νά λουστεῖ, τοῦ φόρεσαν καθαρά ροῦχα καί τόν κάθισαν στό τραπέζι τους. Ο ἴδιος ὁ Μενέλαιος ἔκοψε τό κρέας καί τοῦ πρόσφερε τό καλύτερο κομμάτι.

Φιλοξενία, λέει ή μητέρα μου, εἶναι ἔνα εἶδος φιλίας. Άνοιγεις τό σπίτι σου ὅχι μόνο στούς συγγενεῖς καί στούς φίλους ἀλλά καί στούς ξένους. Γί' αύτό ἔχει μεγάλη ἀξία.

Μιά φορά ή Θεία μου ή 'Ελένη εἶδε στήν πλατεία ἔναν κύριο πολύ στενοχωρημένο. Εἶχε χαλάσει τό αὐτοκίνητό του καί δέν εἶχε ποῦ νά κοιμηθεῖ μέ τήν οἰκογένειά του.

— "Έλα σπίτι μου, χριστιανέ μου, τοῦ εἶπε μέ καλοσύνη. "Ετσι θά σέ ἀφήσω ἐγώ ἔξω μέ μικρά παιδιά;

Εἴμαστε κι ἐμεῖς ἔκει. Ωστόσο μᾶς βόλεψε ὄλους. Δέ θά ξεχάσω ποτέ τί ὅμορφα πού κοιμηθήκαμε στρωματσάδα ὅλα τά παιδιά. Τήν ἄλλη μέρα μᾶς κέρασε γλυκό, φρέσκο γάλα καί σιταρένιο ψωμί καί, όταν ὁ κύριος ἔφτιασε τό αὐτοκίνητό του, κι ἦταν ἔτοιμοι νά φύγουν, τήν εύχαριστησε καί τής εἶπε:

— Δέ θά σᾶς ξεχάσω ποτέ. Νά μέ θεωρεῖτε ἀδερφό σας
Καί ή θεία μου, ή φιλόξενη καλή μου θεία, ἔλαμπε
ἀπό χαρά καί ὅπως πάντα... εἶχε δακρύσει.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί ἀγαποῦν τά παιδιά τή θεία 'Ελένη, τό θεῖο Γιάννη καί τά ξα-
δέρφια τους; Μπορεῖς νά περιγράψεις τό σπίτι τής θείας 'Ελέ-
νης; Τί διάβασε ὁ Κλεάνθης στήν «'Οδύσσεια» γιά τή φιλοξενία;
Νά πεῖς μέ δικά σου λόγια πῶς αἰσθάνεσαι τή φιλοξενία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη τή Σπάρτη καί τό Πήλιο.
- 2) Νά φέρεις πληροφορίες γιά ἔναν ἀπό τούς:
Μενέλαο, Τηλέμαχο, 'Οδυσσέα, ὡραία 'Ελένη.
- 3) Ξέρεις ποιά εἶναι ή διαφορά ἀνάμεσα σ' ἔνα κιλίμι, σ' ἔνα χα-
λί καί μιά φλοκάτη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς τρεῖς σύνθετες λέξεις τοῦ κεφαλαίου καί νά τίς ἀ-
ναλύσεις.
- 2) Νά βρῆς μέσα στό κείμενο μία παρομοίωση.
- 3) Νά βρεῖς τά ἀντίθετα τῶν ρημάτων:
χαίρομαι, κλείνω, ξεχνῶ, ξυπνῶ.

28. Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

‘Η πλάση, ή παντοδύναμη
κι ἀπόνετη μητέρα,
γιά σένα δέν ἐστάθηκε
καθόλου ἀκριβοχέρα.)

“Αν ἔδωσε σ’ ἄλλο βουνό¹
ψῆλος καί περηφάνεια
κι ἄλλο βουνό ἂν τό σκέπασε
μέ λόγγους καί ρουμάνια

κι ἄλλο βουνό ἂν τό πύργωσε
σέ βράχους καί κοτρόνια
κι ἄλλο βουνό ἂν στεφάνωσεν
όλοχρονίς μέ χιόνια,

μάζεψε άπ' όλα τά βουνά
τή μοιρασμένη χάρη,
τήν έσμιξε καί σ' ἔπλασε,
βουνό, βουνῶν καμάρι!

σγδ
Γ. Δροσίνης

«Γαλήνη»

10/11/79

29. ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΣΤΙΣ ΒΟΥΝΟΠΛΑΓΙΕΣ

“Θαν βρισκόμαστε στό Πήλιο, πηγαίνουμε ποδαρόδρομο ώς τήν ἀντικρινή βουνοπλαγιά, ὅπου εἶναι τό μικρό ξωκλήσι. Τό μέρος εἶναι κατάφυτο. Ἀνάμεσα στά σκίνα καί στά πουρνάρια κυλᾶ ἥσυχα τά νερά του ἔνα μικρό ρυάκι.

— Λέσ νά ἦταν κάπου ἐδῶ ἡ σπηλιά τοῦ Χείρωνα; εἴπε ἡ Χριστίνα ἐκείνη τή μέρα.

— Τόν ξέρω τό Χείρωνα, πετάχτηκα ἐγώ. Ἡταν Κένταυρος! Δέν ἦταν;

— Ναί, εἴπε ὁ Κλεάνθης. Ἀνῆκε σ' ἔνα μυθολογικό εῖδος ἀνθρώπου, πού ἀπό τή μέση κι ἐπάνω ἦταν ἄνθρωπος καί ἀπό τή μέση καί κάτω ἄλογο.

— Ο Χείρωνας ἦταν ἡ πιό σπουδαία μορφή τοῦ Πηλίου στά μυθολογικά χρόνια, εἴπε ὁ Θεϊος Γιάννης. Μακρυμάλλης γέροντας μέ χιόνια στά μαλλιά, ἄσπρα γένια καί γλυκά μάτια ἦταν ὁ πιό ἀγαπητός δάσκαλος τῶν μεγάλων ἡρώων. Μιλοῦσε σοφά καί ἥξερε καλά τήν τέχνη τῆς μουσικῆς. Ἐπαιζε μιά χρυσή λύρα καί τραγουδοῦσε ἀπό τό πρωί ώς τό βράδυ τίς ὄμορφιές τῆς ζωῆς. Κανένα ἄγριο βοτάνι δέν τοῦ ἦταν ἄγνωστο. Γιάτρευε ὅλες τίς ἀρρώστιες.

— Τό ξέρω, εἶπα πάλι ἔγώ. Τά κάνουμε δλ' αὐτά στή μυθολογία. Ολοι οι ἀρχαῖοι ἡρωες πήγαιναν νά ζήσουν μέτο Χείρωνα. Τούς ἔδινε σπουδαία μόρφωση. Τούς μάθαινε βέβαια νά πολεμοῦν μέ τά ὅπλα, ἀλλα συγχρόνως τούς μάθαινε νά χορεύουν, νά τραγουδοῦν καί νά γιατρεύουν τόν κόσμο.

(Μαθητής του δέν ἦταν καί ὁ Ἀσκληπιός) ρώτησε ἡ Χριστίνα. Αύτός δέν είναι πού τόν δνόμασταν ἀργότερα θεό, γιατί ἔσωζε τούς ἀνθρώπους ἀπό τό θάνατο; Ό Πλούτωνας μάλιστα, ὅταν ἔχασε τούς πελάτες του στόν "Ἀδη, Θύμωσε πολύ καί εἶπε στόν ἀδερφό του τό Δία: «Ἄν ὁ Ἀσκληπιός γιατρεύει ὅλους τούς θνητούς καί δέν πεθαίνει κανένας, τί δουλειά θά κάνω ἔγώ στόν Κάτω Κόσμο;».

Μιά δλόκληρη μέρα τήν περάσαμε κάτω ἀπό φθινοπωρινό ἥλιο στή βουνοπλαγιά. Εἴχαμε μαζί μας φαγητό καί φάγαμε πάνω στό χορτάρι. Σάν τόν Ἡρακλῆ, τόν Ἀχιλλέα καί τούς ἄλλους ἡρωες, ρίξαμε ἀκόντιο, κάτι βέργες δηλαδή, τραγουδήσαμε, παιίσαμε καί μαζέψαμε ἀγριοβότανα σάν τόν Ἀσκληπιό. Στό τέλος χορέψαμε καί καλαματιανό καί ἀντήχησαν ὡς πέρα τά τραγούδια μας:

Καλότυχα εἶναι τά βουνά, ποτέ τους δέ γερνάνε!

Τό καλοκαίρι πράσινα καί τό χειμώνα χιόνι.

Καί καρτέροῦν τήν ἀνοιξη, τ' ὅμορφο καλοκαίρι,

νά μπουμπουκιάσουν τά κλαριά, ν' ἀνοίξουνέ τά δένδρα,

νά βγοῦν οι βλάχοι στά βουνά, νά βγοῦν οι βλαχοπούλες,

νά βγοῦν καί τά βλαχόπουλα, λαλώντας τίς φλογέ-

ρες.

— "Ἄχ! ἀθάνατα Ἑλληνικά βουνά μέ τίς ὄμορφιές καί τίς δόξες σας, ἀναστέναξε ὁ θεϊος Γιάννης καί κάθισε σ' ἔνα βραχάκι, γιατί εἶχε λαχανιάσει. Νά μήν εἶμαι κι ἔγώ

παιδί. Ν' ἀνηφορίσω τόν Ὄλυμπο, νά περπατήσω στόν Παρνασσό, ν' ἀγναντέψω ἀπό τόν Ταύγετο τόν κάμπο τῆς Σπάρτης, νά δῶ τή φεγγαροβραδιά ἀπό τήν πλαγιά τοῦ Τυμφροστοῦ καί νά πιώ κρύο νερό ἀπό τίς πηγές τῆς Ζήρειας.

Καί συνέχισε:

Τί τά θέλετε, παιδιά μου. "Ισως ἐπειδή τ' ἀγαπῶ, τά Ἑλληνικά βουνά μοῦ φαίνεται πώς ἔχουν... ψυχή. Νά, τοῦτο τό Πήλιο. "Εχει ψυχή παιδική καί χαρούμενη. "Η αύγή τοῦ στολίζει τίς πλαγιές μέ τριανταφυλλένιο φῶς καί τό σούρουπο τό βάφει μέ μενεξέδες. "Αν ξέρατε μέ πόση λύπη τό ἀφήνει ὁ ἥλιος, σάν πάει νά δύσει, καί πόσο ἀργοπορεῖ νά χαθεῖ πίσω ἀπό τίς κορυφογραμμές!

»"Άλλα βουνά εἶναι ἄγονα, ξερά, ἐρημικά, γεράτα σιωπή. Μά ὁ ἥλιος ρίχνει σπάταλα τό χρυσάφι του καί φορά φωτοστέφανο στίς βουνοκορφές τους.

»Σέ αλλα φυτρώνει ή ρίγανη και τό θυμάρι. "Άλλα είναι φορτωμένα μέ ιστορία. "Οταν μείνεις σ' αυτά τή νύχτα, άρχιζουν τά μάγια. Οι πέτρες μιλοῦν και τά φαράγγια άντιλαλοῦν περασμένες φωνές.

»Τότε άκους τήν ίδια τήν κλεφτουριά νά πηδᾶ άπό ραχούλα σέ ραχούλα, γιά νά φέρει στόν κάμπο τή λευτεριά και τήν άνάσταση. Άκους λεβέντικους χορούς, τραγούδια κλέφτικα, σπαθιά νά βγαίνουν άπό τίς θήκες τους, άγωνες, μάχες και άλαλαγμούς.

»Οταν βασίλεψε ό ήλιος, τά χρώματα τ' ούρανοϋ δέν ήταν πιά γαλάζια. Ή σκιά είχε άρχισει νά πέφτει πάνω στά δέντρα και στίς κορυφές. Τότε πήραμε κι έμεις τό δρόμο τοῦ γυρισμοῦ.

»Ένας βοσκός μέ γιδοπρόβατα γύριζε στή στάνη. Μάς καλησπέρισε και μᾶς κοίταξε μέ καλοσύνη. Είχε μιά ματιά άγνη σάν τό βουνίσιο άέρα. Καθώς τόν παρατηρούσαμε νά φεύγει, ή σκιά του τράνευε στή ματιά μας και νομίζαμε ότι ήταν ή ίδια ή ψυχή τοῦ Πηλίου πού έφευγε πρός τό μονοπάτι...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ξέρεις γιά τό Χείρωνα; Ποιοί ήταν μαθητές του; Πώς πέρασαν τά παιδιά στή βουνοπλαγιά; Γιά ποιό λόγο θά θελε ό θεϊος Γιάννης νά είναι παιδί; Γιατί άγαπούσε τά βουνά ό θεϊος; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πώς λέμε άλλιως τό βουνό; Πώς λέγεται αύτός πού άνεβαίνει τά βουνά άπό εύχαριστηση; Ποιά άθλήματα γίνονται στά βουνά μέ τό χιόνι;
- 2) Νά βρεῖς παρομοιώσεις τοῦ κεφαλαίου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη σου τά βουνά τοῦ κεφαλαίου καί νά γράψεις τά δρη πού ύπάρχουν κοντά στήν πόλη ἢ στό χωριό πού μένεις.
- 2) Ποιός ήταν ό Ασκληπιός, ό Ήρακλῆς, ό Αχιλλέας; Νά διηγηθεῖς μιά ιστορία γιά έναν άπό αύτούς.

30. Ο ΓΕΡΟΒΟΣΚΟΣ

Πόσα χρόνια πέρασα
κι ἄσπρισα καί γέρασα
πάνω στά ψηλώματα
βόσκοντας τά πρόβατα!

Σέ ψηλές ἀνηφοριές
σάν κοτσύφι χύθηκα
κι ἔπεσα σέ ρεματιές
καί λαγοκοιμήθηκα.

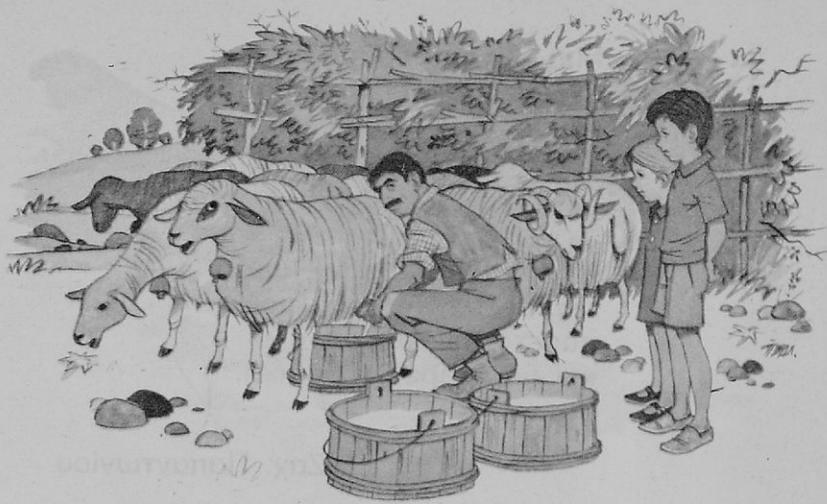
Εῖδα τ' ἄστρι στό βουνό^ν
πού τό λένε αύγερινό,
καί στήν καθαρή βραδιά
χόρτασα τήν ξαστεριά.

Μιά ζωήν ἐπέρασα
κι εἴπ' ὁ Θεός καί γέρασα
καί τό χιόνι τό πολύ
μοῦ 'πεσε στήν κεφαλή.

Χάιντε, προβατάκια μου,
περπατᾶτε, ἀρνάκια μου,
πάμετε σιγά σιγά
καί μᾶς πῆρεν ἡ βραδιά.

Ζαχ. Παπαντωνίου

31. ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΟΠΑΝΗ ΣΤΗ ΣΤΡΟΥΓΚΑ

Τό καλοκαίρι, όταν ήμαστε στό βουνό, πηγαίναμε τακτικά στή στρούγκα. Πηγαίναμε μάλιστα τόσο νωρίς τό πρωί, ώστε τή βρίσκαμε άδειανή, γιατί τά πρόβατα ήταν στή βοσκή. Φτάναμε πρίν άπο αύτά και άκούγαμε άπο μακριά τά κουδουνάκια τους και τά βελάσματά τους.

Άκολουθούσαμε ἔνα μονοπάτι, πού ἤξεραν ὁ Παύλος καί ἡ Χριστίνα, γιά νά φτάσουμε στήν κορυφή τοῦ μικροῦ λόφου. Στό πέρασμά μας σάλευαν τά χόρτα καί τρόμαζαν οἱ σαῦρες. Τά πουλιά ἔπαιναν τίς γλυκολαλιές τους καί φτερούγιζαν ἀπό κλαδί σέ κλαδί λίγο φοβισμένα.

“Οταν ἔρχονταν τά πρόβατα, ὁ τσοπάνης τά ἔβαζε μέσα στή στρούγκα καί ἄρχιζε ν' ἀρμέγει τίς προβατίνες σέ μεγάλα ξύλινα δοχεῖα. ”Αλλες κάθονταν ἥσυχα, ἄλλες ὅμως κλωτσοῦσαν καί προσπαθοῦσαν μέ πηδήματα νά ξεφύγουν.

— Τί θά τό κάμεις τόσο γάλα; ρώτησε μιά φορά τό βοσκό ή Μαρίνα.

— Θά τό δώσω στό γαλακτοκομεῖο. Ό γαλακτοκόμος θά τό πουλήσει. Από αύτό πού θά τοῦ περισσέψει θά κάμει διάφορα είδη τυριῶν, βούτυρο καί γιαούρτι.

X Στή στρούγκα ό θεϊος Γιάννης βρήκε τήν εύκαιριά νά μᾶς μιλήσει γιά τήν κτηνοτροφία τῆς χώρας μας.

— “Αν δέν είχαμε τά πρόβατα, τίς άγελάδες καί τίς γίδες, δέ θά είχαμε κρέας, γάλα, τυρί καί βούτυρο. Άλλα οὔτε καί νήματα θά είχαμε γιά τή βιομηχανία μας. Γιατί άπό τά πρόβατα γίνεται τό μαλλί, πού πλέκουν δί μαμάδες πουλόβερ γιά τά παιδιά τους. Νά, μπορεῖ καί τό πουλοβεράκι τῆς Μαρίνας νά έγινε άπό τό μαλλί ένος δικοῦ μου προβάτου. Ποῦ τό ξέρεις:

Καί ή άλυσίδα συνεχίζεται. “Αν δέν ύπήρχε τό χορτάρι, τί θά ἔτρωγαν τά πρόβατα; Τά πρόβατα λοιπόν βόσκουν στά λιβάδια, δηλαδή στά χωράφια πού δέν καλλιεργοῦνται. Ετσι άκομα καί τ' ἄχρηστα χωράφια άποχτούν άξια. Οπως άποχτούν άξια καί τ' ἄχυρα πού μένουν ἀχρησιμοποίητα μετά τό άλωνισμα, γιατί γίνονται τροφές ζώων.

— Μά δέν ύπάρχουν καί κτηνοτροφικά φυτά πού καλλιεργοῦνται είδικά γιά τά ζῶα; ρώτησε ό Κλεάνθης.

— Βέβαια. Ή βρόμη, δί βίκος, τό τριφύλλι, ή μηδική είναι τέτοια φυτά. Καί πῶς φυτρώνουν γρήγορα! Θερίζονται μιά καί δυό φορές τό χρόνο. Μά οί πιό κατάλληλες περιφέρειες γιά βοσκή είναι οι όρεινές.

— Γί αύτό βλέπουμε προβατάκια στό βουνό τώρα τό καλοκαίρι; Έσύ μένεις έδω ὅλο τό χειμώνα; ρώτησε ή Μαρίνα τόν τσοπάνη.

— “Οχι, είπε ἐκεῖνος. Μένω έδω τό καλοκαίρι μέ τήν οικογένειά μου καί τό χειμώνα κατεβαίνω κάτω στήν πεδιάδα. Άμα μπεῖ ό Νοέμβριος, πιάνει τά πρόβατα μεγάλη ἀνησυχία. Θέλουν νά φύγουν άπό ψηλά, νά κατεβοῦν

13/1/78

στόν κάμπο νά ζεσταθούν. Έγώ έχω συνηθίσει, δέ με νοιάζουν οι χιονιάδες. Βρίσκω μιά γωνιά πού νά τή χτυπά ό ήλιος καί κάνω ύπομονή. Μά έκεινα δέν κάνουν. Τό Νοέμβριο λοιπόν παρατούμε τό καλύβι μας, φορτώνουμε τό νοικοκυριό μας πάνω στό μουλάρι καί δρόμο γιά τήν πεδιάδα. Μά, όπως πάνε τά πράγματα, σέ λίγο καιρό δέ θά ύπαρχουν πιά τσοπάνηδες σάν κι έμένα.

- Γιατί; ρωτήσαμε όλοι.
- Γιατί, μᾶς έξηγησε ό Θεϊος Γιάννης, τώρα τελευταϊα ἄρχισαν νά τρέφουν κτήνη κοντά στίς μεγάλες πόλεις. Τά ζῶα βόσκουν δίπλα στούς στάβλους σέ φυσικά ἥ τε χνητά λιβάδια. Γίνεται μεγάλη προσπάθεια γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας μας καί τ' ἀποτελέσματα εἶναι λαμπρά.
- Ναί, Θεϊε, εἶπε ό Κλεάνθης, έξακολουθοῦμε όμως ἀκόμα νά φέρνουμε κτηνοτροφικά προϊόντα ἀπό τό έξωτερικό.

— Πράγματι, παραδέχτηκε ό Θεϊος. Κι ἔτσι μπορεῖ τό πουλοβεράκι πού φορᾶ ἥ Μαρίνα νά μήν εἶναι καμωμένο ἀπό ἑλληνικό μαλλί, μά ἀπό ἐγγλέζικο ἥ αὐστραλέζικο!

— Έσύ έχεις πουλόβερ, γιά νά μήν κρυώνεις; ρώτησε μ' ἐνδιαφέρον ἥ Μαρίνα τό βοσκό.

— Έγώ έχω τήν κάπα μου, τῆς ἀπάντησε γελώντας ἔκεινος. Τυλίγομαι καλά καλά καί ἀγρυπνῶ συντροφιά μέ τό σκύλο μήν ἔρθουν οι λύκοι.

— Καί τί σκέφτεσαι ὅλη τή νύχτα; τόν ρωτήσαμε περιέργοι.

— Τήν ἄνοιξη! μᾶς εἶπε. Νοσταλγῶ τό καλοκαίρι ἥ τραγουδῶ.

— Πές μας ἔνα τραγούδι.

— Μετά χαρᾶς.

‘Ο τσοπάνης πῆρε τή φλογέρα του καί ἄρχισε ἔνα γνωστό σκοπό:

Αποκοιμήθη ό πιστικός μές στό ραβδί τ' ἀπάνω
καὶ χάνει χίλια πρόβατα καὶ δυό χιλιάδες γίδια
καὶ πῆρε μιά ρημόστρατα, ἔνα ἔρμο μονοπάτι,
γερόλυκον ἀπάντησε, στέκει καὶ τὸν ρωτᾷ:

— Λύκο, μήν εἶδες πρόβατα, λύκο μήν εἶδες γίδια;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί λέμε στρούγκα; Πῶς δέν πάει τίποτε χαμένο στή φύση; Μπορεῖς νά περιγράψεις τή ζωή τοῦ βοσκοῦ; Μπορεῖς νά μάθεις ἀπέξω τό δημοτικό τραγούδι; Τί λέμε κτηνοτροφία; Ποιούς λέμε κτηνοτρόφους καὶ ποιόν κτηνίατρο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ (προφορικά)

- 1) Πῶς λέγονται τά μεγάλα ξύλινα δοχεῖα, ὅπου ἀρμέγουν τά πρόβατα;
- 2) Γιατί λέμε: «γαϊδουρινή ύπομονή»; «Ζοῦν σάν περιστεράκια»;
- 3) Πῶς ἄλλιῶς μποροῦμε νά ποῦμε: τή γίδα; τό ἄλογο; τό γουρούνι; τήν κότα;
- 4) Πῶς λέγεται τό μικρό τοῦ: ἀλόγου; τῆς κότας; τοῦ περιστεριοῦ; τῆς κατσίκας;
- 5) Νά βρεῖς τίς κατάλληλες λέξεις γιά τό μέρος, ὅπου κοιμοῦνται: τ' ἄλογα, τά πρόβατα, τά γουρούνια, οί κότες, τά περιστέρια.
- 6) Νά βρεῖς πῶς λέγονται τά θηλυκά: τοῦ γάτου, τοῦ σκύλου, τοῦ προβάτου, τοῦ τράγου, τοῦ ἀλόγου, τοῦ πετεινοῦ (τοῦ κόκορα).
- 7) Νά βρεῖς τό κατάλληλο ρῆμα γιά τίς φωνές τῶν παρακάτω ζώων:
· Ή γίδα καὶ τό πρόβατο .....
· Τό γουρουνάκι .....
· Τό ἄλογο .....
· Ή κότα .....
· Τό βόδι .....
· Ο σκύλος .....
· Ή γάτα .....

· Η γίδα καὶ τό πρόβατο .....
· Τό γουρουνάκι .....
· Τό ἄλογο .....
· Ή κότα .....
· Τό βόδι .....
· Ο σκύλος .....
· Ή γάτα .....

32. ΠΕΡΠΑΤΩ ΜΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ . . .

16 | 1 | 78.   Είχαμε ἄλλη μιά μέρα δική μας. Ποῦ νά πᾶμε; Ποῦ νά πᾶμε; Νά πᾶμε στό δάσος! Στό δάσος λοιπόν.

— Άναπνευστε καθαρό ἀέρα! Φωνάζει ὁ παππούς, πού ἔχει ἔρθει μαζί μας.

Παίρνουμε ὅλοι βαθιές ἀναπνοές. Ὁ Παῦλος, τό. ξαδερφάκι μου, γελᾶ μέ τήν καρδιά του.

— Μή γελᾶς, τοῦ λέει καλόκαρδα ὁ πατέρας. Ἐσύ τό ἔχεις κάθε μέρα τό ὀξυγόνο καί δέν ξέρεις τήν ἀξία του. Γιά ρώτα κι ἐμᾶς πού ἀναπνέουμε μέσα σ' ἔνα δάσος ἀπό πολυκατοικίες.

— Αὐτές εἶναι ὀξιές, αὐτές βελανιδιές, αὐτές ἵτιές καί αύτές καστανιές, μᾶς ἔλεγε ὁ θεῖος Γιάννης. (Τά φύλλα τους, ὅπως βλέπετε, πέφτουν μέ τά πρώτα κρύα. Χάνουν τό πράσινο χρῶμα τους καί ύστερα μαδοῦν. Εἶναι, ὅπως τά λέμε, φυλλοβόλα δέντρα.)

Τό δάσος ήταν μιά πραγματική ζωγραφιά. Τά φύλλα τῶν δέντρων ήταν χρυσαφία, καφετιά, κοκκινωπά, κίτρινα, πορτοκαλιά! Μόνο πράσινα δέν ήταν. Σάν νά φόρεσαν γιά χάρη μας μιά παράξενη μαγική φορεσιά. 'Ο βοριάς ἔκοβε ἔνα τά φύλλα ἀπό τά γυμνά κλωνάρια, τά στροβίλιζε στόν άέρα καί μετά τά ἔριχνε ἀπαλά στό χῶμα.

Χ Ο παππούς ἔδειξε μέ τό χέρι του τό δάσος.

— Γιά δεῖτε, εἶπε, τό βασίλειο τῶν δέντρων. Φυτρώνουν ἐλεύθερα καί μεγαλώνουν κοντά στ' ἀγριολούλουδα στά μανιτάρια, στά βρύα καί στίς λειχῆνες. "Έχουν παρέα τά ἔντομα, πού ζουζουνίζουν μέσα στά κλαδιά τους, καί τά ζωάκια, πού βρίσκουν κατοικία στή σκιά τῶν θάμνων. Οι ἀρχαῖοι "Ελληνες πίστευαν ὅτι μέσα στούς κορμούς τους ζοῦσαν οι θεοί τοῦ δάσους, οι Νύμφες καί οι Δρυάδες.

— Καί ο Πάν, φώναξα ἐγώ, ἐκεῖνος ο τραγοπόδαρος θεός, πού ὅσο ἄσχημος ήταν, τόσο γλυκά ἔπαιζε τόν αὐλό του.

— Μᾶς τρέλανες ἔσύ μέ τή μυθολογία, μέ πείραξε ο Παῦλος.

— Τά δάση εἶναι εύλογία γιά τίς χῶρες πού τά ἔχουν, εἴπε καί ο θεῖος Γιάννης. Τά δέντρα μέ τίς ρίζες τους συγκρατοῦν τό χῶμα, μᾶς καθαρίζουν τήν ἀτμόσφαιρα καί τήν πλουτίζουν μέ ὀξυγόνο. Μᾶς δίνουν τά ξύλα, γιά νά κάνωμε ἔπιπλα, καί ύλικό, γιά νά κατασκευάσουμε χαρτί. "Οποιος καταστρέφει τά δάση, κάνει μεγάλο κακό. 'Ο ήλιος καί ο ἄνεμος ξεραίνουν τό ἔδαφος καί οι βροχές παρασύρουν τό χῶμα. Πρέπει νά τά προσέχουμε πολύ ἀπό τίς ἀρρώστιες, τά καταστρεπτικά ἔντομα καί ...τούς ἀνθρώπους. Μά περισσότερο πρέπει νά τά προσέχουμε ἀπό τίς πυρκαγιές. 'Η φωτιά εἶναι ο θάνατος τοῦ δάσους.

— Καί τά κατσίκια, συμπλήρωσε ο Παῦλος. Γιατί τά κα-

τσίκια τρῶνε τά τρυφερά βλαστάρια τῶν φυτῶν κι ἐμποδίζουν τήν ἀνάπτυξή τους.

— Γιά σόλα αυτά ἔχει τό νοῦ του ὁ δασονόμος. Αύτός εἶναι ὁ προστάτης τῶν δασῶν. Δέν ἔτυχε νά τόν δοῦμε σήμερα. Μά εἶναι προσωπικός μου φίλος. Κάθε μέρα συντροφιά μέ το σκύλο του κι ἔνα τουφέκι στόν ὕμο, μέ μπότες ώς τό γόνατο, τριγυρίζει στά δάση. Αύτός δείχνει ποιά δέντρα θά κόψουν οι ξυλοκόποι. Αύτός γενικά προστατεύει τά ζῶα τοῦ δάσους, αύτός ὄρίζει τό κυνήγι καί τήν ἐποχή πού θά γίνει, αύτός φροντίζει γιά τήν ἀναδάσωση.

- Αύτός διώχνει καί τούς λύκους; ρώτησε ή Μαρίνα.
- "Οχι, βέβαια. Δέν ἔχει λύκους στά μέρη πού πλησιάζουν οι ἀνθρωποι. Τό Πήλιο εἶναι ἡμερο βουνό. "Εχει μόνο σκίουρους, σκαντζόχοιρους, κούκους, δρυοκολάπτες, κοράκια. Καί τή νύχτα ἔχει κουκουβάγιες. Βγαίνουν γιά τό νυχτερινό τους περίπατο. Τά μάτια τους φεγγοβιολοῦν σάν ἀστρα. Μά, ἀν θέλεις ὅπωσδήποτε νά συναντήσεις ἔνα λύκο, νά σοῦ τόν κάμω ἐγώ.

‘Ο θεῖος προσποιήθηκε τή φωνή τοῦ λύκου.

- Παίζουμε τό λύκο; πρότεινα.

Χαρές, φωνές καί ἀλαλαγμοί τάραξαν τό δάσος μέ τήν πρότασή μου. Πιό πολύ ἀπ' ὅλους φώναζε ὁ παππούς. "Ηθελε νά παίξει κι ἐκεῖνος. Τό δάσος γέμισε χαρούμενες φωνές.

- Λύκε, λύκε, εἶσαι ἐδῶ;

- Παίρνω τό μπαστούνι μου καί σᾶς κυνηγῶ!

Οι κουμαριές ξαφνιάστηκαν. Καθώς ἦταν δροσολουσμένες ἀπό τή βροχή, τίναξαν τά κεφαλάκια τους καί παρακολουθοῦσαν μ' ἐνδιαφέρον τό παιχνίδι μας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ήταν όμορφο τό δάσος καί γιατί; Πῶς φυτρώνουν τά δέντρα μέσα σ' ἔνα δάσος; Ποιά εἶναι ἡ χρησιμότητά του; Ποιούς κινδύνους διατρέχει; Τί κάνει ὁ δασονόμος; Τί ἔπαιξαν τά παιδιά μέτων παππού καί τό θεῖο Γιάννη; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά ύπογραμμίσεις τά φυτά πού άναφέρονται στό κεφάλαιο.
- 2) Νά συζητήσεις μέσα στήν τάξη γιά ὅσα σοῦ εἶναι ἄγνωστα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιά εἶναι τά ἀντίθετα τῶν λέξεων:
φυλλοβόλος, φίλος, κουραστικός, χρήσιμος;
- 2) Πῶς λέγεται αὐτός πού τοῦ ἀρέσει ἡ πεζοπορία;

33. Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ

— Παππού, θά μου πεῖς νά γράψω μερικές παροιμίες;
παρακάλεσα χτές βράδυ. "Έχω νά γράψω ἔκθεση γιά τό
χειμώνα.

— Γιατί ὅχι; Ξέρω κιόλας τρεῖς. Μιά γιά κάθε μήνα του.
"Ακουσέ τες.

Χιόνι τοῦ Δεκεμβριοῦ, χρυσάφι τοῦ καλοκαιριοῦ.

Τοῦ Γενάρη τό φεγγάρι ἥλιος τῆς ἡμέρας μοιάζει.

‘Ο Φλεβάρης, κι ἄν φλεβίσει, καλοκαίρι θά μυρίσει,

Σημείωσα τίς παροιμίες καί κάθισα νά σκεφτῶ γιά
τό χειμώνα. ‘Ανακάλυψα λοιπόν ὅτι τόν συμπαθῶ πολύ.
Ξέρω πώς ὅλοι κρυβόμαστε στό σπίτι, ἀμπαρώνουμε τίς
πόρτες μας καί σφαλίζουμε τά παράθυρά μας, γιατί ὁ
χειμώνας ἔρχεται μέ ἄγριο πρόσωπο καί φέρνει μπόρες,

ξεροβόρια καί παγωνιά. Κανένας δέ βρίσκει λόγια νά τόν παινέσει.

Πίσω ἀπ' ὅλα αὐτά ὅμως κρύβεται ἡ ἄνοιξη. "Αν δέ ρίξει ὁ χειμώνας χιόνι νά κρατήσει ζεστή τή γῆ, δέ θά μπορέσει νά μᾶς χαρίσει οὔτε λουλούδια, οὔτε σιτάρι, οὔτε λάδι γιά τό φαΐ μας.

'Ο χειμώνας φέρνει τά Χριστούγεννα, τήν Πρωτοχρονιά, τόν "Άγιο Βασίλη, τά δῶρα. Μέσα στό κρύο ἀντηχοῦν τά κάλαντα καί οἱ χαρούμενες φωνές τῶν παιδιῶν.

Βιάζεται νά στολίσει τίς πλαγιές καί τά περιβόλια μέ ανθισμένες ἀμυγδαλιές καί στρώνει ἥλιο στούς βράχους, γιά νά γεννήσει ἡ ἀλκυόνα τά παιδιά της στήν ἀκροθαλασσιά.

Μερικά βράδια εἶναι διάφανα καί πεντακάθαρα καί βλέπουμε τ' ἀστέρια νά σιγοκουβεντιάζουν μέ τό φεγγάρι.

Νομίζω πώς εἶναι ἔνας πολύ καλός φίλος, μόνο πού, γιά νά τοῦ κάνουμε παρέα, πρέπει νά εἴμαστε ντυμένοι καλά.

Μοῦ φάνηκε ὅτι κάποιος μοῦ μίλησε καί μοῦ εἶπε:—"Έχεις δίκιο, Παναγιώτη, είμαι καλός φίλος, μόνο λίγο ἀπότομος. Σᾶς σπρώχνω μέσα στό σπίτι καί σᾶς βάζω νά στρώσετε τά χαλιά στό πάτωμα καί νά κρεμάσετε τίς κουρτίνες στά παράθυρα. Σᾶς βάζω ν' ἀνάψετε τίς θερμάστρες καί τά καλοριφέρ, σᾶς ύποχρεώνω νά βγάλετε τίς κουβέρτες ἀπό τά μπαούλα καί νά φορέσετε ζεστές κάλτσες καί πλεχτά σκουφάκια. 'Η ἀλήθεια εἶναι πώς δέν ἀστειεύομαι. Μά ὅλα αὐτά τά κάνω ἀπό ἀγάπη.

Μοῦ ἀρέσει νά φέρνω νωρίς τή νύχτα, ν' ἀνάβω τά φῶτα καί τά ξύλα στό τζάκι καί νά βάζω τά παιδιά νά γράφουν καί νά διαβάζουν. Τό κρύο σηκώνει διάβασμα.

»Μά ἔχω κι ἐγώ τίς ὁμορφιές μου. Θυμᾶσαι κάποιο πρωί πού ξυπνήσατε καί βρήκατε ἀσπροντυμένο τό μι-

κρό σας κήπο καί τό δρόμο στρωμένο μέ ασπρο μαλακό χαλί; Στόν άέρα χόρευαν κάτι λευκές νυφούλες καί ρωτούσες:

— Νά είναι τάχα πούπουλα άπό φτερά ασπρων πουλιών ή λουλούδια λεμονιάς; Μήπως φύσης ό άέρας καί μάδησε όλα τά βαμβάκια τής πεδιάδας; Μήπως οί νεράιδες ἔπλεξαν ασπρη κουβέρτα, γιά νά σκεπάσουν τίς πόλεις καί τά χωριά πού κρυώνουν;

„Ηταν τό χιόνι μου. Τό χιόνι πού στρώνω γιά σᾶς τά παιδιά. Γιά νά ἔρθετε νά παίξετε χιονιές, νά κοκκινίσουν οί μυτούλες σας καί νά χαρείτε. Θυμάσαι πού τραγουδούσατε;

✓ Χιόνισε καί κάναμε
μιά ασπρη στοίβα τόση.
Τέτοιο χιόνι πούπουλο,
Θεέ μου, νά μή λιώσει.

„Ε, μέ τό χιονάνθρωπο
τραβηχτεῖτε πέρα!

”Αναψε ό πόλεμος,

πάρτε πρώτη σφαίρα!

» Ο μόνος πού νομίζω ότι δέν πρέπει νά είναι εύχαριστημένος από μένα είναι έκεινος ό άλητάκος, ό σπουργίτης. Τό σακάκι του δέν τόν ζεσταίνει άρκετά και τρεμουσιάζει.

Δέ βρίσκει σκουλήκια καί ψωμάκι καί τριγυρίζει πεινασμένος.

— Τοῦ δίνουμε έμεις καί τρώει. Τοῦ βάζουμε στό παράθυρο ψίχουλα, τόν ήσυχασα.

— Περίφημα. Τότε μπορῶ νά πηγαίνω. Σέ παρακαλῶ πές καί στ' άλλα παιδιά νά μέ άγαποῦν.

— Θά τό πῶ όπωσδήποτε.

— Γειά σου.

— Γειά σου, γεροχειμώνα. Στό καλό.)

Τό ποίημα είναι τοῦ Στ. Σπεράντσα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί κάνουμε τό χειμώνα, γιά νά προστατευτοῦμε από τό κρύο; Τί κρύβεται πίσω από τά κρύα τοῦ χειμώνα; Τί μᾶς φέρνει αύτή ή έποχή; Ποιές λέμε «άλκυονίδες μέρες»; Πῶς στολίζουμε τό σπίτι τό χειμώνα; Ποιές είναι οι όμορφιές πού σκορπά στή φύση; Ποιός δέν είναι εύχαριστημένος μέ τό χειμώνα καί γιατί;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μπορεῖς νά βρεῖς πέντε ρήματα πού νά θυμίζουν χειμώνα;
Παρά δει γμα: κρυώνω.
- 2) Νά ύπογραμμίσεις τίς σύνθετες λέξεις καί τίς προσωποποιήσεις.
- 3) Νά βρεῖς ποιά διαφορά ύπάρχει άνάμεσα σέ μιά σόμπα, σ' ένα τζάκι κι ένα καλοριφέρ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νά κάμεις μιά δική σου περιγραφή γιά τό χειμώνα.

34. ΤΑ ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΧΕΡΙΑ

Σήμερα ό δάσκαλος μᾶς ἔκαμε ἔνα παράξενο μάθημα.

— Γράψτε σ' ἔνα μικρό χαρτάκι, μᾶς εἰπε ξαφνικά, τό ἐπάγγελμα τοῦ πατέρα σας καὶ τῆς μητέρας σας, ἃν βέβαια ἐργάζεται καὶ ἑκτός ἀπό τίς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ.

“Οταν τελειώσαμε, πέρασε ἀπό τά Θρανία, μάζεψε τά σημειώματά μας, κάθισε στήν ἔδρα καὶ ἄρχισε νά χωρίζει τά χαρτάκια. Ξεδιάλεξε μερικά καὶ μᾶς εἰπε:

— Ἐδῶ εἶναι γραμμένα μερικά ἐπαγγέλματα. Θά σᾶς τά διαβάσω καὶ μετά θά κάνουμε συζήτηση πάνω σ' αὐτά. Ἀκοῦστε, λοιπόν: ὑδραυλικός, χτίστης, ἡλεκτρολόγος, ἐλαιοχρωματιστής, κορδελιάστρα, λουστραδόρος, πατωματζής, ἐργάτης σέ βιομηχανία παιχνιδιῶν, βιβλιοδέτης, τεχνίτης ἀριθμομηχανῶν, ξυλουργός, μοδίστρα.

‘Αρκετά σᾶς διάβασα. “Ἄς εἶναι. Τώρα θά σᾶς ἔξηγήσω γιατί διάλεξα αὐτά τά ἐπαγγέλματα. Τά διάλεξα, γιατί θέλω νά σᾶς μιλήσω γιά τά ἐργατικά χέρια. Δέν ξέρω ἃν καταλαβαίνετε πόσο μεγάλες ύπηρεσίες προσφέρουν αύτοί οἱ ἃνθρωποι στήν κοινωνία.

Κάθε ἃνθρωπος ἔχει χρέος νά ἐργάζεται. Τό εἰπε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ μαθητής τοῦ Χριστοῦ: «Ο-ποιος δέν ἐργάζεται, δέν πρέπει νά τρώει».

“Άλλοι δουλεύουν μέ τό πνεῦμα, δηλαδή μέ τό μυαλό, ἄλλοι δουλεύουν μέ τά χέρια. Τί κάνει ἀλήθεια ἔνας ύδραυλικός;

— Περνᾶ τούς σωλῆνες τοῦ νεροῦ στά σπίτια, διορθώνει τίς βρύσες πού χαλοῦν, εἰπε ὁ Λουκᾶς.

— “Ἐνας ἡλεκτρολόγος; ξαναρώτησε ὁ δάσκαλος.

— Αὐτός ἀσχολεῖται μέ τά ἡλεκτρικά εἰδη. Διορθώνει τίς ἀσφάλειες πού κάηκαν, βάζει στά διαμερίσματα καλώ-

δια ήλεκτρικά καί γενικά φτιάνει όλα τά πράγματα πού
ἔχουν σχέση μέ τόν ήλεκτρισμό, εἶπε ὁ Ἀλέκος.

— Κι ἔνας ἐλαιοχρωματιστής;

— ‘Ο ἐλαιοχρωματιστής βάφει καί δίνει στά δωμάτια ώ-
ραίους χρωματισμούς, εἶπε ἡ ‘Ελενίτσα.

— Θαυμάσια, συνέχισε ό δάσκαλος. Μέ τόν ᾱδιο τρόπο ό
πατωματζής φτιάνει τά πατώματα καί τά λουστράρει. ‘Ο
ἐργάτης πού δουλεύει στή βιομηχανία παιχνιδιῶν κατα-
σκευάζει παιχνίδια, γιά νά παίζουν τά παιδιά. ‘Η μοδί-
στρα ράβει φορέματα. ‘Ο ξυλουργός φτιάνει καρέκλες
καί κουφώματα. ‘Ολοι αύτοί δουλεύουν μέ τά χέρια, γιά
νά μᾶς δώσουν ἀγαθά, πού μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα.

Τά χέρια αύτά πρέπει νά τά τιμοῦμε. ‘Οταν ό μαρμα-
ράς παίρνει ἔνα κομμάτι μάρμαρο τό σκαλίζει καί τοῦ δί-
νει ὄμορφιά. ‘Η μοδίστρα πιάνει ἔνα κομμάτι ὑφασμα
καί τό κάνει μιά χαριτωμένη φούστα. ‘Ο λουστραδόρος
ἔνα σκέτο ξύλο τό κάνει νά γυαλίζει. ‘Ένας τεχνίτης μπο-
ρεῖ νά βγάλει ἔνα ἀριστούργημα ἀπό μιά πέτρα κι ἔνας
κηπουρός νά κάμει κῆπο ἔναν ξερότοπο.

‘Οταν μεγαλώσετε, θά καταλάβετε καλύτερα τί ἀξί-
ζουν τά ἐργατικά χέρια καί πόσο πρέπει νά σέβεστε
τούς ἐργάτες, πού κουράζονται όλημερίς στό μεροκάμα-
το.

Δέν ξέρω ποιά παιδιά ἔγραψαν τά ἐπαγγέλματα αύ-
τά πάνω στό χαρτί. Αύτό ἄλλωστε δέν ἔχει καμιά σήμα-
σία. ‘Ολοι οἱ γονεῖς δουλεύουν, γιά νά φέρουν στά παι-
διά τους τό καθημερινό φαγητό, καί ὅλα τά παιδιά πρέ-
πει ν' ἀγαποῦν καί νά τιμοῦν τούς γονεῖς τους.

Μά ὅσα ᔹχουν γονεῖς ἐργάτες ἃς ξέρουν πώς πρέ-
πει νά τούς λογαριάζουν διπλά, γιατί τό ψωμί πού τούς
φέρουν εἶναι ζυμωμένο μέ τόν ίδρωτα τοῦ προσώπου
τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί έχει χρέος νά έργαζεται κάθε ἄνθρωπος; Τί ύπηρεσίες προσφέρουν στήν κοινωνία τά έργατικά χέρια; Γιατί οι έργατες δέξιζουν τήν ἀγάπη μας; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά συζητήσεις μέσα στήν τάξη γιά τόν Ἀπόστολο Παῦλο.
- 2) Νά βρεῖς καί ἄλλα ἐπαγγέλματα, δπου οι ἄνθρωποι ἔργαζονται μέ τά χέρια.
- 3) Τί εἶναι ὁ ἡμισθός; Τί εἶναι τό μεροκάματο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βγάλεις ἀπό τά παρακάτω ὄνόματα ἐπαγγέλματα πού νά ἔχουν κατάληξη -ής, -άς, -άρης, ἔρης.
κουλούρι, παπούτσι, βάρκα, τιμόνι, σφουγγάρι,
γάλα, κάστανο, περιβόλι, γάνωμα, καφές.
- 2) Νά ἀναλύσεις τίς σύνθετες λέξεις:
ἐλαιοχρωματιστής, βιβλιοδέτης, ἀριθμομηχανή,
μεροκάματο, ὀλημερίς. *vai γινώνται*.

35) ΤΑ ΜΥΡΜΗΓΚΙΑ

— Ξέρω ἔνα ἔντομο πού ἔχει κουμπαρά, μᾶς εἶπε μιά μέρα ὁ παππούς.

Τόν κοιτάξαμε λοξά, σάν νά τοῦ λέγαμε: «Παππού, μᾶς κοροϊδεύεις;».

— Γιά σταθεῖτε, σᾶς παρακαλῶ, διαμαρτυρήθηκε ἀμέσως. Τά μυρμήγκια δέν ἔχουν ὀλόκληρες ἀποθῆκες, γιά ν' ἀποταμιεύουν τροφή γιά τό χειμώνα; "Αν τά προσέξετε, θά μάθετε πολλά χρήσιμα πράγματα. Τά ἔντομα αύτά, πού δέν τά πιάνει τό μάτι μας, μᾶς δίνουν τό παρά-

δειγμα τῆς οἰκονομίας. Μέ σύστημα όλο τό καλοκαίρι μαζεύουν τροφή, γιά νά ἔχουν νά φᾶνε τίς δύσκολες ώρες τοῦ κρύου καί τῆς παγωνιᾶς.

Ἡ φωλιά τῶν μυρμηγκιῶν εἶναι μιά μικρή πολιτεία. Μιά πραγματική ύπόγεια πόλη, σκαμμένη μέ στοές καί διαδρόμους, ὅπου βασιλεύει ἔνα ἀδιάκοπο πήγαινε - ἔλα.

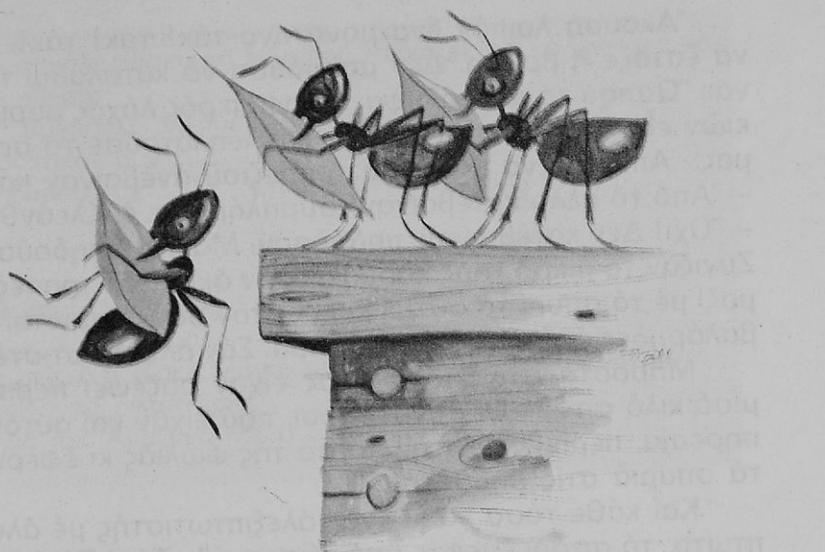
Ἐχουν σπουδαία ὀργάνωση. Τόσο μικρά πλασματάκια καί ώστόσο ξέρουν όλα τά ἐπαγγέλματα. Ἀλλα εἶναι ξυλουργοί, ἄλλα γεωργοί καί ἄλλα κτηνοτρόφοι. Μά γιατί μέ κοιτάζετε ἔτσι παράξενα; Νομίζετε ἀκόμα ὅτι σᾶς κοροϊδεύω; Εἶναι κτηνοτρόφοι, γιατί περιποιοῦνται κάτι μικροσκοπικά ἔντομα, τίς μελίγκρες, ὅπως κάνουμε ἐμεῖς μέ τίς ἀγελάδες. Τό ύγρο πού ἔχουν στήν κοιλιά τους οἱ μελίγκρες ἀρέσει πολύ στά μυρμήγκια καί τό δίνουν στίς κάμπιες τους.

Δέν μπορῶ νά σᾶς βεβαιώσω ὅτι ύπάρχουν μυρμήγκια - βοσκοί μέ γκλίτσα καί μέ φλογέρα, ἄλλα ὅτι εἶναι κτηνοτρόφοι δέ χωράει καμιά ἀμφιβολία.

Ἄλλα μυρμήγκια εἶναι σπουδαῖοι πολεμιστές. Εἶναι μάλιστα μαθημένα σ' αύτό τό ἔργο. Ξεκινοῦν σέ πυκνές φάλαγγες σάν πραγματικός στρατός καί χωρίς πολιορκητικές μηχανές πολιορκοῦν ξένες μυρμηγκοφωλιές. "Οταν τό κατορθώσουν, σκοτώνουν ἡ αἰχμαλωτίζουν τούς ἔχθρούς, λεηλατοῦν τή φωλιά καί παίρνουν γιά λάφυρα τό σιτάρι πού ἔχουν στίς ἀποθῆκες.

Τό κάθε μυρμήγκι ξέρει τί δουλειά θά κάμει. Τό ἔνα θά καθαρίσει τή φωλιά, τό ἄλλο τίς γαλαρίες, τό ἄλλο θά ταΐσει τίς μικρές κάμπιες, θά προστατέψει τήν πολιτεία, θά στρώσει μικρά κομμάτια φύλλων, θά καλλιεργήσει σπόρους, θά βγάλει τά μωρά στόν ἥλιο νά λιαστοῦν.

Ἐχουμε χίλια πεντακόσια εἴδη μυρμηγκιῶν. Μυρμήγκια θεριστές, ξανθά μυρμήγκια μέσα στά δάση μέ τά ἔλατα, μικρά μαῦρα μυρμηγκάκια τῶν κήπων, μυρμήγκια

ἀμαζόνες, μυρμήγκια τοῦ μελιοῦ καί κόκκινα, πού τά
βρίσκουμε στή χλόη καί στά φυλλώματα τῶν δέντρων.

Πρόκειται γιά μιά κοινωνία. Οἱ πολίτες ζοῦν ἀρμονι-
κά, βοηθοῦν ὁ ἔνας τὸν ἄλλο, συνεννοοῦνται, μοιρά-
ζουν τή δουλειά καί ζοῦν χωρίς καβγάδες. Σ' αὐτή τήν
κοινωνία δέν ὑπάρχουν δικαστήρια, γιατί δέν ὑπάρχουν
διαφορές. Όλοι ἐργάζονται, χωρίς νά βαρυγκομοῦν, καί
προσφέρουν τόν ἑαυτό τους στό καλό τῆς κοινότητας.
‘Η κοινωνία αὐτή μπορεῖ νά διδάξει ἐμᾶς τούς ἀνθρώ-
πους νά είμαστε προνοητικοί, ἐργατικοί καί κοινωνικοί.

‘Ακοῦστε τώρα νά σᾶς πῶ καί κάτι πού τό εἶδα μέ-
τά μάτια μου: Στήν ἀποθήκη μας, στό χωριό, εἶχαμε ἀ-
πλώσει σιτάρι πάνω σ’ ἔνα τραπέζι. “Ἐνα βράδυ μπῆκα
μέσα, γιά νά βγάλω τυρί ἀπό τό μικρό βαρέλι. Τότε μάλι-
στα δέν εἶχαμε ἡλεκτρικό καί ἄναψα μ’ ἔνα σπίρτο τό
λυχνάρι.

”Ακουσα λοιπόν ένα μονότονο τάκ! τάκ! τάκ!, σάν νά ̄σταζε ή βρύση. Δέν μποροῦσα νά καταλάβω τί εί-
ναι. ”Ωσπου τό ἀνακάλυψα. ”Ένας μικρός λόχος μυρμηγ-
κιών είχε ἀνέβει στό τραπέζι και λεηλατοῦσε τό σιτάρι
μας. ’Από τό ̄να πόδι τοῦ τραπεζιοῦ ἀνέβαιναν καί...
— ’Από τό ἄλλο κατέβαιναν! συμπλήρωσε ό Κλεάνθης.
— ”Οχι! Δέν κατέβαιναν, πηδοῦσαν. Μάλιστα πηδοῦσαν!
Ζύγιζαν τό μικρό τους κορμάκι στήν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ
μαζί μέ τό σπιρί τό σιτάρι κι ἔπεφταν σάν φτερωτοί κα-
βαλάρηδες ἀπό ψηλά στό πάτωμα. Σάν ἀλεξιπτωτιστές!

Μπροστά στή φωλιά τους είχαν μαζέψει περίπου
μισό κιλό σιτάρι. Οι συνάδελφοι, πού είχαν καί αυτοί ύ-
πηρεσία, περίμεναν στήν πόρτα τῆς φωλιᾶς κι ἔφερναν
τά σπιριά στίς ἀποθήκες.

Καί κάθε τόσο νά κι ̄νας ἀλεξιπτωτιστής μέ ἀλεξί-
πτωτό τό σιτάρι ἔπεφτε ἀπό τό τραπέζι. Τάκ! Τάκ! Τάκ!
Κάθισα ἀρκετή ὥρα καί τά χάζευα. Ξέχασα γιατί είχα
κατεβεῖ καί ἅρχισαν νά μέ φωνάζουν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί τό μυρμήγκι είναι οίκονόμο; Πῶς είναι ή φωλιά τῶν μυρ-
μηγκιῶν; Ποιά ἐπαγγέλματα κάνουν τά μυρμήγκια; Πόσα είδη ύ-
παρχουν; Τί δίδαγμα μποροῦμε νά πάρουμε ἐμεῖς οι ἄνθρωποι
ἀπό τήν κοινωνία τῶν μυρμηγκιῶν; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δι-
κά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά ύπογραμμίσεις τρεῖς σύνθετες λέξεις καί νά τίς ἀναλύσεις.

2) Νά συμπληρώσεις τή λέξη πού ταιριάζει, γιά νά γίνει μιά παρομοίωση:

μυρμήγκι, ἀλεπού, παπαγάλος, σαρδέλα.

Ἐργατικός σάν ..... Πονηρός σάν .....

Φλύαρος σάν ..... Στριμωγμένος σάν .....

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

1) Νά πεῖς ὅ,τι ξέρεις γιά τό μυρμήγκι. Πῶς εἶναι φτιαγμένο;

2) Τί εἶναι τό δικαστήριο;

3) Τί θά πεῖ Ἀμαζόνα καί τί ξέρεις γιά τίς Ἀμαζόνες;

36. ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ

Περιμένουμε στό άεροδρόμιο τό θεϊο Νίκο. Ὁ παππούς κλαίει όλοένα. Ἡ ἀγωνία του δέν περιγράφεται. Τόσα χρόνια περίμενε. Τώρα δέν μπορεῖ νά περιμένει οὕτε πέντε λεπτά. Ἐχει στεγνώσει ό λάρυγγάς του. Τά δευτερόλεπτα τοῦ φαίνονται αἰώνες. Διαβάσαμε σ' ἔνα πίνακα τά δρομολόγια. Ἐχουμε ἀκόμη ἕνα τέταρτο.

Καθόμαστε σ' ἔναν ἀναπαυτικό καναπέ τοῦ άεροδρομίου καί παρατηροῦμε τήν κίνηση. "Ανθρωποι ἀπ' ὅλες τίς φυλές πηγαινοέρχονται στή μεγάλη αἴθουσα. Μαῦροι, λευκοί, κίτρινοι. Μόνο ἐρυθρόδερμοι δέν κυκλοφοροῦν. "Άλλοι γελοῦν. "Άλλοι κλαῖνε.

Ἡ Μαρίνα, αὐτός ό μικρός ταραξίας, τά ἔχει χαμένα. Δέν προλαβαίνει νά ρωτᾶ: «Αύτός γιατί εἶναι μαῦρος; Αύτός τί λέει; Αύτός τί κάνει;». Στό τέλος τῆς ἀγοράζουμε μιά σοκολάτα, γιά νά τρώει καί νά πάψει νά μιλᾶ.

Κάθε τρία ή πέντε λεπτά єνα άεροπλάνο προσγειώνεται στό μεγάλο διάδρομο του άεροδρομίου. "Άλλα πηγαίνουν στό έσωτερικό, αλλα στό έξωτερικό. Για τήν κίνηση τῶν άεροπλάνων χρειάζονται μηχανικοί καί ειδικές έγκαταστάσεις: άεροδρόμιο, άποθήκες, γραφεία, σταθμός ταξιδιωτῶν κι єνα γραφεῖο γιά τόν έλεγχο τῶν πτήσεων. "Ολες αύτές οι έγκαταστάσεις άποτελοῦν τόν άερολιμένα.

Κάθε άεροπλάνο πρέπει νά єχει μιά όρισμένη πορεία σέ όρισμένο ύψος. Οι σταθμοί του έδαφους παρακολουθοῦν τό πέταγμά του κάθε στιγμή καί δίνουν συμβουλές στούς πιλότους γιά τόν καιρό, τήν όμιχλη καί τό σκοτάδι μέ τόν άσύρματο καί τό ραντάρ.

Ό παππούς μιλᾶ μέ τή μητέρα πού τόν єχει άγκαλιάσει άπό τούς ώμους.

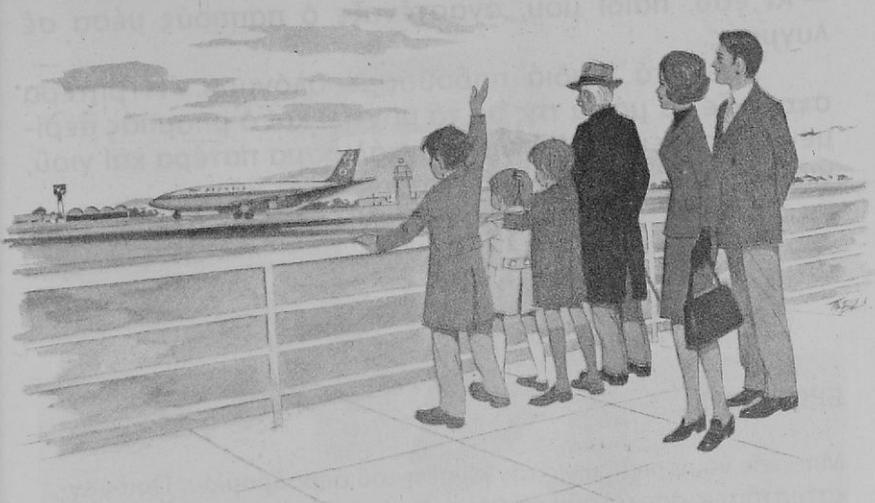
— Εϊκοσι πέντε χρόνια єχω νά τόν δῶ, τῆς λέει. "Οταν χωρίσαμε, ήταν παλικαράκι. Δέν ήθελε νά μείνει στό χωριό. «Κάθισε, παιδί μου, τοῦ έλεγα, κάθισε єσύ φύλακας στά χτήματα». Δέ βαριέσαι. Πήρε μιά βαλίτσα στό χέρι, κάτι λίγα χρήματα κι ἔφυγε. "Ετσι ξαφνικά.

— Μήπως ήταν ό μόνος, πατέρα; είπε ή μητέρα μου γλυκά. Χιλιάδες "Ελληνες єχουν φύγει άπό τήν 'Ελλάδα γι' άλλα μέρη.

Ό πατέρας μου πλησίασε συγκινημένος.

— Έρχεται τό άεροπλάνο μέ τό Νίκο. Τό άκουσα άπό τό μεγάφωνο.

Εϊδαμε τό άεροπλάνο σάν єνα τεράστιο σιδερένιο πουλί στόν άέρα. Σέ λίγο προσγειώθηκε καί σταμάτησε σ' άρκετή άπόσταση άπό τή μεγάλη αϊθουσα τῶν γραμμῶν του έξωτερικοῦ. Οι έργατες τοῦ άεροδρομίου έτρεξαν μέ μιά κινητή σκάλα καί τήν τοποθέτησαν μπροστά στήν πόρτα. Πρῶτοι βγῆκαν ό πιλότος καί ό βοηθός του. "Υστερα μιά άεροσυνοδός στάθηκε στήν άνοιχτή πόρτα καί άποχαιρετοῦσε χαμογελαστή τούς έπιβάτες, πού άρχισαν νά κατεβαίνουν єνας єνας.

“Ενας ψηλός γκριζομάλλης ἄντρας στάθηκε στήν πόρτα του ἀεροπλάνου. Δέν μποροῦσε νά προχωρήσει. Άναπνεε βαθιά και κοίταζε γύρω του τό γαλάζιο ούρανό πέρα ώς πέρα, σάν νά ηθελε κάτι νά θυμηθεῖ.

Ήταν χειμώνας. Ωστόσο ή μέρα ήταν καθαρή και ό ήλιος ἔλαμψε. Ή ἀεροσυνοδός του ἔγνεψε νά προχωρήσει κάτω στίς σκάλες.

Τότε ό μπαμπάς ἀρχισε νά φωνάζει δυνατά: «Νά ό Νίκος! Νίκο! Νίκο!».

Ο γκριζομάλλης κύριος ἔστρεψε τή ματιά του, εἰδε τόν πατέρα μου κι ἔβγαλε τό καπέλο του. "Αρχισε νά τόν χαιρετά κι ἔκεινος κουνώντας τό καπέλο πέρα δῶθε, μεθυσμένος ἀπό χαρά.

Θεϊος Νίκος πέρασε τίς διατυπώσεις τοῦ τελωνείου και πλησίασε κοντά μας. Φίλησε τό χέρι τοῦ παπποῦ, πού μόλις στεκόταν στά πόδια του, τοῦ χάιδεψε τά μαλλιά και χώθηκε στήν ἀγκαλιά του σάν λαβωμένο πουλί.)

— ”Ασπρισες, πατέρα, τοῦ εἶπε.

— Κι ἐσύ, παιδί μου, ἀναστέναξε ὁ παππούς μέσα σέ λυγμούς.

Ἐμεῖς τά παιδιά πηδούσαμε όλόγυρα. Ἡ μητέρα σκούπιζε τά μάτια της μέ το μαντίλι καί ὁ μπαμπάς περίμενε νά τελειώσει τό σφιχταγκάλιασμα πατέρα καί γιοῦ, γιά νά πάρει κι ἐκεῖνος σειρά.

“Ἐτσι γύρισε ὁ θεῖος μου ὁ Νίκος στήν Ἑλλάδα μας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μπορεῖς νά περιγράψεις τήν κίνηση τοῦ ἀεροδρομίου; Ποιές ἐγκαταστάσεις ἀποτελοῦν τόν ἀερολιμένα; Είναι ἥρεμος ἢ ἀνήσυχος ὁ παππούς; Ποιός βλέπει πρῶτος τό θεῖο Νίκο καί τί κάνει; Ἐκεῖνος είναι συγκινημένος πού ἐπιστρέφει στήν πατρίδα του; Ποιές είναι οἱ διατυπώσεις τοῦ τελωνείου; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ λίγα λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς τίς σύνθετες λέξεις καί τίς παρομοιώσεις.
- 2) Νά βρεῖς τά ἀντίθετα τῶν λέξεων:
χειμώνας, ἄνθρωπος, ἄντρας, χαρά.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πεῖς ποιοί είναι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τεσσάρων φυλῶν.
- 2) Νά πεῖς πῶς λέγεται ὁ ὀδηγός τοῦ ἀεροπλάνου, τοῦ αὐτοκινήτου, τοῦ πλοίου.

37. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ

Εῖν' ἔνα μικρό, φτωχό σπιτάκι,
λάμπει ὁ ἥλιος πάνω του χρυσός·
κάθε χαρωπό παραθυράκι
στ' ἄσπρο μου γενέθλιο σπιτάκι
τό 'χει ζώσει πράσινος κισσός.

Δυό μορφές κεῖ μέσ' ἀγαπημένες,
ἔνας γέρος τώρα καί μιά γριά,
κάθονται σκυφτές καί λυπημένες,
δυό μορφές γλυκιές, ἀγαπημένες,
γιά τό γιό τους πού 'φυγε μακριά.

Πότε θά 'ρθεις, μέρα εύλογημένη,
νά ριχτῶ τρελός στήν ἀγκαλιά

τῶν γλυκῶν γονιῶν μου, πού κλαμένοι,
μέ χαρά στά μάτια τους χυμένη,
δέ θά μέ χορταίνουν στά φιλιά.

«Παιδική άνθολογία»

Νικόλαος Χατζηδάκης

38. Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΞΕΝΙΤΙΑ

‘Ο θεῖος μου ὁ Νίκος εἶναι πολύ σπουδαῖος! Θά μου
πεῖς πῶς τό ξέρεις; Τό ξέρω, γιατί τό ἴδιο ἐκεῖνο βράδυ,
μετά τό φαγητό, μᾶς διηγήθηκε τή ζωή του. Ὡταν σάν
παραμύθι.

Καθώς μιλοῦσε, κουνοῦσε όλοένα τό κεφάλι καί
ἄλλοτε δάκρυζε καί άλλοτε ἔλεγε στίχους ἀπό δημοτικά
τραγούδια:

«Ο ζωντανός ὁ χωρισμός παρηγοριά δέν ἔχει».

Καί ὅλο κοίταζε τόν πατέρα του, δηλαδή τόν παπ-
πού μου, σάν νά μήν μποροῦσε νά τόν χορτάσει.

(Όταν ἔφυγα ἀπό τό χωριό, μᾶς εἶπε, ἄλλαζα ἐπάγ-
γελμα κάθε ἔξι μῆνες. “Εγίνα ναύτης στά καράβια. “Υστε-
ρα ἐργάτης, ὕστερα χτίστης. Πέρασα μιζέρια, φτώχεια
καί κούραση, πού δέ θά τίς ξεχάσω ποτέ!”)

«Νίκο, ἔλεγα, τί τήν ἥθελες τήν ξενιτιά καί δέν κα-
θόσουν στό χωριό σου;».

Θυμᾶσαι, πατέρα, τή νύχτα πού ἔφυγα; Ὡταν Κυ-
ριακή καί εἴχαμε κρέας στό φοῦρνο. Μά κανείς δέν ἔφα-
γε ἐκεῖνο τό βράδυ στό δεῖπνο. Τής μάνας μου τά δά-

κρυα ἔπεφταν στό πιάτο κι ἐσύ ἥσουν ἀμίλητος καὶ σκυθρωπός.

Ἐκεῖνο πού δέν μποροῦσα νά συνηθίσω στά ξένα δέν ἦταν ἡ σκληρή δουλειά. Δέν μποροῦσα νά χαρῶ. Εἴχα πάντα ἔναν κόμπο στό λαιμό μου. "Ἐλεγα: «Ποῦ εἶναι τώρα ὁ πατέρας νά μοῦ δώσει Θάρρος; Ποῦ εἶναι ἡ μάνα μου νά μέ παρηγορήσει;». Μ' ἔτρωγε ἡ νοσταλγία καὶ μέ μαράζωνε ἡ μοναξιά.

~~Καί οἱ μέρες ἦταν ὅλες ἵδιες, Δέν ξεχώριζε ἡ καθημερινή μέρα ἀπό τή γιορτινή. Έδω στήν πατρίδα καταλαβαίνεις τήν Κυριακή ἀπό χίλια δυό πράγματα. Οἱ πρωινές καμπάνες σκίζουν τόν ἀέρα μέ τό σιδερένιο ἥχο τους. Τά παιδιά γυρίζουν ἀπό τήν ἐκκλησιά μέ τό σουσαμένιο κουλούρι στό χέρι. Ό ἀνθοπώλης τριγυρίζει στίς γειτονιές μέ φρέσκα μυρωδάτα λουλούδια. Καί ὁ μικρός μέ τά πολύχρωμα μπαλόνια κάνει χρυσές δουλειές στίς πλατείες.~~

Στά ξένα τά Χριστούγεννα ἔρχονταν κι ἔφευγαν, χωρίς νά τά καταλάβω. Τή χριστουγεννιάτικη λειτουργία τήν ἔψαλλαν τό μεσημέρι. Μπορεῖς μεσημεριάτικα, πα-

τέρα, νά χαρεῖς τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ; Εἶχα συνηθίσει αλλιώτικα στό χωριό μας. Ἀκόμα δέν εἶχε φέξει. Τόκρύο μᾶς ξεπάγιαζε. Μά κλείναμε τήν πόρτα καί πηγαίναμε ὅλοι μαζί στόν ὅρθρο. Μᾶς περίμενε ὀλόφωτη ἡ ἐκκλησιά καί ἡ φωνή τοῦ παπα - Σταμάτη μᾶς εἰδοποιοῦσε: «Ἡ Παρθένος σήμερον τόν ύπερούσιον τίκτει...». Καί χαμογελοῦσαν οἱ “Ἄγιοι καί ἡ καρδιά μας χαιρόταν καί τό λιβάνι εύωδίαζε καί δίναμε τά χέρια: «Χρόνια πολλά καί καλά νά δίνει ὁ Θεός καί ἡ Παναγιά!».

Κάποτε μέσα στό ἀεροπλάνο πού μέ πήγαινε στή Νέα Ύόρκη κάθισε δίπλα μου ἔνας ἐπιβάτης πολύ συμπαθητικός. Φαινόταν καλός καί τίμιος ἄνθρωπος. Τοῦ ζήτησα μιά πληροφορία στ' ἀγγλικά καί πιάσαμε κουβέντα. Μοῦ εἶπε ὅτι ζοῦσε στόν Καναδά κι ἐρχόταν στή Νέα Ύόρκη, γιά ν' ἀνοίξει μιά δική του ἐπιχείρηση. Μέρωτησε ἀπό ποῦ ἦταν ἡ καταγωγή μου, γιατί μιλοῦσα — λέει — τ' ἀγγλικά σάν μαθητής ὅπως κι ἐκεῖνος.

Γέλασα καί τοῦ ἀπάντησα ὅτι εἶμαι “Ελληνας καί ὅτι ἔψαχνα γιά δουλειά.

Τότε σήκωσε τά χέρια ψηλά καί φώναξε στά ἑλληνικά: «‘Υπέροχα!». Μᾶς ἀκουσε ὅλο τό ἀεροπλάνο. Σάν νά ἔγινε θαῦμα. Καταλάβατε; Ἡταν πατριώτης, ἀπό τή Βόρειο “Ηπειρο.” Ήταν “Ελληνας κι ἐκεῖνος. Πῆρα θάρρος. Νόμισα πῶς ἥμουν στήν πατρίδα.

Ἐύτυχῶς ἀπό ἐκεῖ καί πέρα ὅλα πήγαν καλά. Μέρωτησε ἄν δέχομαι νά δουλέψω μαζί του. “Ετσί κι ἔγινε. Στέριωσα πιά. ”Επαψα νά εἶμαι πολυτεχνίτης κι ἐρημοσπίτης.

Ἐφέτος ἔταξα στόν ἔαυτό μου: «Νίκο, δέ θά ξαναπεράσεις ἄλλα ψυχρά Χριστούγεννα. Πάρε τή βαλίτσα σου καί πήγαινε κοντά στούς δικούς σου νά εύχαριστηθεῖς ζέστη καί χριστουγεννιάτικη χαρά».

Καί νά με! Ὡρθα! Ὡρθα προσκυνητής καί νικητής!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μέ τί ἔμοιαζε ἡ ζωή τοῦ θείου Νίκου στήν ξενιτιά; Γιατί μετάνοιωσε πού ἔφυγε; Τί τόν στενοχωροῦσε περισσότερο: ἡ σκληρή δουλειά ἢ ἡ νοσταλγία πού ἔνιωθε γιά τούς δικούς του; Ποιές ἦταν οἱ συγκρίσεις πού ἔκανε μέ τόν τόπο του καί τήν ξενιτιά; Τί τοῦ συνέβη κάποτε μέσα στό ἀεροπλάνο καί ἄλλαξε ἡ ζωή του; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΑΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται τό φαγητό πού τρώμε τό πρωί; στίς δέκα; τό μεσημέρι; τό ἀπόγευμα; τό βράδυ;
- 2) Νά βγάλεις ἔνα ἀρσενικό ούσιαστικό σέ -ῆς ἀπό τά παρακάτω ρήματα:
δανείζω, προσκυνῶ, νικῶ.
Π αρά δειγμα: ἐνοικιάζω - ἐνοικιαστής.
- 3) Νά συμπληρώσεις τίς λέξεις πού λείπουν:
'Ο κάτοικος τῆς Χίου λέγεται .....
'Ο κάτοικος τῆς Ἡπείρου λέγεται .....
'Ο κάτοικος τῆς Θράκης λέγεται .....
'Ο κάτοικος τοῦ Σουλίου λέγεται .....
'Ο κάτοικος τοῦ Βόλου λέγεται .....
'Ο κάτοικος τῆς Ρούμελης λέγεται .....

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ βρίσκεται ἡ Νέα Υόρκη; δι Καναδάς;
- 2) Ξέρεις κανένα δημοτικό τραγούδι γιά τήν ξενιτιά;
- 3) Νά δείξεις στό χάρτη σου τή Βόρειο Ἡπειρο.

39. ΕΝΑ ΠΡΑΣΙΝΟ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ

Μέ τό θεῖο Νίκο ἄλλαξε πολύ ἡ ζωή μας. "Έγινε δ καλός μας ἄγγελος. "Ένας χρυσός ἥλιος πού φώτισε τόν οὐρανό μας.

Τό ίδιο ἐκεῖνο βράδυ ἔπεισε τό μάτι του στό ξύλινο κουτί μέ τίς σταφίδες, στόν κουμπαρά μας δηλαδή.

— Τί είναι αὐτό; ρώτησε.

— Αὐτό είναι τό αὐτοκίνητό μας, τό σαραβαλάκι μας, εἴ-
πε γελώντας καλόκαρδα ὁ πατέρας. Έλπίζουμε νά τό ἀ-
γοράσουμε μέ τίς οίκονομίες μας, πρίν προλάβει νά πάει
ὁ Κλεάνθης στρατιώτης.

— Σᾶς λείπει μεγάλο ποσόν;

— Οὕ οὕ οὕ, ἔκανε ἡ Μαρίνα.

— Ἀρκετά μεγάλο, συμπλήρωσε ὁ πατέρας. Θέλουμε νά

πάρουμε ἔνα μεταχειρισμένο ἀλλά γερό αύτοκίνητο.
Δυό χρόνια τώρα άποταμιεύουμε τό χρτζιλίκι τῶν παιδιῶν καί τά... πενηνταράκια τῆς Μαρίνας.

— Τά παιδιά λένε ὅτι μέ τήν οἰκονομία γίνονται θαύματα,
πρόσθεσε κι ὁ παππούς. Καί περιμένουν νά γίνει τό
θαῦμα.

‘Ο θεῖος δέν εἶπε τίποτα, μά μοῦ φάνηκε σκεφτικός.

Μετά ἀπό λίγες ήμέρες ἀκούστηκε κατά τό ἀπόγευμα τό κουδούνι τῆς ἔξωπορτας. Χαρούμενα κι ἐπίμονα.
“Οπως χτυποῦν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες τήν Ἀνάσταση
ἢ ὅπως λαλοῦν τά πουλιά, ὅταν ἔρχεται ἡ ἄνοιξη!

— Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

“Ανοιξε ὁ ἀδερφός μου.

— Παιδιά, ἀκούστηκε ἀπό κάτω ἡ φωνή τοῦ θείου Νίκου. Κατεβεῖτε. Κάτω στό δρόμο σᾶς περιμένει ἔνας
καινούριος φίλος.

— Μά ἐγώ φοράω τίς παντούφλες μου! ξεφώνισε ἡ Μαρίνα.

— Κι ἐγώ τήν ποδιά τῆς κουζίνας! εἶπε ἡ μαμά.

— ‘Ωραῖα! Μήν ἔρχεστε λοιπόν. Ἐσεῖς θά χάσετε. Ο μπαμπάς σας κι ἐγώ θά πᾶμε μόνοι μας μιά βόλτα μέ τό
ώραϊο πράσινο αύτοκίνητο πού ἀγοράσαμε, μέ τίς διπλές πόρτες, μέ τό μεγάλο πόρτ - μπαγκάζ...

Αύτοκίνητο; φωνάξαμε ὅλοι μαζί καί, πρίν τελειώσει
τά λόγια του, κατεβήκαμε τρέχοντας τίς σκάλες φωνάζοντας σάν ’Ινδιάνοι!

‘Ο παππούς ἔκανε τό σταυρό του μουρμουρίζοντας:

— Σπίτι εἶναι αύτό ἡ ζούγκλα;

“Ωωω! Τί ώραϊος φίλος ἦταν αὐτός! Μεταχειρισμένος βέβαια, μά πολύ ώραϊος. Μᾶς πῆρε εἰδηση ὅλη ἡ
γειτονιά.

— Καλορίζικο! Καλορίζικο! μᾶς φώναζαν ἀπό τά παράθυρα

‘Αφοῦ τό χαρήκαμε ἀρκετά καί ἀφοῦ καθίσαμε μέ-

σα καί περιεργαστήκαμε τά πάντα, ό μπαμπάς μᾶς ἔβαλε στή γραμμή σάν στρατιωτάκια καί μᾶς ἔδειξε τή σκάλα τοῦ σπιτιοῦ.

— Ἐμπρόσ! Μάρς! Στό σπίτι τώρα. Ἀρκετά τό εἴδατε, ἀρκετά τό θαυμάσατε. Πᾶμε νά συνεχίσουμε τό γράψιμο καί τό διάβασμα.

„Ήταν ὅμως εύτυχισμένος. Τό ἔβλεπες στά μάτια του.

— Παιδάκια μου, μᾶς εἶπε μ' ἐνθουσιασμό πού δέν προσπαθοῦσε νά κρύψει, τό αὐτοκίνητο αὐτό εἶναι ὁ κόπος σας. Ή οἰκονομία σας. Σᾶς συγχαίρω γιά τήν ύπομονή πού είχατε. (Εύχαριστῶ τό Θεϊο Νίκο μέ σλη μου τήν καρδιά, πού μέ τά χρήματα τοῦ μόχθου του μᾶς βοήθησε ν' ἀποχτήσουμε κάτι πού τό λαχταρούσαμε ὄλοι.) Άν δέν ἦταν ἐκεῖνος, ἔπρεπε νά περιμένουμε τούλαχιστο ἄλλα τρία χρόνια. /

Τώρα πού ἔχουμε στή διάθεσή μας τό αὐτοκίνητο, θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά σᾶς ξεναγήσω στήν Ἑλλάδα μας, πού τόσο πολύ ἀγαπᾶτε. Οἱ ποταμοί της, οἱ κάμποι, οἱ λόφοι, οἱ βράχοι καί οἱ κόλποι της θά γίνουν φίλοι μας. Θά πηγαίνουμε νά τούς βρίσκουμε, ὅποτε ἔχουμε καιρό, μέ τούς ἀνέμους καί τά σύννεφα, μέ τίς λιακάδες καί τίς ξαστεριές. Θά δοῦμε ἀπό κοντά τούς βοσκούς καί τούς ἀγρότες της. Θά χαροῦμε τή φύση δίπλα της, κοντά της.

Οἱ δρόμοι θ' ἀνοίγουν νά περάσουμε. Πάνω στίς τέσσερις ρόδες τοῦ αὐτοκινήτου μας θά φορτώσουμε σλη μας τήν ἀγάπη γιά τήν Ἑλλάδα καί θά τή γνωρίσουμε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, γιά νά μή μᾶς μείνει ἄγνωστη οὕτε μία της γωνιά». X

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είδε τό βράδυ ό θεϊος Νίκος στό σπίτι τῶν παιδιῶν καί τί τά
ρώτησε; Τί δῶρο τούς ἔκανε μετά ἀπό λίγες μέρες; Πῶς τούς τό
ἀνάγγειλε; 'Ο πατέρας ἦταν χαρούμενος; Τί τούς ἔλεγε μέσα
στόν ἐνθουσιασμό του; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά
σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί εἶναι λόφος; κάμπος; βράχος;
- 2) Νά φέρεις εικόνες ἡ πληροφορίες ἡ ὁ, τιδήποτε ἄλλο σχετικό
μέ τό αύτοκίνητο.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά κάνεις προτάσεις μέ τίς παρακάτω λέξεις:
ζούγκλα, αύτοκίνητο, ἀγρότης, βοσκός.
  - 2) Νά πεῖς τίς παρακάτω λέξεις στήν όνομαστική τοῦ πληθυντι-
κοῦ:
ό λόγιος, ό χρόνος, ό ούρανός, ό λαιμός, ό καπνός.
- Παρά δειγμα: ό βράχος, οι βράχοι, τά βράχια.

40. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μέ ρωτάτε ποῦ θά περάσουμε φέτος τά Χριστούγεννα. Μά ποῦ άλλοῦ; Φυσικά στό σπίτι της θείας, Έλένης. Κοντά στή γιαγιά, στό άναμμένο τζάκι και στόν... πρόπαππο μέ τά μεγάλα μουστάκια.

Από τίς παραμονές τών Χριστουγέννων ή γιαγιά μέ τή μητέρα μου και τή θεία, Έλένην άρχιζουν τίς έτοιμασίες. Σκουπίζουν τό σπίτι και τό κάνουν νά λαμποκοπᾶ. Έμεις τά παιδιά άσβεστώνουμε τήν αύλη και τίς γλάστρες.

Τήν παραμονή σηκώνονται άπο τά χαράματα, κοσκινίζουν τό άλεύρι, βάζουν μέσα ζάχαρη, βούτυρο και άρχιζουν νά ζυμώνουν μέσα στή μικρή σκάφη. Ύστερα παίρνουν ή κάθε μιά ζυμάρι και πλάθουν τά χριστόψωμα και τά κουλούρια.

Κάνουν πολλά κουλούρια, γιατί θά ἔρθουν γιά έπι-

σκέψεις ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ τά παιδιά νά ποῦν τά κάλαντα. Θά ἔρθουν καὶ οἱ φίλοι νά ποῦν «χρόνια πολλά» στό θεῖο Γιάννη.

Τά τέσσερα χριστόψωμα εἶναι ἔτοιμα. Τό καθένα εἶναι καὶ μιά δημιουργία. Τά τρία θά τά φᾶμε ἐμεῖς τά Χριστούγεννα, τήν Πρωτοχρονιά καὶ τά Φῶτα. Τό τέταρτο θά τό φᾶνε τά ζῶα. "Ετσι εἶναι τό ἔθιμο. "Έχουν καὶ αὐτά τό μερίδιο τους στή χαρά μας, γιατί κουράζονται καὶ αὐτά μαζί μέ τό θεῖο τό Γιάννη.

Ξημερώματα τά Χριστούγεννα θά πᾶμε στήν ἐκκλησία, νά παρακολουθήσουμε τή θεία λειτουργία.

Στό χωριό λέμε καὶ τά κάλαντα μέ τόν Παῦλο καὶ τούς φίλους του. Παίρνουμε μαζί μας φυσαρμόνικες, τούμπανα καὶ τρίγωνα. Άν ὁ νοικοκύρης ἔχει πολλά ζῶα ἀρχίζουμε τά παινέματα καὶ τοῦ τραγουδοῦμε:

«"Έχεις χιλιάδες πρόβατα, ἔχεις μυριάδες γίδια, πού χουνε τά χρυσά μαλλιά καὶ τ' ἀργυρά κουδούνια. Γιομίζει ὁ κάμπος πρόβατα καὶ οἱ ραχοῦλες γίδια». X

Γιά νά μᾶς δώσουν μεγάλο χαρτζιλίκι, λέμε πολλές εύχές:

«"Έδω πού τραγουδήσαμε πέτρα νά μή ραΐσει κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χρόνους πολλούς νά ζήσει". X

"Οταν πιά γυρίζουμε σπίτι, οἱ τσέπες μας εἶναι γεμάτες καρύδια, ἀμύγδαλα, σύκα, σταφίδες, κάστανα, μῆλα, πορτοκάλια, μουστοκούλουρα καὶ χριστουγεννιάτικα τσουρέκια. Στό δρόμο ὄλοένα μασοῦμε.

X Στό σπίτι τά Χριστούγεννα μαγειρεύουν ἡ γαλοπούλα ἡ χήνα ἡ πάπια ἡ τήν πιό παχιά κότα. "Έχουν κάμει πίτες μέ τυρί καὶ φύλλο, πού ἀνοίγουν μόνες τους ἡ γιαγιά μου μέ τή θεία Ἐλένη. Στή σάλα πάλι εἶναι ἀπλωμένα τά γλυκίσματα: Δίπλες, καρυδόψυχα περιχυμένη μέ πετιμέζι, μελομακάρονα καὶ κουραμπιέδες. Οἱ μεγάλες φρουτιέρες εἶναι γεμάτες φροῦτα. X

Ό θεϊος μου καὶ γενικά οἱ ἀγρότες δέν ἔχουν αὐτή τήν ἐποχή βιαστική καὶ βαριά δουλειά στά χωράφια.

“Έχουν τελειώσει οί καλλιέργειες καί περνοῦν λίγο ξεκούραστα, ώσπου νά ξαναρχίσουν οί δουλειές. Παιίζει λοιπόν μέ τό κεχριμπαρένιο κομπολογάκι του καί μού λέει ίστορίες γιά τά καλικαντζαράκια. Αύτά πού προσπαθοῦν, λέει, μ' ἔνα τσεκούρι νά πελεκήσουν καί νά κόψουν τήν κολόνα πού βαστᾶ τόν κόσμο. Είναι μαῦρα σάν τήν πίσσα μέ κατσικίσια αύτιά καί πόδια γαϊδάρου καί μπαίνουν μέσα στά σπίτια ἀπό τίς καμινάδες.

‘Ο Θεῖος Γιάννης γελᾶ, ὅταν μοῦ τά λέει όλα αὐτά, ἄλλα γιά καλό καί γιά κακό μαζί μέ τόν Παῦλο ρίχνουμε μιά ματιά στό φεγγίτη μήπως είναι ἀνοιχτός κι ἔρθουν μέσα στό σπίτι. Μιά φορά μάλιστα ἡ γιαγιά μου τηγάνισε λαλαγγίτες καί τούς πέταξε στά κεραμίδια.

✗ Γιατί, γιαγιά, τούς πετάς στά κεραμίδια; ρώτησα μέ ἀπορία.

— Γιά νά φᾶνε τά καλικαντζάρια, νά χορτάσουν καί νά φύγουν, μοῦ ἀποκρίθηκε.

Καί ἄλλη μιά φορά ἔκαψε ξύλο ἀπό ἄγρια κερασιά, γιά νά τά διώξει.

“Όλα αὐτά είναι πάρα πολύ ώραία, μά πιό ώραία είναι ἡ ἀνυπομονησία πού μέ πιάνει, ώσπου νά ρθει ἡ ώρα τοῦ χριστουγεννιάτικου τραπεζιοῦ!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ θά περάσει τά Χριστούγεννά του δί Παναγιώτης; Ποιά είναι τά ἥθη καί τά ἔθιμα τοῦ χωριοῦ; Πόσα χριστόψωμα κάνουν καί γιά ποιόν; Μέ ποιόν θά πεῖ τά κάλαντα; Τί ἔχουν στίς τσέπες τους τά παιδιά, ὅταν γυρίζουν ἀπό τά κάλαντα; Τί ίδέα ἔχει δι Θεῖος Γιάννης γιά τά καλικαντζαράκια; Πῶς ἐδιωχνει ἡ γιαγιά τά καλικαντζαράκια; Τί μᾶς μαθαίνει αὐτό τό κεφάλαιο;

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νά κάνεις μιά μικρή ἐργασία γιά τά χριστουγεννιάτικα καί πρωτοχρονιάτικα ἔθιμα τοῦ σπιτιοῦ σου ἡ νά γράψεις τά κάλαντα πού ξέρεις.

41. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

“Αχ, ἄχ, χριστουγεννιάτικο
τῆς φαμελιᾶς τραπέζι,
πού ταίρι ταίρι’ ἡ ὅρεξη
μέ τήν ἀγάπη παίζει! ”

Τά ποτηράκια ἡχοῦν γλυκά,
λαμποκοποῦν τά πιάτα,
γύρω φαιδρά γεράματα
καί προκομμένα νιάτα!

Γάλος στή μέση ὀλόζεστος
μοσχοβολᾶ, ροδίζει,
μοιράζει ἡ μάνα γνωστικά
καί τή χαρά σκορπίζει...

Κωστής Παλαμᾶς

«Τραγούδια τῆς πατρίδος μου»

42. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

“Ενα αγοράκι βρισκόταν όλομόναχο ἐπάνω στήν κορυφή τοῦ λόφου μέ τό ραβδάκι ἀνάμεσα στά πόδια του καί ἔνα πανεράκι κοντά του. Γύρω του ἔβοσκαν τ' ἄρνια. ‘Ο μικρός βοσκός εἶχε γερμένο τό κεφάλι πίσω καί τά μάτια προσηλωμένα στόν ούρανό.

— ‘Ισως μπορεῖ νά ξαναγίνει, ἔλεγε καί ξανάλεγε μέ πίστη. ‘Ισως ν' ἀξιωθῶ ν' ἀκούσω κι ἐγώ τούς ἀγγέλους νά τραγουδοῦν.

Πόσες φορές τό ἀγόρι δέν εἶχε ἀκούσει γιά τό θαῦμα πού εἶχε γίνει τώρα καί τόσα χρόνια. ‘Ο πατέρας του τοῦ μιλοῦσε συχνά γιά τή νύχτα ἐκείνη, πού κατέβηκαν οἱ ἄγγελοι τραγουδώντας ἐπάνω ἀπό τήν ἡσυχη Βηθλεέμ. ‘Ο πατέρας του εἶχε πάει μέ τούς ἄλλους βοσκούς σ' ἔνα στάβλο, ὅπου μέσα ἀπό μιά στενή πορτούλα εἶχε δεῖ μιά γυναίκα μ' ἔνα νεογέννητο μωρό, πού ἔλαμπε στήν ἀγκαλιά της.

“Αρχισε νά πέφτει κρύο ἀπό τήν κορυφή τοῦ λόφου.

· Ο μικρός τύλιξε σφιχτά τήν κάπα πάνω στό κορμάκι του. Πόσο θά ήθελε νά μήν ḥταν βοσκός. Οι βοσκοί ζοῦν πολύ μοναχική ζωή. Μά τί παραπάνω ήθελε νά γίνει ένα σακάτικο πλασματάκι σάν κι αύτόν; Καμιά βαριά δουλειά δέν ḥταν ἄξιος νά βγάλει πέρα ούτε εἶχε καί κανένα ἄλλο χάρισμα.

"Εβγαλε ἀπό τό πανεράκι του τό φλασκί μέ τό γάλα, τό ψωμί καί τό τυρί καί ἀρχισε νά τρώει.

— Τί ώραιο πού εἶναι νά πεινᾶ κανείς, εἴπε δυνατά μιλώντας στόν ἔαυτό του. Νά πεινᾶ καί νά ἔχει νά φάει.

Κάπου πίσω του ἀκούστηκε μιά φωνή. Δέν ḥταν δυνατή, ἄλλ' ἀντήχησε ὡς κάτω στήν πλαγιά.

— Ἀλήθεια. Εἶναι καλό νά ἔχει κανείς νά φάει, ὅταν πεινᾶ.

XΞαφνιασμένος, γιατί νόμιζε πώς ḥταν ὀλομόναχος μέ τίς σκέψεις του καί τά πρόβατά του, γύρισε ό μικρός τό κεφάλι του καί κοίταξε πίσω ἀπό τήν καμπουριασμένη ράχη του. Εἰδε ἔναν ἄνθρωπο, πού ἡ κορμοστασιά του διαγραφόταν ψηλή μέσα στό σκοτεινό οὐρανό. "Αλλη φορά θά ἔνιωθε φόβο, γιατί συχνά τριγύριζαν ληστές τίς νύχτες σ' ἐκείνες τίς ἔρημιές. Μά ό ἄνθρωπος αὐτός, μ' ὅλο πού ḥταν ψηλός καί μεγαλόσωμος, δέν τοῦ προξενοῦσε φόβο. X

— Εἶσαι ξένος, κύριε; ρώτησε ό βοσκός.

CΟχι! "Οχι! Δέν εἶμαι ξένος. Κάθε ἄλλο παρά ξένος. Καὶ μάλιστα τό ταξίδι μου ἀρχισε ἀπό αύτό ἐδῶ τό μέρος, πολλά χρόνια προτοῦ ν' ἀντικρίσεις ἐσύ, μικρέ μου τό φῶς.)

· Ο μικρός τόν κοίταξε μέ συμπάθεια.

— Ετοιμαζόμουν νά φάω, τοῦ εἴπε, δείχνοντάς του ἡνί πετσέτα, ὅπου εἶχε ἀπλώσει τά φαγητά του. Εἶμαι βοσκός, κύριε. Φυλάω τά πρόβατα τοῦ πατέρα μου. Θέλεις νά καθίσεις νά μοιραστοῦμε τό φαγητό μου;

· Ο ξένος, ὀλόρθος ἀπό πάνω του, ἔφεγγε μ' ἔνα ἀπόκοσμο φῶς. X

— Τί περίεργο νά εῖσαι κι ἔσύ βοσκός, εἶπε. Κι ἐγώ βόσκω τά κοπάδια τοῦ πατέρα μου. Εἴμαι κι ἐγώ μοναχός τά βράδια. Εῖσαι σίγουρος, πρόσθεσε, ἐνῷ καθόταν, πῶς τό φαγητό σου θά εῖναι ἀρκετό γιά δύο; Δέ θέλω νά σοῦ στερήσω τίποτε.

— "Ω, μά βέβαια! "Έχω ἔνα φλασκί γάλα κι ἔνα σχεδόν όλόκληρο καρβέλι ψωμί καί τυρί καί σύκα καί χουρμάδες.

Γιά τήν πίτα δέν εἶπε τίποτε, γιατί ἥθελε νά τή φάει μόνος. 'Ο ξένος ἔσκυψε νά δέσει ἔνα λουρί ἀπό τό σανδάλι του καί ὁ μικρός εἶδε πώς τά πόδια του ἦταν γεμάτα σκόνη.

— Θά πόνεσαν τά πόδια σου, ὥσπου ν' ἀνεβεῖς ἔδω πάνω, εἶπε, καθώς μοίραζε τό ψωμί. Αύτό τό βουναλάκι εἶναι δύσκολο νά τό ἀνεβεῖ κανείς ὡς τήν κορυφή.

— "Έχω ἀνεβεῖ σέ λόφους πιό ἀπότομους ἀπό αὐτόν, εἶπε ὁ ξένος μέ ἀργή φωνή. 'Από πότε εῖσαι ἀνάπτηρος;

— 'Από τότε πού γεννήθηκα ἔχω αὐτή τήν καμπούρα στήν πλάτη μου. Αύτή μέ κάνει πολύ δυστυχισμένο, μά ὅ,τι μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός πρέπει νά τό ύπομένουμε. 'Ωστόσο εἶναι σκληρό νά περάσει κανείς ὅλη του τή ζωή μέ μιά καμπούρα στή ράχη σάν τίς καμῆλες πού ἔφεραν μαζί τους οἱ Μάγοι, ὅταν ἥρθαν ἀπό τήν Ἀνατολή.

— Πῶς; ρώτησε μέ ἀπορία ὁ ἄγνωστος. Ξέρεις ἔσύ γιά τούς Μάγους; Αύτό εἶναι πολύ περίεργο.

— Σέ ὅλη τή Βηθλεέμ τούς ξέρουν καί ὅλοι θυμοῦνται τό μωρό πού γεννήθηκε στό στάβλο καί τό ἔβαλαν στή φάτνη, γιατί δέν ύπῆρχε ἀλλοῦ τόπος. Κι ἐγώ ξέρω πάρα πολλά, γιατί ὁ πατέρας μου ἦταν ἔνας ἀπό τούς βοσκούς, πού εἶδαν τό ἀστέρι καί ἀκουσαν τήν ψαλμωδία τῶν ἀγγέλων. Ἡταν σάν καί σήμερα, τήν ἵδια μέρα.

— Μοῦ φέρνεις πολλές ἀναμνήσεις μέ αὐτά πού μοῦ λέσ, παιδί μου, εἶπε ὁ ξένος μέ φωτεινό χαμόγελο. Σάν σήμερα γεννήθηκα κι ἐγώ.

— Ἐμένα μοῦ κάνει γλυκά καί δῶρα ἡ μητέρα μου, δταν ἔχω τά γενέθλιά μου, εἶπε ὁ μικρός βοσκός.

— Φοβοῦμαι πώς εἶμαι πολύ μεγάλος, γιά νά μοῦ κάνουν γλυκά καί δῶρα, εἶπε ὁ ξένος, καθώς σηκώθηκε ὄρθος καί ἀκούμπησε τό χέρι του στήν πλάτη τοῦ μικροῦ. Τώρα πρέπει νά φύγω. Ἀντίο, παιδί μου.

‘Η φωνή του ἦταν τόσο θλιμένη, καθώς τά ἔλεγε αὐτά, ὥστε ὁ μικρός σήκωσε τό κεφάλι του καί τόν κοίταξε ἀνήσυχος. Ξαφνικά ἐνιωσε μιά μεγάλη ντροπή νά τόν πλημμυρίζει.

— ”Ω, ἔκανε ὄρμητικά. Ἀπό τό φαΐ πού σοῦ ἔδωσα δέν ἔφαγες σχεδόν τίποτα καί οὔτε ἔνα γλυκό δέν εἶχες γιά τή γιορτή σου. Καί σ' αὐτό φταίω ἔγω. Γιατί μέσα στό καλαθάκι μου ἔχω μιά πίτα πού σκόπευα νά τή φάω μόνος μου. Σέ παρακαλῶ νά τήν πάρεις ἀπό μένα γιά δῶρο. Εἶναι ἀπό αὐγά, μέλι καί βούτυρο.

— Είσαι καλό παιδί, εἶπε ὁ ξένος χαϊδεύοντας ἀπαλά τή ράχη τοῦ μικροῦ καμπούρη. Μοῦ ἔδωσες τό ψωμί σου, μέ ξεδίψασες μέ τό γάλα σου, τώρα μοῦ προσφέρεις καί τό γλυκό σου. Καθώς θά πηγαίνω στό δρόμο μου, θά σέ σκέφτομαι καί θά παρακαλῶ τόν πατέρα μου νά σοῦ δίνει χίλια καλά.

Οταν ὁ βοσκός σήκωσε τό κεφάλι, ὁ ξένος εἶχε φύγει καί ὁ λόφος ἦταν πάλι ἔρημος. Ἀναστέναξε βαθιά καί σηκώθηκε δλόρθος. Μά ἐνιωθε τό κορμί του παράξενα ἐλαφρό. Μιά περίεργη γαλήνη γέμιζε τήν ψυχή του. Καί μόνο ὅταν τύλιξε τήν κάπα του πιό σφιχτά στό κορμί του, εἶδε πόσο ἵσιο ἦταν τώρα καί πώς μποροῦσε πιά νά παίζει κι ἐκεῖνο σάν δλα τ' ἄλλα παιδιά τῆς ἡλικίας του).

Κοίταξε πρός τόν ούρανό καί τοῦ φάνηκε πώς εἶδε μιά στρατιά ἀγγέλων νά τραγουδᾶ μέσα στήν ἄγια νύχτα.

Διασκευή

Γεωργία Ταρσούλη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί περίμενε νά δεῖ έκεινο τό βράδυ ό μικρός καμπούρης; Ποιός ḥταν ό ξένος; Τί έννοοῦσε όταν ἔλεγε: «Είμαι βοσκός καί βόσκω τά πρόβατα τοῦ πατέρα μου»; καί «ἔχω ἀνεβεῖ σέ λόφους πιό ἀπότομους ἀπ' αὐτόν»; Ποιό ḥταν τό θαῦμα πού ἔκανε ό Ἰησοῦς σ' αὐτό τό διήγημα;

ΛΕΞΙΑΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά κάμεις μιά πρόταση μέ τήν κάθε ἔννοια τῆς λέξεως μοναχός (μόνος) καί μοναχός (καλόγερος).
- 2) Πῶς λέγεται ό ληστής τῆς Θάλασσας;
- 3) Νά βρεῖς τή διαφορά πού ύπάρχει ἀνάμεσα στίς λέξεις: ό ἔρημος κάμπος, ή ἔρημος, ή ἔρημιά.

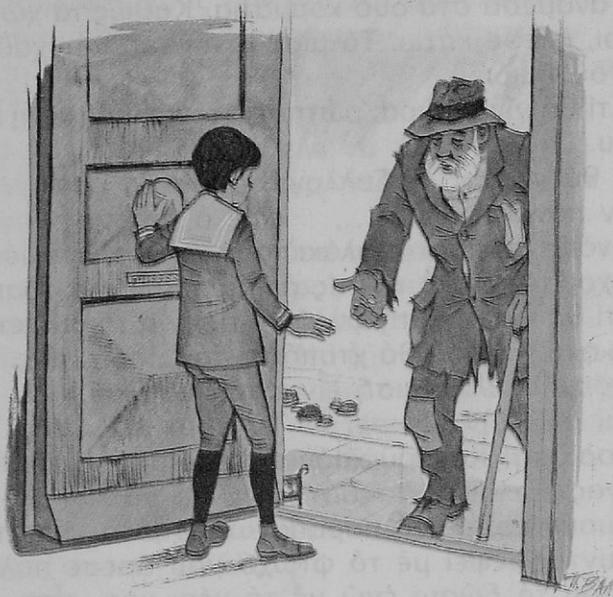
18/4/92/78 - 43. ΤΟ ΦΛΟΥΡΙ ΤΟΥ ΦΤΩΧΟΥ

Τό πρώτο φλουρί τῆς βασιλόπιτας, πού μοῦ ἔπεσε, βγῆκε μοιρασμένο. Ἡταν ἀληθινό φλουρί, γιατί ό πατέρας μου ἔβαλε στήν πίτα μιά χρυσή ἀγγλική λίρα.

Πῶς ἔρχονται τά πράγματα καμιά φορά!

‘Ο πατέρας μου, ὅρθιος μπροστρά στό ἀγιοβασιλιάτικο τραπέζι, ἔκοβε τήν πίτα, ὀνοματίζοντας κάθε κομμάτι ξεχωριστά, πρίν κατεβάσει τό μεγάλο μαχαίρι τοῦ ψωμιοῦ. Ἀφοῦ ἔκοψε τό κομμάτι τοῦ σπιτιοῦ, τῶν Ἀγίων, τό δικό του καί τῆς μητέρας μου, πρίν ἀρχίσει τά κομμάτια τῶν παιδιῶν, σταμάτησε, σάν νά θυμήθηκε κάτι.

— Ξεχάσαμε, εἶπε, τό κομμάτι τοῦ φτωχοῦ. Αὐτό ἔπρεπε νά ἔρθει ὕστερα ἀπό τούς Ἀγίους. Ἀς εἶναι ὅμως. Θά

τό κόψω τώρα καί ύστερα θ' άρχισω τά κομμάτια τῶν παιδιῶν. Πρώτα ό φτωχός.

Κατέβασε τό μαχαίρι.

— Τοῦ φτωχοῦ, εἶπε.

“Επειτα ἐρχόταν τό δικό μου κομμάτι. Καθώς τραβοῦσε ὅμως τό κομμάτι τοῦ φτωχοῦ, γιά νά κόψει τό δικό μου, τό χρυσό φλουρί κύλησε πάνω στό τραπεζομάντηλο. Τό κόψιμο τῆς πίτας σταμάτησε. Κοιτάζαμε ό ἔνας τόν ἄλλο καί ό πατέρας ὅλους μας.

— Ποιοῦ εἶναι τώρα τό φλουρί; εἶπε ἡ μητέρα μου. Τοῦ φτωχοῦ ἥ τοῦ παιδιοῦ; Έγώ λέω πώς εἶναι τοῦ παιδιοῦ!

‘Η καημένη ἡ μητέρα! Τό εἶχε καημό νά πέσει σ’ ἐμένα τό χρυσό φλουρί, γιατί ποτέ μου δέν εἶχα κερδίσει τίποτε.

— Οὔτε τοῦ φτωχοῦ εἶναι, εἶπε ό πατέρας μου, οὔτε τοῦ παιδιοῦ. Τό σωστό σωστό. Τό φλουρί μοιράστηκε.

„Ηταν άνάμεσα στά δυό κομμάτια. Καθώς τά χώρισε τό μαχαίρι, ἔπεσε κάτω. Τό μισό εἶναι τοῦ φτωχοῦ καί τό μισό τοῦ παιδιοῦ.

— Καί τί θά γίνει τώρα; ρώτησε στενοχωρημένη ἡ μητέρα μου.

Τί θά γίνει;... Συλλογιζόμαστε κι ἐμεῖς.

— Μήν πονοκεφαλάτε..., εἶπε ὁ πατέρας.

„Ανοιξε τό πορτοφολάκι του, ἔβγαλε ἀπό μέσα δυό μισές χρυσές λίρες καί τίς ἀκούμπησε στό τραπέζι.

— Νά τί θά γίνει. Αύτή φυλάξτε την, νά τή δώσετε στόν πρῶτο φτωχό, πού θά χτυπήσει τήν πόρτα μας. Εἶναι ἡ τύχη του. Ἡ ἄλλη μισή εἶναι τοῦ παιδιοῦ.

Καί μοῦ τήν ἔδωσε.

— Καλορίζικη! Καί τοῦ χρόνου παιδί μου. Εἶσαι εύχαριστημένος;

„Ημουν καί μέ τό παραπάνω. Ἡ ἴδεα μάλιστα πώς εἶχα συντροφέψει μέ τό φτωχό μοῦ ἄρεσε πολύ.

— Θά τοῦ τή δώσω ἔγώ μέ τό χέρι μου, εἶπα.

✓ Γελούσαμε ὅλοι μέ τήν παράξενη τύχη μου. Τ' ἄλλα παιδιά μέ πείραζαν: «Ο σύντροφος τοῦ φτωχοῦ». Μονάχα ὁ πατέρας μου δέ γελούσε. Ἐκεῖνος μέ τράβηξε κοντά του, μέ φίλησε καί μοῦ εἶπε:

— Μπράβο σου. Εἶσαι καλό παιδί.

Τό ἄλλο πρωί, μόλις ξυπνήσαμε, χτύπησε ἡ πόρτα. Κάτι μοῦ ἔλεγε πώς ἥταν ὁ φτωχός ξένος, πού ἔφτανε βιαστικός νά πάρει τό μερίδιό του.

✓ „Ετρέξα στήν πόρτα μέ τή μισή λίρα. „Ηταν ἔνας γέρος, μέ κάτασπρη γενειάδα, γυρτός ἀπό τά χρόνια καί μουρμούριζε εὐχές τρέμοντας ἀπό τό κρύο.

— Πάρε, παππού..., τοῦ εἶπα.

‘Ο γέρος, πού δέν ἔβλεπε καλά καί πού τοῦ εἶχε γυαλίσει, φαίνεται, παράξενα ἀπό μακριά τό χρυσό νόμισμα, τό ἔφερε κοντά στά μάτια του, γιά νά τό κοιτάξει καλύτερα. Δέν μποροῦσε νά πιστέψει πώς κρατοῦσε χρυσάφι στά χέρια του τόν καιρό ἐκεῖνο, πού ὅλοι ἔδι-

ναν στούς φτωχούς δίλεπτα καί μονόλεπτα.

— Τί εἶναι αὐτό, παιδάκι μου; μέ ρώτησε.

— Μισή λίρα εἶναι, παππού..., τοῦ εἶπα. Πάρε την. Δική σου εἶναι.

‘Ο καημένος δέν ἥθελε νά τό πιστέψει.

X Μήπως ἔκαμες λάθος, παιδάκι μου; Γιά ρώτησε τούς γονεῖς σου.

Τοῦ ἔξηγησα μέ τί τρόπο εἶχαμε μοιραστεῖ τό φλουρί τῆς βασιλόπιτας. ‘Ο γέρος ἔτρεμε ἀπό τή χαρά του. Σήκωσε ψηλά τ’ ἀρρωστημένα του μάτια καί εἶπε:

— Ό Θεός εἶναι μεγάλος! Νά ζήσεις, παιδάκι μου, καί νά σέ χαίρονται οἱ γονεῖς σου. Καί ό Θεός νά σέ ἀξιώσει νά ἔχεις πάντα ὅλα τά καλά, νά τά μοιράζεις μέ τούς φτωχούς καί τούς ἀδικημένους. Τήν εύχή μου νά ἔχεις.

Μοῦ ἔδωσε τήν εύχή του, σήκωσε πάλι ψηλά κατά τόν ούρανό τ’ ἀρρωστημένα του μάτια καί κατέβηκε μέ τό ραβδί του τή σκάλα. X

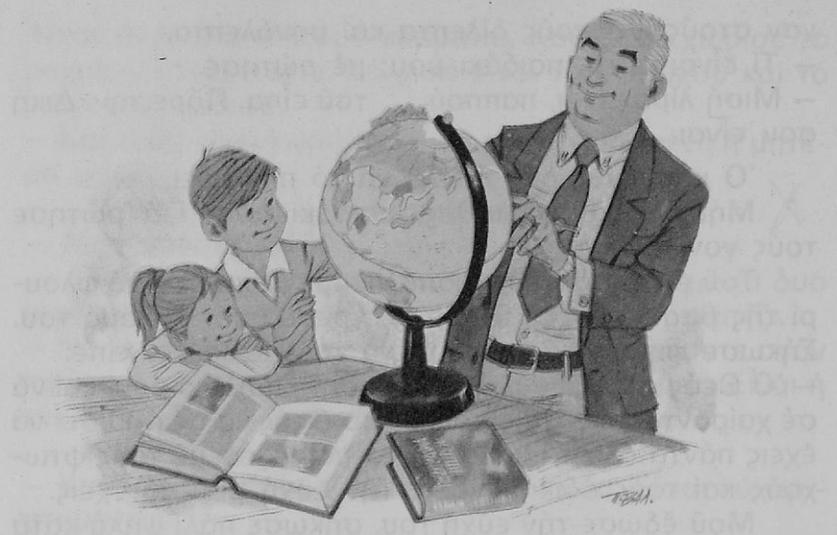
Παῦλος Νιρβάνας

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί εἶχε βάλει μέσα στήν πίτα ό πατέρας τοῦ συγγραφέα; Πῶς ἔγινε ἡ μοιρασιά; Ποιός ἀποφάσισε τί θά γίνει μέ τό φλουρί καί τί; Τί ἔνιωθε ό μικρός μέ τήν ίδεα ὅτι συντρόφεψε τό φτωχό; Ποιός χτύπησε τήν ἄλλη μέρα τό πρωί τήν πόρτα; Τί ἔκανε ό φτωχός γέρος, ὅταν τοῦ ἔδωσε ό μικρός τή μισή λίρα; Ποιές εύχές τοῦ ἔδωσε; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπ’ αὐτό τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΔΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται: τό χάρτινο μαντίλι; ἡ χάρτινη πετσέτα; ό κόπτης τῶν χαρτιῶν; ό ἀετός πού κάνουμε ἀπό χαρτί; ἡ θήκη πού φυλάγονται τά χαρτιά; τό νόμισμα ἀπό χαρτί;
- 2) Τί νόμισμα ἔχει: ἡ Ἀγγλία; ἡ Γαλλία; ἡ Ἀμερική; ἡ Γερμανία;

44. Ο ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΣ ΓΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

‘Ο Θεϊος Νίκος δέν ᔁχει δικά του παιδιά, μά ξέρει καλύτερα άπό τόν καθένα νά παίζει μαζί μας και νά μᾶς καταλαβαίνει.

“Ενα βράδυ μᾶς ᔁφερε στό σπίτι μιά μεγάλη ύδρογειο σφαίρα και χρωματιστά βιβλία γεωγραφίας και φυσικῆς. Κλεισμένοι μέσα στό δωμάτιό μας κάναμε όλο τό... γύρο τοῦ κόσμου.

— Τά καλύτερα ταξίδια γίνονται μέ τή φαντασία, μᾶς είπε.

Μέ τή μύτη τοῦ άσημένιου του μολυβιοῦ μᾶς ᔁδειχνε ᔁνα τά διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Μᾶς ᔁμαθε τίς ἡπείρους και μᾶς μίλησε γιά τά παιδιά πού ζοῦν σ’ αύτές και γιά τίς συνήθειές τους. Μᾶς είπε ἀκόμα ποιά είναι τά κυριότερα πουλιά και ζῶα πού ζοῦν σ’ αύτές τίς ἡπείρους.

‘Ο Θεϊος Νίκος ᔁχει κάμει πολλά ταξίδια κι ᔁχει δεῖ

πολλά μέρη. Λέει λοιπόν ότι όλες οι πατρίδες τῶν παιδιῶν εἶναι ώραιες καὶ οἱ ἀνθρωποι δέ θά εἶχαν ποτέ πολέμους, ἃν πρόσεχε ὁ ἔνας νά μήν πειράζει τὸν ἄλλο.

— Ο Θεός, μᾶς ἔλεγε, ἐπλασε πρώτα τὸν κόσμο καὶ τελευταῖο τὸν ἀνθρωπο, τὸ τελειότερο δημιούργημά του. Δέν ἔβαλε σύνορα στίς χῶρες, οὕτε χώρισε τὸν κόσμο σέ κράτη. Ο κόσμος εἶναι ἔνας. Οἱ ἀνθρωποι τὸν κομμάτιασαν, σάν νά ἦταν ἔνα ταψί μέ μπακλαβά, καὶ πῆραν ὁ καθένας ἀπό ἔνα κομμάτι.

»· Ή γλώσσα πού δίδαξε ὁ Θεός στούς ἀνθρώπους ἦταν μία καὶ μόνη. · Η γλώσσα τῆς ἀγάπης. Τά πουλιά καὶ τά λουλούδια τά ἔκαμε γιά_ολους. Τά ποτάμια καὶ οἱ πηγές ἔγιναν, γιά νά μᾶς δροσίζουν ὅλους. · Ο ἥλιος φωτίζει ὀλόκληρη τῇ γῆ. Καὶ ὁ οὐρανός σκεπάζει ὅλη τὴν πλάση.

Μιά μέρα μᾶς ἔπαιξε κι ἔνα παράξενο παιχνίδι. Εἶχα, λέει, τή γιορτή μου καὶ ἤρθαν οἱ φίλοι μου ἀπό τίς διάφορες χῶρες τοῦ κόσμου νά μοῦ φέρουν δῶρα.

· Ο Ἰάπωνας μοῦ ἔφερε καλλιεργημένα μαργαριτάρια. · Ο Ἀχμέτ ἀπό τὴν Αἴγυπτο ἔνα πιθηκάκι καὶ λωτούς ἀπό τό Νεῖλο. · Ένας μικρός Πέρσης μοῦ ἔφερε... πετρέλαιο κι ἔνας Ἐσκιμώος ἔνα δέμα πάγους. · Ο Ἰσπανός μοῦ ἔφερε ἔναν ταυρομάχο καὶ ὁ Νορβηγός ἔναν ἥλιο, λέει, πού δέ δύει ποτέ.

· Ήταν ἔνα παιχνίδι καταπληκτικό, γιατί ἡ Μαρίνα, ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Θεϊος μου ἔπαιζαν μέ μεγάλο κέφι.

· Οταν ὁ Θεϊος ἔφυγε, μείναμε πάλι μονάχοι στήν καθημερινή μας ζωή.

Μά ἡ φαντασία μου εἶχε ἀρχίσει νά πετᾶ πρός τά σύννεφα. · Η ύδρογειος σφαίρα ἦταν τώρα ἔνα ἀπό τά καλύτερα παιχνίδια μου. Εἶχα ἀνακαλύψει τὸν κόσμο καὶ κάθε βράδυ συντροφιά μέ τή Μαρίνα ταξιδεύαμε στίς διάφορες χῶρες σάν σέ παραμύθι.

· Άλλοτε καβαλάρης σ' ἔνα ἄσπρο ἄλογο τὴν ἔπαιρνα μαζί μου, γιά νά ἐλευθερώσουμε μιά βασιλοπούλα

κλεισμένη σ' ἔνα σιδερένιο κάστρο. "Άλλοτε ἔκανα τό διερμηνέα και τῆς ἔξηγούσα πῶς λένε τήν καληνύχτα τά παιδάκια στήν 'Αμερική. "Άλλοτε πάλι ἔτρεχα μέσα σέ μιά νύχτα ἀπό τά βάθη τῆς 'Αφρικῆς ἵσαμε τήν Εύρωπη, γιά νά παραδώσω ἔνα σπουδαῖο ἔγγραφο πού μοῦ ἐμπιστεύτηκαν.

'Η Μαρίνα ἐρχόταν μαζί μου σ' αὐτά τά ἀπίθανα ταξίδια μέ μεγάλη χαρά.

Μέ ρωτοῦσε:

- Ποῦ εἴμαστε τώρα;
- Τώρα, τῆς ἔλεγα, εἴμαστε στή χώρα μέ τούς αἰώνιους πάγους.

Καί τῆς ἔδειχνα τό Βόρειο Πόλο.

✗Τώρα εἴμαστε στήν 'Αφρική μέ καυτό ὄλιο καί τρῶμε μπανάνες. Τώρα στήν Αὔστραλία καί βλέπουμε τά καγκουρό. Τώρα στόν 'Αμαζόνιο καί θαυμάζουμε τ' ἄγρια ζῶα.✗

✗'Η Μαρίνα εἶδε μέ τά μάτια τῆς φαντασίας της τόν Πύργο τοῦ "Αιφελ στό Παρίσι, τίς ὅμορφες λίμνες τῆς 'Ελβετίας καί τό ἄγαλμα τῆς ἐλευθερίας στή Νέα 'Υόρκη. Εἶδε ἀκόμα τό Νιαγάρα, τό μεγάλο καταρράχτη τῆς 'Αμερικῆς, τίς τουλίπες τῆς 'Ολλανδίας καί τά κανάλια τῆς Βενετίας. Καί ὅλα αὐτά καθιστή στόν καναπέ τοῦ δωματίου μας.✗

"Αν ἡμουν συγγραφέας, θά ἔπαιρνα τό μολύβι μου καί θά ἔγραφα ἔνα μεγάλο διήγημα γιά τά παιδιά ὅλων αὐτῶν τῶν χωρῶν. Θά τούς ἔγραφα πρῶτα πόσο τά νιώθω φίλους μου καί ύστερα θά τούς μιλοῦσα καί γιά τήν πατρίδα μου.

✗Θά τούς ἔλεγα γιά τούς ἥρωες τῆς 'Ελλάδας, τούς παλιούς τούς νέους. Θά τούς μιλοῦσα γιά τόν 'Αχιλλέα, τόν 'Οδυσσέα, τό Μιλτιάδη, τόν Περικλῆ, τό Μέγα 'Αλέξανδρο, τόν Κολοκοτρώνη, τόν Καραϊσκάκη καί τούς ἄλλους. Θά τούς σχεδίαζα τό μικρό χάρτη τῆς πατρίδας μου, γιά νά δοῦν πόσο μικρό χῶρο πιάνει στήν ύδρο-

γειο. Καί ύστερα θά προσπαθοῦσα μέ τά πιό ώραια λόγια πού ξέρω νά τούς δώσω νά καταλάβουν ὅτι, δσο εἶναι μικρή στό χάρτη, τόσο εἶναι μεγάλη στόν πολιτισμό.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί άγόρασε στά παιδιά ό θεϊος Νίκος; Τί τούς μάθαινε; Τί τούς έλεγε γιά τόν κόσμο πού ἔπλασε ό Θεός; Τί παιχνίδι τούς ἔπαιξε; Τί ἔκαναν, ὅταν ἔμειναν μόνοι ό Παναγιώτης καί ή Μαρίνα; Τί θά ἔκανε ό Παναγιώτης, ἀν ἦταν συγγραφέας; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιές εἶναι οι ἥπειροι; Τί ξέρεις γιά τήν Ἀμερική, τήν Ἀφρική, τήν Αύστραλία καί τό Βόρειο Πόλο;
- 2) Τί ξέρεις γιά τό Μέγα Ἀλέξανδρο;
- 3) Παῖξτε μέ τούς συμμαθητές σου τό παιχνίδι τῆς μνήμης.
Π.χ. Αύστραλία — καγκουρό, Ἰσπανία — ταυρομάχοι.

45. ΤΟ ΝΗΣΙ ΜΟΥ

Μέ φτερά ταξίδεψα
Θαλασσοπουλιοῦ
πάνω στόν ἀκύμαντο
χάρτη τοῦ σχολειοῦ.

Κάτω ἀπό τό χέρι μου
Θάλασσες καί τόποι,
σέ μιάν ὡρα γύρισα
ὅλη τήν Εύρωπη!

Ψάχνοντας στίς θάλασσες,
στίς στεριές, στούς πόλους,
τόπο ένα ξεχώριστα
πιό όμορφον άπ' όλους.

(Κι ἂν μπροστά μου ἀπλώνονται
οἱ μεγάλες χῶρες
μέ τά τόσα χρώματα,
ἐγώ στέκομαι ὡρες

νά κοιτῶ κατάματα
τό μικρό νησί μου
μέ μιά ἀγάπη ἀλλιώτικη
μέσα στήν ψυχή μου.

Ρίτα Μπούμη – Παπᾶ

«Η μαγική φλογέρα»

46. ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΦΙΛΟΣ

„Έχω ένα φίλο που δέν τόν λένε ούτε Θωμᾶ ούτε ‚Αλέκο. Δέν έχει όνομα ούτε καί φωνή. Καί ώστόσο μιλᾶ καί μου διηγεῖται μέ τέχνη τίς πιό ώραίες ιστορίες καί μου μαθαίνει τά πιό χρήσιμα πράγματα.

Σέ κάθε έποχή είναι μαζί μου. Τόν παίρνω στήν έξοχή καί μέ άκολουθεϊ μέ άγάπη. Είναι δίπλα στό κρεβάτι μου, όταν έχω γρίπη, καί δέ φοβάται μήν κολλήσει.

Δέν είναι άναγκη νά σᾶς πώ ότι δέν τοῦ ἀρέσει νά κάθεται στήν καρέκλα ἄλλα στό... ράφι καί περιμένει τή στιγμή που θά τόν καλέσω! Άσφαλως θά καταλάβατε ότι σᾶς μιλῶ γιά τό... βιβλίο, τόν πιό σιωπηλό μά καί τόν πιό... δυμιλητικό φίλο μου.

Τό βιβλίο δέν είναι μόνο παιχνίδι καί χαρά. Είναι ένας καλός φίλος, που δέ φέρνει ποτέ άντιρρηση καί δέν έχει ποτέ άντιθετη γνώμη. Τά βιβλία μ' εύχαριστοῦν καί τά λατρεύω. Είναι, ὅπως λέει ή μαμά μου, ένα άνοιχτό παράθυρο στόν κόσμο, ἀπ' ὅπου κοιτάζουμε καί μαθαίνουμε.

„Αν θέλεις νά νιώσεις γιά λίγο ἥρωας, ἀγοράζεις ένα βιβλίο μέ περιπέτειες καί δράση. „Αν σοῦ ἀρέσει ή ίστορία, διαβάζεις ένα ιστορικό βιβλίο καί βρίσκεσαι στήν έποχή που σ' ἔνδιαφέρει.

„Αν θέλεις νά ζήσεις τίς ὡρες, που οι ἀνθρωποι ἀνακάλυψαν καινούριους κόσμους, μελετᾶς τίς βιογραφίες τῶν μεγάλων ἔξερευνητῶν. Χωρίς νά φοβηθεῖς τούς κροκοδείλους καί τ' ἄγρια θηρία, βρίσκεσαι μ' ένα βιβλίο στή ζούγκλα καί στ' ἀδιάβατα δάση τῶν τροπικῶν χωρῶν.

Μέ τίς φανταστικές περιπέτειες ἀνεβαίνεις στό φεγγάρι κι ἐρευνᾶς τό διάστημα. Γίνεσαι ἀστροναύτης, δύτης, ἀνθρακωρύχος καί μαζεύεις διαμάντια σέ ἀδαμαντωρυχεῖα.

„Οταν διαβάζω ένα βιβλίο, νιώθω σάν νά φεύγω ἀ-

πό τό δωμάτιό μου καί νά περιπλανιέμαι στόν κόσμο.
"Άλλοτε άγωνίζομαι γιά τό καλό μαζί μέ τούς ἥρωές του
κι ἄλλοτε τιμωρῶ τούς κακούς.

'Ολοένα φωτίζω τό μυαλό μου καί χαίρομαι, ὅταν —
καμιά φορά — μέ θαυμάζουν καί μοῦ λένε: «Μπράβο
σου! 'Εσύ ξέρεις ἔνα πλήθος πράγματα».

'Η Μαρίνα τρελαίνεται γιά τό μαγικό κόσμο τῶν πα-
ραμυθιῶν. Πῆρε λοιπόν ἀπό τό χέρι τή μητέρα μας,
μπῆκαν σ' ἔνα βιβλιοπωλεῖο καί διάλεξε ἔνα πολύχρωμο
βιβλίο μέ ζωηρές φανταχτερές εἰκόνες.

— Ξέρεις, τῆς εἶπε ό βιβλιοπώλης, πόσος κόσμος δούλε-
ψε, γιά νά διαβάσεις ἔσύ τά παραμύθια σου;

— "Όχι, κύριε! εἶπε ἡ Μαρίνα εὐγενικά.

— Στάσου λοιπόν νά σοῦ τό πῶ~~X~~ Τί βιβλιό γεννιέται μέσα
στό μυαλό τοῦ συγγραφέα. Τό γράφει, τό τελειώνει καί
παίρνει τά χειρόγραφα καί πάει στόν ἑκδότη. Μαζί του
συζητᾶ πῶς θά γίνει τό βιβλίο, τί σχῆμα θά ἔχει, τί εἴ-
δους γράμματα θά μεταχειριστοῦν, τί ποιότητα χαρτιοῦ
θά χρησιμοποιήσουν, πῶς θά τό δέσουν, ποιός θά κάμει
τό ἔξωφυλλο καί ἄλλα τέτοια πολλά.~~X~~

»Τά χειρόγραφα παίρνουν τό δρόμο γιά τό τυπογραφεῖο. Γράφεται, διορθώνεται, ξαναδιορθώνεται καί μετά πηγαίνει σ' ἔναν ἄλλο ύπαλληλο, πού κανονίζει τήν ἐμφάνισή του: Ποῦ θά μπούν οἱ φωτογραφίες, οἱ τίτλοι, τό κείμενο. Στό μεταξύ ὁ ζωγράφος ἔχει κάμει τά σκίτσα, ὁ φωτογράφος ἔχει τυπώσει τίς φωτογραφίες καί τό βιβλίο σιγά σιγά ἐτοιμάζεται, γιά νά περάσει ἀπό τίς μεγάλες τυπογραφικές μηχανές.

X »Στό βιβλιοδετεῖο διπλώνουν τά φύλλα του στή σωστή σειρά, τά δένουν στή ράχη, ἐτοιμάζουν τό ἔξωφυλλο καί τό κολλοῦν ἐπάνω του. Τό βιβλίο εἶναι ἐτοιμο. P

»Ἐνα μεγάλο αύτοκίνητο παίρνει τά πακέτα μέ τά βιβλία καί τά μοιράζει στά βιβλιοπωλεῖα. Εἴδες λοιπόν πόσος κόσμος δουλέψε γιά νά διαβάσεις ἐσύ τίς ίστορίες πού σοῦ ἀρεσουν;

Ἡ Μαρίνα ἔφυγε ἀπό τό κατάστημα κρατώντας σφιχτά στήν ἀγκαλιά της τά παραμύθια. Τώρα πού ἥξερε πόσο δρόμο εἶχε κάμει τό βιβλίο, γιά νά τή βρεῖ, τό ἀγαποῦσε ἀκόμη περισσότερο. X

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

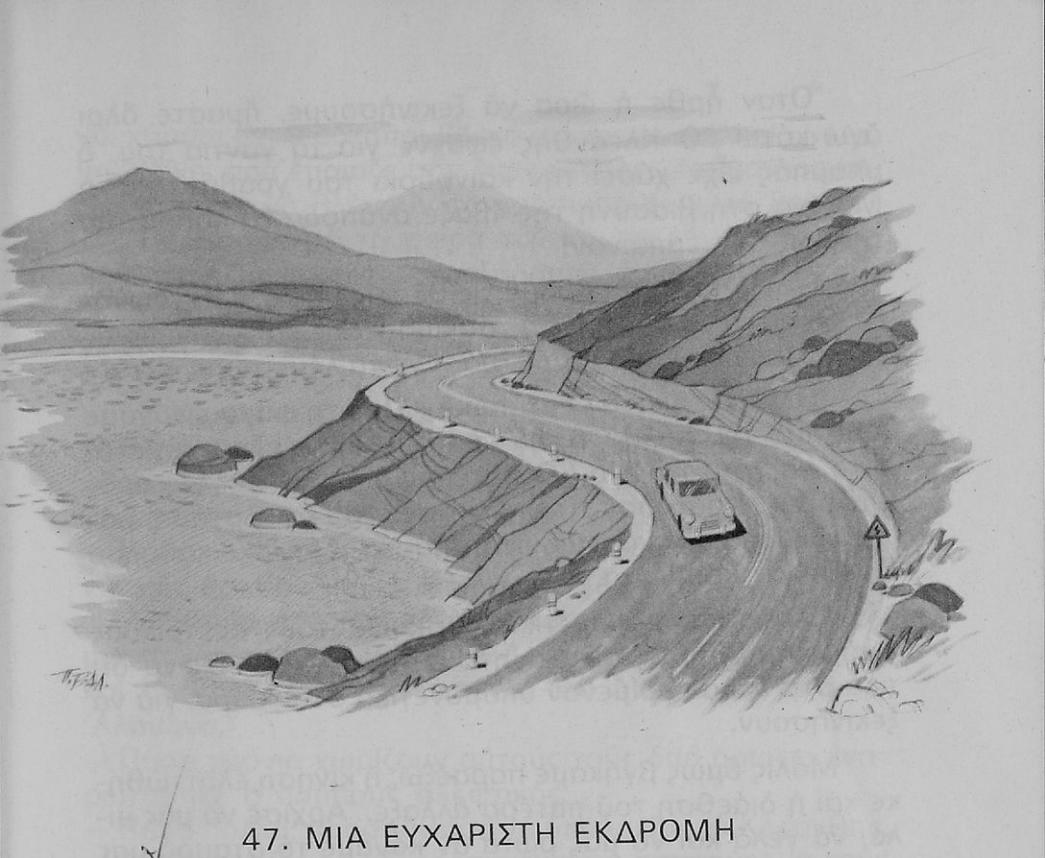
Τί είναι τό βιβλίο; Τί λέει ή μητέρα τοῦ Παναγιώτη πώς είναι τό βιβλίο; Σοῦ προσφέρει δ, τι ζητήσει τό πνεῦμα σου καί πῶς; Γιά τί πράγμα τρελαινόταν ή Μαρίνα; Τί έμαθε ἀπό τό βιβλιοπώλη; Πῶς γίνεται ἔνα βιβλίο; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΑΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά ύπογραμμίσεις τίς σύνθετες λέξεις.
- 2) Νά βρεῖς ἐπίθετα πού νά ταιριάζουν στή λέξη βιβλίο.
Π αρά δ ει γ μ α : ίστορικό.
- 3) Νά πεῖς ὅλες τίς λέξεις πού ξέρεις καί είναι σύνθετες μέ τή λέξη βιβλίο.
- 4) Νά βρεῖς πῶς λέγεται αύτός πού πουλάει:
βιβλία, λαχεϊα, ἐφημερίδες, ἄνθη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πεῖς στήν τάξη πόσων εἰδῶν βιβλιοθήκες ύπάρχουν.
Ποιά μεγάλη βιβλιοθήκη ξέρεις ἐσύ;
- 2) Ν' ἀναφέρεις τρία καλά βιβλία πού ἔχεις διαβάσει καί νά ἔξηγήσεις γιατί σοῦ ἄρεσαν.

47. ΜΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

Μιά εύχαριστη είδηση μᾶς ἔφερε προχτές ό πατέρας:

— 'Ετοιμαστεῖτε, μᾶς εἶπε, γιά μιά μεγάλη έκδρομή. Θά πάμε σ' ἓνα χωριό τῆς Καρδίτσας, νά παντρέψουμε τό Σπύρο.

Ο Σπύρος ἦταν ἓνα καλό παιδί, πού δούλευε στό γραφεῖο τοῦ πατέρα μας. Νά λοιπόν πού θά γίνουμε καί κουμπάροι! Κουμπάροι είχαμε γίνει σέ κάτι βαφτίσια, μά σέ γάμο ἦταν ἡ πρώτη φορά.

‘Η μαμά κουράστηκε πολύ, γιατί ἔτρεχε στά μαγαζιά ν' ἀγοράσει λαμπάδες καί δῶρα γιά τό γαμπρό καί τή νύφη.

“Οταν ḥρθε ἡ ὥρα νά ξεκινήσουμε, ἥμαστε ὅλοι ἄνω-κάτω. Ὁ Κλεάνθης ἔψαχνε γιά τά γάντια του, ό μπαμπάς ἔιχε χάσει τήν καινούρια του γραβάτα καί ἡ Μαρίνα στή βιασύνη της ἔβαζε ἀνάποδα τά παπούτσια τής καί δέν ἔμπαιναν!)

Τέλος πάντων πήραμε τίς θέσεις μας στό αὐτοκίνητο. Περιπτό νά σᾶς πῶ ὅτι τσακωθήκαμε καί λιγάκι ποιός θά καθίσει στό παράθυρο, μά τί νά τά λέμε τώρα αὐτά!

“Ολα μᾶς ἔκαναν ἐντύπωση. Πρώτη φορά φεύγαμε ἔξω ἀπό τήν πόλη γιά μιά τόσο μεγάλη ἔκδρομή μέ τό δικό μας αὐτοκίνητο. (Ο πατέρας ἔπαιρνε πολλές προφυλάξεις. Κρατοῦσε τίς ἀποστάσεις κι ἔκανε στάση, μόλις ἔβλεπε κόκκινο φῶς στά σήματα. Δέν εἶχε καθόλου ὅρεξη γιά κουβέντα.)

Περάσαμε μέ σχετική δυσκολία τούς κεντρικούς δρόμους. Πλήθος αὐτοκίνητα στριμώγμένα τό ἔνα δίπλα στό ἄλλο περίμεναν ύπομονετικά στήν ούρα, γιά νά ξεκινήσουν.

Μόλις ὅμως βγήκαμε παραέξω, ἡ κίνηση ἐλαττώθηκε καί ἡ διάεθση τοῦ πατέρα ἄλλαξε. Ἀρχισε νά μᾶς μιλά, νά γελᾶ καί νά μᾶς ρωτᾶ ἄν κάναμε τό σταυρό μας τήν ὥρα πού ξεκινήσαμε.)

Οἱ ρόδες κυλοῦσαν πάνω στήν ἄσφαλτο καί ὅλα ἔφευγαν μέστα ἀπό τά τζάμια μας μέ καταπληκτική ταχύτητα. Ἡ Μαρίνα ἔπλεε σέ πελάγη ἐνθουσιασμοῦ. Καθισμένη στά γόνατα τοῦ παπποῦ, τραγουδοῦσε τό τελευταῖο τραγούδι πού εἶχε μάθει στό γηπιαγωγεῖο.

(Πληρώσαμε τά διόδια καί μπήκαμε στήν ἑθνική ὁδό. (Ο μπαμπάς διάβαζε τίς πινακίδες στίς διασταυρώσεις καί προχωροῦσε, λέες καί ἥξερε τό δρόμο ἀπό καιρό. Ἡ φύση ἤταν ἔτοιμη νά κλάψει. Ἐρχόταν βροχή.

Τό τοπίο ἄλλαζε ὀλοένα. Τούς μικρούς λόφους τούς διαδέχονταν χωράφια, τά χωράφια τά διαδέχονταν βου-

νά, κάμποι καί ξερότοποι. Μετά συναντήσαμε καί τή λίμνη Ύλικη, πού ἔμοιαζε σάν ενας μεγάλος ἀκύμαντος καθρέφτης, γιά νά βλέπουν τό πρόσωπο τους τά βουνά.

Περάσαμε μέ τή σειρά τόν κάμπο τῆς Κωπαΐδας, πού ἦταν λίμνη καί τήν ἀποξήραναν, τούς ἐλαιιῶνες τῆς Ἀταλάντης καί σταματήσαμε στά Καμένα Βοῦρλα, τή γνωστή λουτρόπολη, γιά νά παραγγείλουν καφέ ό μπαμπάς μέ τόν παππού.]

Βγήκαμε κι ἔμεις νά ξεμουδιάσουμε καί παίξαμε λιγάκι κυνηγητό στήν παραλία. Ἡ Μαρίνα δμως ἔβαλε τά κλάματα γιατί τήν πιάναμε διαρκῶς, καί ό μπαμπάς μᾶς ξανάβαλε «ἄρον ἄρον» στό αὐτοκίνητο.

— Πάει, μουρμούριζε καθώς ἔβαζε όλοταχώς τή μηχανή, μᾶς ἔμαθαν καί στά Καμένα Βοῦρλα.

„Υστέρα ἀπό ἔνα τέταρτο ό μπαμπάς ἔκανε ἀκόμα μιά στάση στό μνημεῖο τοῦ Λεωνίδα στίς Θερμοπύλες καί λίγο πιό κάτω στό μνημεῖο τοῦ Διάκου κοντά στήν Ἀλαμάνα.)

↗Πόσα χρόνια χωρίζουν αύτούς τούς δυό ἥρωες; ἀναρωτήθηκε ό παππούς σκεφτικός.

— Πάρα πολλά, προσπάθησε νά ύπολογίσει ό Κλεάνθης.

— Τούς χωρίζει ό χρόνος, συνέχισε ό παππούς, μά τούς ένώνει ή θυσία τους γιά τήν ἐλευθερία.

Τήν ὥρα ἐκείνη ό μπαμπάς θυμήθηκε κάτι πού εἶχε διαβάσει γιά τό λόφο τῶν Θερμοπυλῶν. Εἶναι, μᾶς εἶπε, τό ψηλότερο βουνό τοῦ κόσμου. Γιατί σ' αύτόν τό λόφο ή πίστη στούς νόμους καί ή αύτοθυσία ἔκαμαν ἔνα τέτοιο μνημεῖο, πού τό βάθρο του βρίσκεται στή γῆ, ἀλλά ή κορυφή του χάνεται στά ἄστρα! ↗) *mar.*

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί θά πήγαιναν στήν Καρδίτσα τά παιδιά; Τί προετοιμάσσεις έκαναν; Πώς βγῆκαν μέσα από τήν πόλη; Τί διαδρομή άκολούθησαν; Τί είπε ό πατέρας τῶν παιδιῶν γιά τό λόφο τῶν Θερμοπυλῶν; Τί κοινό έχουν ό Λεωνίδας καί ό Ἀθανάσιος Διάκος;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη σου πού βρίσκεται ή Καρδίτσα, ή λίμνη 'Υλίκη, ή Κωπαΐδα, ή Ἀταλάντη, τά Καμένα Βοῦρλα, οι Θερμοπύλες, ή Ἀλαμάνα, ή Λαμία.
- 2) Τί ξέρεις γιά τό Λεωνίδα, τό βασιλιά τής Σπάρτης, καί τόν Ἀθανάσιο Διάκο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πώς λέγεται αύτός πού βαφτίζει;
- 2) Νά βρεῖς λέξεις πού χρησιμοποιοῦμε μόνο στόν πληθυντικό π.χ τά ρέστα.
- 3) Νά συμπληρώσεις τήν όνομαστική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν παρακάτω ούσιαστικῶν πού βρίσκονται σέ δύο γένη, άλλα έχουν διαφορετική σημασία:
ό αύλός ..... ή αύλή .....
ή Τράπεζα ..... τό τραπέζι .....
ή χώρα ..... ό χώρος .....

48. Η ΜΥΓΔΑΛΙΑ

‘Η νυφούλα ἡ μυγδαλιά
ἔβαλε τά νυφικά της
καί μιά γέρικη ἐλιά
καμαρώνει τά προικιά της.

«Μυγδαλιά μου, μυγδαλιά,
ἄκου με καί μέ, νά ζήσεις.
Γιατί βιάστηκες ν' ἀνθίσεις;
Δέ φοβᾶσαι τή χιονιά;

‘Άκου ἐμένα, πού χω χρόνια». *
Μά ἡ καλή μας μυγδαλιά
ἐστολίστηκε διπλά
μέ λουλούδια καί μέ χιόνια. *

‘Από «Τό ἀλφαβητάρι μέ τόν ἥλιο»

49. Η ΝΥΦΗ ΚΑΙ Η ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ

Δέν ξέρω ἀκόμα καί τώρα νά σᾶς πῶ ποιά μοῦ ἄρεσε περισσότερο, ἡ νύφη ἢ ἡ ἀμυγδαλιά.

‘Η ἀμυγδαλιά εἶναι ἡ νυφούλα τοῦ χειμώνα. Τό Γενάρη ἀνθίζει στίς πλαγιές τῶν λόφων, ἀνυπομονώντας νά φέρει τήν ἄνοιξη. Στή διαδρομή μας συναντήσαμε πολλές καί ἡταν σάν νά πηγαίναμε σέ πολλούς γάμους, ὅχι μόνο στοῦ Σπύρου. Όμορφοστολισμένες καί ἀκίνητες ἔδιναν χάρη στό τοπίο.

* Άμυγδαλιές, ἀμυγδαλιές, λουλούδια φοῦχτες, ἀγκαλιές!

— Μοσχομυρίζουν οἱ στεριές κι ἀσπρίζουν οἱ κατηφοριές,
ἀπάγγειλε ό παππούς.

‘Η μαμά τοῦ ἀπάντησε γελώντας:

— Μές στὸν κῆπο δές πῶς ξεπροβάλλει
μέ τά ὡραῖα κι ἀνθισμένα τῆς κλαδιά
ἡ ἀμυγδαλιά μας, πού καί πάλι
τῇ λεπτή σκορπίζει εύωδιά. —

‘Ο μπαμπάς δέ θέλησε νά μείνει πίσω. Εἴπε λοιπόν
κι ἔκεινος τό στιχάκι του.

— Νά τες φέτος, νά τες πάλι, ρόζ μεταξωτές ποδιές
κι εἶναι σάν μαθητριοῦλες πού περνοῦν χειροπιαστές.

‘Ἐμεῖς τά παιδιά ξεκαρδιστήκαμε στά γέλια. Ὡταν
τόσο ἀστεῖοι καί οἱ τρεῖς, καθώς ἀπάγγελλαν τά ποιήμα-
τά τους.

— “Ἐνα πράγμα δέν καταλαβαίνω, εἴπε πάλι ὁ μπαμπάς.
Γιατί ἡ ἀμυγδαλιά εἶναι τόσο ὅμορφη καί τόσο τρελή.
Βιάζεται ν' ἀνθίσει, ἀφοῦ μπορεῖ νά ρίξει χιόνι καί νά τῆς
καταστρέψει ὁ πάγος τόν καρπό.

— Δέ φτάνει πού στολίζει τό χειμωνιάτικο τοπίο καί μᾶς
φέρνει ἀνοιξιάτικα μηνύματα, τήν κακολογεῖς κιόλας,
τόν μάλωσε ἡ μητέρα μου.

‘Ο γάμος μᾶς ἄρεσε πολύ. Ὡταν ἔνας καραγκούνι-
κος γάμος μέ ὡραῖα ἔθιμα.

— Ξεκινήσαμε ἀπό τό σπίτι τοῦ γαμπροῦ μέ γταούλια,
ζουρνάδες καί βιολιά. Μπροστά οἱ φίλοι του χόρευαν
καί τραγουδοῦσαν. “Ἄλλοι δυό τόν βαστοῦσαν ἀπό τίς
μασχάλες καί τοῦ τραγουδοῦσαν ἀστεῖα τραγουδάκια.

Τό αὐτοκίνητο γέμισε ρύζια. Τά πετοῦν, λέει, γιά νά
ριζώσει τό σπιτικό τους. Καί ύστερα ἥρθε στήν ἐκκλη-
σία ἡ νύφη. “Ἄλλα νταούλια καί ἄλλα βιολιά ἀπό ἔκει.

‘Ο Σπύρος περίμενε στήν πόρτα τῆς ἐκκλησίας. Αὔ-
τή στάθηκε λίγο πιό μακριά καί ύστερα βῆμα βῆμα πλη-
σίασε ό ἔνας τόν ἄλλο. ‘Ο γαμπρός τήν πῆρε ἀπό τό χέ-
ρι, μπήκαν στήν ἐκκλησία καί ἄρχισε ό γάμος. Τά μάτια

τῆς νύφης ἦταν ύγρά καί ἔτοιμα γιά δάκρυα. Μά ὅχι ἀπό λύπη, ἀπό χαρά.

Ο πατέρας ἄλλαξε τά στέφανα καί ἡ μητέρα μου τά δαχτυλίδια. "Ολοι ἦταν συγκινημένοι, ώσπου χόρεψαν τό «'Ησαΐα χόρευε» καί ἄρχισαν νά γελοῦν, γιατί ὁ κόσμος τούς πετοῦσε ροδοπέταλα, ρύζια καί κουφέτα.

Η Μαρίνα ἦταν παρανυφάκι καί κρατοῦσε τίς λαμπάδες μέ πολλή σοβαρότητα. Στό τέλος ἡ νύφη καί ὁ γαμπρός γονάτισαν μπροστά στόν μπαμπά μου καί τοῦ φίλησαν τό χέρι. Τοῦ ἔδωσαν ὅμως κι ἔνα δέμα γεμάτο δῶρα γιά μᾶς.

(Όταν ξαναγυρίσαμε στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἡ νύφη ἔσπασε στό κεφάλι της τή νυφική κουλούρα καί μοίρασε τά κομμάτια στούς συγγενεῖς.)⁵ Ήταν μιά κουλούρα μέ διάφορα σχέδια καμωμένα μέ ζυμάρι.

Τό χωριό εἶχε μαζευτεῖ στήν αὐλή. Τό φαι μαγειρευόταν σ' ἔνα μεγάλο καζάνι. Οι γυναῖκες βοηθοῦσαν νά στρωθοῦν τά τραπέζια καί οἱ ἄντρες χόρευαν καί πειραζαν τό γαμπρό.

Οι χωριανοί τσούγκρισαν ὅλοι τά ποτηράκια τους μέ τόν πατέρα μου καί τή μητέρα μου λέγοντας: «Νά μᾶς ζήσεις, κουμπάρε, νά μᾶς ζήσεις, κουμπάρα. Πάντα ἄξιοι!». Ό μπαμπάς κατέβαζε τά ποτηράκια, γιά νά μήν τούς χαλάσει τό χατήρι.

Στό τέλος ὁ γεροντότερος τόν σήκωσε ὥρθιο.

— Κουμπάρε, τοῦ εἴπε, ἔλα νά σύρεις τό χορό.

Κι ἐκεῖνος σηκώθηκε μέ κέφι, ἔβγαλε τό ἄσπρο του μαντίλι ἀπό τήν τσέπη, τό ἔδωσε στόν πλαϊνό του καί ἄρχισε νά χορεύει.

— "Οπα, ὀπαλάκια, ὀπα! τοῦ ἐλεγαν οἱ ἄλλοι, ὅταν πηδοῦσε.

Η Μαρίνα ἤρθε καί μοῦ τράβηξε τό μανίκι.

— Εἶδες τόν πατερούλη; Τό ἤξερες ἐσύ ὅτι χορεύει ἔτσι;

— "Οχι, δέν τό ἤξερα οὔτε ἔγώ, μά ἦταν μιά χαρά νά τόν βλέπεις. Καί οἱ χωριανοί μέ τό γέλιο στό στόμα τοῦ

τραγουδοῦσαν: (Πάντα νουνός, κουμπάρε μου, καί νά ρθεις καί μέ λάδι, γιά νά βαφτίσεις καί παιδί, νά γίνουμε κουμπάροι.)

Κουμπάρος εἶσαι, μάτια μου, ὅσο καί νά μισέψεις, νά ζήσουν τά παιδάκια σου, μικρά, μεγάλ' ἄν έχεις.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί στιχάκια ēλεγαν γιά τίς ἀμυγδαλιές ὁ παππούς, ἡ μητέρα καί ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν; Σέ τί γάμο παραβρέθηκαν τά παιδιά; Μπορεῖτε νά τόν περιγράψετε; Τί ēγινε μόλις γύρισαν στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ; Τί ēκανε στό κέφι ἐπάνω ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πεῖς μέσα στήν τάξη πῶς γίνονται στό χωριό ἡ στήν πόλη σου ὁ γάμος καί τά βαφτίσια.
- 2) Τί εἶναι οἱ καραγκούνηδες; Σέ ποιό μέρος τῆς Ἑλλάδας ζοῦν;
- 3) Νά ὀνομάσεις πέντε τοπικούς χορούς καί νά περιγράψεις δύο τοπικές φορεσιές.

50. ΝΥΦΙΑΤΙΚΟ

"Ἐβγα, κυρά καί πεθερά,
γιά νά δεχτεῖς τήν πέρδικα,
γιά νά δεχτεῖς τήν πέρδικα,
πού περπατεῖ λεβέντικα.

Γιά īδέστε την, γιά īδέστε την,
ἡλιο, φεγγάρι πέστε την.
Γιά īδέστε την, πῶς περπατεῖ,
σάν ἄγγελος μέ τό σπαθί.

Αύτοῦ πού ζύγωσες νά μπεῖς,
ήλιος, φεγγάρι θά φανεῖς.
"Εβγα, κυρά καί πεθερά,
γιά νά τή βάλεις στό κλουβί
σάν το πουλί νά κελαηδεῖ.

Δημοτικό

51. Η ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΙΑ

Στό χωριό, τό Καρπενήσι,
έχω τσέλιγκα κουμπάρο.
Μιά μικρή τοῦ 'χω βαφτίσει,
τήν πεντάμορφη τή Μάρω.

Στό βουνό εἶναι ἀναθρεμένη
καί στά ἔλατα ἀπό κάτου.
Πώς προκόβει κι ὁμορφαίνει
τό 'χει ὁ τσέλιγκας χαρά του.

Τί δουλειά νά πρωτοκάνει;
Τό ψωμί στό γάστρο ψένει,
κλεῖ τά πρόβατα στή στάνη,
κουβαλεῖ νερό καί πλένει.

Τί κοπέλα προκομμένη,
τό 'χει ἡ στάνη ὅλη καμάρι,
δέν εἶχε ἄλλοτε ἰδωμένη
τέτοια προκοπή καί χάρη!

Τέτοια προκοπή καί χάρη
στή Μαριώ ἔχει χαρίσει
τό βουνό καί τό θυμάρι
κι ἡ ζωή ἔξω στή φύση.

Μιχ. Στασινόπουλος

«Ἀρμονία»

52. ΑΠΟΚΡΙΕΣ....

Στή Μαρίνα καί σ' ἔμένα ἀρέσουν οἱ ἀποκριές, γιατί ντυνόμαστε μασκαράδες. Ὁ Κλεάνθης δέ θέλει πιά νά ντύνεται τίποτα, γιατί λέει πώς μεγάλωσε.

Ἡ Μαρίνα ντύθηκε φέτος «ἀστεράκι». Ἡ μητέρα τῆς ἔραψε μιά φορεσιά μέ τούλια καί τῆς ἔβαλε πάνω ἀσημένια ἀστεράκια μέ χρυσόσκονη. Ἡ ἀδερφούλα μου καμαρώνει, σάν νά εἶναι κι ἐγώ δέν ξέρω τί. Μᾶς ἔκοψε καί τίν καλημέρα.

Ἐγώ ντύθηκα ἀρχαῖος “Ἐλληνας. Φόρεσα περικεφαλαία, περικνημίδες, θώρακα. Κρατῶ καί μιά ἀσπίδα στό χέρι. “Οταν μέ ρωτοῦν τί στολή φορῶ, τούς λέω: «Ἔιμαι ντυμένος Πρωτεσίλαος». “Ολοι γελοῦν, γιατί δέν ξέρουν. Μά ὁ Πρωτεσίλαος ἥταν ἔνα παλικάρι, πού πῆγε νά πολεμήσει στήν Τροία. Ὁ χρησμός τοῦ μαντείου εἶχε πεῖ ὅτι ὁ πρῶτος, πού θά πατήσει τό πόδι του στό χῶμα τῆς Τροίας, θά πεθάνει. Ὁ Πρωτεσίλαος, ξέρον-

τας τό χρησμό, θυσιάστηκε κι ἔπεσε πρῶτος. Εἶναι ἡ δέν εἶναι νά τόν θαυμάζει κανείς;

✗Εεκινήσαμε νά πάμε στήν Πάτρα, γιατί ἐκεῖ γίνεται τίς Ἀπόκριες μεγάλο γλέντι. Γίνεται παρέλαση μέ ἄρματα. "Ενας μεγάλος καρνάβαλος μέ τεράστια μύτη καί πεταχτά αύτιά σκορπάει μεγάλο κέφι. "Ανθρωποι μέσα ἀπό αύτοκίνητα πετοῦν σοκολάτες στά παιδιά. Στό δρόμο κυκλοφοροῦν μασκαράδες. Χαρτοπόλεμος καί σερπαντίνες γεμίζουν τούς δρόμους. Καί τό βράδυ φωτίζουν τήν πόλη χιλιάδες βεγγαλικά καί πυροτεχνήματα. +
— "Ενα ἀστέρι κι ἔνας ἀρχαῖος "Ελληνας πᾶνε νά γλεντήσουν στό καρναβάλι τῆς Πάτρας, εἴπε γελώντας ὁ πατέρας.

Καί ὁ παππούς μου συνέχισε:

✗Πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροί! Ἐμεῖς στήν ἐποχή μου γλεντούσαμε μέ τήν καημένη τήν καμήλα, τό γαιτανάκι, τό Φασουλή καί τόν Ξυλοπόδαρο. Μόλις ἀκούγαμε τά νταούλια καί τά ντέφια, ἀνοίγαμε τά παράθυρα ἢ βγαίναμε στούς δρόμους καί χαζεύαμε. +

— Δέν ντυνόσαστε μασκαράδες ἐσεῖς; ρώτησα.

✗Ντυνόμαστε, ἀλλά ὅχι μέ τούλια καί περικεφαλαῖες. Βάζαμε ὅ,τι πιό παλιό ύπηρχε στό μπαοῦλο, μουτζουρώναμε τά μοῦτρα μας μέ καπνιά καί πηγαίναμε ἀπό σπίτι σέ σπίτι ἀγνώριστοι. Ποῦ νά μᾶς καταλάβουγε
— Θά γινόταν μεγάλο γλέντι, ἔ, παππού;

— "Αν γινόταν λέει! Οἱ νοικοκυρές μᾶς φίλευαν μεζέδες, κρασάκι, λέγαμε τραγουδάκια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καί πολλές φορές μᾶς ἔβρισκε τό πρώι στό πόδι. +

Μᾶς εἴπε τόσες χαριτωμένες ἱστορίες γιά τίς παλιές Ἀποκριές ὁ παππούς, ὥστε γιά κάποια στιγμή ἔνιωσα πολύ στενοχωρημένος, πού δέν εἶχα γεννηθεῖ νωρίτερα, γιά νά ζήσω κι ἔγώ τά χαρούμενα ἀποκριάτικα γλέντια τους.

✗Οταν σταματήσαμε, γιά νά ξεκουράσουμε τό αὐτόκινητο, βγάλαμε καί τό χαρταετό μας. Τό μέρος ἦταν ἀ-

νοιχτό καί δέν ύπηρχε φόβος νά μπλεχτεῖ σέ ήλεκτρικά σύρματα. Γιατί ό πατέρας δέ μᾶς ἀφήνει νά παίζουμε μέ τόν ἀετό παρά μόνο στήν ἔξοχή.

”Ήταν πολύχρωμος καί φιγουράτος. Σάν καβαλάρης τοῦ ἀνέμου ἀνέβαινε νά κατακτήσει τά ὑψη. Σέ λίγο ἔγινε μιά μικρή κουκίδα στόν οὐρανό. Ἀκόμα καί ό μπαμπάς τόν ἔπιασε κι ἔπαιξε μαζί του σάν παιδί φωνάζοντας:

— ’Αμόλα καλούμπα! ’Αμόλα καλούμπα!

”Ο πατέρας μᾶς βοήθησε πολύ νά κάνουμε τόν ἀετό μας. Μᾶς παραστάθηκε, μᾶς ὁδήγησε, μᾶς μάλωσε κιόλας. ”Έχει λοιπόν κάθε δικαίωμα νά παίξει κι ἐκεῖνος μ' αὐτόν τό χάρτινο φίλο μας, πού σειέται καί λυγιέται στά μεσούρανα μέ τή φουντωτή ούρα του.

Στό τέλος ὅμως, χωρίς νά προσέξουμε, πέσαμε μέσα στίς λάσπες. Ἡ Μαρίνα, τό «ἀστέρι», ἤταν γιά κλάματα. Τά ՚δια καί ό γενναϊος Πρωτεσίλαος, δηλαδή ἔγω. Μόνο ό Κλεάνθης ἔμεινε καθαρός.

”Οταν μᾶς είδε ἔτσι ἡ μητέρα μου, δέν μπορῶ νά πῶ πώς χάρηκε καί πάρα πολύ.

— ”Έχετε χάρη, πού είναι Ἐπόκριες, μᾶς εἶπε. Ἀλλιῶς θά βλέπατε!

— Συμβαίνουν αύτά μέ τά παιδιά, εἶπε καί ό μπαμπάς σφίγγοντας τά χείλια, γιά νά μή γελάσει, γιατί ἐκεῖνος εἶχε λερωθεῖ περισσότερο ἀπό μᾶς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ντύθηκαν τά παιδιά τίς Ἐπόκριες; Ποιός ἤταν ό Πρωτεσίλαος; Ποῦ πήγαν νά περάσουν τίς Ἐπόκριες τά παιδιά; Γιατί; Τί θυμήθηκε ό παππούς; Μαζί μέ ποιόν πέταξαν ἀετό τά παιδιά; Ποιός

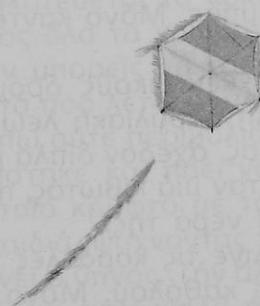
λερώθηκε περισσότερο απ' όλους; Γιατί δέν πρέπει νά πετοῦμε
άετό στήν πόλη;

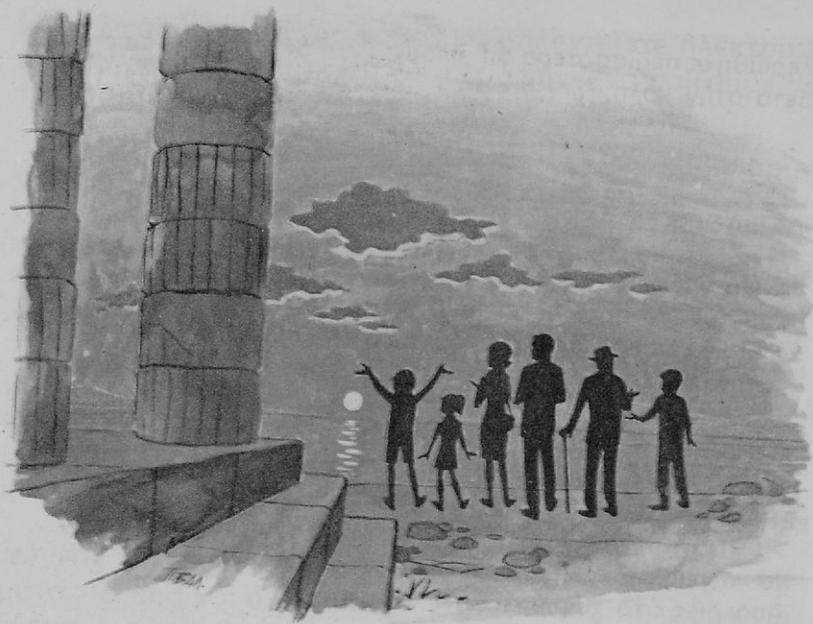
ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά γράψεις δύο προτάσεις μέ τίς λέξεις:
άετός (τό πουλί), άετός (ό χαρταετός).
- 2) Ποιά είναι ή διαφορά άναμεσα στήν καμήλα, τό γαϊτανάκι καί
τόν ξυλοπόδαρο, άποκριάτικες φιγούρες τής παλιᾶς έποχης;

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νά κάνεις μιά μικρή έργασία γιά τό πῶς γιορτάζεις έσύ τίς
'Απόκριες στό χωριό ή στήν πόλη σου.

153. ΜΙΑ ΠΑΡΑΜΥΘΕΝΙΑ ΔΥΣΗ

- Πᾶμε στό Σούνιο νά δοῦμε τή δύση; πρότεινε ἔνα ἀ-
πόγευμα ἡ μητέρα.
- Πᾶμε, εἶπε ὁ μπαμπάς. Μόνο κάντε πιό γρήγορα, νά
μήν ἀργήσουμε.

Περάσαμε τούς κεντρικούς δρόμους καί σέ λίγο
φτάσαμε στή μεγάλη παραλιακή λεωφόρο. Βλέποντας
τή Θάλασσα κοντά μας, σχεδόν δίπλα μας, νιώθαμε πώς
τό αύτοκίνητό μας ἤταν μιά κιβωτός, πού ἀρμένιζε ἀπα-
λά ἀπαλά πάνω στά νερά της.

‘Ο δρόμος ξετύλιγε τίς κορδέλες του. Γιά ἔνα διά-
στημα δέ μιλούσαμε καθόλου. Μόνο βλέπαμε.

‘Ο παππούς χαιρόταν σάν παιδί καί κάποια στιγμή
θυμήθηκε τή γιαγιά.

— Νά μήν ἔχουμε μαζί τή γιαγιά, εἶπε. Πόσο θά τῆς ἄρε-

σε ό περίπατος! Αύτό πιά, παιδί μου, δέν είναι πρόοδος!
Είναι μιά μικρή εύτυχία!

“Οταν φτάσαμε στό Σούνιο, ό ήλιος βασίλευε καί τρέξαμε γρήγορα στό ύψωμα, γιά νά προλάβουμε νά τόν δοῦμε. Κι έκει ψηλά άπό τό βράχο είδαμε μιά ζωγραφιά πού μᾶς ξετρέλανε.

— Ποιός ζωγράφος μπόρεσε ποτέ νά ζωγραφίσει ένα τέτοιο δειλινό σάν αυτό πού βλέπουμε τώρα; ρώτησε ό πατέρας μου σάν νά ρωτούσε τόν έαυτό του.

Πραγματικά, είχαμε μείνει μέ τό στόμα άνοιχτό.

Δυό μικρά σύννεφα ἔπαιζαν κυνηγητό στό βάθος. Τά κύματα μουρμούριζαν άκούραστα ένα τραγούδι πού δέν τελειώνει ποτέ. Οι γλάροι μέ τά κατάλευκα φτερά τους πετοῦσαν ἐπάνω άπό τή θάλασσα.

— Σάν νά βλέπω ένα περιβόλι, είπα στόν Κλεάνθη. Τά βουνά τά βλέπω σάν δάση άπό πανσέδες καί κυκλάμινα. ‘Η θάλασσα είναι γεμάτη μέ ρόζ τριαντάφυλλα καί κίτρινα χρυσάνθενα. Δέν ἔχω δεῖ ποτέ μου τόσο ώραιο θέαμα.

— Έγώ τό βλέπω διαφορετικά, εἶπε ό άδερφός μου. Βλέπω μιά μάχη. “Έχουν πιαστεῖ στά χέρια τό μενεζεδένιο καί τό πορτοκαλί καί μπαίνει στή μέση τό ρόζ νά τά χωρίσει. Μά ἀνακατεύεται τό κόκκινο. ‘Η μάχη γίνεται σκληρή. Στό τέλος ὅλα τά χρώματα είναι στόν ούρανό ένα κουβάρι. Δέν μπορεῖς νά τά ξεχωρίσεις.

— Μά τί είναι αύτά πού λέτε; ρώτησε ἡ Μαρίνα μέ άπορία. ‘Έγώ δέ βλέπω οὔτε περιβόλια οὔτε μάχες. ‘Ο ήλιος είναι πού κουράστηκε καί πάει νά κοιμηθεῖ, μά παίζει πρώτα τό τελευταϊο κρυφτό μέ τά παιδιά. “Έτσι λέει ἡ γιαγιά μου. Τά παιδιά, ψάχνοντας νά τόν βροῦν, νυστάζουν καί τά παίρνει ό ύπνος. Τήν ἄλλη μέρα, ὅταν ξυπνήσουν, τούς γελά καί πάλι ψηλά άπό τόν ούρανό.

‘Η γιαγιά σου λέει καί κάτι ἄλλο, εἶπε ό παππούς συγκινημένος. Λέει: «Πόσο μεγάλα είναι τά ἔργα Σου, Κύριε! “Όλα τά ἔχεις κάμει μέ τόσο μεγάλη σοφία!»

‘Ο ήλιος — δόμοιος μέ πορτοκαλί μπαλόνι — κρύφτη-
κε πίσω άπό τό βουνό, γιά νά... παίξει μέ τά παιδιά. Ή
θάλασσα ήταν τώρα γκριζωπή, μά έξακολουθοῦσε νά
χαμογελά. Πίσω μας ἔστεκαν βουβές οί μαρμαροκολό-
νες τοῦ παλιοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδώνα.

+ Είχαμε μείνει καρφωμένοι στήν ἄκρη τοῦ βράχου
καί βλέπαμε τό σκοτάδι νά ἔρχεται μέ γρήγορα βήματα.
Έγώ μάλιστα είχα στενοχωρηθεῖ λιγάκι.

— “Ακουσε, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε ό Κλεάνθης. Βλέπεις
ἔκεινο τό ἀσπρό σημαδάκι, πού εἶναι σάν κύκλος ἀνάμε-
σα στά βουνά; Εἶναι ἔνα μήνυμα ἀπό τόν ήλιο, πού λέει:
«Θά ξαναγυρίσω!».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

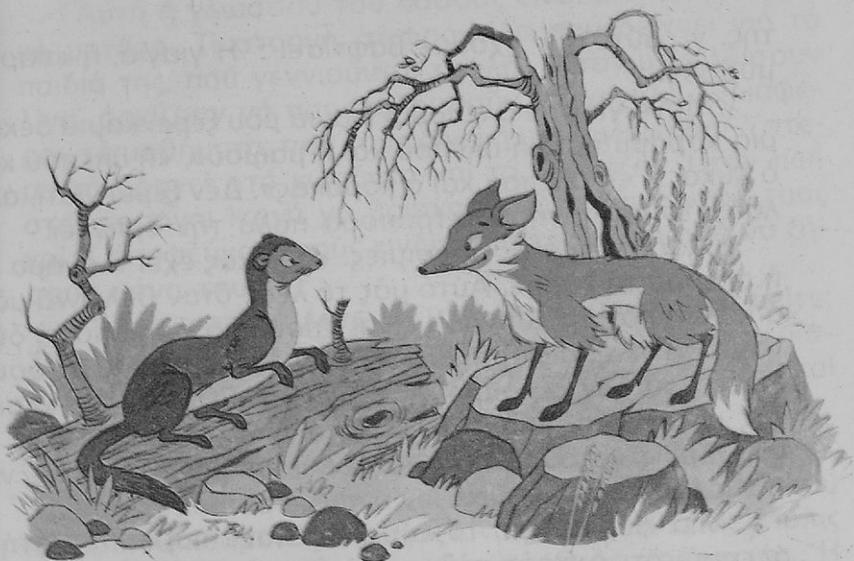
Πῶς ἔβλεπε τή δύση ό Παναγιώτης, πῶς ό Κλεάνθης καί πῶς ḥ
Μαρίνα; Τί συνήθιζε νά λέει ή γιαγιά μπροστά στά θαύματα τῆς
φύσης; Πῶς παρηγόρησε ό Κλεάνθης τόν Παναγιώτη γιά τό
σκοτάδι πού πλησίαζε; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια
τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ εἶναι τό Σούνιο; Τί ξέρεις γι' αύτό;
- 2) Τί ξέρεις γιά τήν Κιβωτό;
- 3) Νά περιγράψεις τή δύση τοῦ χωριοῦ σου ḥ μιά δύση πιού
σοῦ ἔκανε έντύπωση.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βγάλεις ἀπό τά παρακάτω ρήματα θηλυκά όνόματα:
ἀπαντῶ, συναντῶ, ἐρωτῶ, κατασκηνώνω.
Παρά δει γ μα : δύω - δύση.
- 2) Νά ύπογραμμίσεις τίς παρομοιώσεις.

54. Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΛΕΠΟΥ

‘Η γιαγιά πολύ μᾶς ἔλειψε φέτος. Μά ἔχει καί ἄλλα ἔγγονια καί ή κόρη της, ή θεία μου ή Ἐλένη, τή λαχταρᾶ κι ἐκείνη. “Ἐτσι μοιράζεται ἔξι μῆνες σ’ ἐμᾶς κι ἔξι μῆνες στό Πήλιο.

Περισσότερο ἀπ’ δόλους τήν ἀναζητᾶ ἡ Μαρίνα. Γιαγιά κι ἔγγονή συμφωνοῦν σέ δόλα καί τά λένε κάθε μέρα ἀγκαλίτσα μεταξύ τους. ‘Η γιαγιά μου τήν πειράζει καί τή χαιϊδεύει συνάμα: «Μαϊμού! γλωσσού! ύπναρού!», ὅλο ἔτσι τή λέει.

Μή θαρρεῖτε δτι ή γιαγιά μου εἶναι ἀπό ἐκεῖνες τ.ς παλιές γιαγιάδες τοῦ καλοῦ καιροῦ, πού ἔλεγαν τά παραμύθια τους δίπλα στή φουφού ἢ στό μαγγάλι γνέθοντας τή ρόκα. Παραμύθια μᾶς λέει πολλά, γιατί ἔχει μεγάλη φαντασία, μά ούτε ρόκα ἔχει ούτε καί γνέθει. Εἶναι ἀκόμα νέα καί ὅμορφη καί τό γέλιο δέν τής λείπει ἀπό τό στόμα. Πολλά ἀπό τά παραμύθια πού μᾶς λέει εἶναι δικά

της, γι' αύτό τήν ᔁχουμε βαφτίσει : 'Η γιαγιά, ή «παραμοθού».

Μόνο γιά τήν ἀλεπού ή γιαγιά μου ξέρει καμιά δεκαριά παραμύθια: «ἡ ἀλεπού καὶ ἡ μαιμού», «ἡ ἀλεπού καὶ ὁ λύκος», «ἡ ἀλεπού καὶ ὁ κόρακας». Δέν ξέρω γιατί, ἀλά αὐτό το πονηρό τετράποδο πολύ τήν ἐμπνέει.

Αφήστε πιά τίς παροιμίες: «ὁ λύκος ἔχει τὸ ὄνομα καὶ ἀλεπού τῇ χάρῃ». Αύτό μᾶς τό λέει, δταν θέλει νά μᾶς ἀποδείξει ότι ή ἔξυπνάδα είναι σπουδαιότερη ἀπό τή δύναμη. Άν καμιά φορά μᾶς δεῖ ν' ἀνακατευτοῦμε σέ δουλειές που δέν ξέρουμε, μᾶς λέει σηκώνοντας τά χέρια της μέ απορία: «μά τί θέλει ή ἀλεπού στό παζάρι;».

Ἐμεῖς γελοῦμε μέ σα λέει καί τρελαινόμαστε νά τήν ἀκοῦμε.

Μιά φορά, λέει, τό κουνάβι ᔁκανε παράπονα στήν ἀλεπού, ότι δ Θεός τοῦ μαδᾶ τίς τρίχες τήν ἄνοιξη καί τοῦ νερουλιάζει τό μυαλό.

Η σοφή ἀλεπού τοῦ ἀπάντησε:

— Δέν πρέπει νά παραπονιέσαι μέ τό Θεό. "Ισα ἵσα πρέπει νά τόν εύγνωμονεῖς. Γιατί τήν ἄνοιξη σοῦ παίρνει τό μυαλό, ἀλλά σοῦ παίρνει καί τό τρίχωμα κι ἔτσι γλυτώνεις ἀπό τούς κυνηγούς.

— Μπά; ρώτησε τό χαζοκούναβο, γιά τίς τρίχες μας μᾶς κυνηγοῦν;

— "Αμ, γιατί φαντάστηκες, γιά νά σέ βγάλουν δήμαρχο;

Η ἀλεπού τρώει πολλά ποντίκια καί κάνει, καλό στόν ἀνθρωπο. Θά μπορούσαμε νά τήν ποῦμε κι εὔεργέτη μας, ἀν δέν τής ἐρχόταν ἡ μανία νά κάνει ἐπιδρομές στά κοτέσια. "Οταν δέ βρίσκει τροφή καί ύποφέρει ἀπό τήν πείνα, μπαίνει μέσα στά χωριά καί τά κάνει ἄνω κάτω.

Μόνο όταν ᔁχει τά ἀλεπουδάκια της μωρά, μόνο τότε κάθεται ἥσυχη. Θέλει νά τά ᔁχει καλά μέ τούς γειτόνους της καί τρέφεται μ' ἔντομα, ἀκρίδες καί τρωκτικά, πού τά πιάγει τά βράδια μέ τό φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Αύτή η γλωσσού τοῦ δάσους εἶναι μιά καταπληκτική μητέρα. Τί στοργή, τί φροντίδα πού δείχνει γιά τά παιδιά της, πού γεννιοῦνται τυφλά! "Οταν μεγαλώσουν λίγο, άρχιζουν νά παρακολουθοῦν μέ μεγάλο ἐνδιαφέρον τά μαθήματα, πού τούς δίνει ή μανούλα τους. "Υστερα τά ὄδηγει στά χωράφια καί τά γυμνάζει. "Οταν πειστεῖ ὅτι εἶναι ίκανά νά βρίσκουν μόνα τήν τροφή τους καί ν' ἀποφεύγουν τούς κινδύνους, τότε τ' ἀφήνει νά ζῆσουν μόνα τους."

Τώρα γιατί τή λένε ἔξυπνη, μπορεῖτε νά μοῦ πεῖτε; Τό μόνο πού ξέρει εἶναι νά ξεφεύγει τόν κίνδυνο μέ κάποια ἔξυπνάδα, μά πολλές φορές πέφτει στίς παγίδες καί πιάνεται σάν χαζή.

"Α! νά κάτι ἔξυπνο πού κάνει. Γιά νά βρεῖ φωλιά, χωρίς νά κοπιάσει, πηγαίνει καί λερώνει τή φωλιά τοῦ ἀσβοῦ. Ο καημένος ό ἀσβός εἶναι πεντακάθαρος. Μόλις δεῖ βρωμικη τή φωλιά του, τήν παρατάει τρέχοντας. Ἡ κυρα - ἀλεπού πηγαίνει καί στρογγυλοκάθεται σάν καλή κυρία.)

"Ἄσ τήν περιγράψουμε λιγάκι: Ρύγχος μυτερό. Αύτιά ὅρθια. Δόντια κοφτερά. Πόδια κοντά καί λεπτά. Μάτια λοξά. Καί μιά ούρά! Μούρλια! (Η γιαγιά μου ἔχει μιά γούνα ἀπό ούρά ἀλεποῦς) Της τή χάρισε ό Θεϊος Νίκος, μά δέν τή φοράει πιοτέ καί τήν ἔχει στό μπαοῦλο.

— Κάποτε θά τή βάλω, λέει ξεκαρδισμένη στά γέλια, καί θά πάω στό χωριό νά ταΐσω τίς κότες!"

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ λείπει ή γιαγιά; καί γιατί; Πῶς πειράζει τήν έγγονή της; Τί παραμύθια προτιμᾶ νά λέει; Τί νόμιζε τό χαζό τό κουνάβι; Τί ξέρετε γιά τή ζωή της άλεπούς; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέδικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς πέντε σύνθετες λέξεις μέσα από τό κεφάλαιο καί νά τίς άναλύσεις.
- 2) Νά σχηματίσεις πέντε ρήματα μέ τό μόριο - ξε. Παράδειγμα: ξεφεύγω.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πεῖς μιά ιστορία γιά τήν άλεπού.
- 2) Νά γράψεις μία ή δύσες παροιμίες ξέρεις, πού νά έχουν μέσα τή λέξη άλεπού.
- 3) Νά ύπογραμμίσεις όλα τά ζῶα πού άναφέρονται στό κείμενο καί νά φέρεις εικόνες στό σχολείο.

55. ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΑΙ ΑΓΩΓΗ

— Υπάρχει ένα μάθημα πού δέν εἶναι ούτε γραμματική ούτε φυσική ούτε ιστορία, μά πού έγώ τοῦ δίνω μεγάλη σημασία, μᾶς εἴπε σήμερα ό δάσκαλος. Τό λένε άγωγή.

»Τό μάθημα αύτό έχει κανόνες, όπως έχει καί ή γραμματική. Κανόνες όμως δέν έχουν μόνο τά μαθήματα, έχουν καί τά παιχνίδια. Ποιός ή ποιά από σᾶς θά έπαιζε σ' ένα παιχνίδι, χωρίς νά φροντίσει νά μάθει πως παίζεται; Κανείς. Γιατί θά έστεκε σάν χαζός ή θά έκανε κουταμάρες.

»Άς πούμε λοιπόν ότι ή άγωγή εἶναι τό παιχνίδι τῶν «καλῶν τρόπων». Παίζεται στό σχολείο, στό σπίτι, στό

δρόμο, στήν άγορά, στήν έκδρομή, στήν έκκλησία καί ὅ-
που ἄλλοι θέλετε.

»Τό παιχνίδι αὐτό ἀρχίζουν νά τό μαθαίνουν τά παι-
διά ἀπό τά μικρά τους χρόνια. «Δῶσε τό χεράκι σου,
χρυσό μου», λέει ἡ μητέρα. «Πές εύχαριστῶ». ‘Η μητέ-
ρα μου — πού ἥταν μιά χωριάτισσα, Θεός σχωρέσ’ την
— μοῦ ἔλεγε κάθε πρωί ὅταν ἔφευγα ἀπό τό σπίτι:
«Γιωργο, εἶπα, τί κάν’ καί τί λέν’ τά καλά παιδιά;». Κι ἐγώ
γύριζα πίσω, ἔλεγα «ἀντίο, μάνα» κι ἔνιωθα ἐλαφρός
σάν πουλί.

»Οσο μεγαλώνετε, θά βλέπετε ὅτι οἱ ἄλλοι ἀνθρω-
ποι σᾶς φέρονται ἀνάλογα μέ τόν τρόπο σας ὅπως ὁ ἀν-
τίλαλος. Δηλαδή, ἂν μιλήσετε ὅμορφα, καί ὁ ἀντίλαλος
θά σᾶς μιλήσει τό ἴδιο. "Αν μιλήσετε ἄσχημα, θά σᾶς μι-
λήσει ἄσχημα καί ὁ ἀντίλαλος. Αύτό σημαίνει ὅτι, ἂν
εἴστε εὐγενικοί ἐσεῖς, θά εἶναι εὐγενικοί καί οἱ ἄλλοι μα-
ζί σας.»

»Τό νά ξέρετε νά χαιρετᾶτε εἶναι σπουδαία ὑπόθε-
ση. Σᾶς συμβουλεύω νά ἔχετε στό χαιρετισμό τή φυσι-
κότητα, πού ἔχουν τά 'Ελληνόπουλα τῆς ἐπαρχίας. "Ω,
νά τά δεῖτε πόσο εὐγενικά χαιρετοῦν καί τί λεπτότητα ἔ-
χουν μέ τούς γνωστούς καί τούς ἀγνώστους. Σᾶς λένε
«καλημέρα», χωρίς νά σᾶς ἔχουν ξαναδεῖ ποτέ. Σᾶς δεί-
χνουν τήν καλή τους διάθεση. Μιά τέτοια συνήθεια
μπορούσατε νά τήν ἔχετε κι ἐσεῖς ἔδω στό σχολεῖο, πού
εἴστε μιά οίκογένεια.

»Μερικά παιδιά συνηθίζουν νά γράφουν στούς τοί-
χους ἡ στούς κοινόχρηστους χώρους. Αύτά τά παιδιά
πρέπει νά ξέρουν, ὅτι ἡ ζωή σέ μιά κοινότητα — εἴτε χω-
ριό εἶναι εἴτε πόλη εἴτε σχολεῖο — ἔχει ὄρισμένες ὑπο-
χρεώσεις.»

»Μιά μεγάλη ὑποχρέωση εἶναι νά σέβεστε τήν πε-
ριουσία τῶν ἄλλων. Τά τζάμια τοῦ σχολείου, οἱ πινακί-
δες τῆς τροχαίας, οἱ κοινόχρηστοι χῶροι ἀνήκουν σέ ὅ-
λους μας. "Όλοι μαζί καί ὁ καθένας χωριστά ἔχουμε καθῆ-

κον νά φροντίζουμε γιά τή νοικοκυρεμένη τους έμφανση.

»*Η καθαριότητα σ' ἔνα χωριό ἡ σέ μιά πόλη δείχνει τήν ἀνάτροφή, καί τόν πολιτισμό τῶν κατοίκων τους. Η καθαριότητα εἶναι μισή ἀρχοντιά.*» Ακόμα περισσότερο πρέπει νά εἶναι καθαροί οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης· δηλαδή, ὅλοι ἐμεῖς.

»Δέν εἶναι ώραϊο πράγμα οἱ λεκέδες στά ροῦχα, τά κομμένα κουμπιά στά φορέματα καί στά πουκάμισα, τά λυμένα κορδόνια παπούτσιῶν. Δέν ἐπιτρέπονται φαγωμένα νύχια, βρώμικα παπούτσια, ἀχτένιστα μαλλιά.

»Τό παιχνίδι τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς καί τῶν καλῶν τρόπων ἔχει πολλούς κανόνες, μά δέν μποροῦμε νά τούς μάθουμε ὅλους σέ μιά ὥρα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τό σημερινό μάθημα θά τό βάλετε καλά στό μυαλό σας καί θά τό χρησιμοποιήσετε, ὅπως πρέπει.

»Τώρα ἐμπρός, τρέξτε στήν αὐλή γιά τό διάλειμμα καί προσοχή στούς κανόνες, ὅπως εἴπαμε. Γιατί καί τό διάλειμμα ἔχει τούς κανόνες του.

— Μά τί κανονισμούς μπορεῖ νά ἔχει τό διάλειμμα, κύριε; Έκεī παίζουμε, εἴπε ὁ Δημήτρης.

— Καί ὅμως ἀπό τό παιχνίδι καταλαβαίνει κανείς ἀμέσως τήν εύγένεια καί τό χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ. Θέλετε νά σᾶς πῶ ἔνα μυστικό; Τόν πρῶτο καιρό, πού δέ σᾶς ἥξερα, στάθηκα μιά μέρα στήν πόρτα καί σᾶς παρακολούθησα τήν ὥρα τοῦ διαλείμματος. Ἀμέσως κατάλαβα τά ἐλαττώματα μερικῶν παιδιῶν καί τά προτερήματα μερικῶν ἄλλων.

— Δηλαδή, κύριε;

— Κάποιος ἀπό σᾶς ἔφαγε γλυκό κι ἔριξε τό χαρτί στήν αὐλή. Κάποιος ἄλλος ἔτρωγε φιστίκια καί πετοῦσε τά τσόφλια κάτω. «Ἐνας ἄλλος ἔσπρωξε τούς συμμαθητές του καί δέ ζήτησε οὔτε συγγνώμη. Καί κάποιος ἀκόμα ἔκοψε ἔνα κλαδάκι ἀπό τό πεῦκο.

— Ποιοί ἦταν, κύριε;

— Αύτό δέν ᔁχει σημασία. Σημασία ᔁχει ότι όλοι άναγνωρίζετε ότι αύτά δέν είναι σωστά πράγματα. Τόξευουν κι ᔁχουν κιόλας μετάνοιώσει. Μά σας παρακαλῶ καὶ πάλι νά προσέχετε στό διάλειμμα, νά μήν ξεφωνίζετε χωρίς λόγο, νά μήν καταστρέφετε τό σχολεῖο σας καὶ πρό πάντων νά μήν κάνετε ζαβολιές στό παιχνίδι!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Σέ ποιο μάθημα δίνει μεγάλη σημασία ό δάσκαλος; Τί κανόνες ᔁχει αύτό τό μάθημα; Τί τοῦ ᔁλεγε ή μητέρα του; Πῶς μᾶς φέρνονται οι ἄλλοι ἀνθρωποι; Τί πρέπει νά σεβόμαστε; Τί είναι ή καθαριότητα; ᔁχει τό διάλειμμα κανονισμούς; Ξέρετε νά πείτε μερικούς; Νά πείς τούς κανονισμούς πού πρέπει νά κρατᾶς στήν ἐκκλησία καὶ στήν ἐκδρομή.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Τί πρέπει νά λέμε, όταν ζητοῦμε μιά χάρη;
- 2) Τί πρέπει νά λέμε, όταν μᾶς ἔκαμαν κάτι καλό ἢ όταν μᾶς χάρισαν κάτι;
- 3) Τί πρέπει νά λέμε, όταν — χωρίς νά τό θέλουμε — σπρώξουμε ή ἐνοχλήσουμε κάποιον;
- 4) Τί πρέπει νά κάνουμε, όταν θέλουμε νά μποῦμε σ' ἔνα γραφεῖο;
- 5) Τί πρέπει νά κάνουμε, όταν φταρνιζόμαστε, ἢ όταν βήχουμε;
- 6) Νά συμπληρώσεις τί δέν είναι σωστό νά κάνουμε:
Νά βάζουμε τό χέρι στή .....
Νά χασμουριόμαστε μέ τό στόμα .....
Νά γράφουμε στούς .....
Νά λερώνουμε τήν .....
Νά μασοῦμε ..... μπροστά σέ μεγαλύτερο.

56. Η ΑΝΟΙΞΗ

‘Η ἄνοιξη ἔρχεται καί μᾶς βρίσκει μέ μικρά ἀθόρυβα
βήματα. ’Από ποῦ ἔρχεται; Δέν ξέρω.

“Ενα πρωί, καθώς πηγαίνεις στό σχολεῖο, αἰσθάνε-
σαι ότι τό παλτό σου σέ βαραίνει. Τό βγάζεις, τό κρατᾶς
στά χέρια, μά καί πάλι ζεσταίνεσαι. ’Η ζέστη ἔρχεται ἀ-
πό μέσα σου.

Αύτό εἶναι τό πρῶτο βῆμα πού κάνει ἡ ἄνοιξη, γιά
νά μᾶς πλησιάσει.

Τό ἄλλο πρωί κάνει καί πάλι κρύο. Μά, κοιτάζοντας
τό δέντρο τῆς αὐλῆς, βλέπεις στό σκελετωμένο κορμό
του φυτρωμένα μπουμπούκια. Πῶς ξεφύτρωσαν αὐτά
τά καινούρια μικρά θαύματα; Διπλωμένα τά μικρά φυλ-
λαράκια περίμεναν τήν πρώτη ἄνοιξιάτικη ἀχτίνα, γιά νά
ζεσταθοῦν καί νά βλαστήσουν.

Αύτό εἶναι τό δεύτερο βῆμα πού κάνει ἡ ἄνοιξη, γιά
νά μᾶς βρεῖ.

Τό τρίτο πρωί ἀκοῦς τό καναρίνι νά κελαηδεῖ σάν
τρελό. Δέν τό χωράει τό κλουβί του. Στό μπαλκόνι ἔχεις

ἐπισκέψεις. Τά χελιδόνια γύρισαν ἀπό τίς χειμωνιάτικες διακοπές τους καὶ διηγοῦνται πῶς τά πέρασαν στίς μακρινές χῶρες πού πήγαν. Οἱ χαρούμενες λαλιές τους εἶναι ἔνα ἀκόμα μήνυμα πού στέλνει ἡ ἄνοιξη, πρίν ἔρθει.

“Αν βρεθεῖς στήν ἔξοχή, νιώθεις τόν ἄνεμο ἐλαφρό καὶ χλιαρό. “Ενα μεγάλο ἀναστάτωμα ξεσηκώνει τή φύση. Τά σκουληκάκια βγάζουν τό κεφάλι τους ἀπό τό χώμα. Τά πουλιά ψάχνουν νά βροῦν τό ταίρι τους. Φοροῦν τά πλούσια φανταχτερά τους φτερώματα καί τραγουδοῦν τά πιό γλυκά τους τραγούδια.

“Αλλά χτίζουν τίς φωλιές τους. Οἱ πελαργοί νοικιάζουν τίς στέγες καί τά καμπαναριά τῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ κουκουβάγιες τούς κορμούς τῶν κουφαλιασμένων δέντρων. Τά χελιδόνια μέ ξερή λάσπη καί ἄχυρα κάνουν τήν κούνια τῶν παιδιῶν τους στό γεῖσο τῆς σκεπῆς καί στά μπαλκόνια.

Τώρα πιά εἶναι όλοφάνερο ὅτι πλησιάζει ἡ ἄνοιξη. “Οταν δεῖς τόν οὐρανό νά χαμογελᾶ μέ τό πιό γαλανό του χαμόγελο καί νά παίζει μέ τίς κορυφές τῶν βουνῶν ἡ ἄνοιξη εἶναι πολύ κοντά.

Οταν τό ἀεράκι μπαίνει τά βράδια ἀπό τό ἄνοιχτό παράθυρο, φέρνοντας μιά μυρωδιά ἀπό ἄνοιγμένα λουλούδια, τότε ἡ ἄνοιξη ἔχει ἔρθει. Εἶναι ἔξω ἀπό τό σπίτι μας. Μποροῦμε νά τή δοῦμε ἀπό τό παράθυρό μας.

Εἶναι μιά ὅμορφη νεράιδα μέ καταγάλανα μάτια. Φορᾶ φουστάνι κεντημένο μέ λουλούδια τοῦ ἀγροῦ καί τοῦ κάμπου. Τά γοβάκια της εἶναι πράσινα καί μαλακά σάν τήν καινούρια χλόη τῶν λιβαδιῶν. Στά χέρια της κρατᾶ ἔνα μαγικό ραβδάκι. “Ο, τι ἀγγίζει, παίρνει ζωή καί χρῶμα.

“Ηρθε ἡ ἄνοιξη! Τό λέει ἡ καρδιά μας. Τό φωνάζουν τά παιδιά, πού δέν ξέρουν ποιά λουλούδια νά διαλέξουν. Μᾶς τό κουδουνίζουν τά χαρούμενα κουδουνάκια τῶν προβάτων, πού βγαίνουν νά βοσκήσουν στήν ἔξοχή. Μᾶς τό τραγουδᾶ ἡ φλογέρα τοῦ βοσκοῦ.

Μπορῶ λοιπόν κι ἔγώ νά τραγουδήσω τό καινούριο ποίημα πού ἔμαθα:

Τραγουδῶ τήν ἄνοιξη
μέ τ' ὥραῖο ἀγέρι,
νά ᾧθει νά μοῦ φέρει
πίσω τά πουλιά.

Τραγουδῶ τήν ἄνοιξη
τή φωτολουσμένη,
φύση μαγεμένη
μές στήν Πασχαλιά.

Τραγουδῶ τή θάλασσα
μέ τήν ἀμμουδιά της,
τή δροσιά πού ό μπάτης
φέρνει στή στεριά.

Τραγουδῶ τόν κῆπο μας,
πού ᾧθε, ἄγια ὥρα,
νά στολίσει δῶρα
τήν τριανταφυλλιά.

Τραγουδῶ τόν Πλάστη μας,
πού δλα τά ὁμορφαίνει
καί τή γῆ θερμαίνει
μές στήν ἀγκαλιά.

Τό ποίημα εἶναι τοῦ Χρ. Κουλούρη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιό είναι τό πρώτο βήμα τής ἄνοιξης; τό δεύτερο; τό τρίτο; Τί νιώθεις, όταν βρεθεῖς στήν ἔξοχή; Τί φοροῦν τά πουλιά; Πῶς είναι ὁ οὐρανός; Τί μπαίνει τά βράδια ἀπό τό ἀνοιχτό παράθυρο; Ποιός ἄλλος φωνάζει ὅτι ἥρθε ἡ ἄνοιξη;

ΛΕΞΙΑΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς ταιριαστά ἐπίθετα γιά τή λέξη ἄνοιξη.
- 2) Νά βρεῖς παροιμίες πού νά ἔχουν μέσα τή λέξη ἄνοιξη καί τούς τρεῖς μῆνες πού τήν ἀποτελοῦν, δηλαδή τό Μάρτη, τόν Απρίλη καί τό Μάιο.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νά δώσεις μιά δική σου περιγραφή γιά τήν ἄνοιξη.

57. ΤΑ ΧΩΡΙΟΥΔΑΚΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΞΩΚΛΗΣΙΑ

Τώρα, κάθε Σαββατοκύριακο πηγαίνουμε καί μιά ἔκδρομή. Πρώτος καί καλύτερος ὁ παππούς. Φυσιολάτρης καί πεζοπόρος. Μᾶς ζητᾶ νά τόν κατεβάζουμε στά χωριά, γιά νά κάθεται νά κουβεντιάζει. Πιάνει πάντα κουβέντα μέ τό δάσκαλο, μέ τόν παπά ἢ μέ τόν πρόεδρο τής κοινότητας.

Πῶς τοῦ ἀρέσει νά πίνει καφεδάκι στό καφενεῖο τοῦ χωριοῦ κάτω ἀπό τό πεῦκο ἢ τόν πλάτανο! Καί ὅταν ὑπάρχει πηγή καί τό νερό χοχλακίζει καί χοροπηδᾶ σάν ἄταχτο παιδί, ὁ παππούς πίνει νερό καί δροσίζει τό μέτωπό του.

— Ἐδῶ σ' αὐτά τά μικρά χωριά ἀκοῦς νά χτυπᾶ ἡ καρδιά
τῆς Ἑλλάδας, μᾶς λέει. Ἐδῶ εἶναι ἡ γνήσια ἐλληνική
ζωή.

Μπαίνει πάντα στήν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ. Κάνει τό
σταυρό του καί προσεύχεται. Ἀνάβει κερί, ρωτᾶ τήν
ἐκκλησάρισσα πότε ἔγινε ἡ ἐκκλησία καί στέκει μέθαυ-
μασμό μπροστά σ' ἔνα ξυλόγλυπτο τέμπλο ἢ σ' ἔνα ἀ-
σημένιο κηροπήγιο ἢ στήν εἰκόνα ἐνός Ἅγιου.

“Υστέρα τρέχει νά βρεῖ τό σχολεῖο. Χαίρεται, ὅταν
βλέπει καινούρια θρανία, βιβλία καί ὄργανα φυσικῆς.

Τοῦ ἀρέσει ἀκόμα πολύ ν' ἀγοράζει ὅτι ἔχει ὁ τό-
πος. Ἄλλοῦ σύκα, ἄλλοῦ ροδάκινα καί μῆλα, ἄλλοῦ αὐγά
καί κούμαρα, ἄλλοῦ χόρτα, ἄλλοῦ κάστανα.

— Εἶναι πιό νόστιμα στόν τόπο τῆς παραγωγῆς τους, μο-
νολογεῖ.

Μά πιό πολύ ἀπ' ὅλα τρελαίνεται γιά τά ξωκλήσια.
Μᾶς παίρνει ἀπό τό χέρι καί πᾶμε. Μᾶς ἔχει μάθει κι ἔνα
τραγουδάκι που τό τραγουδοῦμε ὅλοι μαζί, καθώς ἀνη-
φορίζουμε τήν πλαγιά.

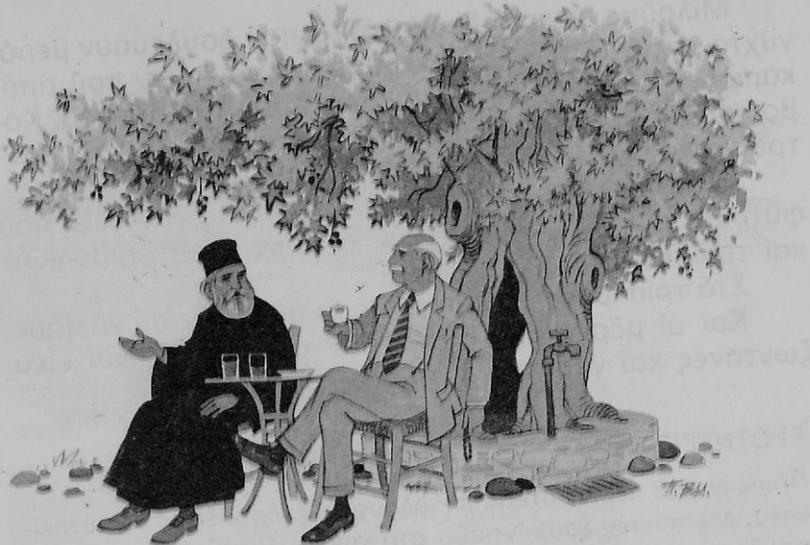
X Εἰς τό βουνό ψηλά ἔκει
εἶν' ἐκκλησιά ἑρημική.

Tό σήμαντρό της δέ χτυπᾶ,
δέν ἔχει ψάλτη ούδε παπά.

Δέν ἔχουμε ἀφῆσει κανέναν “Αγιο, που νά μήν τοῦ
ἀνάψαμε κεράκι. ‘Ο ‘Αι-Γιώργης, οἱ Ταξιάρχες, ὁ προφή-
της Ἡλίας μᾶς περιμένουν μέ χαρά. “Οπως περιμένουν
μέ χαρά ὅποιονδήποτε περαστικό διαβάτη. Προσκυνᾶμε
τίς ξεθωριασμένες εἰκόνες καί ἀνάβουμε κεράκια στό
μοναδικό μανουάλι.

Μιά φορά τύχαμε καί σ' ἔνα πανηγύρι. “Ολο τό χω-
ριό εἶχε ἀνέβει στό ξωκλήσι, που εἶχε βάλει τά καλά του,
γιατί γιόρταζε ὁ “Αγιος.

Μοσχοβολοῦσε τό λιβάνι. Οι ἀσβεστωμένοι τοῦχοι
ἔφεγγαν καί τά πρόσωπα στά εἰκονίσματα χαμογελοῦ-

σαν. Ψαλτάδες καί παπάδες λειτουργοῦσαν μέ δυνατές φωνές.)

Έξω στό γρασίδι εἶχαν ἀπλώσει τίς πραμάτειες τους οἱ γυρολόγοι. Πουλοῦσαν ροκάνες, σβοῦρες, σφυρίχτρες, καραμοῦζες καί κάθε λογῆς φτηνά παιχνίδια. Πιό πέρα ἔψηναν καλαμπόκια. Καί δίπλα ἔνας σουβλατζής φώναζε χτυπώντας μιά κουδούνα: «Περάστε, κύριοι, περάστε, ἐδῶ τά ὡραῖα, τά ζεστά, τά νόστιμα σουβλάκια!»

Καί τί δέ βλέπουμε σ' αὐτές τίς ἐκδρομές μας. "Ελαττα πράσινα, σκοῦρα καί λυγερά. Κορυφές ἐπιβλητικές, ἄλλες γυμνές, ἄλλες φουντωμένες. Ρεματιές βουέρες πού ἀντιλαλοῦν, θαρρεῖς, τίς φωνές τῆς γῆς..."

'Ανάμεσα σ' αὐτές τίς ὡραῖες εἰκόνες, τά σπιτάκια τοῦ χωριοῦ τό μεσημέρι μοιάζουν σάν μικρά παιδιά, πού τά πήρε στήν ἀγκαλιά του ό ύπνος. Ποῦ καί ποῦ συναντᾶς καμιά κοπέλα νά κουβαλᾶ νερό ή κάποιον νά φέρνει τά ζῶα του νά τά δροσίσει.'

Μιλοῦμε μέ τούς ζευγολάτες, πού δουλεύουν μερόνυχτα στόν κάμπο. (Συναντοῦμε τσοπάνηδες, πού άποκαμαν τό άπομεσήμερο καί παρατῆσαν τή φλογέρα. Κόβουμε βατόμουρα, ξινόμηλα καί ήμερώνουμε τό μαντρόσκυλο πού μᾶς γαβγίζει.)

"Άλλες φορές άνεβαίνουμε σέ μαυροσυκιές, πού φυτρώνουν πλαγιαστά στούς τοίχους τῶν περιβολιῶν, καί τρῶμε σύκα.

Στά τρίστρατα βάζουμε κλῆρο πρός τά ποῦ νά πᾶμε.

Καί οι μέρες αύτές περνοῦν σάν ὄνειρο καί εἶναι ζωντανές καί γεμάτες πατρίδα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός άγαπά περισσότερο άπ' όλους τίς έκδρομές μέ τό αύτοκίνητο; Μέ ποιούς κουβεντιάζει στά χωριά; Τί τοῦ άρέσει νά κάνει; Τί προσέχει στά σχολεῖα; Τί γινόταν στό πανηγύρι; Τί άλλο βλέπουν σ' αύτές τίς έκδρομές τά παιδιά καί τί κάνουν; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

"Όταν λέμε κάτι χαϊδευτικά ή όταν κάτι εἶναι πολύ μικρό, χρησιμοποιοῦμε μιά καινούρια κατάληξη στήν άρχική λέξη, πού τή λέμε **ύποκοριστικό** ή **χαϊδευτικό**.

Π.χ. λέμε γάτα καί γατούλα, ψωμί καί ψωμάκι.

1) Νά βρεῖς λοιπόν τά ύποκοριστικά τῶν λέξεων:
τραπέζι, σπίτι κερί, παιδί, έκκλησία.

2) Πῶς λέμε τό μέρος, όπου διασταυρώνονται δύο δρόμοι;

3) Πῶς λέμε τό σίδερο τής καμπάνας πού τή χτυπά καί βγάζει τόν ήχο;

4) Νά ύπογραμμίσεις τίς σύνθετες λέξεις καί τά έπιθετα τής τελευταίας σελίδας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

1) Πῶς λειτουργεῖ ένα χωριό;

2) Νά ύπογραμμίσεις τά παιχνίδια τοῦ κειμένου καί νά πεῖς — ἄν ξέρεις — πῶς εἶναι τό καθένα.

58. ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Δρομάκια, σπιτάκια,
κι αύλή σά μανούλα,
πανώριο σχολείο μου
και ἄσπρη ἐκκλησούλα,
χωριό μου! χ

Κορίτσια κι άγόρια
χαρές καί νυχτέρια,
καρδιές σάν τόν κάμπο
και ρόζοι στά χέρια,
χωριό μου!

Μιά βρύση στό ρέμα
κι οί χοῦφτες ποτήρια,
στόν ἥλιο ἀνοιγμένα
καρδιές παραθύρια,
χωριό μου!

Η πίτα στό φοῦρνο
κρασί στήν κανάτα,

τραγούδι στά χείλη
καί λόγια σταράτα,
χωριό μου!

Κώστας Καλαπανίδας

«Κουβέντα μέ τ' ἄστρα»

59. Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

‘Ο παππούς, άντιθετα ἀπό τή γιαγιά μου, δέ μᾶς λέει ποτέ παραμύθια. Προτιμᾶ νά μᾶς διηγεῖται ἀληθινά περιστατικά μέσα ἀπό τήν ίστορία μας. Καί πῶς μᾶς τά διηγεῖται! ’Ανάβει ὁκόκληρος! ’Αλλοτε ύψωνει τή φωνή του καί γεμίζει παλικαριά τό δωμάτιο καί ἄλλοτε τή χαμηλώνει καί εἶναι σάν ν' ἀκοῦς τόν ἀέρα νά περνᾶ μέσα ἀπό τίς χαραμάδες.

‘Η ἑλληνική ἐπανάσταση τοῦ 1821 ζωντανεύει μπροστά στά μάτια μας σάν ἔνα ἀπίστευτο, ύπέροχο παραμύθι. ’Ο παππούς μᾶς μιλᾶ γιά τή φλόγα τῶν Ἑλλήνων πού δέν ἔσβησε ποτέ, γιά τήν πίστη τους πού δέ χάθηκε ποτέ, γιά τήν παλικαριά τους καί τόν ἡρωισμό τους, πού χάρισε σ' ἐμᾶς τούς νεώτερους τόν ἐλεύθερο οὐρανό μας.

‘Καί ό παππούς διηγεῖται:

Πρίν ἀπό πολλά χρόνια, τήν ἵδια ἀκριβῶς ἡμέρα — 25 Μαρτίου — ἔνας ἄγγελος σταλμένος ἀπό τό Θεό παρουσιάστηκε στήν Παναγία καί τῆς πρόσφερε ἔνα λευκό κρίνο.

— Μαρία, τῆς εἶπε. Ἐρχομαι ἀπό τό Θεό. Ἐσένα διάλεξε μέσα ἀπ' ὅλες τίς γυναικες, γιά νά φέρεις στόν κόσμο τό γιό Του τό μοναδικό.

‘Η Παναγία γονάτισε καί εἶπε:

— “Ἄς γίνει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Στίς 25 Μαρτίου τοῦ 1821 ἡ Ἐλευθερία σάν ἄγγελος ἥρθε καί στάθηκε πάνω ἀπό τή σκλαβωμένη Ἑλλάδα.

— ‘Ελλάδα, τῆς εἶπε, ἔρχομαι ἀπό τό Θεό. Ἐσένα διάλεξε γιά νά δείξεις στούς λαούς τῆς γῆς τί μποροῦν νά πετύχουν ἡ πίστη καί ἡ ἐλπίδα.

Οι Ἑλληνες γονάτισαν καί εἶπαν:

— “Ἄς γίνει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

‘Ήταν ἄνοιξη. Γέμισε ό τόπος χαμομήλια καί ἀγριολούλουδα. ‘Η ἄνοιξη ἀπλώθηκε, σάν νά είχε φτερά, ἀπό τήν Πελοπόννησο στή Στερεά καί ἀπό τή Στερεά στή Θεσσαλία. Βρέθηκε στή Μακεδονία, μπουμπούκιασε τά

δέντρα, πήγε στά νησιά μας καί κατηφόρισε πρός τήν ὅμορφη Κρήτη. Μαζί μέ τήν ἄνοιξη φούντωσε καί ἡ Ἑλληνική ἐπανάσταση.

— Ἐλευθερία ἡ θάνατος! φώναζαν οἱ ἄνθρωποι, τά βουνά, οἱ θάλασσες καί οἱ στεριές τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

— Μά εἴχαμε ὅπλα; Πῶς πολεμούσαμε;

— Εἴχαμε καριοφίλια καί γιαταγάνια στή στεριά. Εἴχαμε δαυλούς στή θάλασσα. Μά εἴχαμε γιά ὅπλο πολύτιμο τήν πίστη μας, ἀπαντᾶ ὁ παππούς καί συνεχίζει:

Στά Δερβενάκια, ἔνας μικρός χωρικός στεκόταν καί χάζευε τή μάχη.

— Τί εἶσαι, ὁρέ “Ελληνα; τόν ρώτησε ὁ Κολοκοτρώνης.

— Βοσκός.

— Καί γιατί δέν πολεμᾶς;

— Δέν ἔχω ἄρματα.

— Καί ἡ γκλίτσα ὅπλο εῖναι, “Ελληνα! Πάρτην καί πήγαινε μ' αὐτήν νά πολεμήσεις.

“Ἐτσι γράφτηκε αύτό τό θαυμάσιο παραμύθι πού μᾶς διηγεῖται ὁ παππούς καί πού θαυμάζουν ὅλοι οἱ λαοί. Τό παραμύθι τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ ἔθνους.

— Οταν σημάνουν οἱ καμπάνες γιά τή μεγάλη γιορτή, μᾶς λέει ὁ παππούς, ὅλοι οἱ “Ελληνες πρέπει νά θυμηθοῦμε τούς ἀνθρώπους ἔκείνους, πού μέ τίς θυσίες τους μᾶς ἔδωσαν τή σημερινή μας πατρίδα.

»Νά θυμηθοῦμε τό Ρήγα Φεραϊό, πού ἔσπειρε τήν ἐλπίδα στίς καρδιές τῶν Ἕλλήνων μέ τά τραγούδια του.

»Νά θυμηθοῦμε τούς κλέφτες, πού ἔζησαν μιά δύσκολη καί σκληρή ζωή ὅλα τά μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς ἐπάνω στά βουνά τραγουδώντας:

«Μαύρη ζωή πού κάνουμε ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!

Ποτέ μας δέν ἀλλάζουμε καί δέν ἀσπροφοροῦμε! Όλημερίς στόν πόλεμο, τή νύχτα καραούλι».

»Νά θυμηθοῦμε τόν Κολοκοτρώνη, τόν Καραϊσκάκη, τόν Μπότσαρη καί τόν Ἀνδροῦτο, τό Διάκο καί τόν Παπαφλέσσα.

»Νά θυμηθοῦμε τίς Σουλιώτισσες, πού πέθαναν χορεύοντας καί τραγουδώντας.

»Ἐχε γειά, καημένε κόσμε, ἔχε γειά, γλυκιά ζωή.
Κι ἐσύ δύστυχη πατρίδα, ἔχε γειά παντοτινή.»

“Ολα αὐτά τ’ ἀπίστευτα γεγονότα περνοῦν ἀπό τή σκέψη μας καί μᾶς δίνουν νά καταλάβουμε ποιό εἶναι τό μεγαλεῖο αὐτῆς τῆς διπλῆς ἀνοιξιάτικης γιορτῆς. Καί καταλαβαίνουμε ἀκόμα γιατί ὁ παππούς μου δέ μᾶς λέει παραμύθια. “Οταν ἡ ιστορία μας ἔχει σέ κάθε της σελίδα ἥρωισμούς, πού μοιάζουν ἀπίστευτα παραμύθια, τί μᾶς χρειάζονται οἱ μάγισσες, τά βασιλόπουλα καί οἱ νεράιδες.”

X

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί προτιμᾶ νά διηγεῖται στά παιδιά ὁ παππούς; Τί ἔγινε στίς 25 Μαρτίου, τήν ήμέρα τοῦ Εύαγγελισμοῦ; Τί ἔγινε στίς 25 Μαρτίου τοῦ 1821; Τί φώναζαν οἱ ἐπαναστατημένοι “Ελληνες”; Θυμᾶσαι τό ἀνέκδoto τοῦ Κολοκοτρώνη μέ τό βοσκό; Ποιούς πρέπει νά θυμόμαστε αὐτές τίς μέρες; καί γιατί;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη σου ποῦ βρίσκονται ἡ Ἀγία Λαύρα καί τά Δερβενάκια. Νά δείξεις ἀκόμα τή Στερεά Έλλάδα, τήν Πελοπόννησο, τήν Κρήτη, τήν Μακεδονία καί τή Θεσσαλία.
- 2) Νά πεῖς λίγα λόγια γιά ἔναν ἥρωα τῆς ἐπαναστάσεως.

60 Ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ

Ένας λεβέντης περπατεῖ
καί τρέμει ή γῆς, ὅπου πατεῖ.

Φεσάκι κόκκινο φορεῖ
καί φουστανέλα γιορτερή.

Άραδ' ἀστράφτουν τά φλουριά
καί τά τσαπράζια τά βαριά.

Κρατεῖ ντουφέκι στό πλευρό
καί τό μουστάκι ἔχει στριφτό.

Μ' ἀστήθι όλάνοιχτο, φαρδύ
περνᾶ καί ψιλοτραγουδεῖ

τήν ἄνοιξη, τή λευτεριά,
τή νιότη καί τή λεβεντιά.

Xάρης Σακέλλαρίου

«Σπίνοι καί καρδερίνες»

61. ΘΥΜΟΥΜΑΙ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Καί μέσα στό καταχείμωνο άκόμα θυμοῦμαι... τή θάλασσα. Ἐκεῖ πού λύνω τά προβλήματά μου ἢ ἐκεῖ πού μελετῶ ἔνα ποίημα, ἔξαφνα ἔρχεται στή θύμησή μου μέ τή γαλανή της φορεσιά.

Ἄχ, λέω, πότε θά τελειώσουν τά μαθήματα νά τρέξω μέ πηδήματα νά βουτήξω στά ζεστά της νερά. Νά φωνάξω: «Θάλασσα! Θάλασσα!». Καί νά μοῦ ἀπαντήσουν τά κύματα καί νά μέ φωνάξουν μέ τ' ὄνομά μου. «Τί θέλεις; Ἐδῶ εἴμαστε, Παναγιώτη!».

Τά καλοκαίρια πηγαίνουμε πάντα ἔνα μήνα στή θάλασσα, γιατί μᾶς κάνει καλό. Τό δέρμα μας μαυρίζει καί τό σῶμα μας παίρνει τό χρῶμα τῆς σοκολάτας. Ἀρχίζουμε μ' ἔνα πεντάλεπτο μπάνιο, πού γίνεται δεκάλεπτο τήν ἄλλη μέρα, κι ἔτσι βῆμα βῆμα τήν πλησιάζουμε ὅλο

καί πιό πολύ. Στό τέλος δέ βγαίνουμε ἀπό μέσα καί ἡ μητέρα φωνάζει ἀπό τήν ἀμμουδιά.

— "Αν δέ βγεῖτε ἀμέσως, αὔριο δέν ἔχει μπάνιο.
Καί εἶναι ἡ μόνη φοβέρα πού πιάνει.

Στέκομαι πολλές φορές μπροστά στή θάλασσα, ἐκεῖ στήν παραλία. Τί νά θέλουν ἄραγε νά μᾶς ποῦν τά κύματα μ' αὐτό τό μονότονο νανούρισμά τους;

— Ιστορίες θαλασσινές σοῦ λένε, μοῦ λέει ὁ Κλεάνθης. Σοῦ ἔξηγοῦν γιατί ἄλλοτε εἶναι ἥσυχα καί γαλήνια καί χαϊδεύουν τίς ἀκρογιαλιές καί ἄλλοτε γιατί εἶναι ἄγρια καί καταπίνουν στά βάθη τους βάρκες, καράβια καί ναυτικούς.

— Μά εἶναι κακιά ἡ θάλασσα ἡ καλή;

— Ποῦ θέλεις νά ξέρω; μοῦ λέει ὁ ἀδερφός μου. Ἐγώ ἔνα ξέρω, ὅτι εἶναι ὅμορφη. Κάτω στό βυθό της ἔχει παράξενα ψάρια, πεδιάδες μέθαυμάσια φυτά, βουνά ψηλότερα καί ἀπό τά βουνά τῆς στεριᾶς, ἄγριες χαράδρες καί ἀπότομους γκρεμούς. Εχει θεόρατα κοχύλια στολισμένα μέγιρλάντες ἀπό κοράλια, σφουγγάρια χρωματιστά καί ἀχιβάδες μέμαργαριτάρια. "Ενα σοῦ λέω μέσιγουριά, γιατί τό ἔμαθα στό σχολεῖο. Ἡ θάλασσα εἶναι τρεῖς φορές μεγαλύτερη ἀπό τήν ξηρά καί κανονικά ἡ γῆ θάξπρεπε νά λέγεται θάλασσα καί ὅχι γῆ.

— Καί γιατί νά μή λέγεται θαλασσογῆ; ρώτησε τό Μαρινάκι, πού ἔδινε εύκολες λύσεις σέολα τά προβλήματα.

— "Ε, ἔσυ ἔτσι νά τή λές, τῆς εἶπε ὁ Κλεάνθης, πού ἔριξε ενα βότσαλο στήν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ.

— "Ένας παράξενος κόσμος ζεῖ καί κινεῖται μέσα στή θάλασσα. Στούς ὡκεανούς φιλοξενοῦνται τά κήτη: οἱ φάλαινες, τά δελφίνια, οἱ φώκιες. Στά πιό μεγάλα της βάθη, ἐκεῖ ὅπου δέν περνᾶ τό φῶς τοῦ ἥλιου, καί μέσα στήν τρομαχτική σκοτεινιά, κυκλοφορῦν φωτεινά ψάρια σάν κινητές λαμπτίσεις.

Τά φύκια εἶναι τά χορτάρια τῆς θάλασσας. "Άλλα εἶναι μακρόστενα σάν τίς κορδέλες, πού βάζουν τά κορι-

τσάκια στά μαλλιά τους, ἄλλα μοιάζουν μέ μαρουλόφυλλα, ἄλλα εἶναι πράσινα, κόκκινα, καφετειά.

“Ένας δύτης μπορεῖ νά δεῖ ύποβρύχια λιβάδια, ὅπου βρίσκουν καταφύγιο χιλιάδες μικρά ψάρια. Τά φύκια ἀγκαλιάζουν τά ναυαγισμένα πλοῖα στό βυθό καί τυλίγονται γύρω στούς βράχους.

Τά μύδια, οἱ πεταλίδες, τά καβούρια, ἡ ἀνεμώνη εἶναι θαλασσινοί κάτοικοι μέ παράξενη ἴστορια. Τά μύδια ζοῦν μέσα σέ δύο ὅστρακα, οἱ πεταλίδες κολλοῦν ἐπάνω στούς βράχους, τά καβούρια προχωροῦν πρός τά .. πίσω καί ἡ ἀνεμώνη, ἂν καί εἶναι τόσο ὁμορφη, εἶναι αἰμοβόρα καί κακιά.

Οἱ ἀκτές εἶναι οἱ τραπεζαρίες, ὅπου τά θαλασσοπόύλια στήνουν χαρούμενα τραπέζια. Οἱ γλάροι, τά γλαρόνια καί οἱ λαρίδες γαζώνουν τόν ούρανό μέ τό ἐλαφρό τους πέταγμα. Υστερα σάν σαΐτες ὅρμοῦν βιαστικά καί τοιμποῦν κάποιο ψάρι.

Πόση κίνηση! Πόση φασαρία ὡς τό βράδυ!

“Οταν γείρει ὁ ἥλιος, οἱ ἄνθρωποι βγαίνουν νά δροσιστοῦν στίς παραλίες. Οἱ βάρκες ξεμακραίνουν καί μιά σειρά φωτάκια δείχνει τό δρόμο πού παίρνουν. Πηγαίνουν γιά ψάρεμα.

Στό καλό, ψαράδες, στό καλό! Νά γεμίσουν τά δίχτυα σας ψάρια. Νά εἶναι καλή μαζί σας ἡ θάλασσα, ἡ πλατιά, ἡ μεγάλη!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πηγαίνουν τά παιδιά τό καλοκαίρι; Κάνει καλό ἡ θάλασσα; Τί ύπάρχει στό βυθό της; Πόσες φορές εἶναι μεγαλύτερη ἀπό τή γῆ; Μπορεῖς νά περιγράψεις τόν κόσμο πού ζεῖ καί κινεῖται μέσα της; Τί μπορεῖ νά δεῖ ἔνας δύτης; Τί γίνεται τά βραδάκια στίς παραλίες; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Πώς σχηματίζονται οι θάλασσες; Πού χύνονται οι ποταμοί;
Πώς λέμε τό μέρος που χύνονται οι ποταμοί; Τί είναι ώκεανός;
- 2) Ξέρεις κανένα νανούρισμα καί ποιό;
- 3) Νά ύπογραμμίσεις όλα τά ζῶα, τά ψάρια καί τά πουλιά που υπάρχουν στό κεφάλαιο καί, αν μπορεῖς, νά φέρεις εικόνες ή νά ζωγραφίσεις ή νά πεῖς κάτι γιά ένα από' αυτά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς τά ούδέτερα ούσιαστικά μέ κατάληξη —μα πού προέρχονται άπό τά ρήματα:
ύφαίνω, σβαρνίζω, άλωνίζω, κλαδεύω, βοτανίζω.
Παράδειγμα: μπαλώνω — μπάλωμα.
- 2) Πότε λέμε «τά έκανε θάλασσα»;
- 3) Πώς λέγονται τά μυθικά τέρατα που ήταν μισά γυναικες καί μισά ψάρια;
- 4) Πώς λέγεται τό μυθικό τέρας που ήταν μισό ἄλογο καί μισό ἀνθρωπος;
- 5) Πώς λέγεται τό μυθικό φίδι μέ τά έννέα κεφάλια που σκότωσε δ 'Ηρακλῆς;

62. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΑΡΑΒΙ

Χαιρετισμούς στή θάλασσα!

Στ' άκρογιάλια χαιρετισμούς!

Νά! σέ στέριωσαν κιόλας. Σέ βλέπω. Ξεκίνησες.

Φορτωμένο είσαι μέ τό ξανθό σιτάρι, μέ τό χρυσό καλαμπόκι.

Φορτωμένο είσαι μέ τά κίτρα καί τά πορτοκάλια, πού τά 'Θρεψεν δ' ήλιος.

Στήν πλώρη ἔχεις τό σταυρό. Στήν πρύμνη ἔχεις τό βαγγέλιο.

Κι άνάμεσα ἔχεις τήν Παναγιά Παρθένα μέ τό καντήλι της άναμμένο.

"Ασπροι γλάροι σ' ἀκολουθοῦνε. 'Απάνω στά κατάρτια σου ξεκουράζονται.

"Ασπρα χωριά σέ βλέπουν ἀπό πράσινους λόφους.

Ασπρες άκρογιαλιές παρακαλοῦν νά πᾶς ν' ἀράξεις.

Μάνες κι ἀδερφές φωνάζουν νά σταθεῖς νά πάρεις χαιρετίσματα.

Τά κύματα πηδοῦν ἀπάνω σου σάν ἄλογα μ' ἀσπρη χαίτη.

Οι μαῦροι κάβοι καρτεροῦν νά σέ ἀρπάξουν.

Μά οι ναῦτες ἔχουν σκαλώσει στά σκοινιά. 'Ο καπετάνιος εἶναι παλικάρι.'

Σάν τό δελφίνι, πού σ' ἀκολουθεῖ, χορεύεις ἀπάνω στήν πράσινη θάλασσα.

Θά φτάσεις! Θά φτάσεις!

Καί θ' ἀράξεις ἀνάμεσα στά πολλά κατάρτια.

Χαιρετισμούς νά πεῖς στά μεγάλα λιμάνια.

Χαιρετισμούς στήν Πόλη νά πεῖς!

Πάντα καλός νά εἶναι δό γυρισμός σου. Πάντα νά φέρνεις θησαυρούς. Μαῦρο μαντίλι νά μή φορεθεῖ γιά σένα.

Καλορίζικο! Καλοτάξιδο!

Ζαχ. Παπαντωνίου

63. Η ΠΕΣΤΡΟΦΑ

- Τί καλό θά φάμε σήμερα; ήταν ή πρώτη έρωτηση τού πατέρα πού γύρισε πεινασμένος άπο τό γραφείο.
- "Ενα πρωτότυπο φαγητό, είπε χαμογελαστή ή μητέρα.
- Γιά ν' άκούσουμε!
- Τηγάνισα πέστροφες! Τίς είδα στό ίχθυοπωλεῖο σπαρταριστές καιί άσημένιες καιί σκέφτηκα: «Δέν παίρνω ψάρια γιά σήμερα;» — «Πάρτε, κυρία, μοῦ είπε κι ο ψαράς. Είναι φρέσκες. Πάρτε νά δοκιμάσετε καιί δέ θά μετανιώσετε!»
- "Έκανες πολύ καλά, συμφώνησε ο πατέρας. Πρέπει νά είναι πραγματικά φρέσκες. Ξέρω οτι φορτώνονται άπο τό βράδυ μέσα σέ τελάρα καιί άπο τό ίχθυοτροφεῖο βρίσκονται τήν άλλη μέρα πρωί πρωί στίς διάφορες ψαραγορές.
- "Οσο τρώγαμε, έγώ σκεφτόμουν:
- Τί ώραια θά ήταν νά ήμουν πέστροφα καιί ν' άνηφορί-

ζω τό ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Νά πηδοῦσα τά ἐμπόδια σάν
ἀθλητής καί νά μέ χειροκροτοῦσαν όλόγυρα τά ύδροβια
φυτά!

”Αν ἡμουν ψάρι, θά ζοῦσα κάτω ἀπό τά νερά σ' ἔ-
ναν κόσμο γεμάτο σιωπή καί όμορφιά. Τό σῶμα μου θά
ἡταν προφυλαγμένο μέ μιάν ἀρματωσιά ἀπό λέπια, πού
θά ἡταν τοποθετημένα πάνω μου σάν τά κεραμίδια στή
σκεπή.

Οἱ ἄλλοι θά μ' ἔβλεπαν ν' ἀνοιγοκλείνω ἀδιάκοπα
τό στόμα μου καί θά νόμιζαν ὅτι βαριέμαι τόσο πολύ,
πού δέν μπορῶ νά κρατήσω τά χασμουρητά μου. Μά
στήν πραγματικότητα τά χασμουρητά αύτά θά ἡταν ἡ ἀ-
ναπνοή μου. Θά κατάπινα λίγο νεράκι καί τ' ὀξυγόνο θά
περνοῦσε ἀπό τά βράγχια σ' ὅλο μου τό σῶμα καί θά μέ
κρατοῦσε στή ζωή.

— Τό μεγάλο ψάρι τρώει τό μικρό, μοῦ πέταξε ό Κλεάν-
θης πού μέ εἶδε νά τρώγω ἀμίλητος.

— Ο Παναγιώτης ψάρι; Αὐτός εἶναι γαλιάντρα! εἶπε ό
παππούς!

— Όχι, παππού, κάνω καμιά φορά καί τό ψάρι, ἀλλά μέ-
σα στήν τάξη, ὅταν δέν ξέρω μάθημα.

Ο πατέρας μου γέλασε καί μᾶς εἶπε πώς ἡ πέστρο-
φα εἶναι τό πιό καλό — καί ὅχι ἀκριβό — ψάρι τῶν ποτα-
μῶν τῆς Ἑλλάδας. Καί τή λένε ἔτσι, γιατί ἐπιστρέφει,
δηλαδή ἀνηφορίζει τά ποτάμια. Χωρίς νά κουράζεται ἀ-
πό τή δύναμη τοῦ νεροῦ, πού κατεβαίνει ὀρμητικά, πηδᾶ
πρός τό ἀντίθετο μέρος καί ἀνεβαίνει, πηγαίνοντας νά
βρεῖ τίς πηγές τοῦ ποταμοῦ.

Η πέστροφα ἀνεβαίνει τούς μεγάλους καταρράχτες
στά βουνά τῶν Ἀγράφων μέ μιά παράξενη τέχνη. Άμα
Φτάσει στά πόδια τοῦ καταρράχτη, δαγκώνει τήν ούρα
τῆς, κουλουριάζεται καί πετιέται πρός τά πάνω. Καί κά-
νει κάτι πηδήματα ἵσαμε δέκα μέτρα ὕψος.

— Μά γιατί πηγαίνει ἀντίθετα; ρώτησε ό Μάρινα. Εἶναι
πεισματάρα;

— "Οχι! Κάθε äλλο. Γιά νά ζήσει καί νά πολλαπλασιαστεῖ τῆς χρειάζονται äφθονα νερά, κρύα καί πλούσια σέ öξυγόνο. Τέτοια νερά ύπαρχουν στούς καταρράχτες.

— Θύμαστε, öταν πηγαίναμε στά Γιάννενα, πού συναντήσαμε ṿνα πεστροφορφεῖο στίς πηγές τοῦ Λούρου;

— Ἐκεῖ πού εϊδαμε κάτι πλατάνια μέ νερά; ρώτησα.

Κανείς δέν τό εϊχε ξεχάσει. Μᾶς εϊχε κάμει τόση ἐντύπωση! Πέστροφες εϊχαμε δεῖ καί στόν Ἀραχθο καί στόν Ἀχελῶο. Ἐπειδή είναι νόστιμο ψάρι καί θρεπτικό, τό μεγαλώνουν καί μέσα σέ τσιμεντένιες στέρνες.

Ξέρετε πόσα αύγα γεννᾶ κάθε πέστροφα; ρώτησε ὁ παππούς.

Κι ἐπειδή δέν πῆρε ἀπάντηση, τήν ἔδωσε μόνος του.

— Ἀπό πεντακόσια ṿσαμε δύο χιλιάδες. Είναι μικρά σάν μπιζελάκια. Σ' ἔξηντα μέρες γίνονται τά πεστροφάκια. Ἐχουν ṿνα μεγάλο σάκο στήν κοιλιά μέ τροφές, γιά νά ζήσουν πάνω ἀπό δύο μῆνες. Υστερα μεγαλώνουν καί ἀρχίζουν νά ψάχνουν γιά σκουλήκια καί μικρά ψάρια. Είναι πολύ ἄγρια καί λαίμαργα.

— Τήν πέστροφα τήν ψαρεύουν καί μέ πυροφάνια, εϊπε ὁ πατέρας μου. Ἄναβουν ξερά ξύλα τή νύχτα καί κατεβαίνουν στήν öχθη τοῦ ποταμοῦ. Τά ψάρια ζαλίζονται ἀπό τό πολύ φῶς καί χοροπηδοῦν. Τότε βουτοῦν στό νερό καί τά σκοτώνουν μέ μαχαίρια.

Μετά τό τέλος τοῦ χειμώνα ḥ πέστροφα, γιά νά σώσει τ' αύγα της, φεύγει ἀπό τήν öρμητική κοίτη τῶν ποταμῶν καί πάει στά ρηχά, γιατί ἐκεῖ βρίσκει ζεστασιά. Μά πολλές φορές οἱ ψαράδες τρέχουν καί τή βρίσκουν κι ἐκεῖ καί μάλιστα τή στιγμή πού προσπαθεῖ νά πολλαπλασιάσει τό εϊδος της.

— Τήν κακομοίρα, εϊπε ḥ Μαρίνα, πού αἰσθανόταν πάντα λύπη γιά öла τά πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ψάρι είναι ή πέστροφα; Γιατί λέγεται έτσι; Ποιά είναι τά μέρη τής παραγωγῆς της; Τί νερά τής χρειάζονται, γιά νά πολλαπλασιαστεῖ; Πόσα αύγά γεννά τή φορά κάθε πέστροφα; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθεῖς μέ δικά σου λόγια τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη σου ποῦ είναι τά Γιάννενα, ὁ Λοῦρος, τ' "Άγραφα, ὁ "Αραχθος, ὁ "Αχελώος.
- 2) Ξέρεις ἄλλα ψάρια; Ν' ἀναφέρεις μερικά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται τό μέρος πού τρέφουν ψάρια; ὅρνιθες; Θηρία; πέστροφες;
- 2) Πῶς λέμε τίς λέξεις: ψαραγορά, ἰχθυοπωλεῖο, χοροπηδῶ;
- 3) Νά βρεῖς τά ἀντίθετα τῶν λέξεων:
ἀφθονος, νόστιμος, ξερός, ἀκριβός.

64. ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

Δέν ξέρω ἂν ἄλλα παιδιά παίζουν αὐτό τό παιχνίδι μέ τούς γονεῖς τους, μά ἐμεῖς τό συνηθίζουμε πολύ. Τά βράδια εἴμαστε τόσο κουρασμένοι ἀπό τά γραψίματα καί τά τρεξίματα, ὥστε ζητοῦμε κάτι ἄλλο, γιά νά εύχαριστηθοῦμε. "Οταν λοιπόν ἡ μητέρα πάρει τό πλεχτό της κι ὁ παππούς τό κομπολογάκι του, ἀρχίζουμε.

Κάνουμε τίς ἐρωτήσεις: «Πῶς καί ποῦ καί πότε, πῶς καί ποιός, γιατί?», ἀνάλογα μέ τίς γνώσεις τοῦ καθενός. Ἐμένα, ἃς ποῦμε, ἐφέτος μ' ἔχουν ταράξει στίς ἐρωτήσεις τής μυθολογίας.

- Ποιός πήγε νά πάρει τήν ώραία 'Ελένη;
- 'Ο Πάρης, πρέπει ν' ἀπαντήσω ἐγώ.
- Σέ ποιόν ἄθλο του εἶχε βοηθό ό 'Ηρακλῆς;
- Στό δεύτερο ἄθλο. "Οταν σκότωσε τή Λερναία Υδρα, φώναξε τόν Ἰόλαο νά τόν βοηθήσει.
- "Αν ἔβρισκες μιά τρίαινα, σέ ποιό θεό θά τήν ἔδινες;
- Στόν Ποσειδώνα.
- Σέ ποιό θεό δίπλα θά ἔστεκε ἕνα παγόνι;
- Στήν "Ηρα!

Ἐδῶ κάπου παίρνετε κι ἕνα μπράβο καί τό παιχνίδι συνεχίζεται:

- Ο Κλεάνθης ρωτᾶ τή Μαρίνα.
- Ποιό εἶναι τό δέκατο γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου;
- 'Η Μαρίνα μετρᾶ στά δάχτυλά της καί λέει:
- Τό κ.

Ρωτοῦμε τόν μπαμπά.

- Ποιός ἦταν ὁ πατέρας τοῦ "Έκτορα; τοῦ 'Ηρακλῆ; Τοῦ 'Αχιλλέα;

"Αν τύχει νά μήν ξέρει καί σταθεῖ σκεφτικός, τοῦ λέμε:

- Μπαμπά, εἶσαι ἀδιάβαστος! Πρέπει νά μελετᾶς περισσότερο. Κι ἐκεῖνος γελᾶ μέ τήν καρδιά του.

Τούς περισσότερους βαθμούς τούς παίρνει ἐκεῖνος πού ἀπάντησε σωστά στίς περισσότερες ἐρωτήσεις.

Μ' αὐτόν τόν τρόπο παίζοντας μαθαίνουμε ἕνα πλήθος πράγματα, πού μᾶς ὡφελοῦν καί μᾶς μορφώνουν.

Στό μεγάλο ταξίδι πού κάμαμε στή Θεσσαλονίκη, γιά νά περάσει ἡ ώρα, ὁ πατέρας μου ἀρχισε τίς ἐρωτήσεις καί τό παιχνίδι τῶν γνώσεων φούντωσε γιά τά καλά μέσα στό αὐτοκίνητο.

- Ποιό εἶναι τό ψηλότερο βουνό τῆς 'Ελλάδας;
- 'Ο "Ολυμπος, εἴπαμε καί τά τρία παιδιά μαζί.

Ἄπο τό λέγε λέγε τό ἔμαθε καί ἡ Μαρίνα.

- Ποιό νησί εἶναι πόρτα; Μᾶς ξαναρώτησε.

— 'Η Θήρα, εἴπε ὁ Κλεάνθης.

— Ή Θήρα βέβαια γράφεται μέ ντα, ένω ή θύρα πο σημαίνει πόρτα γράφεται μέ ύψιλον.

— Ποιά πόλη δέ θέλει άλατι; Έδω σᾶς θέλω.

— Ο Άλμυρός! Γιατί, αν ηθελε καί άλλο, θά λεγότα λύσσα! είπε γελώντας ή μητέρα μου.

— Μέ ποιά πόλη παίζουν τά παιδιά στό δρόμο;

— Μέ τό Βόλο, φωνάζει ή Μαρίνα ένθουσιασμένη, γιατό Βόλο τόν ξέρει πάρα πολύ καλά άπό τό Πήλιο.

— Ξέρω ένα νησί, λέει ό πατέρας, πού έχει άρσενικό άρθρο. Ποιό είναι;

— Σ' αύτό δυσκολευτήκαμε πολύ. Καί πάλι ό Κλεάνθης μᾶς έβγαλε άσπροπρόσωπους! Ό Πόρος, είπε.

— Η μητέρα μου σχεδίασε στή στιγμή ένα ποιηματάκι:

Δυό νότες στή σειρά,
καί άλφα στήν ούρα
μιά πόλη έλληνική
κάνουν στό πί καί φί.

Αύτό τό βρῆκα έγώ!

— Είναι ή Λα — μί — α φώναξα.

— Μπράβο! μέ χειροκρότησαν οι άλλοι.

— Ο πατέρας μου δημως έχει κέφι καί συνεχίζει.

— Ποιό φαΐ, άπό αύτά πού μᾶς κάνει ή μανούλα, τό έχουμε στό πρόσωπο;

— Άλλο πάλι καί τοῦτο. Έδω σφίξαμε τά χείλια, προσπαθήσαμε, προσπαθήσαμε, μά δέν τό βρήκαμε. Στό τέλος σήκωσε δειλά δειλά τό χέρι της σάν μαθήτρια ή μητέρα.

— Νά τό πῶ έγώ; Είναι τά μάτια. Τ' αύγα πού σᾶς τηγανίζω!

— Ο πατέρας γελᾷ, έμεις βάζουμε τίς φωνές. Α! αύτό ήταν δύσκολο. Έμεις ψάχναμε γιά μελιτζάνες, γιά λαχανοντολμάδες καί τέτοια.

Παίξτε κι ἔσεις τό παιχνίδι τῶν γνώσεων! Εἶναι τόσο διασκεδαστικό!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί τά εύχαριστεῖ τά παιδιά μετά τά μαθήματα; Πῶς λέγεται τό παιχνίδι πού τούς ἀρέσει; Πῶς ἀρχίζει; Ποιός παίρνει τούς περισσότερους βαθμούς; Σέ τά ὡφελεῖ αὐτό τό παιχνίδι; Ποιός ἔκανε τίς πιό ἔξυπνες ἐρωτήσεις;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη σου τόν "Ολυμπο, τή Λαμία, τή Θεσσαλονίκη, τόν Πόρο, τή Θήρα, τόν Άλμυρό, τό Βόλο.
- 2) Πῶς ἀλλιῶς λέμε τή Θήρα;
- 3) Ποιός ἦταν δ Πάρης; Τί ξέρεις γι' αὐτόν καί γιά τόν τρωικό πόλεμο;
- 4) Ξέρεις τίς μουσικές νότες; Νά τίς πεῖς.
- 5) Νά βρεῖς ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις πού νά μποροῦν νά παίχτοῦν σάν παιχνίδι γνώσεων μέσα στήν τάξη.

65. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Σ' ἔνα παλιό σπιτάκι στήν ἄκρη κάποιου χωριοῦ γνωρίσαμε ἔνα σπάνιο ἄνθρωπο. Εἶναι τώρα πιά γέρος, κοντεύει τά ἐνενήντα. Γεννήθηκε στό χωριό μαζί μέ τό γιγάντιο πλάτανο τῆς πλατείας. Εἶναι ὁ συγταξιοῦχος δάσκαλος μέ τ' ἀσημένια μαλλιά.

Τό σπίτι του εἶναι ἀνοιχτό, ὅπως εἶναι ἀνοιχτές καί οἱ πόρτες τῆς ἐκκλησίας. Μπαίνουν μέσα νέοι ἄνθρωποι

μέ ίσιο τό κορμί καί σκύβουν καί τοῦ φιλοῦν μέ σεβασμό τό χέρι.

Ό δάσκαλος αύτός δούλεψε στό χωριό περίπου πενήντα χρόνια. Ἀπό τά χέρια του πέρασαν τρεῖς γενεές παιδιῶν. Ἀλλα ἄξια, ἄλλα μέτρια. Μά ἐκεῖνος στάθηκε ὅρθιος ἐπάνω στήν ἔδρα σάν γρανιτένιος βράχος καί δίδαξε στά παιδιά μέ κέφι καί ζεστασιά, μέ ἀληθινή ἀγάπη τά γράμματα πού ἥξερε. Ἡταν ἔνας τέλειος καί τίμιος ἄνθρωπος.

Τήν ήμέρα πού τόν γνωρίσαμε ἐμεῖς, ὥρθε νά τόν δεῖ ἀπό τήν Ἀθήνα ἔνας μαθητής του ἀρχιτέκτονας.

— Θυμᾶσαι, δάσκαλε, τί τράβηξες, γιά νά μέ μάθεις νά τονίζω σωστά τήν παραλήγουσα; Πόσες φορές δέν εἴπα ν' ἀνοίξω τή σιδερένια πόρτα τοῦ σχολείου καί νά τό σκάσω, τοῦ ἔλεγε συγκινημένος.

— Εύτυχῶς πού δέν τό ἔκαμες, γέλασε ὁ δάσκαλος. Εἶδες, Βασίλη, πόσο εὔκολο ἦταν καί πόσο δυσκολότερα πράγματα μπόρεσες νά μάθεις στή ζωή σου; Τί ώραίες ἀναμνήσεις μοῦ ἔφερες τώρα στό μυαλό. Ή ζωή στό σχολεῖο χωρίς αύτά τά περιστατικά είναι ἄνοστη σάν τό ἀνάλατο φαγητό.

Καί συνέχισε:

— Μιά φορά σέ εἶχα μαλώσει, Βασίλη, γιατί δέν ἔγραψες ὅλα τά προβλήματα. Ξέρεις τί μοῦ ἀπάντησες; «Ἄχ! κύριε, ὁ πατέρας μου εἶχε δουλειά στήν πόλη καί δέν πρόλαβε νά μοῦ τά λύσει καί τά τέσσερα!».

“Οταν τόν ρωτήσαμε ἄν ἔδερνε τ' ἄταχτα παιδιά, ὁ δάσκαλος κούνησε τό χιονάτο κεφάλι του.

— Ἀν καί λένε ὅτι «τό ξύλο βγῆκε ἀπό τόν παράδεισο», δέ χρειάστηκε ποτέ νά δείρω τά παιδιά μου. Πενήντα ὀλόκληρα χρόνια κουβαλοῦσα μαζί μου ἀπό τό σπίτι στό σχολεῖο καί ἀπό τό σχολεῖο στό σπίτι μιά συμπαθητική μαγκουρίτσα, πού δέ χρησιμοποίησα παρά τρεῖς — τέσσερις φορές. Μέ τήν «καλημέρα» πού ἔλεγα στά παιδιά ρωτοῦσα τάχα ἀδιάφορα.

— Καί τώρα; Τί νά τήν κάμω αύτή τή μαγκουρίτσα; Νά τήν κρατήσω δίπλα μου στήν ̄δρα γιά καλό και γιά κακό;

— "Οχι! οχι, κύριε, φώναζαν τά παιδιά. Νά τή βάλουμε στήν ̄άκρη.

Αύτή ή καθημερινή σκηνή ̄δινε ζωντάνια στήν τάξη και άρχιζαμε μέ ̄ρεξη τό μάθημα.

"Οποιο παιδί περάσει άπό τό άνοιχτό παράθυρο, σκύβει και λέει μιά πρόσχαρη «καλημέρα». Ό δάσκαλος κάνει μέ τό χέρι του μιά κίνηση σάν εύχη και λέει μέσα του:

— Δάσκαλε, μπορεῖ νά κουράστηκες πολύ σέ τούτη τή ζωή, μά ή κούραση δέν πηγε χαμένη. Κοίταξε πόσα παιδιά σέ χαιρετοῦν, σέ άγαποῦν και σέ σέβονται. (Θυμήσου πόσα παιδικά μάτια πήραν άπό σένα φῶς, ὅπως γίνεται μέ τά κεράκια τῆς Ἀναστάσεως) "Ανοιξες δρόμους στήν ψυχή και στό μυαλό χιλιάδων παιδιῶν. Μπορεῖς νά

εῖσαι ἥσυχος καί περήφανος.

Οἱ μαθητές τοῦ δασκάλου θά λυπηθοῦν πολύ, ἃν πᾶνε καμιά μέρα στό χωριό καί βροῦν ἄδειο τό σπιτάκι του. Γιατί τόν νομίζουν ἀθάνατο, ὅπως νομίζουν ἀθάνατο καί τόν πλάτανο τῆς πλατείας.

— Μή φοβᾶστε, λέει ὁ δάσκαλος. Καί ἃν πεθάνω, θά ζῶ μέσα στίς καρδιές σας. Γιατί πρέπει νά ξέρετε, ὁ γονιός καί ὁ δάσκαλος πλάθουν τήν παιδική ψυχή καί ζοῦνε πάντα μέσα της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πόσα χρόνια δούλεψε ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ; Πόσες γενεές παιδιών πέρασαν ἀπό τά χέρια του; Ποιός ἥρθε νά τόν δεῖ ἐκείνη τήν ἡμέρα; Τί εἶπε ὁ δάσκαλος στόν παλιό του μαθητή; Τί γινόταν κάθε μέρα μέ τή μαγκουρίτσα; Πήγε χαμένη ἢ κούραση τοῦ δασκάλου; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπό τό κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά κάνεις ἐπίθετα ἀπό τίς λέξεις:

βελοῦδο, μάρμαρο, διαμάντι, σίδερο, τενεκές.

Παράδειγμα: βελοῦδο-βελουδένιος.

- 2) Η λέξη που σημαίνει «καρυτίκη» είναι:
α) καρύτικη
β) καρύτικη
γ) καρυτίκη
δ) καρυτίκη

66. Ο ΠΑΠΑΛΟΥΚΑΣ

‘Ο παππούς τοῦ συμμαθητῆ μου τοῦ Λουκᾶ εἶναι ό παπάς της ένορίας μας. Εἶναι φίλος τοῦ παπποῦ καί ... της Μαρίνας, πού της κάνουν έντυπωση τά γένια του καί τόν κοιτάζει μέσα στά μάτια.

Στήν έκκλησία ό παπα-Λουκᾶς ψέλνει στολισμένος μέ τά καλά του ἄμφια μπροστά στήν Ήραία Πύλη. “Οταν μᾶς δίνει τήν ἀγία Κοινωνία καί τό ἀντίδωρο, εἶναι πολύ ἐπιβλητικός. Μουρμουρίζει εύχες καί τοῦ φιλοῦμε τό χέρι. Μά ὅταν ἔρχεται στό σπίτι μας, εἶναι κι ἐκεῖνος ἔνας παππούς σάν ὀλους τούς ἄλλους. Γελᾶ καί μᾶς λέει ίστορίες μ’ ἔνα πολύ ἥρεμο καί ἀπλό τρόπο.

— Ο παπα-Λουκᾶς, λέει ό παππούς μου, εἶναι ἔνας ταπεινός ἄνθρωπος καί χριστιανός μέ ἀληθινή πίστη.

— Η Μαρίνα ἔχει ἀκούσει ἀπό τό στόμα του σάν παραμύθι τή ζωή τοῦ Χριστοῦ καί τήν ἀγάπη Του γιά τά παιδιά.

— Αφῆστε, ἔλεγε στίς μανάδες, τά παιδιά νά ἔρθουν

κοντά μου. Σ' αύτά άνήκει ή βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τῆς ἔμαθε τροπάρια καί ύμνους: «Τῇ ύπερμάχῳ στρατηγῷ τά νικητήρια», «΄Η γέννησίς Σου, Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν», «΄Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε ...» καί ἄλλα πολλά. Ή Μαρίνα τά ψέλνει τσάτρα-πάτρα, γιατί δέν καταλαβαίνει καλά τίς λέξεις ὡστόσο τά ψέλνει.

Ξέρει ἀπό τόν παπα-Λουκᾶ λεπτομέρειες γιά τή ζωή τῶν Ἀγίων, πού θυσιάστηκαν γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ξέρει γιά τή δημιουργία τοῦ κόσμου, τούς μεγάλους Πατριάρχες, τούς τρεῖς Ἱεράρχες, ξέρει τό Σαμψών, τόν Ἰώβ καί τή Ρούθ.

— Τούς Ἀποστόλους τούς ξέρεις, Μαρίνα; τή ρωτᾷ. "Οχι; Είναι οἱ δώδεκα μαθητές τοῦ Χριστοῦ. Αύτοί ἦταν ψαράδες. Ναί, ψαράδες. Ψάρευαν μέ δίχτυα στίς θάλασσες τῆς Ἰουδαίας. Μετά τούς πλησίασε ὁ Χριστός, τούς πῆρε μαζί του κι ἔγιναν ψαράδες ψυχῶν.

Ή Μαρίνα τόν ἀκούει ἐκστατική.

‘Ο παπα-Λουκᾶς τρέχει, ὅπου τόν φωνάζουν. Μέ τό κρύο καί τή ζέστη, μέ τό μαῦρο ράσο του καί τό καλυμμαύχι, προχωρεῖ βιαστικός στό δρόμο. “Άλλοτε πάει νά παρηγορήσει ἀνθρώπους πού πονοῦν κι ἄλλοτε γελαστός τρέχει σέ βαφτίσια καί γάμους.

~~+~~ Μά πιό πολύ τόν ἀγάπησα τόν παπα-Λουκᾶ καί μαζί τρύ σλους τούς ἄλλους παπάδες, ὅταν ἔμαθα προχτές ὅτι αὐτοί στά χρόνια τῆς σκλαβιᾶς φύλαξαν κι ἔσωσαν τήν Ἑλληνική γλώσσα καί τά Ἑλληνικά γράμματα.

‘Ο Κλεάνθης μας εἶχε νά γράφει μιά ἔκθεση: «Οἱ κληρικοί στά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας». Έγώ οὔτε κάν φανταζόμουν ὅτι κληρικούς λέμε τούς παπάδες.

Διαβάσαμε λοιπόν στήν ἐγκυκλοπαίδεια πώς; ὅταν ἔπεσε ἡ Κωνσταντινούπολη, ἔπεσε καί μεγάλη ἀγραμματοσύνη. “Αν δέν ύπῆρχαν οἱ κληρικοί νά ἴδρυσουν σχολεῖα, τό ἔθνος μας θά εἶχε σβήσει. ~~×~~ Εμαθα ἀκόμη ὅτι τό ποιηματάκι πού μαθαίνουμε μικρά στήν ἀγκαλιά τῆς μάνας μας τό ἔλεγαν τά παιδιά τόν καιρό τῆς σκλαβιᾶς,

ὅταν πήγαιναν νύχτα στό κρυφό σχολειό.

Φεγγαράκι μου λαμπρό,
φέγγε μου νά περπατῶ,
νά πηγαίνω στό σχολειό,
νά μαθαίνω γράμματα,
γράμματα σπουδάγματα,
τοῦ Θεοῦ τά πράγματα.

Tá μαθήματα στό κρυφό σχολειό γίνονταν μέσα στή σκοτεινή έκκλησία ἢ σέ κανένα μακρινό μοναστήρι. Tá παιδιά κάθονταν στά ἔρημα στασίδια ἢ στό μαρμάρινο πλακόστρωτο τῆς έκκλησιᾶς καί είχαν γιά φῶς τ' ἀγιοκέρια καί γιά βιβλίο τό ψαλτήρι καί τό εύαγγέλιο.

Sán σκιές μέσα στό σκοτάδι ἔτρεχαν τά παιδιά. Ἡ πόρτα τῆς έκκλησιᾶς ἔτριζε. Ἔκανε κρύο. Περικύκλωνταν ὅμως τόν παπά καί ζεσταίνονταν μέ τά λόγια τῆς ψυχῆς του. Πέντε όλόκληρους αἰῶνες οἱ κληρικοί παρηγοροῦσαν τούς σκλάβους καί κρατοῦσαν ζωντανή μέ λόγια μαγικά τήν ἐλπίδα γιά τήν ἐλευθερία. Tó λέει καί τό τραγούδι:

«Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καί δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
Σώπασε, κυρά Δέσποινα, καί μήν πολυδακρύζεις,
πάλι μέ χρόνους μέ καιρούς, πάλι δικά μας θά 'ναι».

Xtés στήν έκκλησία ὁ παπα-Λουκᾶς ἔψελνε ὅπως πάντα στήν Ήραία πύλη. Μά ἐγώ ἔβλεπα στό πρόσωπό του ὅλους τούς παπάδες πού ἀγωνίστηκαν, γιά νά είμαι τώρα ἐλεύθερος, κι ἔνιωθα μέσα μου μιά μεγάλη, μιά βαθιά εύγνωμοσύνη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς είναι ό παπα-Λουκᾶς στήν έκκλησία καί πῶς ὅταν πηγαίνει στό σπίτι τῶν παιδιῶν; Ποιά τροπάρια ἔχει μάθει στή Μαρίνα; Τί ἔκθεση εἶχε νά γράψει ό Κλεάνθης; Τί ἔμαθε ἀπό τήν ἔκθεση αὐτή ό Παναγιώτης; Τί γινόταν μέ τό κρυφό σχολειό;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ξέρεις ἐσύ νά πεῖς κανένα ἀπό τά τροπάρια πού ἀναφέρονται στό κεφάλαιο;
- 2) Ποιοί είναι οἱ τρεῖς Ἱεράρχες; Τί ξέρεις γιά τό Σαμψών καί τόν Ἰώβ;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Γιατί λέμε «ἰώβειος ὑπομονή»;
- 2) Νά συμπληρώσεις τό κατάλληλο ἐπίθετο:
πονηρός, κόκκινος, πικρός, γαλάζιος.
Σάν παπαρούνα ..... Σάν ἀλεπού .....
Σάν κινίνο ..... Σάν ούρανός .....
- 3) Νά συμπληρώσεις τό κατάλληλο ούσιαστικό:
κοράκι, λαγός, φλουρί, μέλι.
Γλυκός σάν ..... Μαύρος σάν .....
Δειλός σάν ..... Κίτρινος σάν .....

67. Η ΠΙΣΤΗ

Τί κι ἂν μέ δέρνει ό βοριάς;
Στό πεῖσμα τῆς κακοκαιρίας
ἔγώ δέ θά λυγίσω.

Ποτέ μου δέ θ' ἀπελπιστῶ,
μιά κι ἔχω πλάι μου τό Χριστό,
ξέρω πώς θά νικήσω.

Τή νύχτα δέ θά φοβηθῶ,
ὅταν σ' Αὔτόν προσευχῆθῶ
βοήθεια νά ζητήσω.

Κι ἂν μείνω μόνος στή ζωή,
μέ της Ἀγάπης τήν πνοή
καὶ πάλι Θά νικήσω!

Ιωσήφ Κυπριανός
(Αντώνης Σαμαράκης)

«Τό τραγούδι τοῦ παιδιοῦ»

68. ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Τώρα πού γυρίζουμε όλη τήν 'Ελλάδα μέ τό αύτοκίνητο, συναντοῦμε κάτι άποθήκες, πού γράφουν άπ' έξω μεγάλα γράμματα: «ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ» ή «ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ». Μέ τήν πρώτη εύκαιρία παρακάλεσα τό θεϊο Γιάννη νά μοῦ έξηγήσει.

— Δέ μοῦ λές, Παναγιώτη, μέ ρώτησε κι ἐκεῖνος μέ τή σειρά του, μόνος σου μπορεῖς νά σηκώσεις μιά βαριά πέτσα;

— "Όχι θεῖε.

— “Οπως έσυ, έτσι και κάθε ανθρωπος συναντα πολλές δυσκολίες. Για να τίς ξεπεράσει ο φρόνιμος ανθρωπος,

ζητᾶ τή βοήθεια τῶν ἄλλων. Αὐτή τήν ἀνάγκη τῆς συνεργασίας ὁ ἄνθρωπος τήν ἔνιωσε, ἀπό τότε πού ἔκαμε τά πρώτα χωριά καὶ δημιούργησε τίς πρώτες κοινότητες. "Ο, τι ἔχουμε καταφέρει στόν κόσμο ὡς σήμερα ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, τό ἔχουμε φτιάσει ὅλοι μαζί.

»**Α**ς πάρουμε τούς γεωργούς. "Ολοι ζοῦν μέ τόν ἵδιο τρόπο κι ἔχουν ὅμοιες ἀνάγκες. Θέλουν δηλαδή ἐργαλεῖα καὶ μηχανές, γιά νά καλλιεργήσουν τά χωράφια τους, θέλουν λίπασμα γιά τούς ἀγρούς καὶ τροφή γιά τά ζῶα τους. Ποῦ νά βροῦν ὅμως τά χρήματα; Ἐνώνονται τότε ὅλοι οἱ γεωργοί, κάνουν ἔνα συνεταιρισμό καὶ λύνουν τά προβλήματά τους. 'Ο συνεταιρισμός δίνει δάνεια καὶ φροντίζει γιά τά λιπάσματα, τούς σπόρους, τά μηχανήματα, τά φάρμακα καὶ τά τρόφιμα. Φροντίζει νά εἶναι σέ καλή πιεστήτα καὶ ὅχι πολύ ἀκριβά.

— Καί ποῦ βρίσκει χρήματα ὁ συνεταιρισμός; τόν ρώτησα.

— Τά δανείζεται ἀπό τήν Ἀγροτική Τράπεζα, πού ἀπό τήν ἡμέρα τῆς ἰδρύσεώς της συνεργάζεται ἀδελφικά μέ τούς συνεταιρισμούς. "Οταν ὁ συνεταιρισμός εἰσπράξει χρήματα ἀπό τή σοδειά, τά ξοφλᾶ σιγά σιγά. Στό συνεταιρισμό ὅλα πρέπει νά γίνονται μέ τάξη, μέ σύστημα, μέ νοικοκυροσύνη καὶ οἰκονομία.

— Καί δέ μοῦ λές, θεῖε, ἔχουν καί οἱ ψαράδες συνεταιρισμό;

— Βεβαιότατα. "Έχουμε τούς ἀλιευτικούς συνεταιρισμούς, τούς τυροκομικούς, τούς βιοτεχνικούς καὶ τούς μαθητικούς. Σέ πολλά σχολεῖα τῶν χωριῶν μας ἰδρύθηκαν σχολικοί συνεταιρισμοί μέ μέλη τούς μικρούς μαθητές τῶν δημοτικῶν σχολείων. Μέ τίς ὀδηγίες καὶ τή βοήθεια τῶν δασκάλων τά παιδιά μας κάνουν πολλά καὶ χρήσιμα ἔργα στό χωριό. Μαθαίνουν ἀκόμα ἀπό μικρά ν' ἀγαποῦν τούς συνεταιρισμούς καὶ νά καταλαβαίνουν τήν ἀξία τους.

- Αύτά τά σπίτια πού βλέπουμε τί είναι;
- Είναι οι άποθηκες τους. 'Εκεί μέσα βάζουν τήν παραγωγή καί τά μηχανήματα.

‘Υστερα άπό αύτή τή συζήτηση ό θεϊος Γιάννης μᾶς μίλησε γιά τ’ Ἀμπελάκια, ἔνα ὅμορφο χωριό στίς πλαγιές τοῦ Κισάβου.

Ἐκεῖ οἱ γυναικες ἔξαιναν κι ἔγνεθαν μέ τίς ρόκες τους τό βαμβάκι κι ἔκαναν ὅμορφα νήματα. Οἱ ἄντρες τους τά ἔβαφαν καί τούς ἔδιναν ἔνα ζωηρό κόκκινο χρῶμα πού ἄρεσε σέ ὅλους πολύ. Αύτά τά φωτεινά, κόκκινα νήματα τῶν Ἀμπελακίων ἔγιναν αἰτία ν’ ἀρχίσουν ἡ μία μετά τήν ἄλλη οἱ παραγγελίες ἀπό τό ἔξωτερικό.

Χ Η κυρα-Γιώργαινα, ἡ κυρα-Μήτραινα καί ὁ κυρ-Ἀντώνης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δέν προλάβαιναν νά γνέθουν καί νά βάφουν. Τότε οἱ Ἀμπελακιῶτες ἰδρυσαν τήν «κοινή συντροφιά» τους, πού είναι καί ὁ πρώτος συνεταιρισμός πού ἰδρύθηκε στήν ‘Ελλάδα σ’ ἐκεῖνα τά σκοτεινά χρόνια τῆς τουρκοκρατίας. X

Οἱ Ἀμπελακιῶτες ἔβλεπαν τά κέρδη τους ν’ αὐξάνουν χρόνο μέ τό χρόνο. Ἐκαμάν λοιπόν μέ αύτά νοσοκομεῖο, βιβλιοθήκη κι ἔνα σπουδαῖο σχολειό, ὅπου δίδαξαν μεγάλοι δάσκαλοι τοῦ Γένους.)

Θά μποροῦσε λοιπόν κανείς νά πεῖ μέ σιγουριά ότι ὁ συνεταιρισμός τῶν Ἀμπελακίων ἔκαμε τό μεγαλύτερο είρηνικό ἔργο, πού μποροῦσε νά κάμει μιά κοινότητα. — Πρέπει νά ξέρεις, Παναγιώτη, κατέληξε ό θεϊος Γιάννης, ότι οἱ συνεταιρισμοί είναι βοηθοί τῶν ἀγροτῶν τῆς πατρίδας μας, γιατί φροντίζουν νά πουληθοῦν σέ καλές τιμές τά προϊόντα καί νά ὠφεληθοῦν οἱ συνεταῖροι. Συνεταιρισμοί ὑπάρχουν σέ ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες τῆς γῆς, φέρνουν τούς ἀνθρώπους τόν ἔνα κοντά στόν ἄλλο κι ἔχουν γιά βάση καί θεμέλιό τους τή συνεργασία καί τήν ἀλληλοβοήθεια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

‘Από πότε ύπαρχουν συνεταιρισμοί; Τί κάνουν οι συνεταιρισμοί για τα μέλη τους; Πού βρίσκει τά χρήματα δ συνεταιρισμός; Πόσων είδων συνεταιρισμούς ξέρεις; Πού βάζουν τήν παραγωγή καί τά μηχανήματα; Τί ξέρεις για τ’ Άμπελάκια;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιά άλλη Τράπεζα ξέρεις έκτος από τήν Άγροτική;
- 2) Ποιά είναι ή δουλειά τῶν Τραπεζῶν;
- 3) Νά δείξεις στό χάρτη σου τ’ Άμπελάκια, τή Θεσσαλία, τόν Κίσαβο, τά Φάρσαλα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιούς λέμε «άλιεῖς»;
- 2) Νά βρεῖς τό άντιθετο τῶν έπιθέτων:
νέος, σοφός, ήσυχος, γερός, δίκαιος, μικρός,
καλός, σωστός, τυχερός, έλευθερος, πυκνός.
- 3) Νά βρεῖς τό έπίθετο σέ - ικος πού βγαίνει από τίς παρακάτω λέξεις:
σχολεῖο, γεωργός, έμπόριο, μηχανή.

69. ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Θά κάναμε ‘Ανάσταση σέ μοναστήρι. Θ’ άνεβαίναμε από τή Μεγάλη Παρασκευή, νά στολίσουμε τόν ‘Επιτάφιο, καί θά μέναμε ώς τή Δευτέρα τοῦ Πάσχα. Ήταν κάτι καινούριο γιά μᾶς καί χαιρόμαστε μέ τήν καρδιά μας.

Κάτω από τόν κάμπο είδαμε τό μοναστήρι ν’ άσπριζει μέσα στό πράσινο τοῦ βουνοῦ σάν κατάλευκο περι-

στέρι. Καί τό σούρουπο άκούσαμε τίς διπλές βαριές καμπάνες νά σκίζουν τή σιωπή καί νά γεμίζουν μέ θρησκευτικά μηνύματα τόν άέρα.

Μέ τά μάτια τῆς φαντασίας μας εϊδαμε τό γέρο καλόγερο, σκυφτό άπό τά χρόνια, νά κρατᾶ μέ τά ροζιασμένα χέρια του τό σκοινί καί νά χτυπᾶ μέ δύναμη τό σήμαντρο. Νά καί δυό άετοί πού γυρίζουν πίσω στή φωλιά τους στό βράχο μέ άπλωμένες τίς φτερούγες.

Ό ήχος τῆς καμπάνας έξακολουθούσε νά σέρνεται στή βουνοπλαγιά, νά περνᾶ τίς φυλλωσίές τῶν δέντρων καί νά χαιδεύει τόν κάμπο: «Καλό βράδυ!... Καλό βράδυ!...».

Ή νύχτα ἔπεισε πάνω στό χωριό.. Μέ χίλια μάγια, μέ χίλιες φωνές ξάπλωσε στά κεραμίδια καί πίσω άπό τά ματόφυλλά μας. Νυστάξαμε νωρίς καί πέσαμε νά κοιμηθούμε.

Ξυπνήσαμε χαράματα, όταν ο αύγερινός έτοιμαζε

τό δρόμο, γιά ν' ἀνατείλει ὁ ἥλιος.

Τό Πάσχα εἶχε ἔρθει νωρίς καί ἡ ἄνοιξη δέν εἶχε προλάβει νά φουντώσει. Μά ώστόσο τήν ἔνιωθες παντοῦ. Τί ἀνέβασμα ἦταν ἐκεῖνο! Σάν κατσικάκια τρέχαμε καί πηδούσαμε πάνω στόν κακοτράχαλο δρόμο. Κλωτσούσαμε τίς πέτρες καί στεκόμαστε νά τίς ἀκούσουμε νά κατρακυλοῦν στήν πλαγιά.

Μή, φώναζε ἡ μητέρα, θά χαλάσετε τά καλά σας παπούτσια.

Μά ποιός νοιαζόταν γιά τά παπούτσια, ὅταν ἡ ἄνοιξη φώναζε «έλατε, παιδιά», ὅταν ὁ ἥλιος χαρωπός μᾶς ἔβλεπε ν' ἀνηφορίζουμε μαζί του τό βουνό; Ἡ αὐγή ρόδιζε μέ τριαντάφυλλα τόν ὄριζοντα κι ἐμεῖς πηγαίναμε ὀλο καί πιό ψηλά, ὀλο καί πιό ψηλά.

Τό πρωί στολίσαμε τόν Ἐπιτάφιο στόν αὐλόγυρο τῆς ἑκκλησίας μέ ἄσπρες βιολέτες, μέ τριαντάφυλλα καί κρίνα.) Τό ἀπόγευμα ψάλαμε ὀλοι μαζί οἱ πιστοί τό: «ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον».

Τά κεριά τρεμόσβηναν μέσα στή σκοτεινιά σάν ἀστέρια τ' ούρανοῦ πού κατέβηκαν νά παίξουν στή γῆ

Τ' ὄνειρό μας ἦταν νά κάνουμε Ἀνάσταση στό μοναστήρι. Ν' ἀκούσουμε, τή φωνή τοῦ ἡγούμενου, γεροντική καί τρεμουλιαστή, ἀλλά συγκινημένη, νά ψάλλει μέσα στόν καθαρό ἀέρα:

«Χριστός Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν,
Θανάτῳ θάνατον πατήσας».

Καί τό χαρούμενο μήνυμα νά πετά ἀπό στόμα σέ στόμα. Οἱ λαμπάδες νά φέγγουν περισσότερο μέ τό ἀναστάσιμο φῶς καί τά βεγγαλικά νά φωτίζουν τό βουνό.

Κατά τίς δέκα τό βράδυ τοῦ Σαββάτου μέ κόπο κρατούσαμε τά μάτια μας ἀνοιχτά. Εἶχαμε παίξει τόσο πολύ ὄλοκληρη τή μέρα... Κρυφτό, κυνηγητό, βόλους... χορτάσαμε παιχνίδια. "Ημαστε ξεθεωμένα..."

“Όταν ξυπνήσαμε, ήταν Κυριακή πρωί. Η Ἀνάσταση είχε γίνει χωρίς έμᾶς. Δέν είχαμε τσουγκρίσει ούτε αύγο ούτε βεγγαλικά ἀνάψαμε ούτε δώσαμε ἀναστάσιμα φιλιά μεταξύ μας.” Ήμαστε ἀπαρηγόρητοι. Δέν τό πιστεύαμε.

- Γιατί δέ μᾶς ξυπνούσατε; Γιατί δέ μᾶς ρίχνατε νερό στά μοῦτρα;
- Γιατί ό ύπνος σας ήταν βαθύς, Τό κεφάλι σας ἔγερνε στούς ὥμους καί τά ματόφυλλά σας ήταν διπλοκλειδωμένα!

Τ’ ὅνειρό μας νά κάνουμε Ἀνάσταση στό μοναστήρι είχε διαλυθεῖ σάν καπνός. Ή χαρά μας χάθηκε. Πηγαίναμε κακόκεφοι ἀπό τό κελί μας στήν αὐλή, ἀπό τήν αὐλή στήν ἐκκλησία καί ἀπό τήν ἐκκλησία στό καμπαναριό. Ἐκεῖ συναντήσαμε τό γέρο καλόγερο.

- Χριστός Ἀνέστη!
- Άληθῶς Ἀνέστη!

✗ ‘Εγώ ὅμως δέν είδα τήν Ἀνάσταση, εἴπε κλαίγοντας ὑπαίθρια. Μέ πῆρε ό ύπνος.

- Ετσι συμβαίνει μέ τά παιδιά, χαμογέλασε ἐκεῖνος. Τά περισσότερα νυστάζουν καί δέν ἀντέχουν.
- Μά ἐμεῖς ἡρθαμε στό μοναστήρι, γιά νά χαροῦμε τήν Ἀνάσταση, παραπονέθηκα ἔγώ.
- Δέν πειράζει, μᾶς εἴπε καί πάλι. Η Ἀνάσταση γίνεται κάθε μέρα, ὅταν τό θέλετε!
- Κάθε μέρα; Ποῦ; ρώτησα ἀπορημένος.
- Μέσα στίς καρδιές ἀπάντησε μέ σοβαρότητα. Νά ἔχετε μέσα στήν καρδιά σας ἀγάπη καί θά ἔχετε πάντα Ἀνάσταση! ✗

✗ ‘Αμέσως μαλάκωσε ό θυμός μας. Ἀρχίσαμε νά γελοῦμε καί πήγαμε νά γυρίσουμε κι ἐμεῖς τή σούβλα μέ τό ψωτό ἀρνί πού σκόρπιζε μιά λαχταριστή μυρωδιά στόν ἀέρα.

✗ ‘Από τότε, κάθε φορά πού μέ βαραίνει κάτι καί τό

άντιμετωπίζω μέ άγάπη καί καλοσύνη, θυμοῦμαι άμέσως τό γέρο καλόγερο.

— Ή καρδιά μου ἔχει Ἀνάσταση!
— Τό λέω καί τό πιστεύω.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ θά έκαναν τά παιδιά Ἀνάσταση; Πῶς φαινόταν κάτω από τόν κάμπο τό μοναστήρι; Τί ἔβλεπαν μέ τά μάτια τής φαντασίας τους τά παιδιά; Μπορεῖς νά περιγράψεις τήν ἀνάβασή τους στό μοναστήρι; Πῶς στόλισαν τόν Ἐπιτάφιο; "Επαιξαν ἡ ὅχι; Τί ἔγινε ὅταν ξύπνησαν τό ἄλλο πρώι; Τί τούς εἶπε ό γέρος καλόγερος; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπ' αύτό τό κεφάλαιο; Τί θέλει νά πεῖ μέ τή φράση: «Ἡ ἀγάπη φέρνει τήν Ἀνάσταση»;

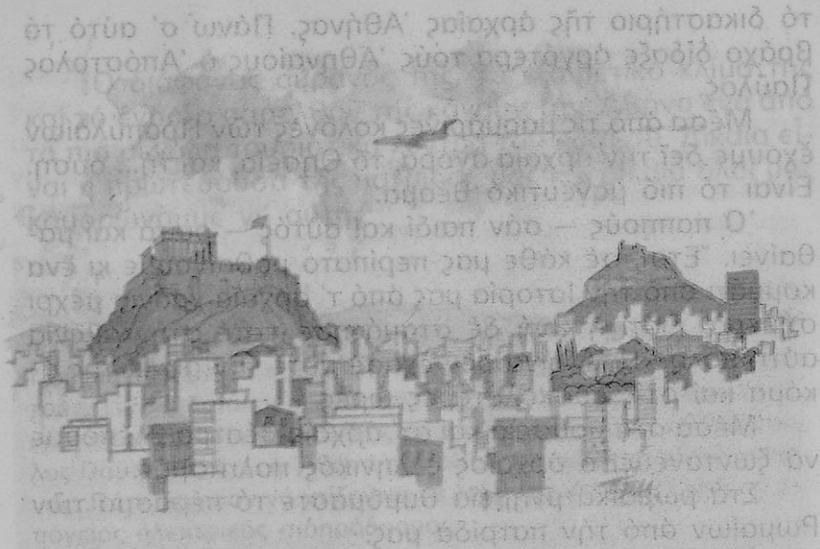
ΕΡΓΑΣΙΑ

Νά κάνεις μιά μικρή ἐργασία γιά τό πῶς περνᾶς ἐσύ στό χωριό σου ἡ στήν πόλη σου τό Πάσχα. Ποιά εἶναι τά ἔθιμά σας;

10. Η ΑΘΗΝΑ ΜΑΣ

Ἡ μεγαλύτερη χαρά μας εἶναι νά βγαίνουμε μέ τίς λιακάδες περίπατο στήν Ἀθήνα. Ο παππούς μου τή λατρεύει καί ἂς ἔζησε τά περισσότερά του χρόνια στό χωριό. Καμιά γωνιά της δέν τοῦ εἶναι ἄγνωστη. Ξέρει καί τό στενότερο δρομάκι της. Τοῦ ἀρέσει ό γαλανός της ούρανός, τό γλυκύτατο κλίμα, τά μνημεῖα της. Τοῦ ἀρέσουν ἀκόμα καί οἱ ἀνυπόδοφοι θόρυβοί της. Μᾶς παίρνει λοιπόν ἀπό τό χέρι καί πάμε.

Ἄπο τότε πού ἦταν ἀγρότης ἐρχόταν στήν Ἀθήνα

γιά δουλειές. Πόσο μεγαλύτερη τή βρίσκει τώρα! Οι δρόμοι της είναι φαρδύτεροι από πρώτα, τά κτίρια έπι-βλητικότερα, οι πλατείες της πλατύτερες, οι πολυκατοικίες της πάρα πολύ ψηλές.

‘Ωστόσο μᾶς μιλᾶ μέ νοσταλγία γιά τή γραφική έκείνη Αθήνα καί γιά τόν κόσμο πού γνώρισε τά παλιότερα χρόνια, όταν ἔρχόταν έπισκέπτης. Οι λατέρνες γύριζαν στούς δρόμους, δι γκαζιέρης ἄναβε τά φῶτα τίς νύχτες, κυκλοφοροῦσαν ἀμαξάκια μέ ἄλογα καί οι μανάβηδες διαλαλοῦσαν τά λαχανικά τους στίς γειτονιές.

— Λαχανικά ἔχω! Καρπούζια μέ τό μαχαίρι!

‘Ο πιό τακτικός μᾶς περίπατος είναι στήν Ακρόπολη. Ο παππούς μᾶς δείχνει τόν Παρθενώνα:

— Μ’ αὐτό τό στολίδι ή Αθήνα είναι ή όμορφότερη πόλη τοῦ κόσμου.

Στεκόμαστε μαζί του στά Προπύλαια. Στά πόδια μας ἀπλώνεται ή ἀγαπημένη μας πόλη. Από πέρα μᾶς χαιρετᾶ ο Λυκαβηττός μέ τό ἔκκλησάκι τοῦ Αγίου Γεωργίου. Απέναντί μας ὁ γυμνός βράχος είναι δι Αρειος Πάγος,

τό δικαστήριο τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας. Πάνω σ' αὐτό τό
βράχο δίδαξε ἀργότερα τούς Ἀθηναίους ὁ Ἀπόστολος
Παῦλος.

Μέσα ἀπό τίς μαρμάρινες κολόνες τῶν Προπυλαίων
ἔχουμε δεῖ τήν ἀρχαία ἄγορά, τό Θησεῖο, καὶ τή... δύση.
Εἶναι τό πιό-μαγευτικό θέαμα.

‘Ο παππούς — σάν παιδί καί αὐτός — ρωτᾶ καὶ μα-
θαίνει. ’Ἐτσι, σέ κάθε μας περίπατο μαθαίνουμε κι ἔνα
κομμάτι ἀπό τήν ιστορία μας ἀπό τ’ ἀρχαία χρόνια μέχρι
σήμερα. Γιατί ἡ ζωή δέ σταμάτησε ποτέ στήν αἰώνια
αὐτή πόλη. ’Η Ἀθήνα δέν ἔχασε ποτέ τήν αἰγλή της ἀ-
κόμα καὶ στίς δύσκολότερες ὥρες.

✚ Μέσα στά μουσεῖα καὶ στ’ ἀρχαῖα θέατρα βλέπουμε
νά ζωντανεύει ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικός πολιτισμός.

Στά ρωμαϊκά μνημεῖα θυμόμαστε τό πέρασμα τῶν
Ρωμαίων ἀπό τήν πατρίδα μας.

Οι βυζαντινές ἐκκλησίες μᾶς μιλοῦν γιά μιά πάρα
πολύ ἔνδοξη ἐποχή, τή βυζαντινή ἐποχή.

Οι φράγκοι καὶ οἱ Τούρκοι ἄφησαν κι ἐκεῖνοι τά ση-
μάδια τους.

Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἡ Ἀθήνα ἦταν μιά
μικρή πόλη μέ λίγα σπίτια καὶ μέ δρόμους γεμάτους ἐ-
ρείπια. Μέσα ἀπό αὐτά ἀρχισε μιά καινούρια ζωή γιά τό
μικρό Ἑλληνικό κράτος.

‘Αρχισαν νά χτίζονται κτίρια: τ’ Ἀνάκτορα, τό Πανε-
πιστήμιο, ἡ Βιβλιοθήκη, ἡ Ἀκαδημία· ἔγινε ὁ Ἐθνικός
Κῆπος.

Μετά ἀπό ἑκατόν πενήντα χρόνια ἡ Ἀθήνα ἔγινε
μιά ἀπό τίς πιό σύγχρονες πόλεις. Εἶναι τώρα μιά μεγα-
λούπολη. Στό κέντρο της ὑπάρχουν Ὅπουργεια, Ἐμπορι-
κά καταστήματα, Τράπεζες καὶ ἄλλα γραφεῖα.

‘Ο ύπογειος ἡλεκτρικός σιδηρόδρομος κάνει πιό εὔ-
κολη τή συγκοινωνία. ‘Υπάρχουν ὡραῖα προάστια καὶ
ἀμμουδιές, πού συγκεντρώνουν πολύν κόσμο τό καλο-
καίρι.

Ο διάφανος ούρανός της, τό ἔξαιρετικό κλίμα της και τό ἔνδοξο παρελθόν της κάνουν τήν Ἀθήνα ἔνα ἀπό τά πιό μεγάλα τουριστικά κέντρα τοῦ κόσμου. Δίκαια εἴ-ναι ἡ πρωτεύουσα τῆς πατρίδας μας και δίκαια ὅλοι μας καμαρώνουμε γι' αὐτή.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πηγαίνουν τά παιδιά μέ τίς λιακάδες; Ποιός πηγαίνει μαζί τους; Τί λέει ὁ παππούς γιά τήν παλιά Ἀθήνα; Ποιό εἶναι τό ἀκριβότερο στολίδι τῆς Ἀθήνας; Σέ ποιό βράχο δίδαξε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος; Τί ἔχει ἡ Ἀθήνα πού ἀξίζει τόν κόπο νά τό δεῖ κανένας; Πότε ἄρχισαν νά χτίζονται τά διάφορα κτίρια; Τί κάνει ὁ ύπογειος ἡλεκτρικός σιδηρόδρομος;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά μάθεις τά διάφορα μέρη καί τά μνημεῖα πού ἀναφέρονται στό κεφάλαιο μέ τή βοήθεια τοῦ δασκάλου σου.
- 2) Νά φέρεις μέσα στήν τάξη, ἂν μπορεῖς, φωτογραφίες ἡ ὅτιδήποτε σχετικό μέ τήν Ἀθήνα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά συμπληρώσεις τίς τελεῖς μέ τή λέξη πού ταιριάζει:
Θεσσαλονίκη, Ἀθήνα, Ἐκτορας, Κέρκυρα, Κωνσταντινούπολη.
‘Η πόλη τοῦ Κωνσταντίνου λέγεται .....
‘Ο ύπερασπιστής τῆς Τροίας ἦταν ὁ .....
Τό νησί τῶν Φαιάκων εἶναι ἡ .....
Πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ .....
Συμπρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ .....
- 2) Νά σχηματίσεις ἐπίθετα ἀπό τίς παρακάτω λέξεις:
ξύλο, βουνό, γρανίτης, πανί, λάδι.

71 ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

“Ημουν ἄρρωστος. Τό μεσημέρι, πού αἰσθανόμουν κάπως καλύτερα μέ τήν ἀσπιρίνη, δι παππούς μου ἄνοιξε τήν τηλεόραση καί μέ ρώτησε:

— Παναγιώτη, θέλεις νά δεῖς μιά διδακτική ἐκπομπή γιά τή βιομηχανία;

“Ἄν ἥθελα λέει;” Ἐτρεξα, πρίν προλάβει νά τό ξαναπεῖ. Χώθηκα στήν πολυθρόνα, ἡ μαμά φρόντισε νά μέ σκεπάσει μέ μιά κουβέρτα, κι ἔτσι ἀναπαυτικά καθισμένος ἔκαμα μιά μεγάλη βόλτα στά Ἑλληνικά ἐργοστάσια.

Πρῶτα εἴδαμε ἔνα ἐργοστάσιο κλωστούφαντουργίας. Στίς ἀποθήκες ἦταν στοιβαγμένο τό βαμβάκι σέ μεγάλες μπάλες. Οἱ ἐργάτες ἔπαιρναν τίς μπάλες αὐτές καί τίς ἔφερναν στίς μηχανές, γιά νά καθαρίσουν τό βαμβάκι ἀπό τίς βρωμιές καί νά τό κλώσουν, δηλαδή νά τό κάμουν νῆμα.

Γιά πότε ἔγινε κλωστή τό βαμβάκι δέν πρόλαβα νά τό καταλάβω. Ἀρχισαν ξαφνικά νά γυρίζουν μπροστά μου σάν διαβολάκια οἱ ρόδες, οἱ τροχαλίες, οἱ μοχλοί καί οἱ τροχοί τῶν μηχανημάτων. Ὁμολογῶ ὅτι ζαλίστηκα. Σάν ρομπότ ἔκαναν όλοένα τήν ἵδια κίνηση: πάνω κάτω πάνω κάτω μέσα σ’ ἔνα ἀδιάκοπο βουητό.

“Ύστερα μᾶς ἔδειξαν κάτι ἄλλες αἴθουσες μέ τεράστιους ἀργαλειούς. Δέν ἦταν φυσικά σάν τούς ἀργαλειούς, πού ἔχω δεῖ στά χωριά. Ἡταν μηχανές. Καί νά πάλι τά στημόνια, σάν ύπακουοι στρατιῶτες πού εἶχαν πάρει παραγγέλματα, ἀνεβοκατέβαιναν μέ τόν ἴδιο πάντα ρυθμό, καί, ὥσπου ν’ ἀνοιγοκλείσεις τά μάτια; εἶχε τελειώσει ἔνα μέτρο πανί καί ύστερα κι ἄλλο κι ἄλλο...

Σ’ ἔνα ταξίδι μας στήν Καλαμάτα εἶχαμε ἀνεβεῖ στό μοναστήρι καί εἴδαμε τίς μαθήτριες νά ύφαίνουν στόν ἀργαλειό καί νά πετοῦν τή σαΐτα. Δέν ύπηρχε καμιά ό-

μοιότητα μέ τούς ἀργαλειούς πού ἔβλεπα στήν τηλεόραση. Τάκου! τάκου! Τάκου τάκου! ἔκανε δὲ ἀργαλειός στό μοναστήρι. Τό ύφασμα δέν προχώρωσε ἔτσι γρήγορα ὅπως στά μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων, μά οι κοπέλες ἔκει τραγουδοῦσαν πολύ ὅμορφα...

Μοῦ ἄρεσε ἀκόμα νά θυμοῦμαι μιά κοπέλα πού εἶχαμε συναντήσει σ' ἔνα ἡπειρώτικο χωριό. Τί χρώματα εἶχε βάλει στόν ἀργαλειό της! Ή μητέρα μου μάλιστα σημείωσε καί τό τραγούδι πού ἔλεγε ή ύφαντρα:

«Τοῦ Παπαγιώργη ἡ ἀνιψιά, τοῦ Ρήγα ἡ θυγατέρα,
πού χει ἀσημένιο ἀργαλειό καί κρουσταλλένιο χτένι.
Κι ἀπό τό βρόντο τ' ἀργαλειοῦ καί τόν ἀχό τῆς κόρης
ο ἥλιος ἀντραλίστηκε κι ἀργεῖ νά βασιλέψει...».

Νομίζω ὅτι δὲ παππούς μου κατάλαβε τί σκεφτόμουν, γιατί ἔκείνη τή στιγμή μοῦ εἶπε:

—Στά ἐργοστάσια οἱ ἀνθρωποι ἀντιμετωπίζουν τίς μεγάλες ἀνάγκες τους μέ τή μεγάλη παραγωγή. Θά μποροῦσαν ποτέ τά χέρια τῶν ἀνθρώπων νά κάμουν τόσο γρήγορα τή δουλειά, ὅσο οι μηχανές;

Πραγματικά ἔβλεπα μέ τά μάτια μου τή διαφορά. Πόσο γρήγορα, πόσο ἄφθονα ἔβγαιναν τά προϊόντα ἀπό τά ἐργοστάσια.

Μᾶς ἔδειξαν μετά μιά καπνοβιομηχανία καί μιά σοκολατοποιία. Σάν στρατιωτάκια στή γραμμή ἔβγαιναν τά πακέτα τά τσιγάρα. Τό ἴδιο καί οι σοκολάτες. Δέν προλάβαινα νά μετρῶ. Μία, δύο, τρεῖς, τέσσερις, πέντε... Σχημάτιζαν μιά μεγάλη σειρά καί οι ἐργάτες τίς ἔπαιρναν καί τίς ἔβαζαν στά κιβώτια.

✓ 'Υπῆρχε πολύ προσωπικό στά ἐργοστάσια, μά τή δουλειά τήν ἔκαναν οι μηχανές καί οι ἐργάτες βοηθοῦσαν. Δέν εἶναι ἀλήθεια περίεργο;

— Δέν εἶναι καθόλου περίεργο, εἶπε δὲ παππούς. Αὐτό λέγεται πρόοδος. Κερδίζουμε χρόνο καί τά προϊόντα στοιχίζουν φτηνότερα. Έγώ πού εἶμαι γέρος κι ἔχουν

δεῖ πολλά τά μάτια μου βλέπω πόσο ἔχουμε προοδέψει σ' αὐτό τό θέμα. Ή ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας σέ μιά χώρα εἶναι ἡ εύημερία καί ἡ εύτυχία της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς πήγε βόλτα στά έλληνικά ἐργοστάσια δ' Παναγιώτης; Τί ἐργοστάσιο εἶδε πρῶτα; Μπορεῖς νά τό περιγράφεις; Τί διαφορά εἶχαν οἱ ἀργαλειοί τοῦ ἐργοστασίου μέ τούς ἀργαλειούς τοῦ μοναστηριοῦ; Θά μπορούσαν ποτέ οἱ ἄνθρωποι νά κάνουν τόσο γρήγορα τή δουλειά, δσο οἱ μηχανές;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά πεῖς πῶς λέγεται τό ἐργοστάσιο πού κάνει: κονσέρβες, ύφασμα, ἔπιπλα.
- 2) Νά πεῖς πῶς λέγεται ἡ βιομηχανία πού παράγει φάρμακα.
- 3) Νά βρεῖς ἔνα ούσιαστικό κι ἔνα ἐπίθετο, πού νά προέρχονται ἀπό τή λέξη βιομηχανία.

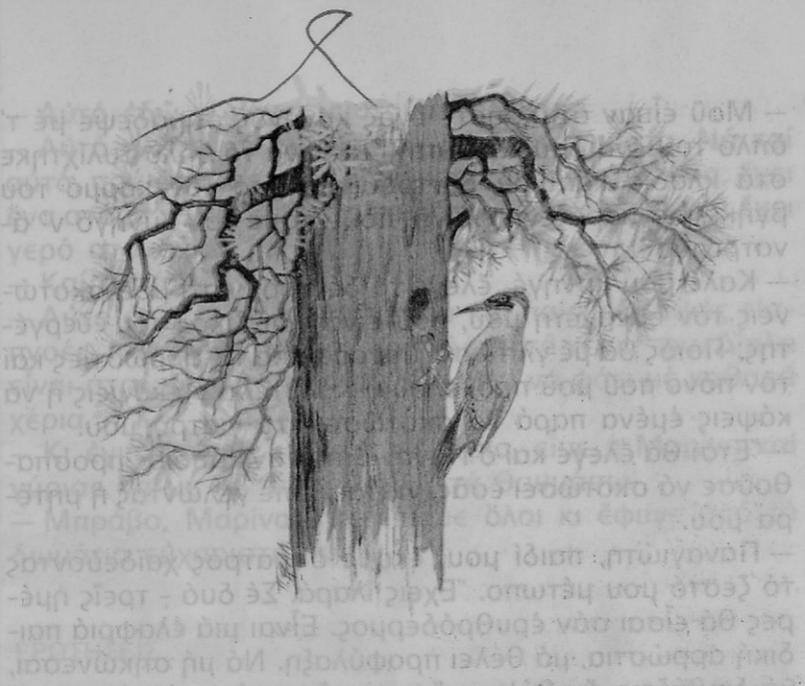
72. Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΔΕΝΤΡΩΝ

Τό ἀπόγευμα ἥρθε ὁ γιατρός μέ τό μικρό βαλιτσάκι του.

- Τί ἔχει τό παιδί; ρώτησε τή μητέρα.
- Ψηλό πυρετό, τοῦ ἀπάντησε. Πονοῦν καί τά μάτια του.

‘Ο γιατρός ἔβαλε τ' ἀκουστικά καί ἀρχισε νά μοῦ χτυπᾶ μέ τά δάχτυλα τήν πλάτη. Ή Μαρίνα ἔνωσε τά χέρια της καί τόν ρώτησε μέ κατάπληξη:

- Τί τοῦ κάνεις τοῦ Παναγιώτη;

- Τί μέ πληρώνεις νά σου πῶ; ἀστειεύτηκε ἐκεῖνος. Τοῦ κάνω τό δρυοκολάπτη.
- Τί εἶναι αὐτό; ξαναρώτησε.
- 'Ο δρυοκολάπτης, τῆς ἔξηγησε, εἶναι ό γιατρός τῶν δέντρων. Δέν τόν ξέρεις; Χωρίς νά τοῦ τηλεφωνήσει κανείς καί χωρίς τό βαλιτσάκι μέ τ' ἀκουστικά, τρέχει στ' ἄρρωστα δέντρα. Θά μοῦ πεῖς χωρίς ἀκουστικά πῶς κάνει τή δουλειά του; "Όταν ἀρχίσει νά χτυπᾶ μέ τό ράμφος του τή φλούδα, ὅπως κάνω τώρα ἐγώ μέ τά δάχτυλά μου, ἀμέσως καταλαβαίνει ἀπό τή διαφορά τοῦ ἥχου ποιό δέντρο εἶναι ἄρρωστο καί ποῦ. Κατορθώνει τότε νά τραβήξει τή φλούδα καί ν' ἀνοίξει μέ τό ράμφος του τρύπες στό πονεμένο μέρος τοῦ δέντρου. Στή γλώσσα του, πού εἶναι γεμάτη κόλλα, κολλοῦν τά καταστρεπτικά ἔντομα, πού σαπίζουν τόν κορμό. "Έτσι σώζεται τό δέντρο καί φυτρώνουν καινούρια κλαδιά.
Καί συνέχισε:

— Μοῦ εἶπαν ὅτι κάποτε ἔνας κυνηγός σημάδεψε μέ τ' ὅπλο του ἔνα δρυοκολάπτη. "Ἔσαφνα τό ὅπλο τυλίχτηκε στά κλαδιά κάποιου δέντρου καὶ ἀπό τὸν κορμό του βγῆκε μιὰ παράξενη φωνή, πού ἔκαμε τὸν κυνηγό ν' ἀνατριχίασει.

— Καλέ μου κυνηγέ, ἔλεγε τό δέντρο, γιατί μοῦ σκοτώνεις τὸν εὔεργέτη μου, πού εἶναι καὶ δικός σου εὔεργέτης; Ποιός θά μέ γλιτώσει ύστερα ἀπό τίς ἀρρώστιες καὶ τὸν πόνο πού μοῦ προκαλοῦν; Καλύτερα νά κόψεις ἡ νά κάψεις ἐμένα παρά νά σκοτώσεις τό γιατρό μου.

— "Ἐτσι θά ἔλεγε καὶ ὁ Παναγιώτης, ἀν κάποιος προσπαθοῦσε νά σκοτώσει ἐσᾶς, γιατρέ, εἴπε γελώντας ἡ μητέρα μου.

— Παναγιώτη, παιδί μου, ἔκαμε ὁ γιατρός χαϊδεύοντας τό ζεστό μου μέτωπο. "Ἔχεις ἰλαρά. Σέ δυό - τρεῖς ήμέρες θά εἶσαι σάν ἐρυθρόδερμος. Εἶναι μιὰ ἐλαφριά παιδική ἀρρώστια, μά θέλει προφύλαξη. Νά μή σηκώνεσαι, νά διαβάζεις, ἀν θέλεις, ὅταν σοῦ περάσει ὁ πόνος στά μάτια, καὶ πρό παντός μή ζητήσεις νά βγεῖς ἔξω. Ἐγώ θά σοῦ στείλω μερικά ὥραϊα βιβλία, γιά νά περάσεις τήν ὥρα σου.

‘Ο γιατρός κράτησε τό λόγο του καὶ ύστερα ἀπό δυό ὥρες ἔνας μικρός μοῦ ἔφερε στό σπίτι ἔνα δέμα μέ βιβλία. ‘Η μητέρα μου τούς ἔριξε μιὰ ματιά καὶ εἴπε :

— Νά μερικά βιβλία πού δέν πρέπει νά λείπουν ἀπό κανένα σπίτι. Γιατί ὅλοι πρέπει νά ξέρουμε γιά τὴν ύγιεινή τοῦ σώματος καὶ γιά τίς πρῶτες βοήθειες.

Δίπλα στό κρεβάτι μου ξεφύλλιζαν μέ τή Μαρίνα τά βιβλία καὶ τῆς ἔξηγοῦσε τίς είκόνες.

— Νά, ἐδῶ ἔνα παιδάκι πού κάθεται καλά στό Θρανίο κι ἐκεῖ ἔνα πού δέν κάθεται σωστά. Εἰδες πῶς ἔχει κάμει καμπουρίτσα; ‘Η σπονδυλική μας στήλη πρέπει νά βρίσκεται πάντοτε σέ δρθια θέση. Νά κι ἔνα πού φορᾶ στενά παπούτσια. “Α! τό καημένο. Εἰδες μιὰ γκριμάτσα πού κάνει ἀπό τὸν πόνο;

- Αύτό έδω τί κάνει; ρωτοῦσε ή μικρή.
- Αύτό πλένει τά δόντια του μέ όδοντόπαστα. Νά και αύτό, πού ̄σπασε σκληρούς καρπούς μέ τά δόντια, ̄χει ̄να στόμα χάλια. Αύτό τό παιδάκι μασᾶ καλά, γιά νά ̄χει γερό στομάχι.
- Καί αύτό;
- Αύτό ̄ερίζει τό δωμάτιο του καί παίρνει βαθιές είσπνοις. Νά, κι ̄να παιδάκι πού πλένει τά χέρια του. Δίπλα ̄ίναι στρωμένο τό τραπέζι. Θά πάει νά φάει μέ καθαρά χέρια.
- Κι ̄γώ τρώγω μέ καθαρά χέρια, είπε ή Μαρίνα καί γύρισε νά μέ κοιτάξει, γιά νά τή θαυμάσω.
- Μπράβο, Μαρίνα, τής είπαμε όλοι κι ̄φυγε ̄πό τό δωμάτιο εύχαριστημένη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί χτυποῦσε ό γιατρός στήν πλάτη τόν Παναγιώτη; Τί ξέρεις ̄σύ γιά τό δρυσοκολάπτη; Τί σημαίνει εύεργέτης; Τί σημαίνει έθνικός εύεργέτης; Τί άρρωστια είχε ό Παναγιώτης; Τί βιβλία τού ̄στειλε ό γιατρός; Ποιές λέμε πρώτες βοήθειες; Τί ̄μαθε ή Μαρίνα ̄πό τά βιβλία πού ̄στειλε ό γιατρός;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται ό ειδικός γιατρός πού ̄σχολεῖται μέ τήν καρδιά; μέ τό στομάχι; μέ τά δόντια; μέ τά παιδιά; μέ τίς ̄γχειρήσεις; μέ τό λάρυγγα, τ' αὐτία καί τή μύτη;
- 2) Νά γράψεις τά ρήματα πού σοῦ θυμίζουν οί λέξεις: ζένωση, κατόρθωμα, μόρφωση, όργανωση, πληρωμή.
- 3) Ν' άντικαταστήσεις τά παρακάτω ρήματα μέ τ' άντιθετά τους.

Ένωνω τά χέρια	.....
Δένω τά κορδόνια	.....
Χάνω τό δρόμο	.....
Άνοιγω τό παράθυρο	.....

73. ΜΙΑ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Τώρα πού είμαι ἄρρωστος ἔχω δίπλα στό κομοδίνο μου ἔνα ραδιοφωνάκι, πού μέ διασκεδάζει. Ἀκούω μουσική, συναυλίες καί όμιλίες. Είναι τόσο δά μικρό, μά είναι δικό μου καί δουλεύει μιά χαρά. Είναι δῶρο τοῦ θείου Νίκου στόν Κλεάνθη καί σ' ἔμενα.

Πρίν ἀπό λίγο ἀκουσα μιά ἐκπομπή γιά τό κυπαρίσσι. Συγκράτησα δύο ίστορίες. Ἡ μιά ἦταν ἀπό τήν ἀρχαία ἑλληνική μυθολογία καί ἡ ἄλλη ἀπό τίς λαϊκές παραδόσεις μας:

«Τά παλιά καλά χρόνια, τότε πού ὅλα ἔμοιαζαν μέ παραμύθι, ζοῦσε ἔνα ὅμορφο παλικάρι, ὁ Κυπάρισσος. Ὁ Κυπάρισσος δέν εἶχε φίλους, εἶχε ὅμως ἔνα ἐλαφάκι πού τό λάτρευε. Συντροφιά μαζί του ἀπό τό πρωί ὡς τό βράδυ ἔτρεχε στίς πλαγιές, μάζευε χόρτα καί λουλού-

δια, κυνηγοῦσε στό δάσος καί ξεκουραζόταν κάτω ἀπό τά πλατύφυλλα δέντρα.

»Κάποτε ό Κυπάρισσος σημάδεψε μέ τό τόξο του τόν κορμό μιᾶς βελανιδιᾶς. Μιά πέτρα μπλέχτηκε στά πόδια του, γλίστρησε, τό τόξο ξέφυγε ἀπό τά χέρια του καί τό βέλος βυθίστηκε στήν καρδιά τοῦ μικροῦ ἐλαφιοῦ πού ἔπαιζε λίγο πιό πέρα. Τό ζῶο ἔπεσε πρῶτα στά δυό λιγνά ποδαράκια του καί ὑστερα ἔγειρε χωρίς πνοή πάνω στά ξερά φύλλα.

»Ο Κυπάρισσος ἔμεινε ἀκίνητος. Μαρμαρωμένος. Δέν μποροῦσε νά πιστέψει ὅτι εἶχε σκοτώσει ὁ ἴδιος τό ἐλάφι του. "Οταν συνῆλθε, ἔσκαψε μέ τά χέρια του ἔνα μικρό τάφο κι ἔθαψε μέστα τό μικρό του φίλο. "Υστερα περιπλανήθηκε στό δάσος χωρίς τροφή, χωρίς νερό γιά πολλές ἡμέρες.

»Περνώντας κάποια μέρα ὁ Ἀπόλλωνας ἀπό τή βουνοπλαγιά, ἀντάμωσε τόν Κυπάρισσο καί δέν τόν γνώρισε. Τό παλικάρι εἶχε λιώσει σάν κερί. "Οταν ἔμαθε τή θλιβερή του ιστορία, τόν λυπήθηκε ἀπό τά βάθη τῆς καρδιᾶς του καί τόν μεταμόρφωσε σέ δέντρο. "Εγινε κυπαρίσσι. "Αν προσέξετε καλά, θά δεῖτε τά κυπρίσσια νά γέρνουν όλοένα τήν κορυφή τους καί νά βλέπουν πρός τά κάτω. Λένε ὅτι εἶναι ὁ Κυπάρισσος πού κοιτάζει τόν τάφο τοῦ μικροῦ του φίλου καί προσπαθεῖ νά τόν παρηγορήσει γιά τό κακό πού τοῦ ἔκαμε».

Τώρα, νά καί ἡ ἄλλη ίστορία:

«Κοντά στό Μιστρά, σέ μιά ψηλή θέση, πού ἔχει ἀπό κάτω όλο τόν κάμπο τῆς Σπάρτης, ἦταν ἔνα μεγάλο κυπαρίσσι, τό μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου. Τώρα δέν ύπαρχε πιά εἶναι λίγα χρόνια πού κάποιος κακός ἄνθρωπος εἶχε ἀνάψει φωτιά ἐκεῖ κοντά καί δέν πρόσεξε καί ἀναψε τό κυπαρίσσι καί κάηκε.

»Αύτό τό κυπαρίσσι εἶχε τήν ίστορία του. "Οταν ἦταν οι Τούρκοι στά χώματά μας, ἔνας πασάς πῆγε σ' αὐ-

τή τή Θέση νά διασκεδάσει. "Εβαλε καί τοῦ ἔψησαν ἔνα σφαχτό καί κάθισε κι ἔφαγε.

»Εἶχε μαζί του κι ἔνα βοσκό, ἔνα νέο παλικάρι, χριστιανόπουλο καί τὸν ὑπηρετοῦσε. Γιά μιά στιγμή τὸ παιδί, πού ἔριξε τή ματιά του καί παρατήρησε ἐκεῖνο τὸ ὡραῖο Θέαμα, τὸν κάμπο μέ τίς πρασινάδες καί τ' ἄφθονα νερά καί τὰ βουνά γύρω, τό ἔπιασε τό παράπονο καί ἀναστέναξε.

»Τό εἶδε ὁ πασάς καί τό ρώτησε:

— Τί ἔχεις καί ἀναστενάζεις;

— Τί νά ἔχω, πασά μου! τοῦ λέει. (Συλλογίζομαι πώς ὅλα αὐτά τὰ μέρη ἦταν δικά μας μιά φορά καί μᾶς τὰ πήρατε· μά τὰ χαρτιά λένε κι ἔχω τήν ἐλπίδα μου στό Θεό πώς μέ καιρό πάλι δικά μας θά γίνουν.)

»Ο πασάς θύμωσε.

— Μωρέ, τί μᾶς λές αὐτοῦ; τοῦ λέει καί ἀρπάζει τήν ξύλινη σούβλα πού εἶχαν ψήσει τό ἀρνί καί τήν καρφώνει στή γῆ. Νά! Τό βλέπεις αὐτό; "Αν αὐτό τό ξερό παλούκι βγάλει κλαριά, τότε νά χετε τήν ἐλπίδα πώς θά ξαναπάρετε πίσω αὐτά τὰ μέρη." X

»Τή ἄλλη μέρα ή σούβλα ρίζωσε στή γῆ καί βλάστησε καί φούντωσε καί θέριεψε κι ἔγινε τό περήφανο κυπαρίσσι, πού γνωρίζουμε»

N. Πολίτης

«Λαϊκή παράδοση»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἄκουσε ἀπό τό ραδιόφωνο ὁ Παναγιώτης; Μήπως μπορεῖς νά ἐπαναλάβεις τήν ιστορία τοῦ Κυπάρισσου; τήν ιστορία τοῦ κυπαρισσιοῦ; Τί νοήμα βγάζεις ἀπό τήν παράδοση μέ τό κυπαρίσσι καί τόν πασά;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά κάμεις προτάσεις μέ τά ρήματα: γέρνω — γερνῶ.
- 2) Νά σχηματίσεις ρήματα μέ τίς παρακάτω λέξεις:
γιατρός, κουρέας, μάγειρος, συγγενής, ψαράς.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πεῖς κι ἔσύ, ἀν ξέρεις, μιά ιστορία ἀπό τή μυθολογία γιά
ἄλλα δέντρα, φυτά καί ζῶα πού ḥταν προηγουμένως ἄνθρω-
ποι.
- 2) Νά μιλήσεις γιά τό ἐλάφι καί τό ζαρκάδι.
- 3) Νά δείξεις στό χάρτη σου τό Μιστρά καί τή Σπάρτη. Τί ξέρεις
γιά τά δύο αύτά μέρη;

74. Τ' ΑΗΔΟΝΙΑ

Τήν περασμένη Κυριακή πηγαίναμε στήν Κύμη καί
σταματήσαμε σ' ἔνα πολύ ὅμορφο μέρος, γιά ν' ἀκού-
σουμε τ' ἀηδόνια.

Κατεβαίνουμε ἀπό τό αὐτοκίνητο. Μέσα ἀπό τίς
πικνές φυλλωσιές τῶν πλατανιῶν τ' ἀηδόνια δίνουν τήν
κυριακάτικη συναυλία τους. Οἱ ρεματιές γεμίζουν μελω-
δίες. Δέν ἀκούγεται κανένα ἄλλο πουλί. Σωπαίνουμε
λοιπόν κι ἐμεῖς.

Ἐντος ἀηδονάκι βγαίνει ἀπό τόν κρυψώνα του καί
στέκεται στήν ἄκρη τοῦ κλαριοῦ. Καθώς κελαηδεῖ, βλέ-
πει μέ τά ματάκια του ὀλόγυρα μήπως ἀνακαλύψει κανέ-
να ἀνεπιθύμητο ἐπισκέπτη: γάτα, κουνάβι, ἀρπαχτικό
πουλί. Ἐχει σταχτιά σκοῦρα φτερά. Μοιάζει φτωχό¹
μπροστά στ' ἄλλα.

— Ὁ Θεός μοιράζει τ' ἀγαθά του μέ σοφία σέ ὅλα τά
πλάσματα, λέει ἐκείνη τή στιγμή ὁ πατέρας, σάν νά κα-
ταλαβαίνει τή σκέψη μου. "Ἄν τό ἀηδόνι τύχαινε νά ἔχει

καί ώραϊα φτερά, δέ θά κατάφερνε νά ξεφύγει ἀπό τούς ἔχθρούς του. Ἐνῶ τώρα τό χρῶμα του τό βοηθᾶ νά γίνεται ἔνα μέ τά κλαδιά καί τούς θάμνους καί νά μήν ξεχωρίζει.

Τό ἀηδονάκι φαίνεται πώς ψάχνει νά βρεῖ τό ταίρι του. Είναι ἄνοιξη καί τραγουδᾶ τό πιό γλυκό τραγούδι τῆς ζωῆς του. Είναι συμπαθητικό κι εύγενικό κι ἔχει ἔξυπνα ματάκια.

‘Ο πατέρας ἀνοίγει τό ραδιόφωνο. ‘Η δική μας μουσική ταράζει γιά μιά στιγμή τό ἀηδόνι, πού στρέφει τά μάτια του πρός τό μέρος μας καί μένει σιωπηλό. ‘Υστερα όμως ύψωνει τό λαιμό του περήφανα καί βγάζει μιά θαυμάσια τρίλια. (Οσο συνεχίζουν τά βιολιά ἀπό τό ραδιόφωνο, τόσο τό ἀηδονάκι πλέκει λαρυγγισμούς καί συναγωνίζεται σέ τέχνη τά βιολιά.)

— Νά πιάσουμε ἔνα νά τό ἔχουμε νά μᾶς τραγουδᾶ, λέει ή Μαρίνα δένοντας τό κορδόνι τοῦ παπούτσιοῦ της.

Μά ό πατέρας τήν ἀποπαίρνει.

— Αὐτό νά μήν τό ξαναπεῖς, τῆς λέει λιγάκι θυμωμένος, γιατί σέ ἀφήνω καί μένεις ἔδω. Τό ἀηδόνι είναι ἀδύνατο νά ζήσει στή σκλαβιά. ‘Αν τό πιάσεις καί τό κλείσεις σέ κλουβί, είναι σάν νά τό σκοτώνεις. Δέν τρώει, δέν πίνει καί χτυπιέται στά σίδερα τῆς φυλακῆς, ώσπου νά πεθάνει.

»Όταν ό Θεάς ἔπλασε τά πουλιά, ὅλα στήν ἀρχή τά χρωμάτιζε γκρίζα. ‘Υστερα τά φώναζε ἔνα καί οἱ ἄγγελοι τά στόλιζαν μέ λογῆς λογῆς πλουμίδια: μέ γαλάζια καί χρυσά φτερά· μέ ἀσημένια καί κόκκινα λοφία· μέ ἀσπρες φτερούγες καί κοραλλένια πόδια· μέ κεχριμπαρένιο ράμφος καί πράσινα πούπουλα· μέ κοκκινόχρυσες ούρές καί πορτοκαλί στήθος, ώστε μήτε ἔνα στά χίλια νά μοιάζει μέ τό ἄλλο.

— Καί ὅταν τέλειωσε τό ἔργο του ό Θεός, νά σου καί παρουσιάζεται τό ἀηδόνι.

— Ποῦ ἥσουν ἐσύ; τοῦ εἶπαν οἱ ἄγγελοι.

- Στή ρεματιά.
- Καί πῶς δέν ἄκουσες πού σέ φωνάξαμε;
- Μίλαγα μ' ἔνα κοτσύφι.

Οἱ ἄγγελοι κούνησαν τό κεφάλι.

- Καί τώρα τί ἥρθες νά κάμεις;
- Ἡρθα νά μέ στολίσετε κι ἐμένα.
- Τό σκέφτηκες λιγάκι ἀργά. Καί πῶς νά σέ στολίσουμε, πού τίποτε δέ μᾶς ἔχει ἀπομείνει;

Τό ἀηδόνι ἄρχισε νά κλαίει, ὥσπου ὁ Θεός τό λυπήθηκε καί εἶπε:

- Καλά, Πάψε νά κλαῖς. Τ' ἄλλα πουλιά τά στόλισαν οἱ ἄγγελοι, ἐσένα θά σέ στολίσω ἐγώ. Τέλειωσε ὅμως ἡ Πέμπτη μέρα, γι' αὐτό πρέπει νά βιαστοῦμε. "Ανοιξε γρήγορα τό στόμα σου.

Πήρε μιά χούφτα ὁ Θεός ἀπό τό δικό Του χρυσάφι και ἄλλη μιά χούφτα μαργαριτάρια και τά ἔριξε στό στόμα τοῦ ἀηδονιοῦ: «Πήγαινε τώρα», τοῦ εἶπε.

Πέταξε τό άηδονι καί πῆγε γραμμή σ' ἔνα ρυάκι νά καθρεφτιστεῖ. Ἐκεῖ βρέθηκαν μαζευμένα τ' ἄλλα πουλιά καί, μόλις τό εἶδαν, ἅρχισαν νά λένε:

- Τό κακόμιορο τό άηδονι!
- Δέν ξέρετε ἐσεῖς, τούς εἶπε ἐκεῖνο. Ἐμένα μέ στόλισε ὁ Ἰδιος ὁ Θεός.
- Μπά, τί μᾶς λές; Καί ποῦ εἶναι τά στολίδια σου;
- Τά ἔχω μέσα στό λαιμό μου.
- Νά μᾶς τά δείξεις, γιατί ἐμεῖς δέ βλέπουμε!

~~Καί ἄνοιξε τό στόμα του τό άηδονι κι ἔπιασε νά κελαηδεῖ. Καί ὅλα τά πουλιά σώπασαν καί ἀπόμειναν νά θαυμάζουν»~~

Τό δεύτερο μέρος τοῦ κεφαλαίου εἶναι ἀπό τό διήγημα τῆς κ. Μαργαρίτας Δαλμάτη «Τό άηδονι»).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πήγαιναν τά παιδιά, ὅταν ἄκουσαν τ' άηδονια; Ποιοί εἶναι οἱ ἔχθροι τοῦ άηδονιοῦ; Ἐχει ἐμφάνιση τό άηδονι; Τί ἔκανε τό άηδονι, ὅταν ἄκουσε στό ραδιόφωνο τά βιολιά; Μήπως μπορεῖς νά ἐπαναλάβεις τήν ίστορία μέ τ' άηδονι; Τί νόημα ἔχει ἡ φράση: «Πήρε μιά χούφτα ὁ Θεός ἀπό τό δικό Του χρυσάφι καί ἄλλη μιά χούφτα μαργαριτάρια καί τά ἔρριξε στό στόμα τοῦ άηδονιοῦ»;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά φέρεις είκόνες γιά τό άηδονι ἢ νά ζωγραφίσεις κάτι.
- 2) Νά δείξεις στό χάρτη τήν Κύμη.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά σχηματίσεις ρήματα ἀπό τίς λέξεις:
ξερός, μικρός, γλυκός, πικρός, ὅμορφος.
- 2) Νά βρεῖς δύο λέξεις σύνθετες μέ τή λέξη άηδονι.

75. ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΜΕ ΤΗ ΣΦΕΝΤΟΝΑ

“Όταν ήμουν έφτά — όχτώ χρονών, μοῦ ἔτυχε κάτι πού δέν μπορώ άκόμα καί σήμερα νά τό ξεχάσω.

‘Ο φίλος μου ό ’Ερρίκος κι ἐγώ είχαμε φτιάσει δύο λάστιχα, γιά νά πᾶμε νά κυνηγήσουμε πουλιά. Ἡταν ἡ ἄνοιξη στήν ἀρχή της. Μεγαλοβδομάδα.

Μιά μέρα ό ’Ερρίκος μοῦ εἶπε: «Πᾶμε στό δάσος γιά πουλιά»;

‘Η πρότασή του μοῦ ἔκαμε φρίκη. ’Αλλά δέν ἔφερα ἀντίρρηση. Φοβόμουν μή μέ κοροϊδέψει ό φίλος μου.

Ξεκινήσαμε λοιπόν γιά τό δάσος. Σταθήκαμε κοντά σ’ ἑνα γυμνό δέντρο. Τά κλαριά του ἥταν γεμάτα πουλιά. Πλησιάσαμε. Τά πουλιά δέ φοβήθηκαν. Τραγουδοῦσαν χαρούμενα γιά τόν ἐρχομό τῆς ὀλόφωτης ἡμέρας.

‘Ο φίλος μου ἔσκυψε, πῆρε μιά μικρή πέτρα καί τήν ἔβαλε στό λάστιχο. Παρ’ ὅλες τίς τύψεις πού εἶχα ἔκαμα τό ἵδιο κι ἐγώ. Προσπαθοῦσα ὅμως νά μή σημαδεύω τά πουλιά, ἀλλά νά ρίχνω στόν ἀέρα.

Έκείνη άκριβῶς τή στιγμή ἄρχισαν νά χτυποῦν οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησίας. Έμένα μοῦ φάνηκε πώς ἡ φωνή τῆς καμπάνας ἐρχόταν ἀπό τὸν οὐρανό.

Πέταξα πέρα τὸ λάστιχο καὶ ἄρχισα νά κάνω Θόρυβο, γιά νά φύγουν τὰ πουλιά ἀπό τὸ φονικό σημάδι τοῦ φίλου μου, κι ἔφυγα τρέχοντας γιά τὸ σπίτι μου.

Από τότε, κάθε φορά πού χτυποῦν οἱ καμπάνες καὶ εἶναι Μεγαλοβδομάδα καὶ ὁ ἥλιος λάμπει, ὁ νοῦς μου πάει σ' ἔκεινο τὸ κυνήγι μέ τὸ λάστιχο.

Καί ἡ καρδιά μου γεμίζει εὐγνωμοσύνη, πού ἡ φωνή τῆς καμπάνας χάραξε τόσο βαθιά μέσα στήν καρδιά μου τήν ἐντολή:

«Μή σκοτώσεις!»

«Παιδική Πρωτοχρονιά»

Άλβέρτος Σβάιτσερ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πόσων χρονῶν ἦταν ὁ συγγραφέας, ὅταν πῆγε μέ τὸ φίλο του νά σκοτώσει πουλιά; Τί ἐποχή ἦταν; Τί φοβόταν ὁ συγγραφέας; Τί ἔκαναν στό δάσος; Τί ἔγινε ξαφνικά; Τί ἐννοεῖ μέ τή λέξη «λάστιχο» ὁ συγγραφέας; Τί δίδαγμα βγαίνει ἀπ' αὐτό τό κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά θυμηθεῖς καὶ νά πεῖς μέσα στήν τάξη μερικές ἀπό τίς δέκα ἐντολές. Σέ ποιόν τίς ἔδωσε ὁ Θεός καὶ ποῦ;
- 2) Νά φέρεις πληροφορίες γιά τό συγγραφέα τοῦ διηγήματός.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά ύπογραμμίσεις τίς σύνθετες λέξεις.
- 2) Πῶς ἀλλιῶς λέμε τίς λέξεις:
ἐντολή, σπίτι, φίλος, πέτρα;

76. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ

“Οταν μᾶς είπαν στό σχολεῖο νά γράψουμε κάτι γιά τόν πατέρα μας, δέν ήξερα άπό ποῦ ν' άρχισω.

Ν' άρχισω άπό τά μάτια του πού μᾶς κοιτάζουν γλυκά και αύστηρά; Ν' άρχισω άπό τά χέρια του; Ν' άρχισω άπό τά βήματά του, πού τ' άναγνωρίζω μέσα άπό χιλιάδες άλλα βήματα; “Η ν' άρχισω άπό τά λόγια του και τά χαιδευτικά του πειράγματα;

Σκέφτηκα νά γράψω ότι ό πατέρας μου είναι ψηλός, μέ καστανά μαλλιά και ότι φορά καφέ κουστούμι. Μά τό μετάνιωσα. Τί σημασία έχει; Μήπως, ἀν ἦταν κοντός και είχε ἄσπρα μαλλιά και φοροῦσε γκρί κουστούμι, δέ θά τόν άγαπούσα; “Οπως και ἀν ἦταν θά τόν λάτρευα, γιατί είναι ό πατέρας μου.

“Ας γράψω λοιπόν:

«‘Ο πατέρας μου είναι ἔνας θησαυρός, ὅπως ὅλοι οἱ

πατεράδες. Κάτω ἀπό τό αύστηρό του παρουσιαστικό κρύβεται μιά χρυσή καρδιά. Μαζί μας γίνεται ἔνα μεγάλο παιδί. Παίζει, διαβάζει και τραγουδᾶ τά τραγούδια πού μᾶς ἀρέσουν. Χαίρεται γιατί ἔχει τρία γερά παιδιά, και θά ἥθελε νά ἔχει καί ἄλλα, γιατί τά παιδιά — λέει — εἶναι εύτυχία μέσα στό σπίτι.

“Οταν γυρίζει ἀπό τή δουλειά του, τό σπίτι μας γεμίζει ξαφνικά ἀπό κάτι, πού μοῦ φαίνεται ὅτι τό λένε σιγουριά, ἀγάπη, φροντίδα καί στοργή. Ό πατέρας μου εἶναι ἡ δύναμη τοῦ σπιτιοῦ μας. ”Αν καμιά φορά φωνάζει γιά κάτι πού δέν ἔγινε σωστό, μᾶς ἔξηγεῖ τό λόγο. Κι ἔχει πάντα δίκιο.

✗ Ό πατέρας μου εἶναι ύπαλληλος. Προσπαθεῖ μέ τό μισθό του νά μᾶς δώσει ὅλα ἐκεῖνα τά στοιχεῖα πού μᾶς χρειάζονται, γιά νά γίνουμε χρήσιμοι καί καλοί ἀνθρώποι.

Μᾶς παρακολουθεῖ στά μαθήματά μας. Ξέρουμε τήν ὕρα πού γυρίζει καί περιμένουμε ν' ἀκούσουμε τόν ἥχο ἀπό τό κλειδί στήν κλειδαριά. Τότε πετιόμαστε καί οἱ τρεῖς φωνάζοντας: ό μπαμπάς! Καί αὐτό γίνεται κάθε μέρα, κάθε μέρα. Σάν νά ἔχουμε γιορτή. ✗

✗ Ο μπαμπάς μου ἀγωνίζεται μ' ἔνα μολύβι στό χέρι. Στή δουλειά του ὀλοένα γράφει, γράφει, γράφει. Ό μπαμπάς τοῦ Ἀλέκου ἀγωνίζεται μέ τή ζύμη, γιατί εἶναι ψωμάς. Ό μπαμπάς τοῦ Λουκᾶ ἀγωνίζεται στό τιμόνι, γιατί εἶναι ταξιτζῆς. “Ολοι οἱ μπαμπάδες ἀγωνίζονται γιά τά παιδιά τους, ό καθένας μέ τόν τρόπο του.

✗ Ό πατέρας ἔρχεται πολλές φορές κουρασμένος. Ξαπλώνει, τρίβει τά μάτια του ἢ κάθεται στήν πόλυθρόνα. Τότε καταλαβαίνω πώς εἶναι πολύ δύσκολο νά βγύζει κανείς τό ψωμί του καί τό ψωμί τῶν παιδιῶν του.

Παρατηρῶ τά χέρια του, τά μεγάλα δάχτυλα, τόν ἀντίχειρα, τήν παλάμη καί λέω μέσα μου:

— Παναγιώτη, αὔτά τά δάχτυλα, αὔτός ό ἀντίχειρας καί αὔτη ἢ παλάμη σοῦ φέρνουν καί τρῶς, σοῦ φέρνουν

καί ντύνεσαι καί πᾶς στό σχολεῖο.

Καί τότε μέ πιάνει μιά άγάπη γι' αυτά τά χέρια καί μου ρχεται νά φωνάξω:

Πότε ἐπιτέλους θά μπορέσω νά τά ξεκουράσω καί νά τούς πῶ: «Πάψτε νά δουλεύετε πιά. Τώρα θά δουλέψω έγώ στή θέση σας!»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

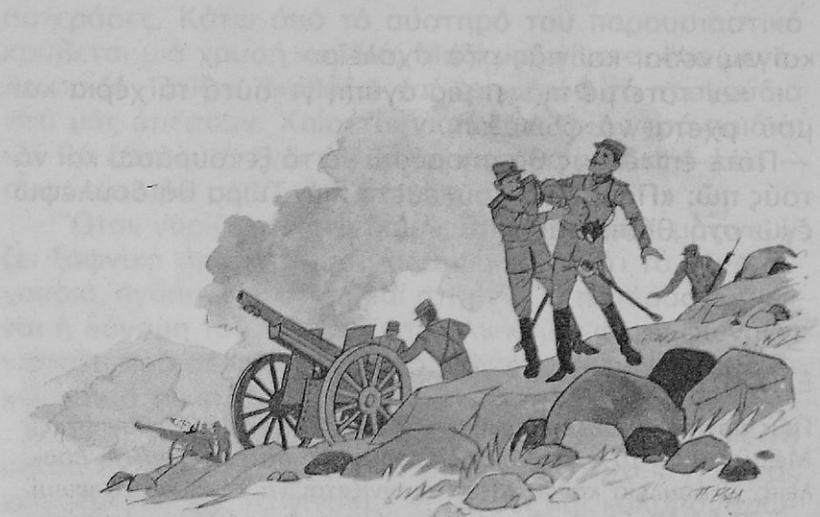
Πῶς άρχισε τήν περιγραφή γιά τόν πατέρα του ό Παναγιώτης; Μέ τί γεμίζει τό σπίτι, όταν ἐπιστρέφει ό πατέρας ἀπό τή δουλειά; Τί δουλειά κάνει; Μέ τί άγωνίζεται νά κερδίσει τό ψωμί του; Τί θά ἤθελε νά κάνει ό Παναγιώτης, όταν βλέπει τόν πατέρα του κουρασμένο; Ποιά ἐντολή σοῦ θυμίζει αὐτό τό κεφάλαιο; Πῶς θά χαρακτηρίζατε τόν πατέρα καί πῶς τό γιό του;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Μήπως θυμᾶσαι νά πεῖς πῶς λέγονται τά πέντε δάχτυλα τοῦ χεριοῦ;
- 2) Πῶς λέμε τά χέρια καί τά πόδια; τό σῶμα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μήπως μπορεῖς νά διακρίνεις τή διαφορά ἀνάμεσα σ' ἔναν ἐργάτη, ἔναν ύπαλληλο κι ἔναν ἔμπορο.
- 2) Νά βρεῖς τά κατάλληλα ρήματα:
Μέ τό μολύβι ..... μέ τό τιμόνι .....
μέ τή ζύμη ..... μέ τό κλειδί .....
μέ τό σφυρί ..... μέ τό πριόνι .....

(77). ΜΙΑ ΕΝΔΟΞΗ ΟΔΟΣ

Φοβοῦμαι διτί σήμερα δέ θά μπορέσω νά γράψω
όσσα μᾶς ἔβαλε ό δάσκαλος καί λυποῦμαι πολύ, γιατί Θέλω
νά εῖμαι πάντα καλός κι ἐπιμελής. "Οχι πώς βαριέμαι,
ἀλλά μᾶς εἶπε:

— Νά σημειώσετε ποιός εῖναι ό δρόμος σας, γιατί λέγεται
ἔτσι καί νά γράψετε κάτι γι' αὐτόν.

"Οποιος δηλαδή μένει στήν όδό Αθανασίου Διάκου θά γράψει κάτι γι' αὐτόν τόν ἥρωα τῆς ἐπαναστάσεως. "Οποιος μένει στήν όδό Σποράδων θά γράψει κάτι γι' αὐτά νά νησιά. 'Εγώ δμως κάθομαι σ' ἔνα δρόμο πού λέγεται: «Αντωνίου Καμπάνη». Ποιός νά εῖναι τάχα; 'Ο Άλέκος πού μένει στήν όδό Χρυσανθέμων θά γράψει κάτι γιά τά χρυσάνθεμα καί θά κοιμᾶται τώρα ἥσυχος στό κρεβάτι του.

- Νά όδηγηθεῖς από τήν ἐγκυκλοπαίδεια, μοῦ εἶπε ό παππούς. Γιατί στενοχωριέσαι ἄδικα;
- "Έχω μιά καλύτερη λύση ἐγώ, εἶπε ή μητέρα μου.

Αναρωτιέμαι μάλιστα πῶς δέν τό σκέφτηκα τόση ὥρα.
Νομίζω ότι στό δρόμο μας μένει ό γιός του Ἀντωνίου
Καμπάνη. Θά πᾶμε λοιπόν νά του κάνουμε μιά ἐπίσκεψη
καί θά ρωτήσουμε τόν ίδιο γιά τόν πατέρα του.

“Ολα αύτά ἦταν πολύ παράξενα καί ἄρχισαν νά μοῦ
ἀρέσουν. Ἐπαφα νά παραπονιέμαι, ντύθηκα γρήγορα,
χτενίστηκα καί μαζί μέ τή μητέρα μου βρεθήκαμε στό
σπίτι πού μᾶς ἔδειξε ό κυρ — Γιώργης ό ἀνθοπώλης.

Μᾶς δέχτηκαν πολύ εὐγενικά καί εἶναι περιπτό νά
σᾶς πῶ πῶς ἔγραφα τήν καλύτερη ἐργασία γιά τό δρόμο
μου:

«Ο Ἀντώνιος Καμπάνης ἦταν ἀξιωματικός τοῦ ἑλ-
ληνικοῦ στρατοῦ. Πήρε μέρος σέ ὅλες τίς ἔνδοξες μάχες
τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου στά 1913. Σκοτώθη-
κε στή μεγάλη μάχη του Κιλκίς — Λαχανᾶ. Τήν τελευταία
μέρα ἀνέβηκε σ' ἕνα βράχο, πού ἔχει σήμερα τ' ὄνομα
του, κι ἔβλεπε μέ τά κιάλια του πρός τό στρατόπεδο τοῦ
ἐχθροῦ. Μιά βροχή ἀπό βλήματα τόν χτύπησε στό στή-
θος καί τόν ἄφησε χωρίς πνοή. Ο θάνατος τόν βρῆκε
στήν πιό καλή του ὥρα...»

— Δέν ἔξερα ότι μένουμε σέ τόσο... ἔνδοξο δρόμο, εἴπα
στόν παππού μου.

— Νά πού τό ἔμαθες τώρα, μοῦ ἀπάντησε. Θέλω ἀλή-
θεια νά συναντήσω τό δάσκαλό σου νά του πῶ ἔνα με-
γάλο «εὔγε». Μέ τίς ἐργασίες πού σᾶς βάζει καλλιεργεῖ
μέσα σᾶς τήν παρατηρητικότητα καί τήν ἀγάπη γιά τήν
ἔρευνα.)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἐργασία ἔβαλε ό δάσκαλος στά παιδιά; Γιατί ό Παναγιώτης
Βρισκόταν σέ δύσκολη θέση; Ποιά λύση ἔδωσε στό πρόβλημα
του ἡ μητέρα του; Τί ἔμαθε γιά τόν Ἀντώνιο Καμπάνη; Γιατί ἔ-
θελε νά πεῖ «εὔγε» στό δάσκαλο ό παππούς;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά βρεῖς στό χάρτη τό Κιλκίς, τό Λαχανά, τή Βουλγαρία. Νά πεῖς ποιοί εἶναι οἱ γείτονές μας στά σύνορα.
- 2) Νά κάνεις κι ἐσύ μιά παρόμοια ἐργασία γιά τό δρόμο σου ἡ τή γειτονιά σου.

78. ΜΙΑ ΤΑΞΗ ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΟ

— "Αν σᾶς ἔλεγα ὅτι ἡ τάξη μας εἶναι πραγματικό ὄρυχειο, λατομεῖο καὶ μεταλλεῖο, θά μέ πιστεύατε; ρώτησε μιά μέρα ὁ δάσκαλος.

Τόν κοιτάξαμε ἀπορημένοι καὶ περιμέναμε νά συνεχίσει.

— Θά ξέρετε ἀσφαλῶς, ὅτι πάνω καὶ κάτω ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑπάρχουν τά πετρώματα, τά ὄρυκτά καὶ τά μέταλλα. Αὐτά ὁ ἄνθρωπος τά βρίσκει σκάβοντας καὶ τά χρησιμοποιεῖ. Θέλω λοιπόν τώρα, ἐρευνώντας μέσα στήν τάξη μας, νά μοῦ πεῖτε ἂν ὑπάρχουν ἐδῶ μέσα πράγματα πού νά ἔχουν γίνει ἀπό τέτοια πετρώματα, ὄρυκτά ἡ μέταλλα. Καταλάβατε;

— Ο Ἄλεκος σηκώνοντας τό χέρι του εἶπε δειλά:

— Μήπως τό μάρμαρο στό πρεβάζι τοῦ παραθύρου, κύριε;

— Μπράβο, Ἄλεκο. Καὶ φυσικά τό μάρμαρο εἶναι πέτρωμα. "Ἄς σκεφτοῦν τώρα καὶ τ' ἄλλα παιδιά νά μοῦ ποῦν κάτι. Βλέποντας ὀλόγυρα θ' ἀνακαλύψουν καὶ ἄλλα πολλά.

Γυρίζοντας πρός τόν πίνακα εἶδα τήν κιμωλία.

— Η κιμωλία εἶναι πέτρωμα, κύριε; ρώτησα.

— Βεβαιότατα. Πήρε μάλιστα τ' ὄνομά της ἀπό τό νησί Κίμωλος, γιατί ὑπάρχει ἐκεῖ σέ ἀφθονία.

Σιγά σιγά ὅλα τά παιδιά ἀνακάλυψαν καὶ κάτι.

Η τάξη μας είναι άσπρισμένη με άσβεστη. Ο άσβεστης γίνεται άπο ένα πέτρωμα, που λέγεται άσβεστόλιθος, καί είναι πολύ σκληρό. Γί αύτό το καίνε σέ μεγάλη θερμοκρασία καί γίνεται ό άσβεστης πού, όταν διαλυθεῖ με νερό, μᾶς δίνει τό άσπρο ύγρο με τό όποιο άσπριζουμε τούς τοίχους καί τούς κορμούς τῶν ὀπωροφόρων δέντρων.

Τό βάζο τῆς ἔδρας είναι καμωμένο άπο ένα πέτρωμα κατάλληλο γιά τά κεραμίδια, τά τοῦβλα καί τά κανάτια καί λέγεται ἄργιλος. Η ἄργιλος είναι τό σκληρό πατημένο χῶμα, πού ἔγινε άπο τό τρίψιμο διαφόρων πετρωμάτων.

Η Ἐλενίτσα είχε σπάσει τό χέρι της καί τό είχε σέ γύψο. Ο δάσκαλος μᾶς είπε ότι καί ό γύψος είναι όρυκτο τόν χρησιμοποιοῦν οί γιατροί, γιά νά κρατήσουν ἀκίνητο ένα σπασμένο κόκκαλο.

Ύστερα μᾶς ἔβαλε νά ψάξουμε τίς τσέπες μας. Μερικοί άπο μᾶς είχαμε λίγες δραχμοῦλες. Λοιπόν καί οί δραχμοῦλες ἔχουν μέσα τους ἐνά λαμπερό μέταλλο πού λέγεται νικέλιο.

Ο Λουκᾶς ἀνακάλυψε ότι τό χρυσόχαρτο άπο τή σοκολάτα, πού ἔφαγε στό διάλειμμα, είναι άπο ἀλουμίνιο, ἔνα μέταλλο πού χρησιμοποιοῦμε, γιά νά κάνουμε τά τηγάνια, τά ταψιά καί τούς τεντζερέδες τῆς κουζίνας.

Ύστερα ή "Εφη μᾶς ἔδειξε τό δαχτυλίδι της. Ήταν χρυσό με μιά ώραία κόκκινη πέτρα. Ο χρυσός είναι μέταλλο καί μάλιστα μέταλλο εὐγενές!

Πόσα πράγματα δέ βρήκαμε μέσα στήν τάξη ρωτώντας, ἀκούγοντας καί ἀπαντώντας. Μάθαμε ότι τά πέτρωμα δέν είναι όλα ίδια. "Αλλα είναι πιό μαλακά καί ἄλλα πιό σκληρά. Τά βουνά καί οί βράχοι ἔχουν γίνει άπο διάφορα πετρώματα, πού τό καθένα τους μᾶς λέει καί μιά ιστορία γιά τό πῶς σχηματίστηκε ή γη. Γιατί ή γη είναι πολύ γριά καί ἄς φαίνεται νέα. "Υπάρχει ἔδω κι ἐκατομμύρια χρόνια. Στήν ἀρχή δέν ήταν παρά μιά σφαί-

ρα άπό φωτιά. "Υστερα, άπο τό κρύο ή έπιφάνειά της ζάρωσε, σκλήρυνε και σχηματίστηκε μιά χοντρή φλούδα. Μά τό έσωτερικό της είναι άκόμα πολύ ζεστό. "Όλο φωτιά.

Στό τέλος ό δάσκαλος μᾶς εἶπε καί τό άστειο του.
— Έδω μέσα λοιπόν είναι ένα χρυσωρυχεῖο, γιατί είσαστε όλοι «χρυσά παιδιά».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

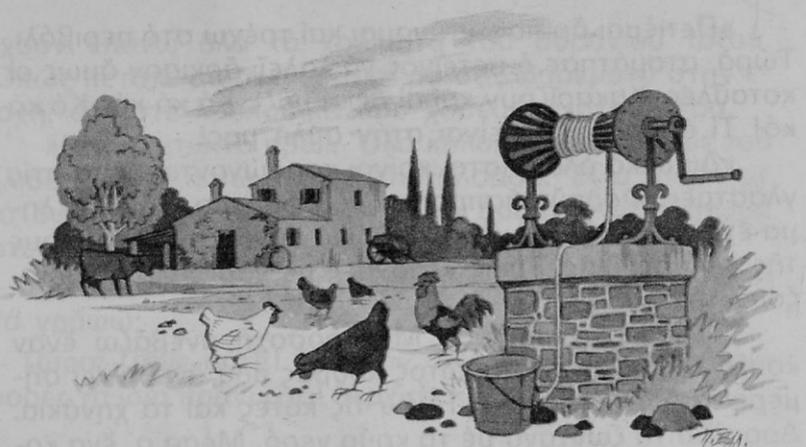
Μέ ποιά έρωτηση ξάφνιασε τά παιδιά ό δάσκαλος; Τί τούς εἶπε γιά τά πετρώματα, τά όρυκτά και τά μέταλλα; Ποιά παιδιά άνακάλυψαν πετρώματα μέσα στήν τάξη; Τί άνακάλυψαν ό Λουκᾶς και ή "Εφη; Πῶς σχηματίστηκε ή γῆ; Τί πείραγμα τούς έκανε ό δάσκαλος;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς μέσα άπο τό κείμενο πέντε σύνθετες λέξεις και νά τίς άναλύσεις.
- 2) Νά πεῖς ποιά είναι ή διαφορά άνάμεσα σ' ένα λατομεῖο, μεταλλεῖο, χρυσωρυχεῖο.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξεις στό χάρτη σου τήν Κίμωλο.
- 2) Νά πεῖς μερικά άκόμα πετρώματα, όρυκτά και μέταλλα πού ξέρεις.
- 3) Νά φέρεις στήν τάξη είκονες άπο πετρώματα, όρυκτά και μέταλλα.

79. ΤΟ ΑΝΥΠΑΡΚΤΟ ΚΤΗΜΑ ΜΑΣ

”Έχω νά γράψω ἔκθεση μέ Θέμα: «Τό κτῆμα μας». Έμεις δέν ἔχουμε κτῆμα. Τί νά γράψω λοιπόν γιά ἔνα πράγμα πού δέν ἔχουμε; Ξύνω τό κεφάλι μου ἐδῶ καὶ μιά ὥρα, μά δέν κατεβάζω οὕτε μισή ἰδέα. Στό τέλος τρέχω στόν Κλεάνθη.

- Κλεάνθη μου, ἐσύ πού εἶσαι πιό μεγάλος καὶ δυό φορές πιό ἔξυπνος ἀπό μένα, μπορεῖς νά μοῦ δώσεις ἰδέες νά γράψω ἔκθεση γιά ἔνα... ἀνύπαρκτο κτῆμα;
- Γιατί δέ γράφεις, μοῦ εἶπε ἀμέσως: «”Ω, τί ώραία πού εἶναι ἐδῶ στό κτῆμα μας μέ τίς σαράντα κότες!»;
- Ποῦ βρεθήκανε οί σαράντα κότες, Κλεάνθη; οὕτε μία δέν ἔχουμε!
- Στίς ἐκθέσεις γράφει κανείς ὅ,τι θέλει. Ἀρκεῖ νά εἶναι σωστά καὶ νά φαίνονται ἀληθινά. Τ' ἄλλα εἶναι ὑπόθεση φαντασίας. Εγώ θά ἔγραφα ἀκόμη:

»Τό κοκοράκι ξελαρυγγιάστηκε ὄχτώ φορές: «Παναγιώτη, ξύπνα! Σήκω, ξημέρωσε! Εχεις κοιμηθεῖ τό διπλάσιο χρόνο ἀπό μένα καὶ εἶσαι ἀκόμα στό κρεβάτι;».

»Πετιέμαι δρθιος, ντύνομαι και τρέχω στό περιβόλι. Τώρα, σταμάτησε ό πετεινός νά λαλεί, ἀρχισαν δυνας οι κοτούλες. Κακαρίζουν και οι δέκα μαζί: Κά κά κά! Κό κό κό! Τί δυμορφα πού είναι στήν αύλη μας!

»Δώδεκα όλανθιστοι κρίνοι κορδώνονται μέσα στίς γλάστρες. Φοροῦν ἀσπρο και μόβ φόρεμα. Τό άγιοκλημα ἔχει γείρει μέ χιλιάδες ἀνθάκια πάνω στούς στύλους τῆς κληματαριᾶς. Τρεῖς γλάστρες μέ γαρίφαλα εύωδιάζουν τὸν τόπο.

»Τρέχω στό πηγάδι. Μέ προσοχή ἀνεβάζω ἔναν κουβά νερό. Είναι ό πρώτος κουβάς πού ἀνεβαίνει σήμερα νά μᾶς δροσίσει. Ταιζω τίς κότες και τά χηνάκια. Δροσίζω τά ζωντανά μέ τό κρύο νερό. Μέσα σ' ἔνα κοφίνι τῆς ἀποθήκης βρίσκω τρία αύγα και μέσα σ' ἔνα θάμνο ἄλλα πέντε.

»Τό πηγάδι κάνει όλοένα τούκου τούκου και γεμίζει τή στέρνα. "Ενα μικρό ρυάκι παίρνει νερό ἀπό τή στέρνα, κυλᾶ σά φίδι και φέρνει νερό σέ ὅλα τά μέρη τοῦ λαχανόκηπου. Πιό πέρα είναι τά ὄπωροφόρα δέντρα. Τά μετρῶ γιά χιλιοστή φορά. Όχτω βερικοκιές, δέκα κυδωνίες, ἑφτά μουριές και τέσσερις ἀχλαδιές!

»Νά και ό τζίτζικας. "Αρχισε στά κλώνα τῆς μουριᾶς τό τραγούδι του. Τζζζ! Τζζζ! Παναγιώτη, φίλε μου! Τζζ! "Ωχ! Σέ λίγο θ' ἀρχίσει και δεύτερος και τρίτος, θά γίνουν πολλοί, θά δώσουν συναυλία και θά μοῦ πάρουν τό μυαλό!

»Νά και οι πεταλοῦδες! Δέν είναι μιά. Δέν είναι δυό. Είναι καμιά σαρανταριά. Τριγυρίζουν χορεύοντας μέσα στό περιβόλι ἀπό λουλούδι σέ λουλούδι.

»"Α ἐσύ, δυμορφη κυρία πεταλούδα. "Αν τά ἔντομα ἔκαναν διαγωνισμό δυμορφιᾶς, θά ἤσουν ἀσφαλῶς ή ώραιότερη και θά ἔπαιρνες τό βραβεῖο. Έσύ και οι συντρόφισσές σου τίς ζεστές ήμέρες τοῦ καλοκαιριοῦ ἀρχίζετε ἔναν ἀνάλαφρο χορό, πού θά τόν ζήλευαν και οι πιό μεγάλες χορεύτριες. Τά πλατιά και λεπτά φτερά σας

ἔχουν έπάνω öλα τά χρώματα τοῦ ούρανιου τόξου.
“Οπως πετάτε μέ τά φανταχτερά σας φορέματα στήν ἔ-
ξοχή, εἴσαστε λουλούδια πού χορεύουν στόν áέρα.

»Εἶναι öχτιώ τό πρωί. “Όλα κολυμποῦν στό φῶς τοῦ
ἥλιου. Τρέχω πίσω áπό τήν πεταλούδα. Έγώ τρέχω μέ
τά δυό μου πόδια, ἐκείνη μέ τά δυό της πολύχρωμα
φτερά».

- “Αχ, Κλεάνθη. Μήπως μπορεῖς νά τά λές σιγά σιγά νά
τά γράψω;
- Τώρα; Πᾶνε αύτά! Πέταξαν. Δέν μπορῶ νά λέω δυό
φορές τά ḫδια πράγματα! ”Αρχισε καί θά τά καταφέρεις!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιά δυσκολία εῖχε ö Παναγιώτης; γιατί; Τί iδέες τοῦ öδωσε ö
Κλεάνθης; Μπορεῖ νά γράψει κανένας στήν öκθεση ö,τι θέλει
καί πῶς; Μπορεῖς νά πεῖς μέ δικά σου λόγια τό πρωινό ξύπνημα
τοῦ Παναγιώτη, öπως τό φαντάστηκε ö Κλεάνθης στό áνύπαρ-
κτο κτῆμα τους; Ποιός δίνει συναυλίες áπό τά öντομα; Ποιές εϊ-
vai öντομα — χορεύτριες;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς τίς παρομοιώσεις.
- 2) Νά úπογραμμίσεις πέντε σύνθετες λέξεις καί νά τίς áναλύ-
σεις.
- 3) Νά γράψεις öνα éπíθετο áπό τούς áριθμούς:
öνα, δύο, τρία, téσσερα, πέντε.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά μιλήσεις γιά τήν πεταλούδα.
- 2) Νά ζωγραφίσεις ḫ νά φέρεις εíκόνες óπωροφόρων δέντρων
καί èντόμων.
- 3) Τί εῖναι ḫ συναυλία;

80. ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΑΚΙ

Νύχτα νύχτα ό μπαρμπα — Γιάννης
έβγαλε άπ' τό κατώι
τό μεγάλο τό βαγένι·
καί κυλώντας χόι, χόι,
στό ποτάμι τό πηγαίνει.
Θόλωσε τό ποταμάκι
άπ' τό λασπερό κρασάκι.

Γίνηκε μεγάλη άντάρα.
“Όλα κάτω στό ποτάμι
τά ‘πιασε παλαβομάρα.

Πάπιες, χῆνες καί παπάκια
στό νερό τσαλαβουτᾶνε,
βγαίνουν καί παραπατᾶνε.

Μέ τίς ἄσπρες τους κοιλίτσες
γυρισμένες καταπάνω
τά βατράχια κολυμπᾶνε.

Τά καβούρια άπο τίς τρύπες
βγαίνουν ἔξω σαστισμένα·
τίς δαγκάνες τους κολλᾶνε,
φτιάχνουν μιά μακριά ἀλυσίδα
καί πηγαίνουν ρέμα ρέμα.

Μπαρμπα-Γιάννη, μπαρμπα-Γιάννη,
μέθυσες τά καβουράκια,
μέθυσες τά βατραχάκια,
κι ὅλα σέ λοξοκοιτᾶνε.
Πάπιες, χῆνες καί παπάκια
δέες τα πῶς παραπατᾶνε!

Νικ. Κανάκης

81. ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

“Οταν μπήκαμε μέσα στό αύτοκίνητο τό πρωινό τῆς Πρωτομαγιᾶς, δέν είχαμε ίδεα ποῦ θά πάμε, ἀλλά οὔτε καὶ μᾶς ἔνοιαζε. Ἐμεῖς θέλαμε νά βγοῦμε στήν ἔξοχή, νά τραγουδήσουμε καί νά πλέξουμε στεφάνια.

Κι ἔτσι ξεκινήσαμε γιά τό ἄγνωστο μέ τή συμφωνία νά στεκόμαστε όπου μᾶς ἀρέσει καί νά χαιρόμαστε τό ὑπαιρθο.

Ἡ διαδρομή ἦταν μαγευτική. Ἡ φύση ἄνθιζε καί μοσχοβιολοῦσε. Τά χαμομήλια, στίς δόξες τους, εἶχαν στρώσει μεγάλα ἀσπροκίτρινα χαλιά στούς ἀγρούς κι οἱ παπαροῦνες φλογερές καί κατακόκκινες γέμιζαν μέ τήν παρουσία τους τά μεγάλα λιβάδια. Οἱ κίτρινες μαργαρίτες — σέ μεγάλους θάμνους — φουντωμένες καί γεμάτες γύρη φώναζαν τά ζουζούνια νά πλησιάσουν. Καί τά δέντρα εύχαριστημένα καί χαρούμενα ἔδειχναν τήν καινούρια ἀνοιξιάτικη φορεσιά τους.

Κάθε τόσο κατεβαίναμε ἀπό τό αύτοκίνητο καί κόβαμε λουλούδια στά χωράφια. Μέ λυγαριές, μέ ἀγριοτριανταφυλλιές καί κάθε λογῆς ἀγριολούλουδα στολίσαμε ἔνα στεφάνι καί τό κρεμάσαμε στήν κεραία.

— Ποιός γιορτάζει σήμερα; ρώτησε ἡ Μαρίνα, πού ἔνιωθε σάν πεταλούδα μέσα στούς ἀγρούς.

— ‘Ο Μάης, εἶπα ἐγώ.

— ‘Η φύση, φώναξε ὁ Κλεάνθης.

— ‘Εγώ, εἶπε γελώντας ἡ μητέρα, σήμερα ἔχω τά γενέθλιά μου!

— Νά τά ἔκατοστήσεις, μανούλα, ἀλλά ἡ δασκάλα μας μᾶς εἶπε ότι γιορτάζουν τά λουλούδια. Αύτό εἶναι τό σωστό. Τά λουλούδια εἶναι τό στόλισμα τῆς γῆς.

— Πολύ σωστά, παραδέχτηκε ἡ μητέρα.

Τήν πρωτομαγιά γιορτάζουν όλα, ὁ Μάης μέ τά μάγια του, τά λουλούδια, πού εἶναι τ’ ἀστέρια τῆς γῆς, ἡ

φύση, πού είναι ή μητέρα τῶν λουλουδιῶν καί τοῦ Μάη.

‘Η γῆ γίνεται ἔνας ἀπέραντος κῆπος ἀπό τ’ ἀρώματα καί τίς εὐώδιές. Ξαναγεννιέται!

Κατά τίς δώδεκα σταματήσαμε σέ μιά ὅμορφη πλαγιά κάτω-ἀπό μεγάλα πεῦκα. Η μητέρα ἔβγαλε μιά κουβέρτα, τήν ἔστρωσε κάτω, ξάπλωσε καί ξεκουραζόταν. Μά ἐμεῖς κάναμε τοῦ κόσμου τίς τρέλες!»

‘Ο Κλεάνθης κι ἐγώ παίζαμε μπάλα μ’ ἔνα κουκουνάρι κι εἴχαμε ἀνάψει, ἐνῷ ή Μαρίνα μᾶς ἔκανε τόν τερματοφύλακα. Τό κουκουνάρι συνεχῶς τῆς ζέφευγε, γιατί δέν είχε τό μυαλό της στό παιχνίδι. “Οταν μάθει στό νηπιαγωγεῖο κανένα καινούριο τραγούδι, τό λέει ἀπό τό πρωί ὥς τό βράδυ σάν χαλασμένη πλάκα γραμμοφώνου. Ἐκεῖνο τό πρωί τραγουδοῦσε:

Λουλούδια ἃς διαλέξουμε
καί ρόδα καί κρίνα
κι ἐλάτε νά πλέξουμε
στεφάνια μ’ ἐκεῖνα
στό Μάη, πού σήμερα
προβάλλει στή γῆ.
Στό Μάη, πού σήμερα
προβάλλει στή γῆ.

Τή βγάλαμε ἀπό τερματοφύλακα καί τή στείλαμε νά ψέλνει τόν παππού της. Ἐμεῖς μέ τόν Κλεάνθη πέσαμε μπρούμυστα κάτω στό χῶμα γιά ν’ ἀκούσουμε τίς φωνές τῆς γῆς.

‘Ἐκεῖ πού βλέπαμε τήν καταπράσινη χλόη, παρακολουθούσαμε μέ περιέργεια ἔνα μεγάλο πανηγύρι. Λουλούδια, χόρτα, χλόη, μυρμήγκια, σ’ ἐκεῖνο τό μικρό χωροτῆς γῆς, εἴχαν γιορτή. Τίς φωνές τῆς γῆς δέν τίς ἀκούσαμε, ἀκούσαμε ὅμως τόν μπαμπά πού φώναζε νά πᾶμε νά φᾶμε.

Τί ώραϊα κεφτεδάκια ḥταν ἐκεῖνα· ποτέ μου δέν εῖχα φάει πιό νόστιμα.

- Σέ μέθυσε ἡ πρωτομαγιά, μοῦ χαμογέλασε ὁ παππούς. Δέν ξέρεις πῶς νά δείξεις τή χαρά σου.
- Ἐλāτε, πάρτε μιά πόζα νά σᾶς ἀπαθανατίσω, πρότεινε ὁ μπαμπάς βγάζοντας τή φωτογραφική μηχανή.
- Στάσου, στάσου, νά βάλω στό κεφάλι μου τό στεφάνι! φώναζε ἡ Μαρίνα πού ἥθελε νά κάνει τήν ώραϊα!

Τελικά βγήκαμε πολλές καί ἀστεῖες φωτογραφίες. Κλίκ! Κλίκ!

Πίσω ἀπό τό λόφο ḥταν κάτι παλιά ἐρείπια. Κι ἐκεῖ πού πήγαινες νά λυπηθεῖς γιά τά γκρεμίσματα, ἔβλεπες μιά παπαρούνα σκαρφαλωμένη νά ζωηρεύει μέ τό κόκκινο χρῶμα της τίς πέτρες καί νά τούς δίνει μιά παράξενη ζωντάνια. "Α, ὅχι, αὐτή τήν πρωτομαγιά δέν μποροῦσες νά λυπηθεῖς γιά τίποτα. "Ολα ḥταν τόσο ώραϊα!

Ἄργα τό ἀπόγευμα ἀποφασίσαμε νά γυρίσουμε στό σπίτι. "Ημαστε ξεθεωμένοι. Ρίξαμε μιά τελευταία ματιά ἀπό τό πίσω παράθυρο τοῦ αύτοκινήτου στήν πλαγιά, πού μᾶς φιλοξένησε μιά ὀλόκληρη μέρα. Ἀποχαιρετίσαμε μέ τό βλέμμα τά δέντρα, πού μᾶς ἔδωσαν τόν ἵσκιο τους, τό γαλανό ούρανό, πού ḥταν τόσο καλός μαζί μας, καί πήραμε χαρούμενοι τό δρόμο τοῦ γυρισμοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πήγε φέτος τήν Πρωτομαγιά ό Παναγιώτης; Πῶς πέρασε; Τί έκανε μέ τ' ἀδέρφια του; Ποιός γιορτάζει τήν Πρωτομαγιά; Ἀπό τί λουλούδια έκαναν τό στεφάνι τους; Ποιό τραγούδι ἔλεγε ή Μαρίνα; Ποιός τούς ἔβγαλε φωτογραφίες; Πότε γύρισαν σπίτι; Ποιόν ἀποχαιρέτισαν μέ τό βλέμμα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς ταιριαστά ἐπίθετα γιά τό Μάιο· π.χ. ἀνθοστόλιστος.
- 2) Νά βρεῖς τά ἐπίθετα τῆς τελευταίας σελίδας και νά τά ύπογραμμίσεις.

82. Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

‘Ο κόσμος διάλεξε μιά μέρα τοῦ χρόνου, γιά νά γιορτάζει τίς μητέρες. ‘Οχι τήν καθεμία χωριστά γιά τ’ ὄνομά της, μά ὅλες μαζί. Μιά φορά τουλάχιστο τό χρόνο ὀφείλουμε νά τίς θυμόμαστε γιά τούς κόπους, τίς φροντίδες και τήν ἀγάπη τους.

Πρίν ἀπό δυό μέρες μᾶς εἰδοποίησαν ἀπό τό σχολεῖο νά ἔτοιμαστούμε. Συνεννοηθήκαμε λοιπόν κρυφά μέ τόν μπαμπά και μᾶς ἔδωσε λεφτά, γιά νά τῆς πάρουμε δῶρο. Τῆς ἀγοράσαμε λουλούδια, πού τῆς ἀρέσουν, και κάρτες.

Σήμερα, μόλις γυρίσαμε ἀπό τό σχολεῖο, τήν ὥρα πού ἔκείνη βρισκόταν στήν κουζίνα, ἐμεῖς βάλαμε τά λουλούδια στά βάζα. Τίς καρτούλες τίς ἀκουμπήσαμε πάνω στό μαξιλάρι τοῦ κρεβατιοῦ της. Εἴχαμε ζωγραφίσει πάνω βάρκες, παπαρούνες και πουλιά και εἴχαμε γράψει εύχές και ποιήματα:

«Μανούλα μου, γλυκιά κι άγαπημένη,
χίλιες φορές νά είσαι εύτυχισμένη».

“Οταν ή μητέρα μπήκε στήν κρεβατοκάμαρα, είδε
ξαφνικά τούς φακέλους καί ἀπόρησε. Τούς πῆρε στά χέ-
ρια της, διάβασε προσεχτικά καί τά μάτια της ἄνοιξαν
ἐκπληκτά.

Κράτησε τούς φακέλους ἐπάνω στήν καρδιά της γιά
ἔνα λεπτό. Ἐμεῖς κρυφογελούσαμε πίσω ἀπό τήν πόρτα
γιά τήν ἔκπληξη πού τῆς κάναμε. “Υστερα μ’ ἔνα πήδημα
βρεθήκαμε καί οἱ τρεῖς στήν ἀγκαλιά της. ”Ανοιξε τά δυό
της χέρια σάν φτερά μεγάλου πουλιοῦ, μᾶς ἐσφίξε πάνω
της καί μᾶς φίλησε στά μαλλιά.

— Σοῦ ἔχουμε πάρει καί λουλούδια. ”Έλα νά δεῖς, φωνά-
ζαμε καί οἱ τρεῖς μαζί.

— Καί λουλούδια; Πώ πώ! Τί ώραϊα πού είναι! ἔλεγε
συγκινημένη.

‘Εγώ έκείνη τή στιγμή ήθελα νά τῆς πῶ πόσο μεγάλη, πόσο άπέραντη ήταν ή άγάπη καί ή εύγνωμοσύνη πού νιώθαμε γι’ αυτή. Μά δέν ̄βρισκα τά ̄μορφα λόγια πού χρειάζονταν. Τί κρίμα νά είμαι άκόμα μικρός.

‘Ο Κλεάνθης τῆς είχε καί ἄλλη ̄κπληξη. ”Εβγαλε μέσα ἀπό τήν τσέπη του ἔνα χαρτί διπλωμένο στά τέσσερα καί τῆς τό ̄δωσε λέγοντας:

— Τόσες ήμέρες τό φύλαγα, γιά νά σοῦ τό κάμω σήμερα δῶρο.

‘Η μητέρα ξεδίπλωσε τό χαρτί. ”Ήταν ἔνα διαγώνισμα μαθηματικῶν, ὅπου ὁ Κλεάνθης είχε πάρει «εὔγε».

— Νά ἔνα σπουδαῖο δῶρο, εἴπε χαρούμενη κι ἔλαμψαν τά μάτια της. Τό πιό ἀκριβό πράγμα νά μοῦ χαρίζατε, δέ θά χαιρόμουν τόσο, δσο μέ αὐτό τό «εὔγε». ”Αν ξέρατε πόσο χαίρονται οι γονεῖς μέ τήν πρόοδο τῶν παιδιῶν τους! Σᾶς εύχαριστῶ γιά ὅλα.

Πολλές φορές συλλογίζομαι τί θά γινόμαστε, ἀν δέν είχαμε τή μητέρα στό σπίτι. Ποιός θά μᾶς ξυπνοῦσε τό πρωί, ποιός θά μᾶς ἔδινε τό γάλα μας, ποιός θά ἔστρωνε τά κρεβάτια μας, ποιός θά μαγείρευε;

Καί αὐτά κάποιος ἄλλος θά μποροῦσε ἀσφαλῶς νά τά κάνει. Μά ποιός θά μᾶς ἔλεγε «ἀντίο» τήν ὥρα πού φεύγουμε γιά τό σχολεῖο, ποιός θά μᾶς καλωσόριζε στό γυρισμό μ’ ἐκεῖνο τό χαρούμενο τρόπο; Ποιός θά μᾶς σκέπαζε τή νύχτα, λέγοντάς μας τρυφερά «καλόν ύπνο»; Ποιός θά ξαγρυπνοῦσε δίπλα μας στίς ἀρρώστιες μας, ποιός θά μᾶς παρηγοροῦσε στίς ἀτυχίες μας;

‘Η μητέρα είναι ή ἵδια ή άγάπη μέσα στό σπίτι. Μᾶς κάνει εὔκολη καί ̄μορφη τή ζωή. Μέ τή φροντίδα, της μεγαλώνουμε, μέ τή στοργή της γινόμαστε ἀνθρωποι, μέ τά λόγια της γνωρίζουμε τόν κόσμο πού ύπάρχει γύρω μας.

Στέκεται δίπλα μας πάντα μέ τό χαμόγελο, πάντα ἔτοιμη νά βοηθήσει.

Μά ἐκεῖνο πού μοῦ ἀρέσει περισσότερο είναι ό

τρόπος πού μᾶς καμαρώνει. Βγαίνει στό παράθυρο και μᾶς κοιτάζει, όταν φεύγουμε, και όταν μιλᾶ γιά μᾶς, τό πρόσωπό της φωτίζεται. Έκεινο τό χαμόγελό της άξιζει όσο όλόκληρος ό κόσμος.)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός είδοποίησε τά παιδιά γιά τή γιορτή τῆς μητέρας; Καί τί έκαναν σέ συνεννόηση μέ τόν μπαμπά; Χάρηκε ή μητέρα μέ τίς καρτούλες καί τά λουλούδια; Τί δώρο τής έκανε ό Κλεάνθης; Τί είναι ή μητέρα μέσα στό σπίτι; Μέ τί τρόπο καμαρώνει τά παιδιά της;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά μιλήσεις γιά τή μητέρα τοῦ Χριστοῦ.
- 2) Νά μιλήσεις γιά τή μητρική ἀγάπη στά ζῶα καί νά φέρεις παραδείγματα.

83. ΠΩΣ ΝΑ ΠΕΙΡΑΞΩ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ

Πῶς νά πειράξω τή μητέρα,
νά κάμω νά μοῦ λυπηθεῖ,
πού ὅλη νύχτα κι ὅλη μέρα
γιά τό καλό μου προσπαθεῖ;

Αύτή στά στήθη τά γλυκά της
μέ εἶχε βρέφος ἀπαλό,
μ' ἐκάθιζε στά γόνατά της
καί μ' ἔμαθε νά όμιλω.

Αύτή μέ τρέφει καί μέ ντύνει
ὅλο τό χρόνο πού γυρνᾶ,
καί δίπλα στή μικρή μου κλίνη,
σάν άρρωστήσω ξαγρυπνᾶ.

Αύτή, σάν πέσω καί χτυπήσω,
φιλᾶ νά γιάνει τήν πληγή,
αύτή τί πρέπει νά άφήσω
καί τί νά κάνω μ' όδηγει.

Πῶς τό λοιπόν τέτοια μητέρα
νά κάνω νά μοῦ λυπηθεῖ
πού δλη νύχτα κι δλη μέρα
γιά τό καλό μου προσπαθεῖ;

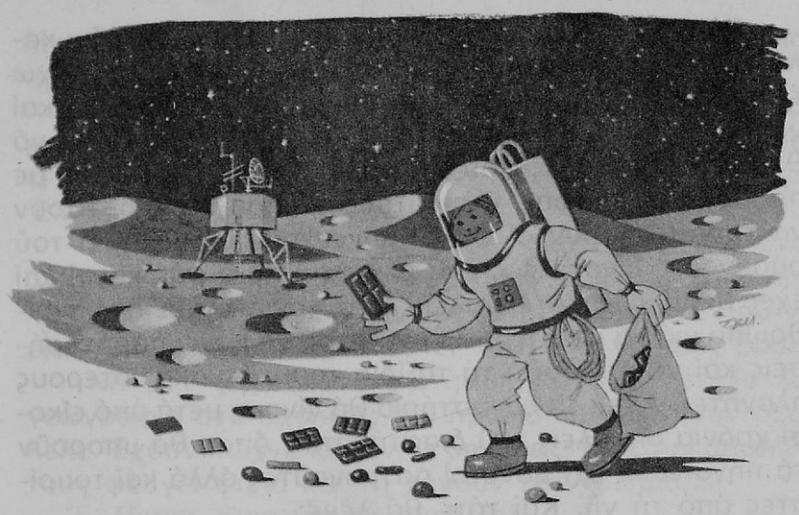
Γ. Βιζυηνός

84. Η ΣΟΚΟΛΑΤΕΝΙΑ ΣΕΛΗΝΗ

Οὕτε ξέρω νά σᾶς πῶ πῶς βρέθηκα ἀπό τό σπιτάκι
μου μέσα σ' ἔνα διαστημόπλοιο, ταξιδεύοντας μέ τήν
ταχύτητα τῆς ἀστραπῆς πρός τή σελήνη. "Ενα δυνατό^τ
τράνταγμα, μιά μεγάλη ζέστη καί νά πού πετῶ σάν που-
λί μέσα στόν πύραυλο «Παναγιώτης 12».

Τό πρώτο πράγμα πού θέλω εἶναι νά φωνάξω:
«Μαμά!». Μά συγκρατιέμαι. Οἱ γενναῖοι δέ φωνάζουν
ποτέ μαμά!

"Έχω φύγει κιόλας ἀπό τήν ἀτμόσφαιρα τῆς γῆς καί

δέν ̄χω καθόλου βάρος. Βλέπω άπο τό τζάμι τή γη ν' ἀ-
πομακρύνεται. "Ω! ̄ας μποροῦσα νά γυρίσω πίσω καί ̄ας
̄ταν καί μέ τά πόδια!

Βάζω τό χέρι στή δεξιά τσέπη τής άστροναυτικῆς
μου στολῆς. Βρίσκω ̄να μικρό σημειωματάριο καί δια-
βάζω τά διάφορα συνθήματα καί τίς όδηγίες γιά τό πῶς
λειτουργοῦν οι διακόπτες καί τά κουμπιά. ̄Έχω νά δια-
νύσω 384.000 χιλιόμετρα. Δηλαδή ̄εννέα φορές τό γύ-
ρο τής γης. Πρέπει νά κρατήσω τήν ψυχραιμία μου, μά
τρέμω. Δέ μιλω, δέ λαλω, ̄πως λέει ὁ Καραγκιόζης.

Πρέπει νά γίνω πρώτα δορυφόρος τής σελήνης καί
μετά νά μπω στή σεληνάκατο καί νά προσγειωθῶ μαλα-
κά μαλακά στόν κρατήρα ̄ενός μεγάλου ἄφαιστείου.

"Αν μέ ρωτήσετε αὐτή τή στιγμή δυό σύν δύο πόσο
κάνουν ̄η τέσσερα ̄πί τέσσερα, ̄έγω, ὁ Παναγιώτης,
πού είμαι ̄ξεφτέρι στά μαθηματικά, δέ θά ̄ξέρω νά σᾶς
πῶ. Τόσο τά ̄χω χαμένα.

‘Η ώρα τῆς προσσεληνώσεως πλησιάζει. Βάζω καλά τό σκάφανδρο καί τή διαστημική κάσκα μου. ”Έχω έντολές νά πάρω πέτρες καί σκόνη ἀπό τή σελήνη καί νά τίς φέρω γιά παρατηρήσεις στή γῆ. Προσπαθῶ νά θυμηθῶ· καί τί ἄλλο μοῦ εἶπαν: ”Α, ναί! Νά μελετήσω μέ προσοχή τό ἔδαφος, γιά νά τούς πῶ ποῦ θά μπορέσουν νά τοποθετήσουν οί ἐπιστήμονες τό «έργαστήριο τοῦ ούρανοῦ». Εἶναι, λέει, ἔνα μεγάλο κτίριο σάν κουτί καί ἔχει μέσα ὅλα τά ἔργαλεῖα πού χρειάζονται στόν ἄνθρωπο γιά νά μελετᾶ, νά ἔργαζεται, νά κάνει παρατηρήσεις καί νά ἔτοιμάζει τά ταξίδια του γιά μακρινότερους πλανῆτες. Αύτά τά ἔργαστήρια θά γίνουν μετά ἀπό εἴκοσι χρόνια οί πόλεις τοῦ διαστήματος, ὅπου θά μποροῦν νά πηγαίνουν ὅχι μόνο οί ἀστροναύτες ἀλλά καί τουρίστες ἀπό τή γῆ. Καί τότε θά λέμε:

- Ποῦ θά πάτε τό καλοκαίρι γιά διακοπές;
- Μά φυσικά στό φεγγάρι! ”Έχει πολύ ώραιο κλίμα!

Νά πού ἔφτασα καί στή σελήνη! ”Ένα κόκκινο φῶς μέ εἰδοποιεῖ ὅτι μπορῶ ν' ἀνοίξω τήν πόρτα. Κατεβαίνω μέ προσοχή τή σκάλα. Πατῶ τό ἔδαφος τῆς σελήνης καί γίνομαι ἔνα πραγματικό καγκουρό. Κάθε βῆμα καί πήδημα. ”Α, ἔτσι εἶναι σπουδαῖα! Εἶναι σάν νά παίζω κουτσό!

Ξαφνικά φτάνει στή μύτη μου μιά ύπεροχη μυρωδιά, σάν αὐτή πού γεμίζει τό σπίτι μας, ὅταν ἡ μητέρα μου κάνει γλυκό.

Πλησιάζω μέ τά ἔργαλεῖα κι ἔνα μικρό καροτσάκι. Σκύβω νά μαζέψω πέτρες καί ... ὥ! Τί εἶναι αὐτό; Οι πέτρες εἶναι... πάστες! ‘Η σεληνιακή σκόνη εἶναι... ζάχαρη! Τά μικρά πετραδάκια εἶναι... καραμέλες! ’Ωστε λοιπόν εἶναι ζαχαροπλαστεῖο ἡ σελήνη; Μά πῶς δέν τό ἀνακάλυψε αὐτό κανένας ἀστροναύτης μέχρι σήμερα;

— Γιά κοίταξε καλύτερα, Παναγιώτη, λέω μέσα μου. Μήπως εἶσαι ἐπηρεασμένος ἀπό ἐκεῖνο τό βιβλίο πού διάβασες κι ἔλεγε ὅτι οί ἐπιστήμονες θά καλλιεργήσουν σέ

λίγο καιρό στό φεγγάρι κρεμμυδάκια, ραδίκια, σπανάκια, πατάτες καί καρότα;

Μά όχι! Τό έδαφος τής σελήνης είναι άληθινή σοκολάτα! Θέλω νά φωνάξω τά παιδιά όλου τοῦ κόσμου: «Παιδιάαα. Ἐλάτε!. Ή σελήνη είναι άπο σοκολάτα! Ἐλάτε νά χορτάσουμε γλυκά!».

Τώρα καταλαβαίνω έπιτέλους γιατί ή σελήνη είναι άλλοτε μισή, άλλοτε ένα τέταρτο καί άλλοτε σάν μιά ψιλή φέτα πεπονιού! Θά τήν τρώνε οι πιτσιρίκοι. Ποῦ νά είναι όμως κρυμμένοι; Πρέπει νά τρέξω νά τούς βρῶ.

Νά μήν ξεχάσω νά ρωτήσω: Κάνουν ίστορία καί γεωγραφία στό σχολεῖο; Καί πρώτα πρώτα έχουν σχολεῖο; "Έχουν παιχνίδια σάν τά δικά μας; Παίζουν μπάλα η τούς φεύγει ψηλά καί τή χάνουν στό ἄπειρο;..."

— "Ε, ξύπνα, ὥρα γιά τό σχολεῖο!..."

Μά τί μοῦ λένε; Δέ μέ άφήνουν στήν ήσυχία μου νά δοκιμάσω λίγες... πετρούλες άκόμα;

— Ξύπνα, δέ θά πᾶμε σχολεῖο;

— 'Εσύ είσαι, Κλεάνθη;

— 'Εγώ, γιατί;

— Γιατί έγώ ταξίδευα στό φεγγάρι...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς βρέθηκε ζαφνικά στό διάστημα ό Παναγιώτης; Φοβόταν καθόλου; Πῶς ήταν ντυμένος; Τί διαταγές είχε πάρει άπό τή γῆ; Τί άκριβώς είναι τό έργαστριο τοῦ ούρανού; Τί άνακάλυψε οταν βγήκε ξέω; Γιατί περπατούσε πηδηχτά σάν καγκουρό; Τί ήταν όλα αύτά πού έζησε ό Παναγιώτης;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ ζεῖ τό καγκουρό; Ποιό εἶναι τό κύριο χαρακτηριστικό του;
- 2) Τί άλλο ξέρεις γιά τό φεγγάρι καί γιά τά ταξίδια στό διάστημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς τίς συνώνυμες λέξεις:
στολή, σελήνη, κτίριο.
- 2) Νά βρεῖς λέξεις πού νά τελειώνουν σέ —ιά καί νά προέρχονται άπό τά παρακάτω ρήματα:
μιλῶ, λαλῶ, μυρίζω, δροσίζω, νοτίζω, όμορφαίνω.
- 3) Νά βρεῖς πέντε σύνθετες λέξεις καί τίς παρομοιώσεις.

85. Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΑΣΤΡΟΝΑΥΤΗΣ

Αστροναύτης τήν ήμέρα,
μά τή νύχτα άλλάζω γνώμη.
Τήν καλόβολη τή γῆ μας
λέω νά μήν ἀφήσω ἀκόμη.

Τήν ήμέρα τριγυρίζω
μ' ἔνα πύραυλο δικό μου.
Μά τή νύχτα προτιμῶ
νά φορῶ τό νυχτικό μου.

Τήν ήμέρα πάω βολίδα
ἴσια στό χρυσό φεγγάρι.
Μά τή νύχτα λέω στή μάνα
ἀγκαλίτσα νά μέ πάρει.

Σά νυχτώσει, στό κρεβάτι
κάποιος θέλω νά μέ βάλει.
Κι όταν δω νά ξημερώνει,
άστροναυτης νά 'μαι πάλι.

Ρένα Καρθαίου

«Χαρταετοί στόν ούρανό»

86. Ο ΣΚΥΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ

‘Ο δάσκαλός μας ᔹχει πάντα έξαιρετικές ίδεες. Σήμερα μᾶς σήκωσε όλους στήν ՚έδρα, γιά νά πούμε προφορικά μιά ίστορία. “Ηθελε, λέει, νά δεῖ ՚αν μποροῦμε νά διηγηθοῦμε σωστά καί φυσικά. ’Εκεῖνος πήγαινε κάθε φορά νά καθίσει στό Θρανίο τοῦ μάθητῆ πού μιλοῦσε.

Καλύτερα ἀπ’ όλους μίλησε ὁ Δημήτρης. ’Ακοῦστε τί μᾶς εἴπε:

— Προχτές τό ἀπόγευμα δέν εἴχα τί νά κάμω καί κάθισα νά κουβεντιάσω μέ τό σκύλο μου. Τόν εἴχα ἀπέναντί μου καί τοῦ μιλοῦσα.

— Νανό, τό ξέρεις ὅτι ἐσεῖς τά σκυλιά εἴστε οἱ πρῶτοι φίλοι τοῦ ἀνθρώπου;

— Γάβ! Γάβ! ἔκαμε εύθύς ὁ Νανός. ’Εγώ δέν πῆγα στό σχολεῖο, γιά νά ξέρω.

— Βέβαιότατα. Κάποτε, στά παλιά χρόνια, οι σκύλοι ζοῦσαν ἄγριοι γύρω ἀπό τίς σπηλιές τῶν ἀνθρώπων. Σιγά σιγά ὅμως ἡμέρωσαν κι ἔγιναν οἱ πιό πιστοί καὶ ἀφοσιωμένοι του σύντροφοι.

‘Ο Νανός κούνησε τήν οὐρά του σάν νά ἔλεγε: «ἀλήθεια;».

— Ναί! Ἀλήθεια. Τό ξέρεις ὅτι ύπάρχουν πολλές ράτσες σκύλων; Τά κυνηγόσκυλα παραδείγματος χάριν πηγαίνουν στό κυνήγι μέ τὸν ἀφέντη τους· σκοτώνει ὁ ἀφέντης τὸ πουλί κι ἐκεῖνα βρίσκουν ποῦ ἔπεσε καὶ τὸ φέρνουν πίσω, γιά νά το βάλει μέσα στό σάκο του. Στό στρατό πάλι τά σκυλιά κάνουν καλύτερα ὀρισμένες δουλειές καὶ ἀπό αύτούς τούς ἵδιους τούς στρατιῶτες. Βρίσκουν νάρκες, ξεχωρίζουν τίς ἐχθρικές πατημασίες, κυνηγοῦν τούς ἀγνώστους, μεταφέρουν πληροφορίες καὶ δίνουν πρῶτες βοήθειες. Υπάρχουν σκυλιά πού ἔχουν μάθει νά βρίσκουν τούς ὄρειβάτες, πού χάνονται στά χιονισμένα βουνά. “Ἐνας τέτοιος σκύλος, ὁ Μπάρυ, ἔσωσε πενήντα ἀνθρώπους. Τό ἀκοῦς;

— Τί μοῦ λές; Γάβ! Γάβ! κούνησε ὁ Νανός χαρούμενα τ' αὐτιά του. Δηλαδή εύτυχῶς πού ύπάρχουν οἱ σκύλοι!

— Τώρα θά σοῦ πῶ καὶ μιά ἱστορία. ‘Ο Ὁδυσσέας ἦταν ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης. Ἐφυγε λοιπόν μέ τούς ἄλλους “Ελληνες βασιλιάδες γιά τὸν τρωικό πόλεμο. Βέβαια ἐσύ δέν ξέρεις τὸν τρωικό πόλεμο, ἀλλά δέν πειράζει, ἃκου νά μαθαίνεις. (Υστερά ἀπό πολλές περιπέτειες γύρισε στήν πατρίδα του. Εἶχαν περάσει εἴκοσι χρόνια. Οἱ ταλαιπωρίες τὸν εἶχαν ἀλλάξει καὶ τὸν εἶχαν κάμει ἀγνώριστο. Ἡταν πιά σχεδόν γέρος. Κανένας δέν τὸν γνώρισε. Μόνο ὁ σκύλος του, ὁ Ἀργος, μόλις τὸν εἶδε, ἔτρεξε κοντά του, ἔγλειψε μέ τὴ γλώσσα του τὰ χέρια τοῦ κυρίου του, κούνησε τήν οὐρά του μέ χαρά καὶ ψόφησε εύτυχισμένος μέσα στήν ἀγκαλιά του. Δέν εἶναι πολὺ συγκινητικό;) Τά σκυλιά δείχνουν πάντα μιά μεγάλη ἀγά-

πη γιά τούς κυρίους τους, εἴτε πλούσιοι εἶναι εἴτε φτωχοί.

— Γάβ! Γάβ! εἶπε ό Νανός. Μή μοῦ λέσ τέτοια, γιατί μοῦ ἔρχονται δάκρυα.

“Εμεινά γιά λίγο σιωπηλός, Μετά τοῦ εἶπα.

— Υπάρχουν καί σκυλιά πού όδηγοῦν τυφλούς. Οἱ τυφλοί περπατοῦν μέ τή βοήθειά τους, σάν νά εἶχαν πραματικά μάτια. “Οχι! Δέ σοῦ λέω ψέματα. Σκέφτομαι τί χαρές θά κάμεις, ὅταν σοῦ πῶ ὅτι καί ὁ πρῶτος ἀστροναύτης ἦταν σκύλος. Βέβαια! “Ενα θηλυκό σκυλί, πού τό ἐλεγχαν Λάικα.

‘Ο Νανός σήκωσε τ’ αύτιά του περήφανα, ἔπαιξε λίγο τά μάτια του, ἔξυσε τή μουσούδα του μέ τό μπροστινό του πόδι καί πῆρε ἔνα ύφος... μά τί ύφος !

— “Ωστε ό πρῶτος ἀστροναύτης ἦταν σκύλος; Γάβ! Γάβ! Καημένε, Δημήτρη. Ἀπό ἔδω καί μπρός νά μοῦ ζητᾶς τήν ἄδεια, ὅταν θέλεις νά μοῦ μιλήσεις.

‘Από τότε ό Νανός μου ἔγινε ψηλομùτης. Οὔτε καταδέχεται νά μέ κοιτάξει καί παίζει μαζί μου μόνο ύστερα ἀπό πολλά παρακάλια!

“Ολα τά παιδιά ξεκαρδιστήκαμε στά γέλια.

— Λοιπόν, Δημήτρη, εἶπε ό δάσκαλος, γιά νά βάλουμε τά πράγματα στή θέση τους, νά ξανασυζητήσεις μέ τό σκύλο σου, καί νά τοῦ πεῖς: «Μήν εἶσαι τόσο περήφανος, Νανό! Σοῦ εἶπα τά καλά, ἀλλά δέ σοῦ εἶπα καί τ’ ἄσχημα πού ἔχετε ἐσεῖς τά σκυλιά. Γιατί, ἂν θέλεις νά ξέρεις, ἀρρωσταίνετε ἀπό μιά φοβερή ἀρρώστια, πού λέγεται λύσσα. “Ένας λυσσασμένος σκύλος εἶναι πάρα πολύ ἐπικίνδυνός. Δαγκώνει ὅτι βρεῖ μπροστά του. ‘Ακόμα καί τόν κύριό του πού λατρεύει. Tά μάτια του εἶναι τότε κατακόκκινα καί ή ούρά του κατεβασμένη. “Οταν μᾶς δαγκώσει ἔνα τέτοιο σκυλί πού βγάζει ἀφρούς ἀπό τό στόμα, πρέπει νά τρέξουμε ἀμέσως στό γιατρό, γιά νά κάμουμε ἀντιλυσσική θεραπεία μέ ἐνέσεις ..».

— Λέτε νά τοῦ τό πῶ; Δέ θά τόν στενοχωρήσω; εἴπε ό Δημήτρης σκεφτικός.

Κι ἐκεῖ πάνω χτύπησε τό κουδούνι γιά διάλειμμα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ίδεα εἶχε ό δάσκαλος καί γιά ποιό λόγο; Μέ ποιόν κουβέντιασε ό Δημήτρης; Καί τί τοῦ εἴπε μέ λίγα λόγια; Τί ξέρεις γιά τόν Μπάρυ καί τή Λάικα; Ποιός ἦταν ό "Αργος; Γιατί περηφανεύτηκε ό Νανός; Τί πρέπει νά προσέχουμε μέ τά σκυλιά;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς ταιριαστά ἐπίθετα γιά τή λέξη σκύλος.
- 2) Ν' ἀναλύσεις τίς παρακάτω σύνθετες λέξεις:
ψηλομύτης, ἀστροναύτης, κυνηγόσκυλο, ναρκοπέδιο.
- 3) Νά βρεῖς τά ούσιαστικά μέ κατάληξη — ἀτης πού προέρχονται ἀπό τά ρήματα:
όρειβατῶ, ἀνεβαίνω, διαβαίνω.
- 4) Οἱ παρακάτω λέξεις βρίσκονται καί στά δύο γένη καί σημαίνουν ἀκριβῶς τό ίδιο. Γράψε προτάσεις μ' αὐτές τίς λέξεις:
σκύλος — σκυλί, πέρδικα — περδίκι, σπουργίτης — σπουργίτι.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πεῖς τρία εἰδη σκύλων πού ξέρεις. Νά περιγράψεις ἔνα εἰδος.
- 2) Νά μιλήσεις μέσα στήν τάξη καί γι' ἄλλα ζῶα πού εἶναι φίλοι τοῦ ἀνθρώπου: γιά τήν καμήλα, τό ἄλογο.
- 3) Νά δείξεις στό χάρτη σου τήν Ἰθάκη καί νά μιλήσεις γιά τήν ἐπιστροφή τοῦ Ὀδυσσέα, ἄν ξέρεις.
- 4) Ξέρεις κανέναν ἄλλο "Αργο" ἀπό τή μυθολογία; Ποιός ἦταν;

87. ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ

· Ο σκύλος λέει τῆς γάτας:
 «Τά νύχια σου ἐτοιμάζεις
 φυσᾶς καί καμπουριάζεις.
 Μά τί ἔχεις καί θυμώνεις;
 "Ως πότε ό τσακωμός;".
 Κι ἐκείνη: «Μή ζυγώνεις,
 σέ σκίζω στή στιγμή!».

— «Γιά στάσου», λέει ό σκύλος,
 «δέ θέλεις νά είμαι φίλος;
 Μιλῶ στά σοβαρά»·
 καί 'κούναε τήν ούρά.

X «Τρωγόμαστε βδομάδες
 παίρνεις καί δίνεις ξύλο.
 "Ας πάψουν οι καβγάδες
 καί δέξου με γιά φίλο..."
 Δέ σκέφτηκες κομμάτι
 πώς ἀπ' τή γκρίνια αὐτή
 θά μείνω μ' ἔνα μάτι,
 θά μείνεις μ' ἔνα αὐτί;»

· Ή γάτα μέ ήσυχία
 τό πόδι κατεβάζει·
 τοῦ σκύλου ή όμιλία
 σέ συλλογή τή βάζει.
 Λόγο τιμῆς ἐδῶσαν
 ἥταν ἔχθροί, φιλιώσαν·
 ξεχάσαν τί ἔχει γίνει
 συντρόφεψαν· είρήνη.

«Βλέπω καλά; Έχει χάζι!»
Τ' ἀφεντικό φωνάζει.

«Ποιοί νά 'ναι οί δυό ἐκεῖ κάτω,
ποῦ τρῶν στό ἴδιο πιάτο;».

Ζαχ. Παπαντωνίου

«Παιδικά τραγούδια»

88. Ο ΜΑΓΕΥΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ

Σήμερα, ὅταν τελειώσαμε τό μάθημα τῆς φυσικῆς, ὁ δάσκαλος μᾶς ρώτησε:

— Τί προτιμᾶτε; Νά ποῦμε ἐδῶ μιά ίστορία ἢ νά κατεβοῦμε κάτω στόν κῆπο νά παίξουμε τούς κηπουρούς; δηλαδή νά σκάψουμε κι ἔπειτα νά φυτέψουμε καί νά περιποιηθοῦμε τόν κῆπο;

— Στόν κῆπο! Στόν κῆπο! Φωνάξαμε ὅλοι μαζί.

“Οταν γίνομαι... κηπουρός, γυρίζω στό σπίτι βρώμικος ως τ' αὐτιά. Όστόσο ἡ μητέρα δέν παραπονιέται. Μοῦ δείχνει μόνο τό νεροχύτη καί λέει: «Πλύσου». Μπορεῖ βέβαια νά γυρίζω σάν γουρουνάκι, ἀλλά ἔχω τέτοια χαρά, πού δέν τῆς πάει νά μέ μαλώσει.

Καθώς σκαλίζαμε, ὁ δάσκαλος μᾶς μιλούσε:

— Τά λουλούδια εἴτε γιασεμιά λέγονται εἴτε γαζίες εἴτε καμέλιες όμορφαίνουν τή ζωή μας.

»“Ένας ἀνθισμένος κῆπος είναι χαρά γιά τά μάτια μας καί χαρά γιά τήν ψυχή μας. Όλα μαζί τά λουλούδια σκορποῦν εύωδιά καί μᾶς μαγεύουν. Καί ὅταν πλησιάσουμε κοντά τους, μένουμε κατάπληκτοι ἀπό τά σχέδια,

άπο τά χρώματα καί τά σχήματα πού ᔁχουν. Φαντάζεστε
ὅτι τά λουλούδια ḥταν πάντα ἔτσι ὅμορφα, ὥπως εἶναι
τώρα; Τά πρῶτα λουλούδια ḥταν φτωχά καί χωρίς ζωη-
ρά χρώματα. Ἀπό τότε ὅμως πού τά καλλιέργησαν οἱ
ἀνθρωποι, οἱ κῆποι γέμισαν μέ τούς σημερινούς ἀπογό-
νους τους. Οἱ φυτοκόμοι τά περιποιοῦνται μέ ύπομονή
καί ἀγάπη σάν μικρά παιδιά καί δημιουργοῦν ὄλοένα
καινούριες ποικιλίες.

‘Ἡ τωρινή τουλίπα εἶχε μιά προγιαγιά πού δέν τήν ἔ-
φτανε οὔτε στό μικρό δαχτυλάκι της σέ ὅμορφιά. Πρω-
τοφύτρωσε μάλιστα στή Θράκη. Σήμερα χάρη στόύς
ἀνθοκόμους εἶναι ἀπό τά ὡραιότερα καί τά πιό ἀγαπητά
λουλούδια τοῦ κόσμου. Στήν Ὀλλανδία ύπάρχουν κάμ-
ποι ἀτέλειωτοι μέ τουλίπες διαφόρων χρωμάτων, πού
όμορφαίνουν τό τοπίο καί τοῦ δίνουν χαρούμενη ὅψη.

‘Ο δάσκαλος ἔριξε λίγο νεράκι σ’ ἔνα λουλούδι καὶ συνέχισε:

— Τά λουλούδια δέ ζοῦν πολύ, μά ἔχουν ἔναν ιερό σκοπό. Ἐργο τους εἶναι νά τραβήξουν μέ τήν όμορφιά, τό ἄρωμα καί τό χρῶμα τους τά ἔντομα, γιά νά μπορέσουν νά γονιμοποιηθοῦν.

Σκεφτήκατε ποτέ γιατί τό μοσχομπίζελο ἔχει αύτό τό χαριτωμένο ἀνασηκωμένο κεφαλάκι; Ἀπλούστατα γιατί κάνει σήματα στίς μέλισσες νά πλησιάσουν. Σᾶς ἔτυχε νά ζαλιστεῖτε ἀπό τή μυρωδιά τοῦ ζουμπουλιοῦ; Μέ τό ἄρωμά του τό ζουμπούλι προσελκύει τίς πεταλοῦδες. Οἱ παπαρούνες — ἔξυπνες καί πονηρές — ἔχουν μιά κόκκινη σημαία καί τήν ύψωνουν τήν ἄνοιξη μέσα στά λιβάδια, σάν νά φωνάζουν: «Ἀλτ! Ἐδῶ εἴμαστε!».

↗ Ή πεταλούδα ἡ ἡ μέλισσα ἡ τό ἔντομο ἔρχεται καί κάθεται στό στήμονα τοῦ λουλουδιοῦ καί ρουφᾶ τό χυμό του. Υστέρα φεύγει. Πηγαίνει σέ ἄλλο λουλούδι. Μά, χωρίς νά τό καταλάβει, μεταφέρει μαζί της λίγη γύρη, τή χρυσή σκόνη τῶν λουλουδιῶν. Ή γύρη εἶναι μιά μαγική σκόνη γιά τά λουλούδια. Μ’ αύτή γεννιέται ἔνα καινούριο φυτό.

↙ Εύτυχῶς τά λουλούδια τά συναντοῦμε παντοῦ. Τ’ ἀγριολούλουδα μᾶς κάνουν συντροφιά σ’ ἔνα μοναχικό περίπατο στό βουνό. Τά νούφαρα ζωντανεύουν τίς ἀκίνητες λίμνες. Τά ύδροβια φυτά στολίζουν τίς ἀκροποταμίες. Τά ρόζ κυκλάμινα κάνουν χαρούμενη τήν ἔξοχή. Καί οἱ βασιλικοί μοσχοβιοῦν μέσα στίς γλάστρες τῆς αύλης μας.

Μᾶς κοίταξε, χαμογέλασε καί εἶπε:

— Έσεϊς τά παιδιά είστε τά λουλούδια τῶν γονιῶν σας καί στολίζετε τό σπίτι σας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί έκαναν στόν κῆπο τά παιδιά; Τί είναι έκεινο πού μᾶς μαγεύει στά λουλούδια; Πώς ήταν πρώτα τά λουλούδια; Τί ξέρεις γιά τήν τουλίπα; Ποιός είναι ό σκοπός τῶν λουλουδιῶν; Πώς προσελκύουν τά έγινα;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά γράψεις τρία λουλούδια πού νά έχουν αρωμα καί τρία χωρίς μυρωδιά.
- 2) Νά βρεῖς καί νά γράψεις τρία λουλούδια μέ λευκά ἄνθη καί τρία μέ χρωματιστά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Βρές ταιριαστά έπιθετα στίς λέξεις:
τριαντάφυλλο, βασιλικός, τουλίπα.
- 2) Νά γράψεις τά έπιθετα καί τά έπιπρρήματα πού βγαίνουν ἀπό τίς λέξεις:
εύκολία, έλευθερία, ξηρασία, ήσυχία.
Παράδειγμα: εύκολία, εύκολος, εύκολα.
- 3) Πώς λέγεται αύτός πού άσχολεῖται:
μέ τίς μέλισσες; μέ τά ἄνθη; μέ τά φυτά; μέ τά βρέφη;
μέ τό τυρί; μέ τό γάλα;

89. ΟΙ ΠΑΠΑΓΑΛΟΙ

Διαβάστε κι έσεις κάτι χαριτωμένο, πού διάβασα σέ μια παλιά «Διάπλαση τῶν Παίδων»:

«Τά έγγονια μου έχουν στή γειτονιά τους ἔναν παπαγάλο, πού τά διασκεδάζει πολύ μέ τή νόστιμη φλυαρία του· καί σήμερα πού πῆγα, μ' ἔκαμαν νά τόν δῶ καί νά τόν ἀκούσω.

»Είναι ένα μεγάλο καί πραγματικά ώραιο πουλί, μέχοντρό κεφάλι καί φτερά πράσινα καί κόκκινα. Άλλα τόστομα του δέν παύει στιγμή. «Ο, τι άκούει, τόξαναλέει καθαρότατα, καθαυτό άνθρωπινά, καί μιμεῖται τόσο πιστά τή φωνή καί τόν τόνο τοῦ άνθρωπου, ώστε νομίζεις πώς άκους πότε γυναίκα, πότε αντρα, πότε παιδί καί πότε... ζω. Γιατί κάνει καί τό γάιδαρο τοῦ μανάβη καί τήν κατσίκα τοῦ γαλατᾶ.»

»Μιμεῖται τήν κυρία του, πού φωνάζει τήν ύπηρετρια πότε σιγά, πότε δυνατά, πότε μέθυμό: «Θεοδώρα! Θεοδώραα! Θεοδώραα!».«

»Κάνει άπαράλλαχτα τίς φράσεις άπό τίς κουβέντες, πού άκούει στό σπίτι ή στή γειτονιά: "Αχ, τί θά γίνω! Καλέ τί λέσ! "Α μπά! Μακάρι! Μπράβο! Ούφ! Δέν μπορώ πιά! Άχαχούχα! "Ημαρτον! Προσοχή! πό! πό!".

»Τέτοια τόν ἄκουσα νά λέει ένα σωρό καί δέν μπο-

ρῶ νά σᾶς πῶ πόσο γέλασα. Ή λαϊκή φράση: «Τί γελᾶς;
μαιμού χορεύει;» δείχνει πώς τό πιό ἀστεῖο, τό πιό γελα-
στικό στόν κόσμο είναι ό χορός τῆς μαιμούς. Δέν τό πι-
στεύω.

»Τό μίλημα τοῦ παπαγάλου είναι πολύ ἀστειότερο.
‘Ο πιό σοβαρός, ό πιό μελαγχολικός ἀνθρωπος είναι ἀ-
δύνατο νά μή γελάσει, ἀκούγοντας νά μιλᾶ ἔνας παπα-
γάλος μέ τόσο τέλεια μίμηση, σάν αὐτόν πού ἄκουσα
σήμερα μέ τά ἐγγόνια μου.

»Καί τέτοιος βέβαια θά ἦταν κι ἐκεῖνος πού ἔκαμε
τόση κατάπληξη στό χωριάτη, πού πρώτη του φορά ἔ-
βλεπε παπαγάλο. Θά ξέρετε τό παλιό ἀνέκδοτο:

»‘Ο χωριάτης, λέει, περνοῦσε μεσημέρι ἀπό ἔνα
δρόμο πού ἦταν ἔρημος. Ἐξαφνα ἀκούει: “Ε, καλημέρα,
μπάρμπα!”. Κοιτάζει γύρω του, κανένας. Κάνει δυό βή-
ματα καί πάλι: “Ε, καλημέρα, μπάρμπα. Καλά εῖσαι!”.
Τήν τρίτη φορά, ἐπιτέλους, ἔξακριβώνει πώς τοῦ μιλοῦ-
σε ἔνα πράσινο πουλί, μέσα ἀπό ἔνα κλουβί, κρεμασμέ-
νο στό παράθυρο ἐνός μαγαζιοῦ. Καί, βγάζοντας τή
σκούφια του, τοῦ λέει: “Ω, μέ συμπαθᾶς, ἀφεντικό, μά
σέ πέρασα γιά πουλί”.

»“Υστέρα μέ τά ἐγγόνια μου μιλήσαμε πολύ γιά πα-
παγάλους καί θυμηθήκαμε καί ἄλλα ἀνέκδοτα.

»“Ἐνα πολεμικό καράβι στάθηκε σ’ ἔνα λιμάνι τῆς
Αφρικῆς καί κάθε ναύτης ἀγόρασε ἐκεῖ καί ἀπό ἔναν
παπαγάλο. Ολοι αύτοί οί παπαγάλοι ἀρχισαν νά μιλοῦν,
ἐκτός ἀπό ἐκεῖνον πού εἶχε ἀγοράσει ἔνας ναύτης
‘Υδραϊος. Καί κάθε μέρα, ἀκούγοντας τούς ἄλλους καί
ζηλεύοντας, τοῦ παραπονιόταν μέ τήν ύδραϊκη προφο-
ρά του: “Παπαάλοζα (παπαγαλάκι), πές κι ἐσύ κανένα
λόο!”.

»Ἐπιτέλους ό βουβός παπαγάλος τό ἐμαθε. Καί μιά
μέρα οί ναύτες τόν ἄκουσαν — καί φαντάζεστε μέ τί γέ-
λια — νά λέει ἀπαράλλαχτα, δπως τοῦ τό ἐλεγε ό κύριος
του:

— Παπαάλοζα, πές κι ἐσύ κανένα λόο!

»Στό τέλος ό μικρός μου ἔγγονός ρώτησε:

— Ἀλήθεια, ποιά εἶναι ἡ πατρίδα τῶν παπαγάλων;

»Καί ὁ μεγάλος τοῦ ἀποκρίθηκε :

— Ἡ Παπαγαλία!».

Γρηγόριος Ξενόπουλος

«Διάπλαση τῶν Παίδων»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ξέρεις γιά τή «Διάπλαση τῶν Παίδων», ἀπ' ὅπου εἶναι παρμένο αὐτό τό κεφάλαιο; Μπορεῖς νά περιγράψεις τόν παπαγάλο τῶν ἔγγονῶν τοῦ συγγραφέα; Ποιούς μιμεῖται ὁ παπαγάλος; Μπορεῖς νά διηγηθεῖς τό ἀνέκδοτο μέ τό χωριάτη καί τόν «Υδραϊο ναύτη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Τί λέμε ὅτι κάνουν τά παιδιά, ὅταν ἐπαναλαμβάνουν αὐτά πού λένε οἱ ἄλλοι, χωρίς νά τά καταλαβαίνουν;
- 2) Πῶς λέμε τόν ἀνθρωπο πού μπορεῖ νά μιμηθεῖ ἄλλους ἀνθρώπους;
- 3) Τί κάνει ἐκεῖνος πού ἀντιγράφει τίς κινήσεις τῶν ἄλλων;
- 4) Νά γράψεις προτάσεις μέ τίς λέξεις:
πώς καί πῶς, πού καί ποῦ, ὅτι καί ὅ,τι.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί ἄλλο ξέρεις γιά τόν παπαγάλο;
- 2) Νά φέρεις στήν τάξη κάτι σχετικό μέ τόν παπαγάλο ἢ νά τόν ζωγραφίσεις.

90. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τό καλοκαίρι μπαίνει συνήθως ἀπό τό ἀνοιχτό παράθυρο! Πρίν προλάβεις νά τό καταλάβεις, ἀρχίζει μιά ζέστη, μά τί ζέστη!

Σήμερα στό σχολεῖο είχαμε ἀφήσει ἀνοιχτό τό παράθυρο. Στήν αὐλή ἀκουγόταν ἡ φωνή τῆς δασκάλας τῆς ἔκτης, πού ἔκανε γυμναστική στά παιδιά:

— Μεσολαβή! "Eva - δύο! Έπικυψη! "Eva - δύο!

~~Χ~~Έκείνη τή στιγμή μπῆκε μέσα ἀπό τό παράθυρο τό δικό μου καλοκαίρι. Νάτο! Καβάλα πάνω σ' ἔνα στάχυ. "Οπ! "Οπ! Ψάχνει νά μέ βρεῖ καί μοῦ κάνει νοήματα μέ μιά κάτακόκκινη παπαρούνα. Μέ ἀρπάζει, μέ βάζει πάνω στό ἀχυρένιο του ἄλογο καί πηδοῦμε μαζί στόν ἄέρα.

Μᾶς ἀκολουθοῦν καρδερίνες καί καλογιάννοι, μιά παρέα ἀπό τζιτζίκια καί χρυσοπράσινα ζουζούνια. Γράμμη γιά τή θάλασσα, πού ἀστράφτει κάτω ἀπό τίς ἥλιαχτίδες σάν μαγικός καθρέφτης. ~~Χ~~

— "Ε, καλοκαιράκι! Μέ τά ροῦχα θά βουτήξουμε στή θάλασσα; Στάσου νά βάλουμε τό καινούριο μας μαγιό, τά

βατραχοπέδιλα καί τή μάσκα μέ τόν ἀναπνευστικό σωλήνα. Περίμενέ με νά κάνουμε μαζί τή βουτιά, νά κουβεντιάσουμε μέ τά φύκια καί τίς ἀχιβάδες, μέ τίς πεταλίδες καί τά καβούρια!

Στάσου τώρα νά ξαπλώσουμε στήν ἀμμουδιά. Νά χαροῦμε τά χάδια τοῦ ἥλιου πάνω στή γυμνή μας πλάτη. Νά χτίσουμε πύργους στήν ἄμμο. Ν' ἀκούσουμε τή θάλασσα νά νανουρίζει τά χαλίκια. Νά δοῦμε τίς βαρκούλες νά σκίζουν τά νερά.

Πάρε με τώρα πάλι καβάλα στό ἀχυρένιο σου ἄλογο. Πᾶμε στά περιβόλια. Θά φᾶμε δροσερά φροῦτα, ροδάκινα καί σταφύλια, πεπόνια, καρπούζια καί βερίκοκα.

Πᾶμε καί στό βουνό νά τραγουδήσουμε μέ τά πουλιά καί τίς πηγές. Καί ύστερα πᾶμε στά χωράφια, στίς χρυσές θάλασσες μέ τά στάχυα. Νά δοῦμε τούς θεριστάδες κάτω ἀπό τόν ἵσκιο τῶν δέντρων νά τρῶνε τό ψωμί μέ τό τυρί καί τήν ἐλιά, πρίν ξαναρχίσουν τή δουλειά τους.

Πῶς καίει ό ἥλιος! Στάσου νά βγάλω τό πουκάμισο καί τή φανέλα μου, γιατί ζεστάθηκα...

— Παναγιώτη, σάν νά μοῦ φαίνεται ότι χαζεύεις, λέει ό δάσκαλος, καί μέ ξαναφέρνει μέσα στήν τάξη, δίχως ἄλογο, δίχως παπαρούνες.

Κι ἐνώ ἐγώ κοκκινίζω ἵσαμε τ' αὐτιά, ἡ δασκάλα τῆς ἔκτης συνεχίζει νά δίνει παραγγέλματα.

— Μεταβολή! Ἐμπρός μάρς! Ἔνα - δύο, ἔνα - δύο, ἔνα δύο!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς είναι τό καλοκαιράκι πού φαντάζεται ό Παναγιώτης; Μέ τί ἔρχεται νά τόν πάρει στήν ἔξοχή; Ποιοί τούς ἀκολουθοῦν; Πῶς περνάνε τή μέρα τους παρέα μέ τό καλοκαίρι; Τί λέει ό δάσκαλος γιά νά τόν ξαναφέρει στήν τάξη; Πῶς φαντάζεσαι ἐσύ τό καλοκαίρι τό δικό σου;

91. Η ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Τώρα πρέπει νά σᾶς πῶ και γιά τό θεῖο μου τόν "Άλκη, πού εἶναι λιμενάρχης στό Ήρακλειο. Κάθε χρόνο στίς γιορτές τῆς ναυτικῆς ἑβδομάδας μᾶς καλεῖ κοντά του, στήν Κρήτη. Εἶναι πάντα καλοκαίρι και δέν ἔχουμε σχολεῖο. Ἐφέτος θά πᾶμε μέ τό φέρι-μπότ, θά πάρουμε μαζί μας τό αὐτοκίνητο και θά γυρίσουμε ὅλο τό νησί.

Τίς ήμέρες πού μένουμε στό θεῖο μᾶς παίρνουν οι ναῦτες και μᾶς ἀνεβάζουν στά πλοϊα. "Έχω δεῖ ἀπό κοντά ἀνεμολόγια, πυξίδες, ραντάρ, πηδάλια και ἄγκυρες. Μιά φορά μπήκαμε σ' ἔνα ύπερωκεάνιο και κάναμε μιά ὥρα νά τό δοῦμε. Εἶχε πισίνες, καμπίνες, σαλόνια, ἐστιατόρια, αἴθουσα κινηματογράφου και χοροῦ..." "Υστέρα κατεβήκαμε κάτω στίς μηχανές και στό ἀμπάρι. Μάθαμε πολλά πράγματα.

Τό λιμάνι μέ τίς γιορτές τῆς ναυτικῆς ἑβδομάδας ἀλλάζει ὅψη. Τά πλοϊα σημαιοστολίζονται μέ μικρές χρωματιστές σημαῖες. Καθώς τίς φυσᾶ ἀπαλά ὁ ἄνεμος, εἶναι σάν μικρά πολύχρωμα πουλιά, πού πετοῦν, χωρίς νά φεύγουν. Οἱ σειρῆνες σημαίνουν χαρούμενα. Τά κατάρτια μέ τά λαμπιόνια καθρεφτίζονται τή νύχτα στή θάλασσα. Κι ἐκείνη, σάν νά νιώθει ὅτι οἱ γιορτές εἶναι γι' αὐτή, στέκεται ἥρεμη καί γλυκιά καί δέχεται μέ χαρά αύτή τήν ἀγάπη.

Πέρυσι εἴδαμε καί ἀγῶνες ίστιοπλοίας. Μία μία οἱ βαρκούλες σήκωσαν τά πανιά καί αὐτά φούσκωνται περήφανα καί προχωροῦσαν.

Μοῦ ἀρέσει πολύ νά ζωγραφίζω καράβια. Ναυπηγῶ μέ τό μολύβι στή στιγμή πάνω στό μπλόκ τῆς ίχνογραφίας μονόξυλα, ίστιοφόρα, ναυαγοσωστικά, ἐμπορικά σκάφη, φορτηγά, ύποβρύχια, πολεμικά πλοϊα, καραβέλες καί ποταμόπλοια. Ξέρω νά κάνω ἀκόμα καί ἀρχαίες τριήρεις.

Στό λιμάνι τοῦ θείου τά πλοϊα φορτώνουν καί ξεφορτώνουν ἐμπορεύματα. Στό βάθος τῆς προβλήτας ὁ πύργος μέ τό φάρο δίνει σήματα στά βαπόρια. Τά ρυμουλκά φέρνουν μέσα στό λιμάνι τά μεγάλα πλοϊα. Στήν προκυμαία σέ μεγάλους πασσάλους δένουν τά σκοινιά τους, ὅταν ρίξουν τήν ἄγκυρα. Μιά κίνηση μεγάλη, ἔνα ἀδιάκοπο σύρε κι ἔλα, φωνές, φασαρία εἶναι ή ζωή στό λιμάνι. Οἱ γερανοί φορτώνουν, οἱ ἀξιωματικοί ἐπιβλέπουν, ὁ θεῖος Ἀλκης ίδρωνει, φωνάζει, δίνει διαταγές.

Ο θεῖος Ἀλκης εἶναι πρόεδρος στήν ἐπιτροπή πού όργανώνει τίς γιορτές τῆς ναυτικῆς ἑβδομάδας. Πέρυσι στό Δημαρχεῖο μίλησε γιά τήν ἑλληνική θάλασσα. Εἶχε μαζευτεῖ πολύς κόσμος. Ἐμεῖς καθόμαστε στήν πρώτη σειρά. Ποτέ δέ φανταζόμουν ὅτι ὁ θεῖος θά ἔλεγε τόσο ὡραῖα λόγια:

— "Αν ἀνοίξετε τήν καρδιά τοῦ "Ελληνα, εἶπε, θά βρεῖτε

μέσα μιά άπέραντη άγάπη γιά τή Θάλασσα. "Αν άκούσετε ένα κύμα νά μιλάει, άσφαλως θά μιλάει έλληνικά.

"Ετσι είναι. Η Θάλασσα παίζει σπουδαϊό ρόλο στή ζωή των Έλλήνων, λέει και ξαναλέει ό δάσκαλός μου. (Η Ελλάδα είναι χερσόνησος. Βρέχεται από τις τρεις πλευρές της μέ Θάλασσα. Έχει άκρογιάλια σάν δαντέλες, μικρούς όρμους, κόλπους και άμετρητα μικρά νησιά.)

Καθόταν λοιπόν ό αρχαϊος "Ελληνας στήν άκροθαλασσιά και σκεφτόταν: «Δέν κάνω μιά βάρκα νά πεταχτῶ ίσαμε έκεινο τό νησάκι;». "Ετσι ξυπνοῦσε μέσα του ή άγάπη γιά τά ταξίδια, τίς περιπέτειες και τίς έξερευνήσεις.)

Κατασκεύασε λοιπόν στήν άρχη βάρκες, ύστερα καράβια μέ δυό σειρές κουπιά, ύστερα μέ τρεις... Σιγά σιγά οι "Ελληνες" έγιναν σπουδαϊοί ναυτικοί και θαλασσοπόροι κι έκαμαν δικά τους όλα τά παράλια τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Μά καί σήμερα, όπως είπε στήν όμιλία του ό Θεϊος μου, ή Ελλάδα" ἔρχεται τρίτη σέ πλοϊα άπ' όλα τά κράτη τοῦ κόσμου. Μέ ξένη σημαία ή μέ έλληνική χιλιάδες πλοϊα μας όργωνουν τίς Θάλασσες και τούς ώκεανούς.

Μέχρι τώρα έχω σκεφτεῖ πολλά έπαγγέλματα. Θά ήθελα νά γίνω γιατρός, δικηγόρος, άστροναύτης, δάσκαλος! Μά κάθε φορά πού πηγαίνω στό λιμάνι τοῦ Θείου, θέλω νά γίνω πλοίαρχος!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί μαθαίνει ό Παναγιώτης κοντά στό θεῖο του τόν "Άλκη, πού είναι λιμενάρχης στό Ήράκλειο; Ποῦ τόν πηγαίνουν οι ναύτες και τί βλέπει; Τί άγωνες είδε; Ποιά είναι ή κίνηση τοῦ λιμανιοῦ; Τί ρόλο έχει παίξει ή Θάλασσα στή ζωή των Έλλήνων;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρεῖς μέσα από τό κεφάλαιο τίς λέξεις που ταιριάζουν στό λιμάνι καί νά τίς σημειώσεις· π.χ. προβλήτα.
- 2) Νά βρεῖς ούσιαστικά δνόματα που νά ταιριάζουν στά τρία γένη τοῦ ἐπιθέτου:
ναυτικός - ναυτική - ναυτικό.
- 3) Νά πεῖς τίς λέξεις που ξέρεις καί πού προέρχονται από τή λέξη λιμάνι.

92. ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Κάνει μιά ζέστη δυνατή. Λιοπύρι. Κάθομαι στό Θρανίο μου καί κολλάω πάνω. Καλοκαίριασε γιά τά καλά!

Πότε ήταν άλήθεια πού πήραμε τίς καινούριες μας σάκες καί τρέξαμε γιά πρώτη μέρα στό σχολεῖο; Τότε ένα μικρό συννεφάκι στόν ούρανό λυπόταν, γιατί χάναμε τήν ξενοιασιά καί τά παιχνίδια μας. Τώρα ένα τρελό πουλί πετά από δέντρο σέ δέντρο καί τραγουδᾶ τίς χαρές πού μᾶς περιμένουν. Τότε ἔπεφταν τά φύλλα, τώρα φουντώνουν. Φουντώνει μέσα μου καί ή λαχτάρα γιά τή θάλασσα!

Οι τελευταῖς στιγμές τῆς φετινῆς σχολικῆς χρονιᾶς πλησιάζουν. Τό μεσημέρι θά σχολάσουμε γιά τελευταία φορά καί τό πρωί δέ θά μᾶς βρεῖ στό δρόμο γιά τό σχολεῖο. Τό κρεβάτι μας θ' ἀπορήσει, πού δέ σηκωνόμαστε. Καί ό κουτσομπόλης ό Αύγερινός θά πεῖ στήν Πούλια:

- Μά τί ἔγιναν σήμερα τά παιδιά;
- Δέν τά ἔμαθες, καλέ μου; "Έχουν διακοπές! Καλοκαιρινές διακοπές.

‘Ο δάσκαλος μᾶς δίνει τίς τελευταῖς συμβουλές. Τί καλά πού περάσαμε μαζί του ἔναν δλόκληρο χρόνο.

Θά χάσω ἀλήθεια τούς φίλους μου γιά λίγο, θά χάσω τήν αὐλή, τά διαλείμματα. Ή τάξη θά μείνει σιωπηλή χωρίς ἐμᾶς, χωρίς τό θόρυβο καί τίς φωνές μας.

Ή τσάντα μου θά μείνει παρατημένη σέ μιαν ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ. Θά κρατήσω ἔξω μόνο τίς μπογιές καί τά πινέλα μου, γιά νά ζωγραφίζω θάλασσες καί βουνά, καράβια καί ἥλιους.

Κοιτάζω τούς τέσσερις τοίχους. Τήν ἀγαπῶ αύτή τήν τάξη. Εἶναι φωτολουσμένη κι εὐχάριστη.

Μά τώρα τόν Ἰούνιο τό κεφάλι μου βάραινε πολύ. “Εμαθα τόσα πράγματα δλο τό χειμώνα. Ἀντωνυμίες, ρήματα, όνόματα ούσιαστικά, όνόματα ἐπίθετα.” Εμαθα γιά τόν Ἡρακλῆ καί τό Θησέα, γιά τόν Ἀχιλλέα καί τόν Ἀγαμέμνονα. “Ολοι αύτοί σπρώχνονται μέσα στό μυαλό μου ὁ ἔνας δίπλα στόν ἄλλο. Φτάνει πιά!

Τό κουδούνι χτυπᾶ. Εἶναι ἡ τελευταία στιγμή τῆς τελευταίας ὥρας τῆς χρονιᾶς.

Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

‘Ο δάσκαλος συγκινημένος σηκώνεται στήν ἔδρα.

— Καί τώρα, ἀντίο! Σᾶς εὔχομαι «καλό καλοκαίρι!».

Περνοῦμε ἔνας ἔνας καί τοῦ σφίγγουμε τό χέρι. Φεύγει ἀπό τήν τάξη μέ βῆμα ἀργό, ρίχνοντας πίσω του μιά τελευταία ματιά.

Θά ἔφευγα κι ἔγω, μά μοῦ φάνηκε πώς ἄκουσα κλάματα μέσα στήν τάξη. Νά εἶναι τό θρανίο μου; Νά εἶναι ὁ πίνακας; Νά εἶναι ὁ χάρτης;

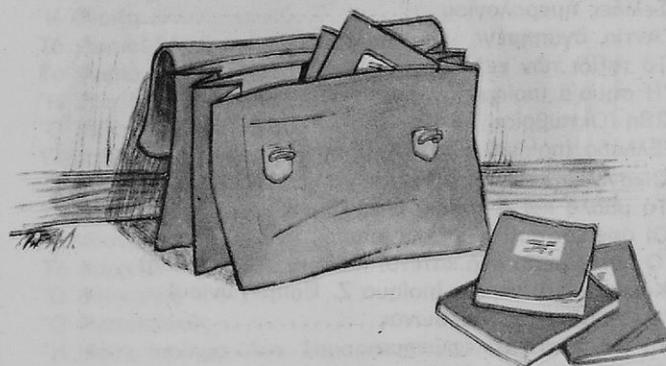
Γυρίζω, καθαρίζω τόν πίνακα, γιά ν’ ἀφήσω τήν τάξη μου καθαρή καί συγυρισμένη. Ξαφνικά αἰσθάνομαι μιά λύπη ἀπέραντη γιά ὅλα τά πράγματα ἐκεῖ μέσα πού θά μείνουν ἔρημα καί μόνα. Τό σχολεῖο, ὅταν χάνει τά παιδιά, χάνει τήν ψυχή του.

Μά ἔλα πού εἶναι καλοκαίρι! Χαμογελῶ, τούς δίνω

Θάρρος, παίρνω μιά κιμωλία καί γράφω πάνω στόν κα-
θαρό πίνακα:

ΘΑ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΩ ΣΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΞΗ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Καί φεύγω!

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ Π. ΒΑΛΑΣΑΚΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Μέρα χαρᾶς	σελ 5
2. Στό δρόμο γιά τό σχολεῖο	» 9
3. Προσευχή (ποίημα Ρ. Καρθαίου)	» 13
4. "Ένα γράμμα γιά μένα	» 14
5. Γνωριμία μέ τό δάσκαλο	» 19
6. 'Επεισόδιο στήν τάξη	» 23
7. Φθινοπωρινό πρωτοβρόχι	» 27
8. Τό δργωμα τῆς γῆς	» 32
9. Αύγούλα (ποίημα Β. Ρώτα)	» 36
10. Χαρούμενη έπιστροφή	» 37
11. Γύρω στό τραπέζι	» 41
12. Τό σπιτάκι μας (ποίημα Ν. Καμβύση)	» 45
13. Σελίδες ήμερολογίου	» 46
14. 'Αντίο, άγαπημένα μου πουσλιά	» 50
15. Τό ταξίδι τῶν χελιῶν	» 54
16. 'Η σημαία (ποίημα Μ. Γουμενοπούλου)	» 58
17. 28η Οκτωβρίου 1940	» 59
18. 'Ελλάδα (ποίημα Εύγενίας Παλαιολόγου-Πετρώνδη)	63
19. Οίκονομία καί ἀποταμίευση	» 64
20. Τό μυαλό καί ἡ καρδιά μιᾶς χώρας	» 68
21. Οι ἀρχαῖοι μύθοι καί ὁ Αἴσωπος	» 71
22. 'Ο δεύτος μέσα στό κοτέτσι (ποίημα Α. Φωτιάδη)	75
23. Κόκορας καί γεράκι (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου)	» 76
24. 'Ο ἀνυπάκουος Φαέθωνας	» 78
25. Τό θαυμαστό τηλεφώνημα	» 81
26. Οι παροιμίες στή ζωή μας	» 85
27. 'Ελληνική φιλοξενία	» 88
28. 'Ο υμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα Γ. Δροσίνη)	» 92
29. Παιχνίδια στίς βουνοπλαγίες	» 93
30. 'Ο γεροβοσκός (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου)	» 98
31. Μέ τόν τσοπάνη στή στρούγκα	» 100
32. Περπατῶ μέσι στό δάσος	» 104
33. 'Ο χειμώνας	» 107
34. Τά έργατικά χέρια	» 111
35. Τά μυρμήγκια	» 113
36. Στό ἀεροδρόμιο	117
37. Τό τραγούδι τοῦ ξενιτεμένου (ποίημα Ν. Χατζηδάκη)	121
38. 'Η ζωή στήν ξενιτιά	» 122
39. "Ένα πράσινο μεταχειρισμένο αύτοκίνητο	» 126
40. Χριστούγεννα στό χωριό	» 130

41.	Χριστουγεννιάτικο τραπέζι (ποίημα Κ. Παλαμᾶ)	»	133
42.	Χριστουγεννιάτικη ιστορία (Γ. Ταρσούλη)	»	134
43.	Τό φλουρί τοῦ φτωχοῦ (Π. Νιρβάναι)	»	138
44.	‘Ο φανταστικός γύρος τοῦ κόσμου	»	142
45.	Τό νησί μου (ποίημα Ρ. Μπούμη-Παπᾶ)	»	145
46.	“Ένας πολύτιμος φίλος	»	147
47.	Μιά έύχαριστη εκ δρομή	»	151
48.	‘Η μυγδαλιά (ἀπό τό «Αλφαβητάρι μέ τόν ἥλιο»)	»	155
49.	‘Η νύφη καί ἡ ἀμυγδαλιά	»	155
50.	Νυφιάτικο (δημοτικό)	»	158
51.	‘Η βαφτιστικά (ποίημα Μιχ. Στασινόπουλου)	»	159
52.	‘Αποκριές	»	160
53.	Μιά παραμυθένια δύση	»	164
54.	‘Η γιαγιά μου καί ἡ ἀλεπού	»	167
55.	“Ενα μάθημα πού λέγεται ἀγωγή	»	170
56.	‘Η ἄνοιξη	»	174
57.	Τά χωριουδάκια καί τά ζωκλήσια	»	177
58.	Τό χωριό μου (ποίημα Κ. Καλαπανίδα)	»	181
59.	‘Η 25η Μαρτίου 1821	»	182
60.	‘Ο λεβέντης (ποίημα Χ. Σακελλαρίου)	»	186
61.	Θυμοῦμαι τή Θάλασσα	»	187
62.	Τό τραγούδι στό νέο καράβι (πεζοτράγουδο τοῦ Ζ. Παπαντωνίου)	»	191
63.	‘Η πέστροφα	»	193
64.	Τό παιχνίδι τῶν γνώσεων	»	196
65.	‘Ο δάσκαλος τοῦ χωριοῦ	»	199
66.	‘Ο Παπαλουκᾶς	»	203
67.	‘Η πίστη (ποίημα Άντ. Σαμαράκη)	»	206
68.	Οι συνεταιρισμοί	»	207
69.	Πάσχα στό μοναστήρι	»	210
70.	‘Η Αθήνα μας	»	214
71.	Στά έλληνικά ἐργοστάσια	»	218
72.	‘Ο γιατρός τῶν δέντρων	»	220
73.	Μιά όμιλία στό ραδιόφωνο	»	224
74.	Τ’ ἀδόνια	»	227
75.	Τό κυνήγι μέ τή σφεντόνα	»	231
76.	‘Ο πατέρας μου	»	233
77.	Μιά ἔνδοξη ὁδός	»	236
78.	Μία τάξη χρυσωρυχεῖο	»	238
79.	Τό ἀνύπαρκτο κτῆμα μας	»	241
80.	Σήμερα στό ποταμάκι (ποίημα Νικ. Κανάκη)	»	244
81.	Πρωτομαγιάτικη ἐκδρομή	»	245
82.	‘Η γιορτή τῆς μητέρας	»	248

83.	Πῶς νά πειράξω τή μητέρα (ποίημα τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ)	»	251
84.	Ή σοκολατένια σελήνη	»	252
85.	Ό γενναῖος ἀστροναύτης (ποίημα P. Καρθαίου)	»	256
86.	Ό σκύλος τοῦ Δημήτρη	»	258
87.	Οἱ δύο φίλοι (ποίημα Z. Παπαντωνίου)	»	262
88.	Όσ μαγευτικός κόσμος τῶν λουλουδιῶν	»	263
89.	Οἱ παπαγάλοι (Γ. Ξενόπουλου)	»	266
90.	Τό καλοκαίρι	»	270
91.	Ή ναυτική ἐβδομάδα	»	272
92.	Ἄποχαιρετισμός στό σχολεῖο	»	275
	ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	»	278

Τά άντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τό κάτωθι βιβλιόσημο γιά ἀπόδειξη τῆς γνησιότητας αὐτῶν.

Αντίτυπο στερεούμενο τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψύτυπο. Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν ἀύτο διώκεται κατά τίς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 ('Εφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

024000025600

Έκδοση Ε' 1977 (V) - Άντιτυπα : 195.000 - Σύμβαση 2798/11-2-1977

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : «ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ» Α.Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής